



วารสารเพชฌัญญ์

Savant Journal of
Social Sciences

ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม 2568

Volume 2 Number 4 July - August 2025



ISSN: 3027-7531 (Online)

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2568



วารสารเมธีวิจัย

Savant Journal of Social Sciences

ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 เดือน กรกฎาคม – สิงหาคม พ.ศ. 2568

Volume 2 Number 4 July - August 2025

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมด้านสาขาปรัชญา ศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนศึกษา พัฒนาสังคม การศึกษา การบริหารการศึกษา ภาษา วรรณกรรม และสหวิทยาการ

กำหนดการเผยแพร่

ตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวชุตินา ศรีจารุเมธีญาณ

กองบรรณาธิการ

พระครูวุฒิชัยธรรมบัณฑิต, รศ.ดร.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สุวรรณน้อย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนดล ภูสีฤทธิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฟ้าประทาน เต็มขุนทด

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี

รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี

รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ ปัญญาภา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี ทুমเมฆ
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ บัวสุข
รองศาสตราจารย์ ดร.เสียม ศิริสวัสดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

สำนักงานกองบรรณาธิการ

เลขที่ 555/4 หมู่ที่ 11 ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000
มือถือ 080-7506846

จัดรูปเล่ม (Content designed)

ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

ISSN: 3027-7531 (Online)

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2568

บทบรรณาธิการ

วารสารเมธีวิจัย (Savant Journal of Social Sciences) ได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของบทความวิจัย และบทความวิชาการ ที่จะนำมาลงตีพิมพ์ในแต่ละฉบับซึ่งจะต้องผ่านการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) เรื่องละ 3 ท่าน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน ในสาขาปรัชญา ศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนศึกษา พัฒนาสังคม การศึกษาการบริหารการศึกษา ภาษา วรรณกรรม และสหวิทยาการ นอกจากนี้ ท่านเหล่านี้ยังได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อช่วยอ่านและพิจารณาต้นฉบับ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินการจัดทำวารสารเป็นอย่างดี กองบรรณาธิการขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สำหรับวารสารเมธีวิจัย ประจำปีที่ 2 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม - สิงหาคม 2568) ประกอบด้วย **บทความจำนวน 10 บทความ** ซึ่งเป็น**บทความวิจัย จำนวน 4 เรื่อง** ได้แก่ (1) ผลการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ภาค 4 ในการส่งเสริมธรรมาภิบาลในภาครัฐ ตามโครงการ STRONG-จิตพอเพียงต้านทุจริต (2) การพัฒนาแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน (3) แนวทางการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา (4) การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ **บทความวิชาการ จำนวน 5 เรื่อง** ได้แก่ (1) เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ : การศึกษาพระประวัติเพื่อถอดบทเรียนชีวิต และสร้างแนวคิดในการดำรงตน (2) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายในประเทศไทย (3) วัฒนธรรมการใช้ภาษาของพระสงฆ์ (4) “ตาปู่บ้าน” วัฒนธรรม ความเชื่อ และการจัดการศรัทธาของชุมชน (5) ความท้าทายของการบริหารจัดการการเงินนอกงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ**บทความวิจารณ์หนังสือ จำนวน 1 เรื่อง** คือ “ซูเปอร์ฮีโร่ในโลกแห่งความจริง: บทวิจารณ์วรรณกรรมว่าด้วยเพศสภาพและการต่อสู้ทางสังคม”

ทางวารสารเมธีวิจัย ยินดีต้อนรับนักวิชาการ นิสิต และนักศึกษา ที่ต้องการนำเสนอผลงานทางวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นบทความวิจัย บทความวิชาการ หรือบทวิจารณ์หนังสือ ขอให้ศึกษารูปแบบการเขียนจากท้ายวารสารแต่ละฉบับ ซึ่งสามารถส่งในระบบออนไลน์ได้ที่ https://so16.tci-thaijo.org/index.php/SJ_SS กองบรรณาธิการยินดีและพร้อมรับต้นฉบับเป็นอย่างมาก

ในสุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้อ่านทุกท่านที่ได้ให้คำติชมและให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงการดำเนินการจัดทำวารสารมาโดยตลอด โดยกองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นกับการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของวารสารให้ดียิ่งขึ้นไป

อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ
บรรณาธิการ

บทความวิจัย

ผลการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
ภาค 4 ในการส่งเสริมธรรมาภิบาลในภาครัฐ ตามโครงการ STRONG-จิตพอเพียงต้านทุจริต
The operating results of the Office of the National Anti-Corruption Commission
Region 4 in promoting good governance in public sector under the STRONG-
Sufficiency Economy Against Corruption Project

สิริวิมล เดสันเทียะ

Siriwimon Dasanthia.....1

การพัฒนาแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาด
ดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน

The development of a virtual world platform to promote sales and enhance
learning resources for digital marketing of community products

สำราญ วานนท์ และ รจนา เมืองแสน

Samran Wanon and Rojjana Muangsan.....12

แนวทางการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา

Guidelines for teaching supervision of teachers in the digital age under the Office
of the Secondary Education Area Nakhon Ratchasima

นุชนาถ อินธิดา และ เพ็ญนภา สุขเสริม

Nuchanet Inthida and Pennapa Sukserm.....22

การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ชัยภูมิ

Development of the performance of administrative officer Chaiyaphum rajabhat
university

ศุภรดา ยาโพทนัน และ อารีจิต สากแก้ว

Suparada yaphontun and areejit sakeaw.....37

บทความวิชาการ

เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐ์สุริยวงศ์ : การศึกษาพระประวัติเพื่อถอดบทเรียนชีวิต และสร้าง
แนวคิดในการดำรงตน

Prince Thammathibet Chaiyachetsuriyawong : Biographical studies to extract life
lessons and develop concepts for living life

ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ

Natawut Klaisuwan.....46

บทความวิชาการ (ต่อ)

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายในประเทศไทย

Basic knowledge of laws in Thailand

วิญญู เถาถาวงษ์, พระณัฐวุฒิ พันทะลี

Winyoo Thaothawong, Phra Natthawut Phanthali.....58

วัฒนธรรมการใช้ภาษาของพระสงฆ์

Culture use of language of Buddhist Monks

ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ และ พระครูวินัยธร สุขุม สุขวาทโก

Natawut Klaisuwan and Phrakhruvinaithon Sukhum Sukhavattako.....72

“ตาปู่บ้าน” วัฒนธรรม ความเชื่อ และการจัดการศรัทธาของชุมชน

"Ta Pu Ban" Culture, Belief, and Faith Management in the Community

ประภากร พาบือ, รุ่งทิวา พลแสน

Praphakorn Phapor, Rungtiva Polsan.....82

ความท้าทายของการบริหารจัดการเงินนอกงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Challenges of managing the extra-budgetary funds in local government organizations

เสกสรรค์ จันตรา, นิภาพรรณ เจนสันติกุล และรักพงษ์ แสนศรี

Seksan Jantra, Nipapan Jensantikul and Rakpong Sansri.....95

บทความวิจารณ์หนังสือ

“ซูเปอร์ฮีโร่ในโลกแห่งความจริง: บทวิจารณ์วรรณกรรมว่าด้วยเพศสภาพและการต่อสู้ทางสังคม”

“Superheroes in the Real World: A Literary Critique on Gender and Social Struggle”

ปิยดา ลาวรรณี, ประภากร พาบือ

Piyada Lawannee, Praphakorn Phapor.....105

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ.....117



ผลการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ภาค 4
ในการส่งเสริมธรรมาภิบาลในภาครัฐ ตามโครงการ STRONG-จิตพอเพียงต้านทุจริต
The operating results of the Office of the National Anti-Corruption Commission Region 4
in promoting good governance in public sector under
the STRONG-Sufficiency Economy Against Corruption Project

สิริวิมล เดสันเทียะ*

Siriwimon Dasanthia

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Faculty of Humanities and Social Science, Khon Kaen University

*Corresponding Author, Email: siriwimon.d@kkumail.com

Received 3/07/2025 | Revised 20/08/2025 | Accepted 23/08/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ภาค 4 ในการส่งเสริมธรรมาภิบาลภาครัฐตามโครงการ STRONG-จิตพอเพียงต้านทุจริต 2) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ภาค 4 ในการส่งเสริมธรรมาภิบาลภาครัฐตามโครงการ STRONG-จิตพอเพียงต้านทุจริต เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 72 คน ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 52.80 มีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.00 เป็นสมาชิกชมรม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 73.60 มีการเข้าร่วมโครงการ STRONG-จิตพอเพียงต้านทุจริตในช่วงระยะเวลา 1 -2 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.10

2. ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.73 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.12 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการตื่นรู้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.91 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.98 รองลงมา คือ ด้านความรู้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.89 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.07 และน้อยที่สุด คือ ด้านความเอื้ออาทร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.55 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.23

คำสำคัญ: ผลการดำเนินงาน; คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติภาค 4;
ธรรมาภิบาล



Abstract

The research article has objectives: 1) to study the performance of the Office of the National Anti-Corruption Commission Region 4 in promoting good governance in the public sector under the Strong-Sufficiency Economy Against Corruption Project; 2) to analyze the impact of the operation of the Office of the National Anti-Corruption Commission Region 4 in promoting good governance in the public sector under the Strong-Sufficiency Economy Against Corruption Project. This is quantitative research. Data was collected from a sample group of 72 people, using a questionnaire. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research results found that:

1. Most of the respondents were male, accounting for 52.80 percent; aged between 20 and 30 years, accounting for 25.00 percent; and most were club members, accounting for 73.60 percent. They participated in the project. Strong-sufficiency mind against corruption in the period of 1-2 years, the most, accounting for 43.10 percent.

2. The respondents have an overall opinion in all aspects at a high level, with an average of 3.73 and a standard deviation of 1.12. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average was the aspect of awareness, with an opinion at a high level, an average of 3.91, and a standard deviation of 0.98, followed by the aspect of knowledge, with an opinion at a high level, an average of 3.89, and a standard deviation of 1.07, and the least was the aspect of compassion, with an opinion at a high level, an average of 3.55, and a standard deviation of 1.23.

Keywords: Operating Results; the National Anti-Corruption Commission Region 4;
Good governance

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาการทุจริตถือได้ว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นในประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศที่กำลังพัฒนา การทุจริตได้กลายมาเป็นปัญหาที่มีความสำคัญที่สุดปัญหาหนึ่งในหลาย ๆ ประเทศ ซึ่งการทุจริตได้มีการพัฒนารูปแบบที่ซับซ้อนรุนแรงมากขึ้น แม้ว่าในหลายประเทศได้พัฒนาระบบการบริหารงานที่สร้างความโปร่งใส แต่ยังคงเกิดปัญหาการทุจริต ดังนั้นการแก้ปัญหาคือการทุจริตเป็นวาระสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข (จารุวรรณ สุขุมลพพงษ์, 2556; วรธา มงคลสืบสกุล, 2567)

สำหรับประเทศไทยแล้ว ก็เป็นที่ทราบกันว่าปัญหาการทุจริตเป็นปัญหาที่สำคัญระดับต้น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก และเป็นปัญหาสำคัญที่มีส่วนขัดขวางกระบวนการการพัฒนาประเทศ ที่ส่งผลกระทบต่อทั้งกับเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของชาติ ซึ่งปัญหานี้มีความรุนแรงมากขึ้นตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะผู้ที่กระทำการทุจริตได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการที่มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การตรวจสอบและการป้องกันการทุจริตก็ทำได้ยากมากขึ้นเช่นกัน และการทุจริตที่



เกิดขึ้นในภาครัฐก็เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการพัฒนาและการบริหารจัดการของประเทศ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการเสียหายทางเศรษฐกิจ แต่ยังบั่นทอนความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบการดำเนินงานของรัฐในประเทศไทย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการทุจริตเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน จนอาจกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยไปแล้ว (สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์, 2549 อ้างถึงใน จารุวรรณ สุขุมาลพงษ์, 2556)

ประเทศไทยประสบปัญหาการทุจริตอย่างรุนแรง ในอดีตการทุจริตมักเกิดขึ้นเฉพาะในวงราชการ เช่น การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ การทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้าง และการทุจริตในการให้สัมปทาน แต่ในปัจจุบันการทุจริตมีความซับซ้อน และรุนแรง สร้างความเสียหายกับการพัฒนาประเทศ รูปแบบการการทุจริตแบบใหม่ ได้แก่ การทุจริตด้วยการหลีกเลี่ยงระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ หรือผลประโยชน์ทับซ้อน และการทุจริตเชิงนโยบาย เพราะมีกลุ่มนักการเมือง กลุ่มนักธุรกิจ และเครือข่ายของนักการเมืองระดับประเทศ และระดับท้องถิ่นร่วมกระทำการทุจริต (สำนักงานคณะกรรมการและป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2560 อ้างถึงใน ธิวัชรินทร์ พิมลศรี และคณะ, 2563; นิภาพรณ เจนสันติกุล, 2565)

ในการจัดอันดับขององค์การเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International-TI) โดยใช้ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์การทุจริต (Corruption Perception Index: CPI) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินทุจริตทั่วโลก ได้เผยแพร่ผลการสำรวจประจำปี 2566 โดยจากจำนวนประเทศ 180 ประเทศทั่วโลกนั้น จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ประเทศที่ได้คะแนนสูงที่สุดคือ 90 คะแนน จัดเป็นอันดับ 1 ของโลก คือ ประเทศเดนมาร์ก อันดับที่ 2 ได้ 87 คะแนน คือ ประเทศฟินแลนด์ อันดับที่ 3 ได้ 85 คะแนน คือ ประเทศนิวซีแลนด์ ในขณะที่ประเทศไทย ได้ 35 คะแนน จัดอยู่ในอันดับที่ 108 ของโลก และอยู่ในอันดับที่ 4 ของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งประเทศที่ได้คะแนนสูงสุด คือ ประเทศสิงคโปร์ ได้ 83 คะแนน จัดอยู่ในอันดับที่ 5 ของโลก (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2567)

ปัญหาการทุจริตจึงได้ถูกมองว่าเป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและมีความโปร่งใสในการดำเนินงานของภาครัฐ รัฐบาลจึงมีนโยบายและกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แต่ถึงอย่างนั้นปัญหาการทุจริตเหล่านี้ก็ยังคงมีอยู่ สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนและความท้าทายในการแก้ไขปัญหาการทุจริต การส่งเสริมธรรมาภิบาลและความโปร่งใสจึงกลายเป็นหนึ่งในภารกิจหลักของหลายองค์กร รวมถึงสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

สำนักงานคณะกรรมการการป้องกันการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) ในฐานะหน่วยงานหลักของประเทศที่มีภารกิจหลักในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยได้มีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 33 (1) ที่ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน้าที่และอำนาจกำหนดมาตรการและกลไกที่จำเป็นในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ ต่อด่าน หรือชี้เบาะแส โดยได้รับความคุ้มครอง รวมทั้งจัดให้มีช่องทางแจ้งข้อมูล เบาะแส หรือพยานหลักฐาน และโครงการส่วนใหญ่ที่ดำเนินการมีลักษณะเป็นการจัดอบรมและบรรยายให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย (อริศรา เล็กสรรเสริญ และคณะ, ม.ป.ป.) โดยในปี พ.ศ. 2558 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ได้ริเริ่มโครงการ “STRONG จิตพอเพียงต้านทุจริต” โดยมุ่งเน้นการปลูกฝังค่านิยมจิตพอเพียง ควบคู่กับการเสริมสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของ

ประชาชน และการพัฒนาองค์กรภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาล และความโปร่งใสในภาครัฐ โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักรู้และปลูกฝังจิตสำนึกต่อต้าน การทุจริตในหมู่ประชาชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเฝ้าระวังและตรวจสอบการดำเนินงานของ ภาครัฐผ่านกิจกรรมต่าง ๆ การดำเนินงานของโครงการนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสังคมที่ไม่ยอมรับ การทุจริต และส่งเสริมให้ภาครัฐมีการดำเนินงานที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานที่มีภารกิจโดยตรงในการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต จึงมีการกำหนดแนวทางการสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริต ยกระดับธรรมาภิ บาลและความโปร่งใสในการบริหารจัดการทุกภาคส่วนแบบบูรณาการ และปฏิรูปกระบวนการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริตทั้งระบบให้มีมาตรฐานสากล (อิฐิรัตน์ พิมพ์ศรี และคณะ, 2563)

ธรรมาภิบาลและความโปร่งใสในภาครัฐ จึงเปรียบเสมือนรากฐานที่สำคัญที่จะใช้เป็นพื้นฐานในการ พัฒนาประเทศ เพื่อนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง มั่นคง และยั่งยืน ธรรมาภิบาล ถือเป็นหลักการและแนวทางใน การบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี มุ่งเน้นในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความ โปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีและเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ การบริหารงานภาครัฐด้วยธรรมาภิบาลข้าราชการจะต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีประสิทธิภาพ และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชน ส่งผลให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ เกิดการใช้ งบประมาณอย่างคุ้มค่า และป้องกันการทุจริต ทั้งนี้ยังเพื่อเป็นการสร้างความไว้วางใจของประชาชน เมื่อ ประชาชนมั่นใจว่าภาครัฐบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ ประชาชนจะมีความ ไว้วางใจต่อภาครัฐ ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาประเทศ

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการ ดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ภาค 4 ในการส่งเสริมธรร มาภิบาลในภาครัฐ ตามโครงการ STRONG-จิตพอเพียงต้านทุจริต เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของโครงการนี้ว่า สามารถที่จะทำให้การทุจริตในหน่วยงานภาครัฐมีทิศทางไปในทางใด สามารถที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการทุจริตและการป้องกันการทุจริตในให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือไม่ นอกจากนี้ยังต้องการ เสนอแนะแนวทางเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสำนักงาน ป.ป.ช. และการสร้างสังคมที่มีธรร มาภิบาลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ภาค 4 ในการส่งเสริมธรรมาภิบาลภาครัฐตามโครงการ STRONG-จิตพอเพียงต้านทุจริต
2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการ ทุจริต ภาค 4 ในการส่งเสริมธรรมาภิบาลภาครัฐตามโครงการ STRONG-จิตพอเพียงต้านทุจริต

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยหน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นปัจเจกบุคคล (Individual Unit) คือ สมาชิกในชมรม เจ้าหน้าที่รัฐที่ประสานงาน และเจ้าหน้าที่สำนักงาน ป.ป.ช. ในพื้นที่ จังหวัดขอนแก่น โดยใช้แบบสอบถามซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของ สำนักงาน ป.ป.ช.



ภาค 4 และเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ ป.ป.ช. ภาค 4 ในการส่งเสริมธรรมาภิบาลในหน่วยงานภาครัฐ ตามโครงการ STRONG-จิตพอเพียงด้านทุจริต

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการ STRONG-จิตพอเพียงด้านทุจริตในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ สมาชิกชมรมจำนวน 418 คน เจ้าหน้าที่รัฐผู้ประสานงาน 262 คน เจ้าหน้าที่ ป.ป.ช. จำนวน 2 คน รวมเป็นจำนวนทั้งหมด 682 คน

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการ STRONG-จิตพอเพียงด้านทุจริตของจังหวัดขอนแก่น

สถานะในโครงการฯ	จำนวน (คน)
สมาชิกชมรม	418
เจ้าหน้าที่รัฐ/ผู้ประสานงาน	262
เจ้าหน้าที่ ป.ป.ช.	2
รวม	682

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกชมรม เจ้าหน้าที่รัฐ/ผู้ประสานงาน เจ้าหน้าที่ ป.ป.ช. ของจังหวัดขอนแก่นที่อยู่ในโครงการฯ จำนวน 682 คน โดยได้มีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาร์ยามาเน (Taro Yamane, 1967) โดยใช้วิธีการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ N = แทนขนาดของประชากร
n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
e = ระดับความคลาดเคลื่อนของการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อแทนค่าจะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$n = \frac{682}{1 + 682 \times (0.05)^2} = 252.12 \text{ ประมาณ } 253 \text{ คน}$$

จากนั้นจึงทำการกำหนดลักษณะกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบโควต้า ดังนี้
ขั้นตอนการคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งตามโควต้าสัดส่วนของแต่ละกลุ่ม โดยใช้วิธีการดังนี้

$$\text{ค่าร้อยละ} = \left(\frac{\text{จำนวนที่ต้องการหาค่าร้อยละ}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}} \right) \times 100$$

เมื่อได้ผลลัพธ์ออกมาแล้ว จะนำค่าร้อยละที่ได้มาเทียบเคียงเพื่อหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 253 คน จะได้ว่าแต่ละกลุ่มได้โควตาตัวอย่างจำนวนเท่าไร โดยใช้วิธีการดังนี้

$$\text{กลุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่ม} = \left(\frac{\text{ค่าร้อยละของกลุ่มที่ต้องการ}}{100} \right) \times 253$$

จำนวนกลุ่มตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มจากการสุ่มแบบโควตา โดยแจกแจงตามสัดส่วนขนาดกลุ่มตัวอย่าง 253 กลุ่มตัวอย่าง จะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่ม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง

สถานะในโครงการฯ	จำนวนทั้งหมด (คน)	ร้อยละ (%)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1. สมาชิกชมรม	418	61.29	155
2. เจ้าหน้าที่รัฐ/ผู้ประสานงาน	262	38.41	97
3. เจ้าหน้าที่ ป.ป.ช.	2	0.3	1
รวม	682	100	253

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อคำถามที่ให้เลือกเติมเครื่องหมาย ☒ หน้ากลุ่มข้อความที่กำหนดให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริง ประกอบไปด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานะในโครงการฯ ระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการดำเนินโครงการและผลการดำเนินโครงการตามโครงการ STRONG-จิตพอเพียงด้านทุจริต ลักษณะคำถามเป็นรูปแบบการประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Close-ended question) ที่กำหนดคำตอบไว้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบ โดยจำแนกออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มีลำดับตามคะแนน ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยมาก

3 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยน้อย

1 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับ STRONG-จิตพอเพียงด้านทุจริต จำแนกเป็น 6 ด้าน ด้านละ 2 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นรูปแบบการประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Close-ended question) ที่กำหนดคำตอบไว้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบ โดยจำแนกออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มีลำดับตามคะแนน ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง มีผลการดำเนินงานมากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง มีผลการดำเนินงานมาก

3 คะแนน หมายถึง มีผลการดำเนินงานปานกลาง



2 คะแนน หมายถึง มีผลการดำเนินงานน้อย

1 คะแนน หมายถึง มีผลการดำเนินงานน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended question)

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยก่อนนำไปใช้ ด้วยการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามหรือค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (Index of item objective congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ผลค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC)=1.00

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานะในโครงการฯ ระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการฯ สถิติที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมธรรมาภิบาล ตามโครงการ STRONG-จิตพอเพียงต้านทุจริต สถิติที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) เพื่อแสดงการกระจายของข้อมูล โดยมีการแปลผลค่าเฉลี่ย ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{ช่วงห่างของค่าเฉลี่ย} &= \frac{\text{คะแนนมากที่สุด} - \text{คะแนนน้อยสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5-1}{5} \\ &= \frac{4}{5} \\ &= 0.8\end{aligned}$$

ซึ่งแปลผลแต่ละระดับค่าคะแนนตามแนวคิดของเบสท์ (ละเอียด ศิลาโนย, 2560) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.20 – 5.00 หมายถึง มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.40 – 4.19 หมายถึง มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.60 – 3.39 หมายถึง มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.80 – 2.59 หมายถึง มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.79 หมายถึง มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการศึกษา

1. ผลจากการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้วิจัยสามารถดำเนินการเก็บข้อมูลได้จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 28.46 โดยข้อมูลส่วนบุคคล/ข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 52.80 และต่อมา คือ เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 47.20 มีช่วงอายุ 20 – 30 ปี มากที่สุด จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาช่วงอายุ 51 – 60 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 23.60 และน้อยที่สุด ช่วงอายุ ต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 สถานะในโครงการ STRONG-จิตพอเพียงต้านทุจริต ที่เป็นสมาชิก มีมากที่สุดจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 73.60 รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่รัฐ, ผู้ประสานงาน จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 18.10 และน้อยที่สุดเป็นเจ้าหน้าที่ ป.ป.ช. จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 8.30 มีระยะเวลาที่เข้าร่วม 1 – 2 ปีมากที่สุด จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ

43.10 รองลงมา ต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 27.80 และน้อยที่สุด 4 ปีขึ้นไป จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินโครงการและผลการดำเนินโครงการ STRONG-จิตพอเพียงด้านทุจริต พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับความพึงพอใจในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.95 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.98 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) ด้านการดำเนินโครงการฯ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.16 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.83 และรองลงมา คือ 2) ด้านผลการดำเนินการโดยรวม ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.74 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.98 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของโครงการจากการพิจารณารายข้อในแต่ละด้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.73 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.12 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการรับรู้ มีผลการดำเนินงานในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.91 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.98 รองลงมา คือ ด้านความรู้ มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.89 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.07 และน้อยที่สุด คือ ด้านความเอื้ออาทร มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.55 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.23 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ภาค 4

ผลการดำเนินงาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ด้านความพอเพียง	3.56	1.31	มาก
ด้านความโปร่งใส	3.81	1.01	มาก
ด้านการรับรู้	3.91	0.98	มาก
ด้านมุ่งไปข้างหน้า	3.68	1.13	มาก
ด้านความรู้	3.89	1.07	มาก
ด้านความเอื้ออาทร	3.55	1.23	มาก
รวม	3.73	1.12	มาก

สรุป และอภิปรายผล

1. ความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการ STRONG-จิตพอเพียงด้านทุจริต การวิเคราะห์ผลในด้านความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการในภาพรวมพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.95 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.98 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านในส่วนของการดำเนินโครงการฯ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.16 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.83 รองลงมา คือ ด้านผลการดำเนินงานโดยรวม อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.74 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.13 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิรพล ไทยทอง (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่องธรรมาภิบาลกับการบริหารงานภาครัฐยุคใหม่ไทยแลนด์ 4.0 ผลการวิจัยพบว่า ธรรมาภิบาลมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารภาครัฐ ในเรื่องของการช่วยส่งเสริมให้ระบบการบริหารภาครัฐมีความโปร่งใสตรวจสอบได้มากขึ้น ทั้งยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ



ประชาชนในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของภาครัฐ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการคือการสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต เพื่อที่จะขยายผลการป้องกันการทุจริตเชิงรุกผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและทุกภาคส่วนในจังหวัด ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ วรภัทร โตธนะเกษม (2542) ที่ได้กล่าวถึง ธรรมชาติบาลว่า เป็นการกำกับดูแลที่ดี เน้นการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ ประเวศ วะสี (2542) ที่กล่าวถึงการสร้างความโปร่งใสในภาครัฐผ่านความร่วมมือระหว่างภาคประชาชนและภาครัฐ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ สอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ที่แสดงให้เห็นว่าการดำเนินโครงการสามารถเพิ่มการตระหนักรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการในการตรวจสอบและป้องกันการทุจริต ซึ่งช่วยสร้างความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการทำงานภาครัฐให้ประสบความสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น (ภูติศ นอขุนทด, 2565)

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน STRONG-จิตพอเพียงต้านทุจริต โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ค่าเฉลี่ย 3.73 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.12 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการตื่นรู้ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.91 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.98 รองลงมา คือ ด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.89 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.07 ซึ่งสอดคล้องกับพิรพงษ์ แสงแก้ว และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ (2564) ที่ระบุว่า ธรรมชาติบาลที่ดีต้องอาศัยเครือข่ายระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในการบริหารงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันการทุจริต การที่โครงการให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อให้มีความรู้ในเรื่องของการกระทำความผิดในลักษณะต่าง ๆ เพื่อที่จะสามารถรับรู้ได้ว่าสถานการณ์ที่ตนเองเองกำลังพบเจอเข้าข่ายของการประพฤติที่เป็นการทุจริตหรือไม่ เป็นการสร้างเครือข่ายภาคสังคมให้มีการตื่นรู้ถึงสถานการณ์ เพื่อช่วยในการจับตามองการทุจริตที่อาจจะเกิดขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริประภา พัดลม (2564) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหิน อำเภอยะบะดี จังหวัดลพบุรี ที่กล่าวว่า การสร้างความตระหนักรู้ในความสำคัญของการปฏิบัติงานที่ถูกต้องตามหลักธรรมาภิบาลจะช่วยลดโอกาสในการเกิดการทุจริตได้มากขึ้น การตื่นรู้ที่เกิดขึ้นจากโครงการนอกจากจะทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับการป้องกันทุจริต แต่ยังช่วยให้ทุกคนมีความกล้าที่จะรายงานพฤติกรรมที่อาจเสี่ยงต่อการทุจริต ซึ่งเป็นจุดแข็งของโครงการที่เน้นการให้ความรู้และสร้างความกล้าในการเผชิญกับปัญหา ต่อมา คือ ด้านความโปร่งใส อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.81 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศราวุฒิ ดาวกรงแก้ว และคณะ (2563) เรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสำนักงานเขตประเทศ กรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานของสำนักงานเขตประเทศได้ช่วยส่งเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมในระดับที่สูง ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.29 โดยด้านความโปร่งใสมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 4.73 ซึ่งแม้จากผลการวิจัยจะต่ำกว่าเล็กน้อยแต่ยังคงอยู่ในระดับมาก ซึ่งยังคงแสดงให้เห็นว่าความโปร่งใสเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างธรรมชาติบาลให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ รินทร์ลภัส วุฒิปรีชาสิทธิ์ (2562) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ ที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกรอบตัวชี้วัดธรรมาภิบาลที่มีผลสำเร็จต่อการปฏิบัติงานและทำให้องค์การได้รับการยอมรับจากทั้งภายในและภายนอกองค์การ โดยระดับความคิดเห็นที่อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างมากอันดับที่ 1 ได้แก่ หลักความโปร่งใส แสดงให้เห็นว่าโครงการ STRONG-จิตพอเพียงต้านทุจริตได้ส่งเสริมความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐมากขึ้นนั้นทำให้การปฏิบัติงานขององค์การเป็นที่ยอมรับมากยิ่งขึ้น และด้านที่ได้ความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านความเอื้ออาทร อยู่ในระดับมากเช่นกัน มีค่าเฉลี่ย 3.55 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.23 ซึ่งเป็น

ค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมโครงการอาจยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการสร้างวัฒนธรรมความเอื้ออาทรในหน่วยงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลในการสร้างธรรมาภิบาลที่มีประสิทธิภาพ

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัยกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ชี้ให้เห็นว่า โครงการ STRONG-จิตพอเพียงต้านทุจริต มีศักยภาพในการส่งเสริมธรรมาภิบาลในภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่าผลการดำเนินงานของสำนักงาน ป.ป.ช. ได้มีการเพิ่มความโปร่งใสและความตระหนักรู้ถึงปัญหาทุจริตภายในหน่วยงาน รวมถึงการลดโอกาสในการเกิดการทุจริต ซึ่งเครื่องมือและกระบวนการในโครงการมีความเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับ ส่งผลต่อการยกระดับการทำงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่และการมีส่วนร่วมของประชาชน และจากการดำเนินโครงการที่มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการตรวจสอบที่เข้มแข็งขึ้น ซึ่งช่วยเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารงานหน่วยงานรัฐ แต่ยังคงมีความท้าทายในด้านการจัดสรรทรัพยากรและการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนที่ต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จที่มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ

1.1 หน่วยงานควรเพิ่มกิจกรรมสร้างความเอื้ออาทรในองค์กร ด้วยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน เช่น การทำงานเป็นทีม การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชน รวมถึงการจัดกิจกรรมสังคมที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและแบ่งปัน เพื่อเสริมสร้างความเอื้ออาทรในองค์กร

1.2 หน่วยงานควรจัดอบรมเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน เน้นในเรื่องของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในการทำงาน เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีจิตสำนึกในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงการทำงานด้วยความซื่อสัตย์และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

1.3 หน่วยงานควรมีการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนมากขึ้น รวมถึงพัฒนากลยุทธ์ในการกระจายทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อขยายผลการดำเนินงานอย่างครอบคลุมในทุกภาคส่วน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบในระยะยาวของการดำเนินโครงการ STRONG-จิตพอเพียงต้านทุจริต เพื่อประเมินความยั่งยืนของผลลัพธ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในองค์กรและหน่วยงานภาครัฐ ว่าโครงการช่วยปรับปรุงธรรมาภิบาลและลดปัญหาทุจริตได้มากน้อยเพียงใดในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

จารุวรรณ สุขมาพงษ์. (2556). *แนวโน้มของคอร์รัปชันในประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 3 กรกฎาคม 2567,

เข้าถึงได้จาก https://www.parliament.go.th/ewtdadmin/ewtd/elaw_parcy/ewtd_dl_link.php?nid=1484

ธิวัตรัน พิมลศรี, รกัสสรค์ วงศ์ทองดี, นิติพล ธาระรูป, ณัฐวดี ลิ้มเลิศเจริญวนิช, ธนันต์ ไพรเกษตร.

(2563). *โครงการวิจัย การสังเคราะห์รูปแบบ กลไกและแนวทางการปลูกฝังเจตคติและวัฒนธรรมสุจริตเพื่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริต*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.



- นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2565). พหุเครือข่ายทางสังคมเพื่อการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย: บทบาทและข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการปฏิบัติ. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 20(1), 192-208.
- ประเวศ วะสี. (2542). *ยุทธศาสตร์ชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมธนาคารออมสิน.
- พิรพงษ์ แสงแก้ว และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2564). หลักธรรมาภิบาลกระบวนการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ภายใต้สถานการณ์โควิด 19. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(11), 303-316.
- ภูติศ นอขุนทด. (2565). หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานภาครัฐ. *Journal of MCU Ubon Review*, 7(1), 1029-1044.
- รินทร์ลภัส วุฒิปรีชาสิทธิ. (2562). *แนวทางการพัฒนาธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศราวุฒิ ดาวกรองแก้ว, จีรพรรณ จันทน์วิเชียร, ธันยรัตน์ จันทน์ทรงพล, บรรจง โชะมณี, ภาดา วงศ์ไธโร. (2563). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15 (40), 147-159.
- ศิริประภา พัฒม. (2564). *การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหิน อำเภอยะบะดา จังหวัดลพบุรี*. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ละเอียด ศิลาณ้อย. (2560). การใช้สูตรทางสถิติ (ที่ถูกต้อง) ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัยเชิงปริมาณในทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 12 (2), 50-61.
- วรภัทร โตณะเกษม. (2542). การสร้าง Good Governance ในองค์กร. *วารสาร กสท*, 5(4), 11-17.
- วรธา มงคลสืบสกุล. (2567). แนวทางการป้องกันการทุจริตเชิงรุก โอกาส และความท้าทายของสังคมไทย. *วารสารวิชาการ ป.ป.ช.*, 17(1), 2-16.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2561) *ประวัติและความเป็นมา*. สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2567, เข้าถึงได้จาก <https://www.nacc.go.th/categorydetail/2019112416310492/20191124163234>
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2561). *ความหมายของตราสัญลักษณ์*. สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2567, เข้าถึงได้จาก <https://www.nacc.go.th/categorydetail/20190117143842148/20191124163415?>
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2567). *ป.ป.ช. เผยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติประกาศผลดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ประจำปี 2566 ประเทศไทย ได้ 35 คะแนน จัดอยู่ในอันดับที่ 108 -ของโลกล*. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2567, เข้าถึงได้จาก <https://www.nacc.go.th/categorydetail/2018083118464105/20240130143633?>
- อริศรา เล็กสรรเสริญ, สุริยน วงศ์สุจริต, ศิริรัตน์ วัฒนศิริธรรม และพรสวรรค์ ประเทสัง. (ม.ป.ป.). *การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตกับสำนักงาน ป.ป.ช.* สืบค้นเมื่อ 3 กรกฎาคม 2567, เข้าถึงได้จาก <https://www.nacc.go.th/uploads/files114740928/journal1509/..pdf>



การพัฒนาแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้
การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน

The development of a virtual world platform to promote sales
and enhance learning resources for digital marketing of community products

สำราญ วานนท์¹ และ รจนา เมืองแสน²

Samran Wanon¹ and Rojjana Muangsan²

^{1,2}คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

^{1,2}Faculty of Arts and Science, Rajabhat Chaiyaphum University

¹E-mail: samran@cpru.ac.th, ²E-mail: rojjana@cpru.ac.th

Received 20/06/2025 | Revised 13/07/2025 | Accepted 13/07/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริง และ 2) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน บนแพลตฟอร์มของ Spatial.io กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาศาสาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำนวน 30 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ในระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ. 2566 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การสร้างแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงที่สามารถนำเสนอ แบบ 3 มิติ ข้อความ รูปภาพ วิดีโอ อินโฟกราฟิก และรูปแบบเนื้อหา ที่มีผลต่อการรับรู้ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์จากชุมชน 2) การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริง ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญด้านการเข้าถึงและประสบการณ์การใช้งานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) ด้านประสิทธิผลด้านแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) และด้านประสิทธิผลด้านการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$)

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ คือแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงได้สร้างประสบการณ์ใหม่ในการเยี่ยมชมผลิตภัณฑ์ชุมชนได้เสมือนว่ามาที่สถานที่จริง สามารถนำมาสร้างช่องทางในการส่งเสริมการตลาดให้กับผลิตภัณฑ์อื่นๆ ได้ในอนาคต

คำสำคัญ: โลกเสมือน; เมตาเวิร์ส; การตลาดเชิงโต้ตอบ

Abstract

This research aims to 1) develop a virtual world platform, and 2) study satisfaction toward the virtual world platform for promoting sales and enhancing digital marketing



learning resources for community products on the Spatial.io platform. The sample group consisted of 30 Business Administration students from Chaiyaphum Rajabhat University, selected through purposive sampling. Data were collected using questionnaires during March 2023 and analyzed using descriptive statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research findings revealed that: 1) the developed virtual world platform featured 3D presentations, text, images, videos, infographics, and various types of content that enhanced perception of creative community products; and 2) Regarding satisfaction toward the virtual world platform, respondents rated accessibility and user experience at a high level ($\bar{X} = 4.15$), effectiveness of digital marketing learning resources at a high level ($\bar{X} = 4.13$), and effectiveness of community product sales promotion at a high level ($\bar{X} = 4.03$).

The key finding from this research is that the virtual world platform has created a new experience in visiting community products as if actually being at the real location, and can be utilized to create marketing channels for other products in the future.

Keywords: Virtual World; Metaverse; Interactive Marketing

บทนำ

จักรวาลเสมือนหรือโลกเสมือนจริง เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในเครื่องมือของการจัดการร้านค้าแบบดิจิทัลที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้สนใจได้รับประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่ตื่นเต้น แปลกใหม่สามารถสัมผัสกับผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ห้องแบบเสมือนจริง และสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์กับผู้อื่นได้ ความสนุกสนานและน่าตื่นเต้น และไม่จำกัดเวลาและที่ตั้ง ผู้ที่สนใจสามารถเข้าถึงร้านค้าได้ตามอัธยาศัยและตามเวลาที่ต้องการ อาจเกิดคำถามว่าทำไมธุรกิจออฟไลน์อย่างธุรกิจค้าส่งและค้าปลีก ถึงมีโอกาสดิบโตควบคู่กับโลกเสมือน นั้นเป็นเพราะว่า เทคโนโลยี Augmented Reality (AR) และ Virtual Reality (VR) จะเข้ามามีบทบาทกับตัวธุรกิจ โดยเทคโนโลยี VR จะเปิดประสบการณ์การช้อปปิ้งรูปแบบใหม่ในการเลือกสินค้า เพียงแค่ใช้อุปกรณ์อย่างแว่น VR โทรศัพท์มือถือหรือเครื่องคอมพิวเตอร์ และการเชื่อมต่อกับแพลตฟอร์ม ก็สามารถเลือกซื้อสินค้าได้ตามต้องการพร้อมกับประสบการณ์แบบ 3 มิติ ราวกับว่าไปเลือกซื้อสินค้าตามห้างสรรพสินค้าจริง ๆ ซึ่งในปัจจุบัน Alibaba ยักษ์ใหญ่แห่งวงการค้าปลีกออนไลน์ ได้ริเริ่มนำเทคโนโลยี AR และ VR มาทดลองใช้เพื่อเปิดประสบการณ์ใหม่ให้กับลูกค้า เรียกได้ว่าเป็นเครื่องมือทางการตลาดและการขยายช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าแบบ Omni Channel ซึ่งถือเป็นส่วนเสริมในการกระตุ้นยอดขายอีกด้วย (Techsauce Team, 2023) นอกจากการแข่งขันด้านเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน AR และภาพเสมือนจริง VR จะผลักดันให้ธุรกิจค้าปลีกก้าวสู่ยุค ‘Hyper-Personalization’ ที่พฤติกรรมผู้บริโภค ข้อมูลของลูกค้าแต่ละราย ในทุกรูปแบบ ทุกแพลตฟอร์มจะถูกเชื่อมโยง นำมาวิเคราะห์เพื่อให้ธุรกิจทำการตลาดแบบเข้าใจผู้บริโภครายบุคคลมากขึ้น (ธนาคารกรุงเทพ, 2022) ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มขีดความสามารถต่อการแข่งขันทางธุรกิจด้วยการวิเคราะห์จากข้อมูลขนาดใหญ่ได้อีกทางหนึ่ง

แนวโน้มของเทคโนโลยีโลกเสมือนที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็วส่งผลให้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดังกล่าวกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจสำคัญหนึ่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิคือการพัฒนาท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นระยะ 20 ปี ที่ได้มีการร่วมมือกับชุมชนในการส่งเสริมการมีงานมีอาชีพผ่านโครงการต่างๆ อย่างต่อเนื่องและได้สร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชนออกมาหลากหลายชนิด ทั้งที่ผลิตแล้วสามารถจำหน่ายได้และคงคลังเหลืออยู่อีกเป็นจำนวนหนึ่งเนื่องจากว่าชุมชนเองไม่มีสถานที่วางจำหน่ายตัวผลิตภัณฑ์เชิงกายภาพ ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องส่งผลให้เกิดการสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ จะเห็นได้จากผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่สาขาวิชาทางบริหารธุรกิจที่ได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยเอง และโครงการที่มีการลงนามความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นการพัฒนาแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน ใช้เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน พร้อมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักศึกษาในรายวิชาการการตลาดดิจิทัล ให้สามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างมีเหตุผล และสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน
2. เพื่อทดสอบความพึงพอใจที่มีต่อแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน

การทบทวนวรรณกรรม

Metaverse ประกอบด้วยคำว่า “Meta” และ “Universe” และหมายถึงพื้นที่ที่สร้างขึ้นโดยการบรรจบกันของความเป็นจริง เสมือนและความเป็นจริงเสริม เมตาเวิร์ส เป็นพื้นที่เสมือนที่เกิดจากการบรรจบกันของความเป็นจริงเสมือนและความเป็นจริงเสริมเชื่อมโยงกับผู้ใช้ในรูปแบบ ของอาหาร เมตาเวิร์สเกี่ยวข้องกับการเชื่อมต่อระหว่างชีวิตจริงกับระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยใช้ความเป็นจริงขยาย (Extended Reality: XR) ที่ประกอบด้วย AR VR และ MR ผู้ใช้งาน อาจสวมใส่อุปกรณ์ที่ทำให้โต้ตอบกับข้อมูลดิจิทัลที่ซ้อนทับในสภาพแวดล้อม ทางกายภาพที่ และให้ผู้ใช้มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทั้งทางร่างกายและ แบบดิจิทัล ประเด็นสำคัญ คือ ข้อมูล และวัตถุต่าง ๆ ที่ปรากฏในโลกเสมือนที่ผู้ใช้มองเห็นจะถูกแบ่งปันระหว่างผู้ใช้งานทุกคนที่เชื่อมต่อในช่วงเวลาและพื้นที่ เสมือนเดียวกัน (มนตรี ธนภัทรพรชัย, มปป.) เมื่อใช้แอปพลิเคชันเมตาเวิร์ส จะไม่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางและไม่มีข้อจำกัดในจำนวนบุคคล ผู้ใช้ ผู้เข้าร่วม ผู้เรียน หรือผู้ฝึกอบรมที่สามารถเข้าร่วมได้ (Pachauri et al., 2025)

Spatial.io เป็นบริการที่ให้แพลตฟอร์มสำหรับการสร้างและประสานงานในโลกเสมือนจริง (Virtual Reality: VR) และโลกเสมือนจริงเสริมความจริง (Augmented Reality: AR) ซึ่งมุ่งเน้นการทำงานร่วมกันและการสื่อสารระหว่างผู้ใช้ในพื้นที่ 3 มิติที่เชื่อมโยงกับโลกจริงของพวกเขา แพลตฟอร์มนี้ออกแบบมาเพื่อช่วยให้ผู้ใช้สามารถทำงานร่วมกันได้โดยใช้ VR/AR โดยมีความสามารถในการสร้างพื้นที่ทำงานที่เชื่อมโยงกับโลกแห่งความเป็นจริง ผ่านการใช้งานผ่านหูฟัง VR, แว่นตา AR, หรืออุปกรณ์ที่เข้ากันได้กับ



เทคโนโลยี VR/AR หรืออื่นๆ ซึ่งช่วยให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงเนื้อหา และประสานงานกับผู้ใช้ท่านอื่นในพื้นที่เสมือนจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นับว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับการทำงานร่วมกันและการประสานงานในรูปแบบของโลกเสมือนจริงและโลกเสมือนจริงเสริมความจริงในยุคดิจิทัล

Blender เป็นโปรแกรมโอเพ่นซอร์ส (Open Source) พัฒนาโดย Blender Foundation ที่ใช้ในการสร้างกราฟิก 3 มิติ และ แอนิเมชัน ซึ่งมีฟีเจอร์ครบวงจรที่เหมาะสมสำหรับทั้งผู้เริ่มต้นและมืออาชีพในการทำงานกราฟิก 3D รวมถึงการสร้างโมเดล 3D, การเรนเดอร์, การทำแอนิเมชัน, การสร้าง VFX (Visual Effects), การทำเกม และอื่นๆ

การเลือกใช้ทั้งสองเครื่องมือร่วมกันสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างระบบนิเวศแบบครบวงจรสำหรับการพัฒนาเมตาเวิร์ส โดย Blender ทำหน้าที่สร้างเนื้อหา 3D และ Spatial.io ทำหน้าที่เป็นแพลตฟอร์มในการนำเสนอและให้ผู้ใช้ได้ตอบกับเนื้อหาเหล่านั้นในสภาพแวดล้อมเสมือนจริง

ADDIE Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) ดำเนินการโดยศึกษาวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ วิธีการแก้ปัญหา การจัดการ ราคาค่า ศึกษาและวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด จาก เอกสารต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ขั้นการออกแบบ (Design) ออกแบบแพลตฟอร์มโลกเสมือนเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลสินค้าชุมชน ออกแบบเนื้อหาต่างๆ ในจักรวาลอนิเมต

3) ขั้นการพัฒนา (Development) สร้าง และตรวจสอบคุณภาพของแพลตฟอร์มโลกเสมือนเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลสินค้าชุมชน

4) ขั้นการทดลองใช้ (Implementation) นำแพลตฟอร์มโลกเสมือนเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลสินค้าชุมชน ไปทดลองใช้กับกลุ่มย่อยที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่างจริง และประเมิน ความพึงพอใจ

5) ขั้นการประเมินผล (Evaluation) นำผลที่ได้จากการทดลองใช้ มาคำนวณทางสถิติ โดยใช้ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ร้อยละ ค่าประสิทธิภาพ และค่าประสิทธิผล และสรุปผลการวิจัยพร้อมกับจัดทำรายงาน การวิจัย

ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ประกอบไปด้วย (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และ คณะ, 2560)

1) ผลิตภัณฑ์ (Product) ผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยแสดงความพร้อมของธุรกิจในการดำเนินงาน ประกอบด้วยสินค้าที่มีตัวตน บริการ หรือความคิดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค นักการตลาดต้องศึกษาผลิตภัณฑ์ในรูปของผลิตภัณฑ์เบ็ดเสร็จ (Total Product) ซึ่งรวมทั้งตัวสินค้าและความพอใจที่ผู้บริโภคได้รับ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้องคำนึงถึงคุณภาพ ประสิทธิภาพ การบรรจุภัณฑ์ ราคาสินค้า และการบริการประกอบการขาย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน

2) การจัดจำหน่าย (Place) การจัดจำหน่ายเป็นกระบวนการนำผลิตภัณฑ์ไปสู่ผู้บริโภคให้เข้าถึงได้ง่ายและทันเวลา แบ่งเป็น 2 กิจกรรมหลัก คือ ช่องทางจำหน่าย (Channel of Distribution) ซึ่งเน้นการศึกษาชนิดของช่องทางการขายไม่ว่าจะเป็นการขายตรงหรือผ่านสถาบันคนกลาง และการแจกจ่ายตัวสินค้า (Physical Distribution) ที่ครอบคลุมการขนส่ง การจัดเก็บรักษาสินค้า การเลือกใช้สื่อการขนส่งที่

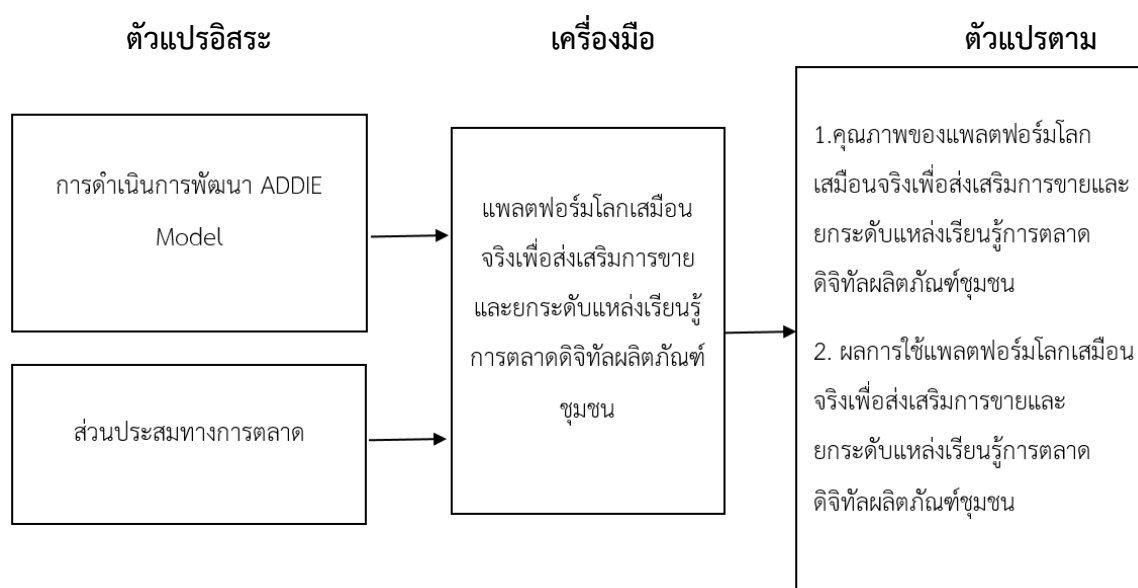
เหมาะสม ทั้งทางอากาศ รถยนต์ รถไฟ เรือ และทางท่อ เพื่อให้สินค้าถึงมือผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ และประหยัดค่าใช้จ่าย

3) การกำหนดราคา (Price) ราคาคือมูลค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงินและเป็นต้นทุนของลูกค้า การกำหนดราคาต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าต้องการกำไรหรือขยายส่วนแบ่งตลาด ต้องใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมให้ได้รับการยอมรับจากตลาดและสามารถแข่งขันได้ ผู้กำหนดกลยุทธ์ด้านราคาต้องพิจารณา 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ คุณค่าที่รับรู้ในสายตาลูกค้า ต้นทุนสินค้าและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง สภาพการแข่งขัน และปัจจัยอื่นๆ นอกจากนี้อาจมีนโยบายการให้สินเชื่อหรือส่วนลดประเภทต่างๆ เพื่อกระตุ้นการขาย

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) การส่งเสริมการตลาดเป็นกระบวนการติดต่อสื่อสารไปยังตลาดเป้าหมาย มีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งให้ลูกค้าทราบถึงผลิตภัณฑ์ ชักชวนให้ซื้อ และเตือนความทรงจำ ประกอบด้วยเครื่องมือ 4 ชนิด คือ การขายโดยใช้พนักงาน (Personal Selling) ที่เป็นการเสนอขายแบบเผชิญหน้า การโฆษณา (Advertising) ผ่านสื่อต่างๆ การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) เช่น การแจกตัวอย่าง คูปอง ของแถม และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ (Publicity and Public Relations) เพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดีและความน่าเชื่อถือให้กับองค์กร

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบการวิเคราะห์วิจัยเรื่อง “การพัฒนาแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน” ผู้วิจัยจึงใช้กรอบการวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตามขั้นตอน ADDIE Model กับเทคโนโลยีโลกเสมือนจริงและการตลาดโดยเขียนให้เป็นแผนภาพ ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 พัฒนาแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชนตามหลักการของ ADDIE Model

ระยะที่ 2 ทดลองใช้แพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้
การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน

ระยะที่ 3 ถ่ายทอดความรู้สู่ นักศึกษาสาขาวิชาการบริหารธุรกิจ (จำนวน 30 คน) และติดตาม

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาสาขาวิชาการบริหารธุรกิจสำหรับประเมินความพึงพอใจที่มี
ต่อแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริง จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

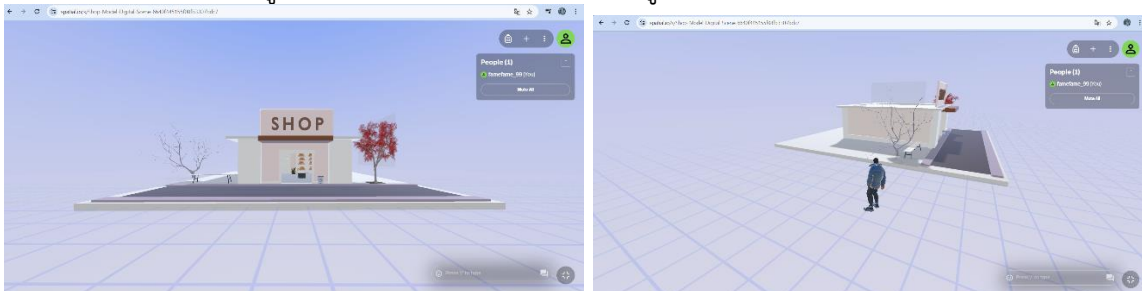
เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 1) แพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่ง
เรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริง
โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่า IOC ระหว่าง .66 –
1.00 และมีการทดสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha
Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นรวมเท่ากับ .95 วิเคราะห์ข้อมูลด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่า
ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เทียบกับเกณฑ์การให้ความหมายค่าเฉลี่ย 5 ระดับ (บุญชม
ศรีสะอาด, 2545) คือ

4.51 - 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจ มากที่สุด
3.51 - 4.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจ มาก
2.51 - 3.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจ ปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจ น้อย
1.00 - 1.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจ น้อยที่สุด

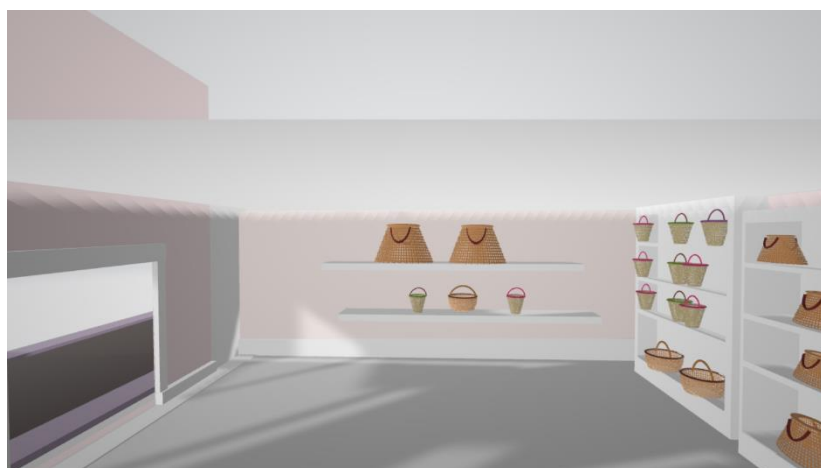
ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่ง
เรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน” มีผลการวิจัยประเด็นที่สำคัญ ดังนี้คือ

1. ผลการวิจัยพบว่าแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้
การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยใช้กรอบแนวคิดการพัฒนาแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริง ด้านการเพิ่ม
มูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ชุมชน ถือเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านและชุมชน ด้วย
spatial.io ชื่อร้านค้าเสมือนจริง ShopCPRU_Model ผู้เข้าเยี่ยมชมร้านจะสามารถเดินชมสินค้าที่อยู่
ภายในร้านได้เสมือนว่าอยู่ ณ ร้านจริงโดยการใช้เมาส์ หรือ ลูกศรขึ้นลง ซ้ายขวา ของเครื่องคอมพิวเตอร์



ภาพที่ 2 ร้าน ShopCPRU_Model



ภาพที่ 3 ผลิตรัณฑ์ภายในร้าน

2. การวิจัยพบว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจที่มีต่อแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน นำเสนอเป็นส่วนได้ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่ออธิบายถึงลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วยเพศ อายุ จำนวน 30 คน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละคุณลักษณะส่วนบุคคล

ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	13	43.30
	หญิง	17	56.70
รวม		30	100.00
อายุ	ต่ำกว่า 18 ปี	6	20.00
	18-25 ปี	24	80.00
รวม		30	100.00
ประสบการณ์ใช้งานแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริง	ไม่เคยเลย	20	66.70
	เคยบ้างเป็นครั้งคราว	8	26.70
	ใช้งานเป็นประจำ	2	6.60
	รวม	30	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 56.70 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43.30 อายุระหว่าง 18-30 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 รองลงมาคืออายุ ต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ใช้งานแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริง จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.70 รองลงมาเคยบ้างเป็นครั้งคราว จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 26.70 และใช้งานเป็นประจำ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.60



ส่วนที่ 2 ข้อมูลระดับความพึงพอใจต่อแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน นำเสนอดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริง

ความพึงพอใจต่อแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริง	$\bar{X}$	SD	แปลความ
1. ด้านการเข้าถึงและประสบการณ์การใช้งาน (Accessibility & User Experience)	4.15	.27	มาก
2. ด้านประสิทธิภาพด้านการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ชุมชน (Sales Promotion)	4.03	.18	มาก
3. ด้านประสิทธิภาพด้านแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัล (Digital Marketing Learning Hub)	4.13	.20	มาก
เฉลี่ยรวม	4.10	.06	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับความพึงพอใจที่มีต่อแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยรวมแล้วอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, $SD = .06$) หากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการเข้าถึงและประสบการณ์การใช้งานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, $SD = .27$) ด้านประสิทธิภาพด้านแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัล ($\bar{X} = 4.13$, $SD = .20$) และด้านประสิทธิภาพด้านการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ชุมชน ($\bar{X} = 4.03$, $SD = .18$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลการวิจัย ซึ่งจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประเมินความพึงพอใจที่มีต่อแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความพึงพอใจต่อแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชนอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ก้าวไกล วุฒิสาน (2566) ได้ทำการศึกษาผู้บริโภคชาวไทยในโลกดิจิทัลการทำความเข้าใจการมีส่วนร่วมของผู้บริโภคในจักรวาลนฤมิต ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้และยอมรับการใช้งานจักรวาลนฤมิตของผู้บริโภคในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเห็นถึงประโยชน์ของผู้บริโภคในการใช้งานจักรวาลนฤมิตมากที่สุด และ รวิน ระวีวิงศ์ (2565) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาแพลตฟอร์มโลกเสมือน เพื่อยกระดับแหล่งเรียนรู้และการบริการแห่งอนาคต ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบ Metaverse กับองค์ประกอบ 5 ด้านของ General Learning Outcomes ซึ่งพบว่ามีศักยภาพและเหมาะสม ในการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มอบความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ประสิทธิภาพและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ ผู้เข้าเรียนได้

ข้อจำกัดทางด้านการสร้างโมเดลผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้นจะต้องมีองค์ความรู้เรื่องการสร้างโมเดล 3D และอาจจะต้องใช้เครื่องมือที่มีราคาแพง หรือหากการใช้สมาร์ตโฟนต้องอาศัยความละเอียดมากถึงจะทำการสร้างโมเดลออกมาได้เสมือนจริงมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในหลายด้าน โดยเฉพาะการบูรณาการเทคโนโลยีโลกเสมือน เข้ากับการเรียนรู้ด้านการตลาดดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยยกระดับประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้ใช้ โดยพบว่าเนื้อหาที่น่าสนใจในรูปแบบ 3 มิติ วิดีโอ รูปภาพ และอินโฟกราฟิก มีผลต่อการรับรู้คุณค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชนในเชิงบวก อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมความเข้าใจในจุดขายและเรื่องราวของสินค้าได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น นำเสนอแนวทางใหม่ในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยต้นทุนที่ไม่สูง ผ่านการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงที่เข้าถึงได้ง่าย สอดคล้องกับแนวโน้มของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วยนวัตกรรมดิจิทัล

สรุป

งานวิจัยการพัฒนาแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยอาศัยกระบวนการทดลอง ออกแบบพัฒนาอย่างมีขั้นตอน สร้างแหล่งเรียนรู้ให้แก่ประชาชนเพื่อความยั่งยืนต่อไป

ผลจากการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยเก็บจากแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด พบว่าเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายคิดเป็นร้อยละ 56.70 ส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่าง 18 – 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 80.00 และไม่เคยมีประสบการณ์ใช้งานแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเลย คิดเป็นร้อยละ 66.70 ความพึงพอใจแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน จากผู้ตอบแบบสอบถาม 3 ด้านได้แก่ 1) ด้านการเข้าถึงและประสบการณ์การใช้งาน 2) ด้านประสิทธิภาพด้านการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ชุมชน และ 3) ด้านประสิทธิภาพด้านแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัล พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญ ด้านการเข้าถึงและประสบการณ์การใช้งานอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยที่ 4.15 ด้านประสิทธิภาพด้านแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยที่ 4.13 และ ด้านประสิทธิภาพด้านการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ชุมชนอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยที่ 4.03 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1) ด้านการพัฒนาแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์สำหรับจำหน่ายผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ ควรพิจารณาด้านการออกแบบและการจัดรูปแบบสื่อ ให้สอดคล้องกับตัวผลิตภัณฑ์
- 2) ด้านข้อมูลข่าวสารต้องให้ความสำคัญทันสมัยของข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ
- 3) ผู้ประกอบการควรวางแผนกลยุทธ์ในการสร้างเครือข่ายผู้บริโภค ซึ่งเป็นวิธีที่เข้าถึงผู้บริโภคได้โดยตรง อีกทั้งผู้บริโภคจะเป็นสื่อส่งต่อข้อมูลนี้ไปยังคนอื่นได้ ทั้งนี้ถือเป็นการสร้างกระแสความนิยมในสังคมโลกออนไลน์ เช่น การสร้างกิจกรรมการ Like & Share จะทำให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงได้สร้างประสบการณ์ใหม่ในการเยี่ยมชมผลิตภัณฑ์ชุมชนได้เสมือนว่ามาที่สถานที่จริง สามารถนำมาสร้างช่องทางในการส่งเสริมการตลาดให้กับ



ผลิตภัณฑ์อื่นๆ ได้ในอนาคต ที่เป็นผลิตภัณฑ์มีมูลค่าตัวอย่างเช่นผ้าไหม วัตถุโบราณ สินค้าหายาก เป็นต้น สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ผ่านช่องทางแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริง

เอกสารอ้างอิง

- ก้าวไกล วุฒิสภา. (2566). ผู้บริโภคชาวไทยในโลกดิจิทัล: การทำความเข้าใจการมีส่วนร่วมของผู้บริโภคในจักรวาลเสมือน. วารสารนวัตกรรมธุรกิจการจัดการและสังคมศาสตร์, 4(1), 30-41.
- ธนาคารกรุงเทพ. (2022). Metaverse ก่อกำเนิดโลกธุรกิจใบใหม่ ความท้าทายที่ผู้ประกอบการ SME ต้องคว้าโอกาสไว้ให้ได้. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.bangkokbanksme.com/en/metaverse-has-created-a-new-business-world>.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน.
- มนตรี ธนภัทรพรชัย. (มปป). ชุมชนเสมือนต้นทุนต่ำ : สังคมของอาหารในแหล่งมรดกเสมือนจริง. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://museum.socanth.tu.ac.th/wp-content/uploads/2022/09/>.
- รวิน ระวิวงศ์. (2565). แนวทางการพัฒนาแพลตฟอร์มโลกเสมือน(Metaverse) เพื่อยกระดับแหล่งเรียนรู้และการบริการแห่งอนาคต. วารสารรัฐศาสตร์, 64(3), 32-41.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2560). การบริหารการตลาดยุคใหม่: (Marketing Management) ฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพฯ: Diamond In Business World.
- Pachauri, Y., Dhanaraj, R. K., & Dalrymple, J. R. (2025). Introduction to the Metaverse. 1–19. <https://doi.org/10.1201/9781003491668-1>.
- Techsauce Team. (2023). จับตา 3 ธุรกิจ เติบโตควบคู่เทคโนโลยีบนโลกเสมือนแบบทวีคูณ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://techsauce.co/tech-and-biz/top-3-potential-growth-businesses-of-metaverse>.



แนวทางการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา

Guidelines for teaching supervision of teachers in the digital age under
the Office of the Secondary Education Area Nakhon Ratchasima

นุชนันท์ อินธิดา และ เพ็ญญา สุขเสริม

Nuchanet Inthida and Pennapa Sukserm

คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Faculty of education and human development, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

E-mail: nuchanet1986@gmail.com

Received 13/01/2025 | Revised 10/02/2025 | Accepted 10/02/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาแนวทางการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา 2) เปรียบเทียบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามช่วงอายุ และขนาดของสถานศึกษา 3) เสนอแนวทางการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซ์และมอร์แกน และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ตามสัดส่วนของผู้บริหารและครู และขนาดของสถานศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 354 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามเท่ากับ .898 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว One-Way ANOVA ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันของการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
2. ประสิทธิภาพในการทำงาน และปฏิบัติงานตามขนาดของสถานศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. แนวทางการการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา มีจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสื่อสารกับผู้เรียน 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดและประเมินผล 4) ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ 5) ด้านการสร้างความรู้ร่วมมือในชั้นเรียน



คำสำคัญ: การนิเทศการจัดการเรียนการสอน; ครูในยุคดิจิทัล

Abstract

This research is a study of the supervision of teaching management of teachers in the digital age under the Office of the Secondary Education Service Area Nakhon Ratchasima. The objectives are 1) to study the current status of supervision of teaching management of teachers in the digital age under the Office of the Secondary Education Service Area Nakhon Ratchasima 2) to compare the supervision of teaching management of teachers in the digital age under the Office of the Secondary Education Service Area Nakhon Ratchasima classified by age group and size of the educational institution 3) to propose the supervision of teaching management of teachers in the digital age under the Office of the Secondary Education Service Area Nakhon Ratchasima by using the ready-made table of Krejci and Morgan and stratified sampling according to the proportion of administrators and teachers and the size of the educational institution. The total sample size is 354 people. The research instrument is a 5-level rating scale questionnaire with a consistency index between 0.60-1.00 and a questionnaire reliability value of .898. The statistics used for data analysis include percentage, mean, and standard deviation. And One-Way ANOVA summarized the research results as follows. The research results found that

1. The level of opinions on the current situation of teaching supervision of teachers in the digital age under the Office of the Secondary Education Service Area Nakhon Ratchasima was at the highest level overall.

2. Work experiences and practices according to different sizes of educational institutions had different views on teaching supervision of teachers in the digital age under the Office of the Secondary Education Service Area Nakhon Ratchasima, overall with statistical significance at the .05 level.

3. The guidelines for teaching supervision of teachers in the digital age under the Office of the Secondary Education Service Area Nakhon Ratchasima, consisted of 5 aspects: 1) Communication with learners 2) Learning management 3) Measurement and evaluation 4) Use of digital technology and 5) Creating collaboration in the classroom

Keywords: Teaching supervision; Teachers in the digital age

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประเทศใดที่ประชากรมีความรู้ มีการศึกษาย่อมส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ การจัดการศึกษานั้นต้องให้ความสำคัญต่อผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อันเป็น

ผลมาจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง และการศึกษา

การนิเทศการจัดการเรียนการสอนเป็นหนึ่งในกระบวนการสำคัญและมีความจำเป็นต่อการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันด้วยการช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริมกันและกันระหว่างผู้นิเทศและผู้บริหารนิเทศ เพื่อที่จะพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของครูให้ได้มาซึ่งประสิทธิผลในการเรียนของนักเรียน ทั้งนี้การนิเทศการศึกษายังต้องเป็นความร่วมมือกันของบุคลากรทุกฝ่ายเพื่อเป้าหมายเดียวกันคือคุณภาพการศึกษาและคุณภาพผู้เรียน (ปิยะธิดา ช่างประเสริฐ, 2564: 99) นอกจากนั้นยังเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพทันต่อสถานการณ์นโยบายทางการศึกษา หลักสูตร และเทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัย ซึ่งการนิเทศจะก่อให้เกิดความเจริญงอกงามของครูผู้รับนิเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องตระหนักถึงการใช้การนิเทศการสอนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาของตนเองตามบริบทที่เหมาะสม

การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลนี้มีสภาพเปลี่ยนแปลงไปจากการเรียนรู้ในยุคที่ผ่านมาอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากมีเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวก ผู้เรียนจึงสามารถรับข้อมูลข่าวสารได้ครั้งละเป็นจำนวนมาก จากหลากหลายช่องทาง การเรียนรู้ถูกเปิดกว้าง ไม่จำกัดกรอบ สามารถเรียนได้อย่างอิสระตามความต้องการของตนเอง การเรียนรู้จึงเกิดขึ้นได้อย่างก้าวกระโดด ซึ่งทักษะที่จำเป็นกับผู้เรียนในยุคดิจิทัลนี้จึงไม่ใช่แค่ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือการอ่านออก เขียนได้อีกต่อไป แต่ต้องเป็นทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เหมาะสม ทั้งต่อการเรียนรู้ การทำงานและการดำรงชีวิตของตนเอง (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2560) รูปแบบการจัดการเรียนรู้จึงต้องถูกปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองต่อสภาพบริบทของสังคม และความต้องการของผู้เรียน สร้างการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงภายใต้สถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบัน จัดการเรียนรู้โดยบูรณาการกับการทำงานเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปปรับใช้ และต่อยอดออกมาเป็นผลงานใหม่หรือนวัตกรรมได้ในอนาคต

ทั้งนี้สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้กลับพบว่าครูมีความเชี่ยวชาญ และความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ครูขาดความรู้ ความเข้าใจในการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย อีกทั้งยังขาดทักษะในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการจัดการเรียนรู้ การจะปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและให้ครูนำเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลมาใช้ในชั้นเรียนนั้นไม่ง่าย ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเข้ามาช่วย ซึ่งนั่นเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องทำให้ครูยอมรับเทคโนโลยี นวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รวมถึงนำพาสถานศึกษา ครูและบุคลากรทั้งหมดไปในทิศทางที่ถูกต้อง

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ว่าสภาพปัจจุบันและความต้องการของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัลนั้นเป็นอย่างไร ควรมีการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัลไปในแนวทางใด ที่จะสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมสมรรถนะครูและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

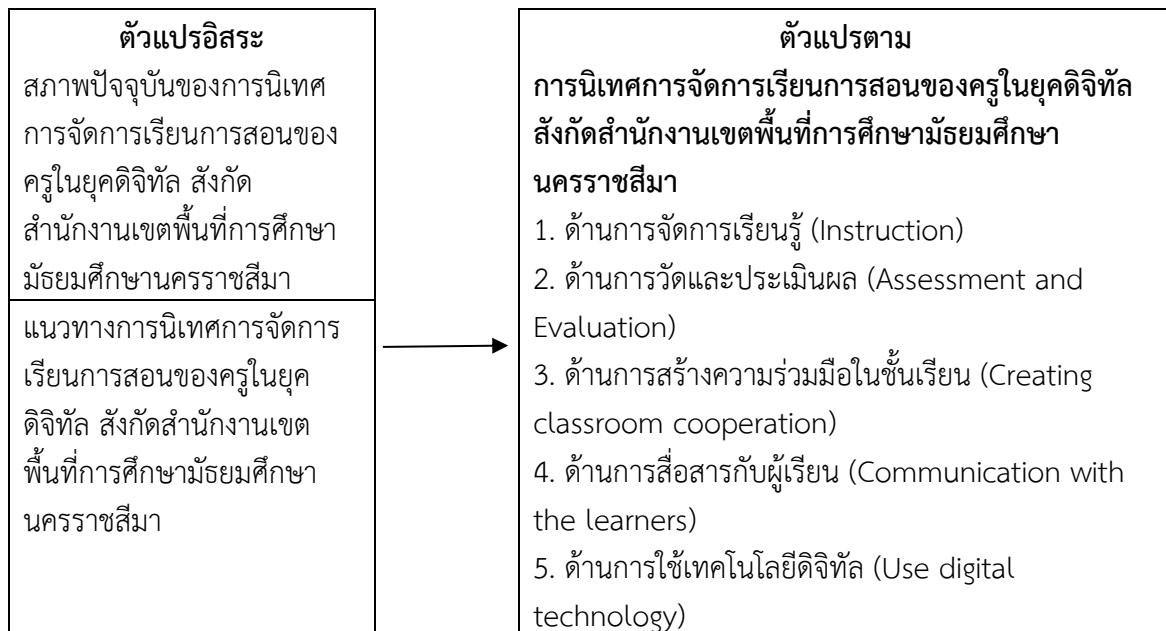
วัตถุประสงค์การวิจัย



1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา
2. เพื่อเปรียบเทียบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามช่วงอายุ และขนาดของสถานศึกษา
3. เพื่อเสนอแนวทางการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา แนวทางการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของนักวิชาการทางการศึกษา ซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัลที่ตรงกัน โดยใช้เกณฑ์ในการสังเคราะห์ที่มีระดับความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป จะได้การจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล 5 ด้าน ตามกรอบแนวคิด ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาแนวทางการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยกำหนดวิธีการดำเนินการซึ่งจะนำเสนอรายละเอียดตามลำดับ

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นปีการศึกษา 2566 จำนวน 50 โรงเรียน มีผู้บริหาร และครู จำนวน 4,090 คน จำแนกเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 64 คน ขนาดกลาง จำนวน 484 คน ขนาดใหญ่ จำนวน 664 คน และขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 2,878 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นปีการศึกษา 2566 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970: 608) และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามสัดส่วนของผู้บริหารและครู และขนาดของสถานศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 354 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถามซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายปิดเกี่ยวกับการนิเทศการจัดการเรียนการสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นปีการศึกษา 2566

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ ที่ครอบคลุมเกี่ยวกับแนวทางการนิเทศการจัดการเรียนการสอน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการวัดและประเมินผล 3) ด้านการสร้างความร่วมมือในชั้นเรียน 4) ด้านการสื่อสารกับผู้เรียน และ 5) ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากตำรา เอกสาร บทความ เกี่ยวกับการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล จากนั้นดำเนินการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

2. นำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

3. นำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของภาษาและเนื้อหา (เลือกข้อคำถามซึ่งมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.60 – 1.00 มาใช้ในแบบสอบถาม จำนวน 50 ข้อ)

4. นำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับผู้บริหารและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach ซึ่งแบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .894 – .898 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .898

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ให้ผู้บริหารสถานศึกษาที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างพร้อมแบบสอบถาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์ และติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับคืนด้วยตนเอง

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ และแบบสัมภาษณ์ไปยังผู้บริหารสถานศึกษาและครูซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ขอนัดวัน เวลาในการดำเนินการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์

3. นำผลการสัมภาษณ์ที่บันทึกเสียงไว้ไปวิเคราะห์ข้อความและเรียบเรียง แล้วส่งผลการสัมภาษณ์ที่เรียบเรียงแล้วไปให้ผู้ถูกสัมภาษณ์อ่านและตรวจแก้ไข เพื่อความน่าเชื่อถือ ความตรงและความ



เที่ยงของข้อมูลอีกครั้ง จากนั้นนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ที่ได้รับการตรวจสอบความสมบูรณ์แล้ว ไปวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามจากการป้อนคะแนนเข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สภาพปัจจุบันของการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครู และแปลความค่าเฉลี่ยมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2. วิเคราะห์เนื้อหาในแบบสัมภาษณ์ โดยจัดระเบียบข้อมูลที่อยู่ประเภทเดียวกันเข้าด้วยกัน พยายามรักษาคำพูดของผู้ให้สัมภาษณ์ให้มากที่สุด จัดกลุ่ม จัดประเด็น จัดทำความถี่ของประเด็นและแนวโน้มที่ผู้ถูกสัมภาษณ์กล่าว

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา

ตารางที่ 1 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา โดยภาพรวม

ด้านที่	ความคิดเห็นต่อการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านการจัดการเรียนรู้	4.68	0.48	มากที่สุด
2	ด้านการวัดและประเมินผล	4.48	0.51	มาก
3	ด้านการสร้างความร่วมมือในชั้นเรียน	4.38	0.47	มาก
4	ด้านการสื่อสารกับผู้เรียน	4.70	0.44	มากที่สุด
5	การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	4.44	0.53	มาก
รวม		4.54	0.23	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสารกับผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.44) รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.44) ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.51) ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.53) และด้านการสร้างความร่วมมือในชั้นเรียน ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.53) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา จำแนกตามช่วงอายุ และขนาดของสถานศึกษา

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา จำแนกตามช่วงอายุ โดยภาพรวมและรายด้าน



รายการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
1. ด้านการจัดการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	.420	3	.140	.597	.617
	ภายในกลุ่ม	82.050	350	.234		
	รวม	82.469	353			
2. ด้านการวัดและประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	16.169	3	5.390	25.081	.000*
	ภายในกลุ่ม	75.210	350	.215		
	รวม	91.379	353			
3. ด้านการสร้างความร่วมมือในชั้นเรียน	ระหว่างกลุ่ม	25.103	3	8.368	57.007	.000*
	ภายในกลุ่ม	51.374	350	.147		
	รวม	76.478	353			
4. ด้านการสื่อสารกับผู้เรียน	ระหว่างกลุ่ม	2.252	3	.751	3.943	.009*
	ภายในกลุ่ม	66.618	350	.190		
	รวม	68.870	353			
5. ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	ระหว่างกลุ่ม	14.591	3	4.864	19.854	.000*
	ภายในกลุ่ม	85.737	350	.245		
	รวม	100.328	353			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.864	3	.288	5.923	.001*
	ภายในกลุ่ม	17.027	350	.049		
	รวม	17.891	353			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา จำแนกตามช่วงอายุ โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 และรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ ไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนด้านการวัดและประเมินผล ด้านการสร้างความร่วมมือในชั้นเรียน ด้านการสื่อสารกับผู้เรียน และด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 จึงนำด้านที่มีค่าเฉลี่ยรายคู่ที่มีความแตกต่างกันไปทำการทดสอบรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffé's Method)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ การนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ตามช่วงอายุที่แตกต่างกัน

รายการ	อายุ	$\bar{X}$	อายุ
--------	------	-----------	------



ทดสอบ โดยวิธี				ต่ำกว่า 30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51 ปี ขึ้นไป
				4.67	4.60	4.25	4.15
2. ด้านการวัดและ ประเมินผล	Scheffé's Method	ต่ำกว่า 30 ปี	4.67	-			
		31-40 ปี	4.60	0.07	-		
		41-50 ปี	4.25	0.42*	0.35	-	
		51 ปีขึ้นไป	4.15	0.52*	0.45	0.10	-
3. ด้านการสร้าง ความร่วมมือใน ชั้นเรียน	Scheffé's Method	$\bar{X}$	4.10	4.10	4.31	4.76	4.60
		ต่ำกว่า 30 ปี	4.10	-			
		31-40 ปี	4.31	0.21	-		
		41-50 ปี	4.76	0.66	0.45	-	
4. ด้านการสื่อสาร กับผู้เรียน	Scheffé's Method	$\bar{X}$	4.63	4.63	4.80	4.76	4.60
		ต่ำกว่า 30 ปี	4.63	-			
		31-40 ปี	4.80	0.67	-		
		41-50 ปี	4.76	0.13	0.04	-	
5. ด้านการใช้ เทคโนโลยี ดิจิทัล	Scheffé's Method	$\bar{X}$	4.63	4.63	4.41	4.46	4.12
		ต่ำกว่า 30 ปี	4.63	-			
		31-40 ปี	4.41	0.22*	-		
		41-50 ปี	4.46	0.16	0.05	-	
		51 ปีขึ้นไป	4.12	0.61*	0.39*	0.45	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

รายการ	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
1. ด้านการจัดการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	.299	3	.100	.425	.735
	ภายในกลุ่ม	82.170	350	.235		
	รวม	82.469	353			
2. ด้านการวัดและประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	.537	3	.179	.689	.559
	ภายในกลุ่ม	90.843	350	.260		
	รวม	91.379	353			
3. ด้านการสร้างความร่วมมือ ในชั้นเรียน	ระหว่างกลุ่ม	.233	3	.078	.357	.784
	ภายในกลุ่ม	76.245	350	.218		
	รวม	76.478	353			

4. ด้านการสื่อสารกับผู้เรียน	ระหว่างกลุ่ม	.309	3	.103	.525	.665
	ภายในกลุ่ม	68.561	350	.196		
	รวม	68.870	353			
5. ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	ระหว่างกลุ่ม	4.961	3	1.654	6.069	.000*
	ภายในกลุ่ม	95.367	350	.272		
	รวม	100.328	353			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.297	3	.099	1.969	.118
	ภายในกลุ่ม	17.594	350	.050		
	รวม	17.891	353			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 จึงนำรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยรายคู่ที่มีความแตกต่างกันไปทำการทดสอบรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffé's Method)

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ การนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ตามขนาดของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน

รายการ	ทดสอบ โดยวิธี	ขนาด โรงเรียน	$\bar{X}$	ขนาดโรงเรียน			
				เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่ พิเศษ
			$\bar{X}$	4.42	4.15	4.34	4.50
5. ด้านการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล	Scheffé’s	เล็ก	4.42	-			
	Method	กลาง	4.15	0.26	-		
		ใหญ่	4.34	0.07	0.19	-	
		ใหญ่พิเศษ	4.50	0.09	0.35*	0.16	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ การนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ตามขนาดของสถานศึกษา ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทดสอบโดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffé's Method) พบว่า การนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ขนาดกลางและขนาดใหญ่พิเศษมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนคู่อื่น ๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

1. ครูมีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันของการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณา



รายด้าน จำนวน 5 ด้าน มีดังนี้ 1) ด้านการสื่อสารกับผู้เรียน 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดและประเมินผล

4) ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 5) ด้านการสร้างความร่วมมือในชั้นเรียน

2. ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน มีทักษะต่อการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 คู่ ดังนี้

2.1 ด้านการสื่อสารกับผู้เรียน แตกต่างกัน 1 คู่ ได้แก่ อายุต่ำกว่า 30 ปี มีความแตกต่างกับอายุ 51 ปีขึ้นไป

2.2 ด้านการวัดและประเมินผล แตกต่างกัน 2 คู่ ได้แก่ อายุต่ำกว่า 30 ปี มีความแตกต่างกับอายุ 51 ปีขึ้นไป และ อายุต่ำกว่า 30 ปี มีความแตกต่างกับ อายุ 41-50 ปี

2.3 ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล แตกต่างกัน 3 คู่ ได้แก่ อายุต่ำกว่า 30 ปี มีความแตกต่างกับอายุ 31-40 ปี อายุต่ำกว่า 30 ปี มีความแตกต่างกับ อายุ 51 ปีขึ้นไป และอายุ 31-40 ปี มีความแตกต่างกับอายุ 51 ปีขึ้นไป

2.4 ด้านการสร้างความร่วมมือในชั้นเรียน แตกต่างกัน 1 คู่ ได้แก่ อายุ 41-50 ปี มีความแตกต่างกับอายุ 51 ปีขึ้นไป

3. ครูที่ปฏิบัติงานตามขนาดของสถานศึกษาต่างกัน มีทักษะต่อการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 คู่ คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีความแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง

4. ครูมีแนวทางการการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ดังนี้

4.1 ด้านการสื่อสารกับผู้เรียน ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการติดต่อสื่อสารกันทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กร และใช้สื่อดิจิทัลเป็นสื่อกลางกับผู้เรียน ครูควรใช้การเรียนการสอนที่ทันสมัย ใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล ใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสารที่ทันสมัยไว้สื่อสารกับผู้เรียน

4.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ควบคู่ไปกับการสอน มีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย การออกแบบสื่อที่มีการนำเสนอ มีทั้งรูปภาพ เสียง วิดีทัศน์ ช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนมากขึ้น สนับสนุนให้ครูและบุคลากรได้ใช้เทคโนโลยีประกอบการจัดการเรียนรู้ มีสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย

4.3 ด้านการวัดและประเมินผล สถานศึกษาควรมีการกำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาโดยให้สอดคล้องกับนโยบายด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มีการประชุมคณะกรรมการ เพื่อวางแผนในการวัดและประเมินผลให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา มีการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงในห้องเรียน

4.4 ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีต่าง ๆ ในยุคดิจิทัล และมุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรได้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของเทคโนโลยี มีส่วนร่วมในการใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารและการปฏิบัติงาน ครูต้องเป็นผู้นำทางเทคโนโลยี ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยทางการศึกษา

ผลักดันให้เกิดการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

4.5 ด้านการสร้างความร่วมมือในชั้นเรียน ครูควรมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและให้นักเรียนมี

ส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มอย่างทั่วถึง โดยผ่านสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงในชีวิต มีลักษณะการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย แบ่งงานให้รับผิดชอบภายในกลุ่ม ทำให้นักเรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และสื่อสารต่อกันอย่างทั่วถึง สมาชิกทุกคนรับผิดชอบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักหน้าที่ของตนเอง

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ครูมีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันของการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแนวทางการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล ครูให้ความสำคัญกับการนิเทศการจัดการเรียนการสอนทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสื่อสารกับผู้เรียน 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดและประเมินผล 4) ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ 5) ด้านการสร้างความร่วมมือในชั้นเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของอ่องจิต เมธยะประภาส (2560) กล่าวว่า ครูในยุคดิจิทัลต้องมีคุณลักษณะสำคัญเป็น E-Teacher ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ 1) มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ 2) มีการประเมินผล 3) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี 4) มีการสร้างความร่วมมือ และ 5) มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nessipbayeva (2012) กล่าวว่า คุณลักษณะสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ครูในยุคนี้จำเป็นต้องรู้จักนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการสร้างโอกาสในการเรียนรู้และสนับสนุนการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยครูยุคดิจิทัลนี้ต้องมีคุณลักษณะใน 5 ด้านด้วยกัน ได้แก่ 1) มีภาวะผู้นำ 2) มีเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย 3) มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่สอน 4) มีการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และ 5) มีการวัดและประเมินผล

2. ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน และปฏิบัติงานตามขนาดของสถานศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย เมื่อพิจารณารายคู่ด้านประสบการณ์ในการทำงาน จะมีจำนวน 4 คู่ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้แก่ 1) ด้านการสื่อสารกับผู้เรียน แตกต่างกัน 1 คู่ ได้แก่ อายุต่ำกว่า 30 ปี มีความแตกต่างกับ อายุ 51 ปีขึ้นไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูที่มีประสบการณ์น้อยยังขาดเทคนิคในการสื่อสารกับผู้เรียนเมื่อเทียบกับครูที่มีประสบการณ์มาก 2) ด้านการวัดและประเมินผล แตกต่างกัน 2 คู่ ได้แก่ อายุต่ำกว่า 30 ปี มีความแตกต่างกับ อายุ 51 ปีขึ้นไป และอายุต่ำกว่า 30 ปี มีความแตกต่างกับ อายุ 41-50 ปี ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากครูที่มีประสบการณ์น้อยยังขาดประสบการณ์ในการวัดและประเมินผล 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล แตกต่างกัน 3 คู่ ได้แก่ อายุต่ำกว่า 30 ปี มีความแตกต่างกับ อายุ 31-40 ปี อายุต่ำกว่า 30 ปี มีความแตกต่างกับ อายุ 51 ปีขึ้นไป และอายุ 31-40 ปี มีความแตกต่างกับ อายุ 51 ปีขึ้นไป ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากครูที่มีประสบการณ์มากส่วนมากจะเป็นครูที่อายุมากแล้ว และไม่สนใจในเทคโนโลยีสมัยใหม่เท่ากับครูที่เพิ่งบรรจุ และ 4) ด้านการสร้างความร่วมมือในชั้นเรียน แตกต่างกัน 1 คู่ ได้แก่ อายุ



41-50 ปี มีความแตกต่างกับอายุ 51 ปีขึ้นไป ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเทคนิคในการสร้างความร่วมมือในชั้นเรียนระหว่างช่วงอายุไม่แตกต่างกันมาก จึงมีการสร้างความร่วมมือในชั้นเรียนได้ และเมื่อพิจารณารายคู่ด้านปฏิบัติงานตามขนาดของสถานศึกษา จะมีจำนวน 1 คู่ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้แก่ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีความแตกต่างกันกับโรงเรียนขนาดกลาง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมในด้านเทคโนโลยีมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง

3. ครูมีแนวทางการการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ดังนี้

3.1 ด้านการสื่อสารกับผู้เรียน ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการติดต่อสื่อสารกันทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กร และใช้สื่อดิจิทัลเป็นสื่อกลางกับผู้เรียน ครูควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล ใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสารที่ทันสมัยไว้สื่อสารกับผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดำรงค์ ชลสุข (2563) กล่าวว่า ครูต้องมีความสามารถในการติดต่อสื่อสารอย่างโดดเด่น สามารถติดต่อกับประชาชนทุกอายุ รวมถึงยังต้องติดต่อสื่อสารกับเพื่อนร่วมงาน นักเรียน และผู้บริหารอื่น ๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sharma (2017) กล่าวว่า ในปัจจุบันการสื่อสารแค่เพียงการอ่าน พูด และเขียน ไม่เพียงพออีกต่อไป ต้องมีการเพิ่มเติมการสื่อสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ด้วย โดยครูต้องมีความสามารถในการใช้สื่อเหล่านี้เพื่อสื่อสาร เช่น การสร้างคลิปวิดีโอสั้น ๆ ลงบนยูทูบ ทำเอกสารออนไลน์บนกูเกิล สามารถใช้ฐานข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาและแบ่งปันความรู้ที่ตนเองมี ซึ่งการสื่อสารโดยใช้สื่อออนไลน์เหล่านี้จะหลายขีดจำกัดในการจัดการเรียนรู้แบบเดิมลงไปอย่างหมดสิ้น

3.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ควบคู่ไปกับการสอน มีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย การออกแบบสื่อที่มีการนำเสนอ มีทั้งรูปภาพ เสียง วิดีทัศน์ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนมากขึ้น สนับสนุนให้ครูและบุคลากรได้ใช้เทคโนโลยีประกอบการจัดการเรียนรู้ มีสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมถึงการบูรณาการความรู้ และศาสตร์การสอนในการวางแผนและจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับ ชานนท์ คำปิวทา (2565: 40) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมทั้งด้านการสอน หลักสูตร วิธีการวัดประเมินผล และการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในห้องเรียนระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางแผนไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพียร ยินดี สุข (2562) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ครูมีหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ต้องเน้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ แก้ปัญหาเป็น มีความตระหนัก มีจิตสำนึก และสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

3.3 ด้านการวัดและประเมินผล สถานศึกษาควรมีการกำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาโดยให้สอดคล้องกับนโยบายด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มีการประชุมคณะกรรมการ เพื่อวางแผนในการวัดและประเมินผลให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา มีการตรวจสอบ กลั่นกรอง และปรับปรุงคุณภาพของวิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลตลอดเวลา ควรใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายใช้เครื่องมือสำหรับการพัฒนาคุณภาพภายในโรงเรียน ใช้โปรแกรมบริหารจัดการผลการเรียน ประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงในห้องเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fanreza (2018) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสม ครูมีหน้าที่ต้องคอยตรวจสอบและติดตามประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายให้เข้ากับสภาพบริบทของนักเรียน อาศัยการสังเกตพฤติกรรมที่ส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ของนักเรียนร่วมด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Redecker (2017) กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการวัดและประเมินผล คือ ความสามารถในการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสร้างการประเมินทั้งแบบระหว่างเรียน และแบบประเมินผลรวมสรุป เพื่อใช้ตรวจสอบหลักฐานการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้และนำผลที่ได้ไปวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูต่อไป

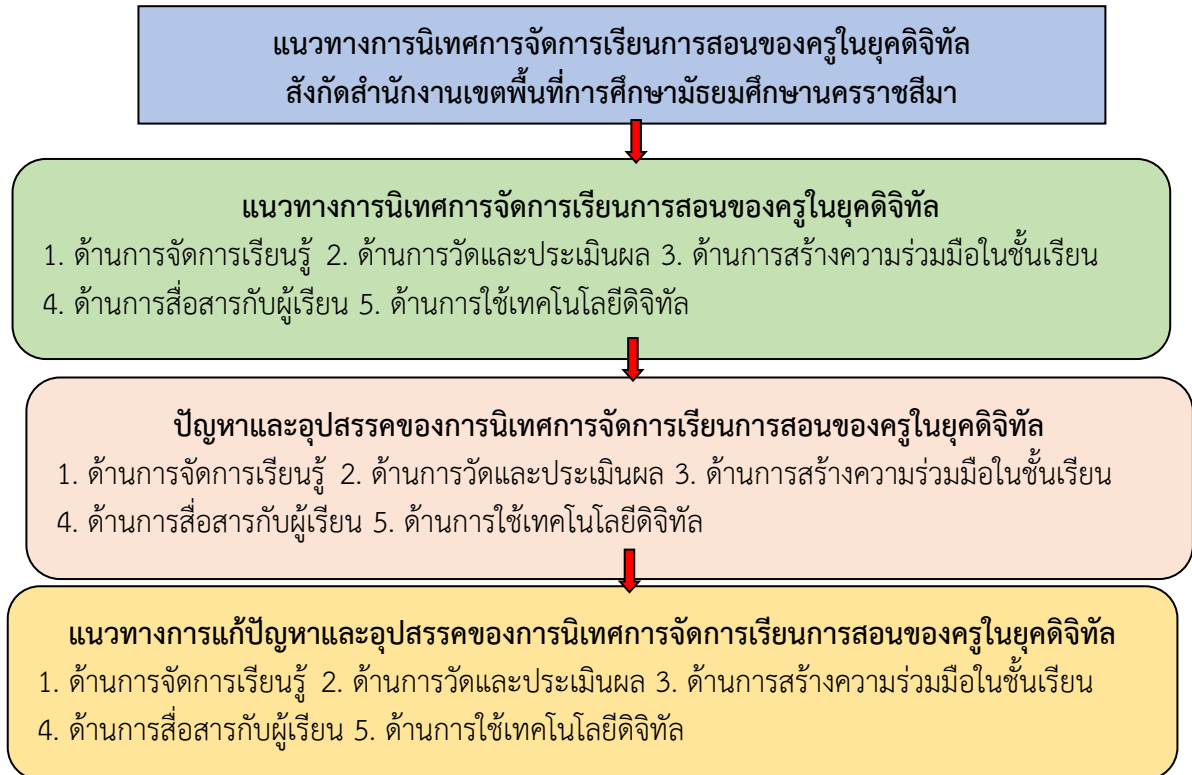
3.4 ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีต่าง ๆ ในยุคดิจิทัล และมุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรได้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของเทคโนโลยี มีส่วนร่วมในการใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารและการปฏิบัติงาน ครูต้องเป็นผู้นำทางเทคโนโลยี ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยทางการศึกษา ผลักดันให้เกิดการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) ได้กำหนดว่า เพื่อให้การพัฒนาดิจิทัลเกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นส่วนรวม ให้คณะรัฐมนตรีจัดให้มีนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมขึ้น โดยได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยยุทธศาสตร์ที่ 6 กำหนดสร้างความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล กฎระเบียบทันสมัย เชื่อมั่นในการลงทุน มีความมั่นคงปลอดภัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ally (2019) กล่าวว่า การพัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับครูยุคดิจิทัลในอนาคต โดยการสัมภาษณ์นักวิชาการทางการศึกษาจาก 6 ประเทศ จนสามารถสรุปออกมาเป็นคุณลักษณะสำคัญสำหรับครูยุคดิจิทัลได้ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในยุคดิจิทัลครูต้องสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนที่มีความหลากหลาย ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้ตอบสนองต่อความต้องการและการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.5 ด้านการสร้างความร่วมมือในชั้นเรียน ครูควรมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มอย่างทั่วถึง โดยผ่านสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงในชีวิต มีลักษณะการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย แบ่งงานให้รับผิดชอบภายในกลุ่ม ทำให้นักเรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และสื่อสารต่อกันอย่างทั่วถึง สมาชิกทุกคนรับผิดชอบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักหน้าที่ของตนเอง ครูควรฝึกทักษะการสื่อสาร ด้านการพูดให้กับนักเรียน โดยการพูดอภิปราย แสดงความคิดเห็นตามประเด็นหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ การพูดนำเสนอผลงานจากการปฏิบัติกิจกรรมในสถานการณ์จำลอง หรือการสืบค้นข้อมูล สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิษญา ชูเพชร, และสุจิตรา จรจิตร (2560) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ต้องมีการส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมือในการพัฒนาทางวิชาการระหว่างสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว ชุมชน และ องค์กรอื่นที่จัดการศึกษา ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา สร้างภาคีเครือข่าย ร่วมพัฒนาในระดับท้องถิ่น ภาคีรัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาทั้งระดับประเทศและระหว่างประเทศและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อมุ่งสู่มาตรฐานสากล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อ่องจิต เมธยะประภาส (2560) กล่าวว่า การสร้างความร่วมมือ ครูต้องมีการสร้างความร่วมมือกับผู้เรียน เพื่อนครู ผู้ปกครอง ชุมชนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันโดยใช้เทคโนโลยีที่มี เพื่อให้สามารถพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือที่มีศักยภาพได้

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย



การวิจัยเรื่อง แนวทางการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ผู้เขียนมีข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่ที่ควรนำเสนอในประเด็นสำคัญ ดังนี้



จากการศึกษาแนวทางการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล ผู้วิจัยได้เล็งเห็นปัญหาและอุปสรรคของการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล ซึ่งทำให้ค้นพบแนวทางการแก้ปัญหาและอุปสรรคได้ครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการสร้างความร่วมมือในชั้นเรียน ด้านการสื่อสารกับผู้เรียน และด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการสื่อสารกับผู้เรียน ครูในยุคดิจิทัลควรใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการสื่อสารกับผู้เรียน และควรคำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น เครื่องมือที่นักเรียนมีใช้สำหรับสื่อสาร ระบบอินเทอร์เน็ตของนักเรียน
2. ด้านการจัดการเรียนรู้ ครูในยุคดิจิทัลควรมีการฝึกใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยเฉพาะครูที่มีอายุค่อนข้างมากแล้ว
3. ด้านการวัดและประเมินผล ครูในยุคดิจิทัลควรใช้ใช้เทคโนโลยีที่เข้ามาร่วมกับระบบวัดและประเมินผล แทนการใช้กระดาษ
4. ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ครูในยุคดิจิทัลควรมีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมืออาชีพ
5. ด้านการสร้างความร่วมมือในชั้นเรียน ครูในยุคดิจิทัลควรใช้กิจกรรมที่หลากหลาย และใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความร่วมมือในชั้นเรียน



ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการนิเทศการเรียนการสอนของครูในด้านอื่น ๆ
2. ควรศึกษาวิเคราะห์ถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการนิเทศการเรียนการสอนของครู
3. ควรศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับการนิเทศการเรียนการสอนของครู

เอกสารอ้างอิง

- ชานนท์ คำปิวทา. (2565). รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา. การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- ปิยะธิดา ช่างประเสริฐ. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- พิชญา ชูเพชร และสุจิตรา จรจิตร. (2560). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ. วารสารหาดใหญ่วิชาการ. 15(1). 1-10.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียร ยินดีสุข. (2562). ทักษะ 7C ของครู 4.0. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2560). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. พิษณุโลก : พิษณุโลกดอทคอม.
- สำนักงานคณะกรรมการการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560, 11 เมษายน). นโยบายและแผนระดับชาติ ว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561-2580). mdes. <https://www.mdes.go.th/law/detail/3770>.
- อ่องจิต เมธยะประภาส. (2560, 29 มีนาคม). E-Teacher คุณลักษณะของครูและนักเรียนในศตวรรษที่ 21. SlidePlayer MCU. <http://www.slideplayer.mcu.ac.th/?p=162>.
- Ally, M. (2019). *Competency profile of the digital and online teacher in future education*. International Review of Research in Open and Distributed Learning, 20(2).
- Fanreza, R. (2018). *The quality of teachers in digital era*. In *Proceedings of the 5th*. International Conference on Community Development (AMCA 2018) N.P : Atlantis
- Nessipbayeva, O. (2012). *The competencies of the modern teacher*. in 10th annual meeting of the Bulgarian Comparative Education Society, June 12-15, 2012. Kyustendil, Bulgaria.
- Redecker, C., & Punie, Y. (2017). *European Framework for the Digital Competence of Educators: Dig Com Edu*. Luxembourg: Office of the European Union.
- Sharma, M. (2017). *Teacher in a digital era*. Global.Journal of Computer Science and Technology. 17(3). 10-14.



การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Development of the performance of administrative officer
Chaiyaphum Rajabhat University

¹ศุภรดา ยาโพนทัน และ ²อารีจิต สาแก้ว

¹ Suparada Yaphontun and ²Areejit Sakeaw

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Chaiyaphum Rajabhat University

¹E-mail: su.sa.pam2517@gmail.com ²E-mail: areejit.sakeaw@gmail.com

Received 19/06/2025 | Revised 1/07/2025 | Accepted 1/07/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ 2) ศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ประชากรในการวิจัย ได้แก่ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป จำนวน 42 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของบุคลากรสายสนับสนุนที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ในการปฏิบัติงาน รองลงมาด้านการติดต่อประสานงาน ด้านทักษะการปฏิบัติงาน ด้านรูปแบบ วิธีการ และกิจกรรม และด้านแรงจูงใจการปฏิบัติงาน ตามลำดับ 2) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา พบว่า ควรจัดสรรงบประมาณในการจัดทำระบบฐานข้อมูล จัดทำระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเป็นมาตรฐาน และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ กำหนดเกณฑ์ประเมินค่างานตำแหน่งประเภทวิชาชีพเฉพาะหรือเชี่ยวชาญเฉพาะ ให้เป็นมาตรฐานอย่างชัดเจน เพิ่มสวัสดิการให้แก่บุคลากร เช่น บ้านพักบุคลากร บุคลากรที่ยังไม่จบปริญญาตรีก็มีทุนจากมหาวิทยาลัยให้เรียนฟรี และบุตรของบุคลากรก็ควรได้ศึกษาต่อแบบไม่เสียค่าใช้จ่าย ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคภายในมหาวิทยาลัย ระบบอินเทอร์เน็ตครอบคลุมการใช้งานทุกพื้นที่ ความเร็วของอินเทอร์เน็ต และความเพียงพอต่อการใช้งาน สนับสนุนให้บุคลากรเข้าร่วมอบรม สัมมนา อบรมเชิงปฏิบัติการหัวข้อสรรค์สร้างงานวิจัยและการสอนด้วย Generative AI ส่งเสริมสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาท้องถิ่นแก่บุคลากร เพื่อนำความรู้จากการอบรมนำไปปฏิบัติงานได้จริง ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพด้านการสร้างขวัญและกำลังใจหรือควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ; การปฏิบัติงาน; เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป



Abstract

This research article has the objectives : 1) Study the level of opinions on the development of work efficiency of general administration staff at Chaiyaphum Rajabhat University. 2) Study the recommendations on the development of work efficiency of general administration staff at Chaiyaphum Rajabhat University. The population in the research is 42 general administration staff. The tools used for data collection are questionnaires. Data analysis is done using frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research results show that 1) The opinions of support staff on the development of work efficiency are at a high level. When classified by each aspect, the average values from highest to lowest are as follows: ethics in work, followed by communication, coordination, work skills, formats, methods, and activities, and work motivation, respectively. 2) The recommendations from the study show that the budget should be allocated to create a database system, create clear and up-to-date work regulations, set clear standards for evaluating specific professional or specialized positions, increase welfare for staff, such as staff housing, staff who have not yet graduated with a bachelor's degree receive scholarships from the university to study for free, and children of staff should continue their studies without any fees. Improve the public utilities within the university. The internet system covers all areas, the speed of the internet, and the adequacy of use. Encourage personnel to participate in training, seminars, and workshops on the topic of creating research and teaching with Generative AI to promote digital technology competencies for local development for personnel. In order to apply the knowledge from the training to actual work, the next study should study qualitative research on building morale and encouragement and/or study the factors affecting the work efficiency of general administrative staff.

Keyword: efficiency; Operation; Administrative Officer.

บทนำ

การศึกษา เป็นกระบวนการทางสังคมในการสร้างและพัฒนาคนให้มีความรู้ ความคิดความประพฤติ และคุณธรรม ช่วยให้คนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2565 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2566-2570) มีจุดเน้นในการพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน ซึ่งเริ่มจากการพัฒนาคนให้เข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต โดยการเสริมสร้างให้เป็นผู้มีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง มีทักษะในการคิดเป็น ทำเป็น การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเอง และให้ความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น ขณะเดียวกัน ต้องเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนในสังคมให้เข้มแข็งสามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) ซึ่งแนวทางดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มี



คุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 168)

เพื่อให้มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มีระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ หมายถึง ระบบสารสนเทศระบบข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษาซึ่งมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ สามารถรองรับการปฏิบัติงานและการบริหารงานของมหาวิทยาลัย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการใช้ระบบบริหารนั้นอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วยระบบย่อย คือ ระบบประมวลผลรายงาน, ระบบการจัดการรายงาน, ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ และระบบสารสนเทศสำนักงานโดยครอบคลุมการบริหารจัดการ อย่างน้อย 5 ระบบ ดังนี้ 1) ระบบบริการการศึกษา 2) ระบบการเงินและงบประมาณ 3) ระบบบริหารงานบุคคล 4) ระบบบัญชีและทรัพย์สิน 5) ระบบเอกสารงานสารบรรณ และระบบอื่น ๆ โดยการจัดเก็บข้อมูลจะเป็นการนับจำนวนระบบหลักและระบบย่อยของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีการพัฒนาและมีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมนำไปสู่การสนับสนุนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม (ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) (ฉบับปรับปรุง 11 ตุลาคม 2561)

การพัฒนาบุคลากรถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการบริหารองค์กรในปัจจุบัน เพราะมนุษย์จัดได้ว่า เป็นทรัพยากรทางการบริหารงานที่สำคัญ การพัฒนาประสิทธิภาพบุคลากรตลอดจนการจัดกระบวนการทำงานนั้น มีบทบาทในการทำให้บุคลากรทำงานในหน้าที่ของตนและดำเนินการในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่ผลลัพธ์การพัฒนาองค์กร เนื่องจากสถานการณ์ทางด้านนโยบายการเมือง เศรษฐกิจและสังคมมีการเปลี่ยนแปลง หน่วยงานจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ สามารถบริหารจัดการและพัฒนาบุคลากรให้เกิดสัมฤทธิ์ผลและเป็นประโยชน์ต่อองค์กรมากที่สุด ในขณะเดียวกัน มุมของผู้ปฏิบัติงาน เมื่อมีความพึงพอใจในการทำงานก็จะมีมีความสุข คุณภาพชีวิตดีขึ้นจะส่งผลให้เกิดความจงรักภักดีต่อองค์กรและเต็มใจปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล Beardwell and Holden (2001) อธิบายไว้ว่า องค์กรมีความจำเป็นที่จะต้องให้พนักงานเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ดังนี้ 1) ควรให้การศึกษาแก่พนักงานเพื่อให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้เขาเกิดความเข้าใจในบทบาทของตนที่พึงปฏิบัติให้กับองค์กร และสามารถตัดสินใจในการทำงานได้อย่างเหมาะสม 2) องค์กรต้องการให้พนักงานมีการเพิ่มพูนความรู้และทักษะใหม่ ๆ และมีความสามารถในการปรับตัวให้ทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลง โดยการเรียนรู้และการพัฒนาความสามารถของตนเอง และจะต้องมีการพัฒนาทักษะต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและให้ทันสมัยอยู่เสมอ 3) องค์กรต้องการให้พนักงานมีความสามารถในการทำงานในโครงสร้างแบบแบนราบและมีสายการบังคับบัญชาที่สั้นกระชับให้ทำงานที่ถูกควบคุมดูแลไม่มากนัก ให้มีวัตถุประสงค์ในการทำงาน และตรวจสอบการทำงานของตนเอง ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดด้วยตนเอง 4) องค์กรต้องการให้พนักงานมีความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับลูกค้า ประสานงานระหว่างแผนกต่าง ๆ และมีทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และ 5) องค์กรต้องการให้พนักงานมีทักษะในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และคำนึงถึงความเป็นไปได้ในอนาคต ซึ่งนอกจากนี้บุคลากรจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากขึ้นอีกด้วย บุคลากรจะต้องพัฒนาตนเองให้มีลักษณะเป็นผู้สามารถทำงานได้ทันที

จากความสำคัญและที่มาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยใช้เป็นแนวทางในการ



ปรับปรุงการให้บริการของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป และสามารถนำไปบูรณาการความรู้ที่ได้รับนำไปปรับใช้กับการปฏิบัติงานจริง ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
- 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

1. ด้านทักษะการปฏิบัติงาน
2. ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน
3. ด้านการติดต่อประสานงาน
4. ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน
5. ด้านรูปแบบวิธีการและกิจกรรมในการพัฒนาการปฏิบัติการ

ที่มา : ทศพร พิษระ (2554), วิลาวรรณ แซ่เจ็ง (2561)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป จำนวน 42 คน (มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 2567)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามซึ่งสร้างขึ้น โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 2 ระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำแนกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านทักษะการปฏิบัติงาน
2. ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน
3. ด้านการติดต่อประสานงาน
4. ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน
5. ด้านรูปแบบวิธีการและกิจกรรมในการพัฒนาการปฏิบัติการ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถาม



นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพแล้วไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบสอบถามที่รวบรวมมาได้ ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัยดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. กำหนดขอบเขตและเนื้อหาในการตั้งคำถาม เพื่อให้สามารถตอบปัญหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายของการวิจัย โดยยึดหลักว่าต้องอยู่ในหลักแห่งข้อเท็จจริง
3. นำเครื่องมือการวิจัยมากำหนดเป็นแบบสอบถาม
4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วแก้ไขตามข้อเสนอนี้โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม

5. ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญต่อคำถามแต่ละข้อแล้วนำมาวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างรายการสอบถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ ด้วยค่า IOC (Index Of Congruence)

6. วิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างการสอบถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ ด้วยค่า IOC ซึ่งรายการสอบถามผู้วิจัยจะนำข้อที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ขึ้นไป มีค่าเท่ากับ 0.82 มาเป็นข้อคำถาม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับบุคลากรสายสนับสนุนที่ไม่ใช่ประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด แล้วนำและหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นสูง เนื่องจากโดยปกติค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัยไม่ควรต่ำกว่า 0.70 (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2551: 258) หลังจากนั้นปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอความร่วมมือเข้าทดลองใช้เครื่องมือและขออนุญาตและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม
2. ดำเนินการแจกแบบสอบถามกับประชากรในพื้นที่เป้าหมายที่กำหนดไว้
3. ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับแล้วตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามที่ได้รับคืนมีความสมบูรณ์ทุกฉบับ จึงได้นำแบบสอบถามไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบสอบถามจะนำมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปตามขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้องครบถ้วนของแบบสอบถามทุกฉบับ
2. บันทึกข้อมูลจากแบบสอบถามลงโปรแกรมสำเร็จรูปการวัดระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ
2. สถิติที่ใช้ในการวัดระดับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนระดับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมีการแปลผลโดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

- 4.51–5.00 หมายถึง ระดับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.51–4.50 หมายถึง ระดับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก
- 2.51–3.50 หมายถึง ระดับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง
- 1.51–2.50 หมายถึง ระดับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย
- 1.00–1.50 หมายถึง ระดับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ พบว่า

(1) ด้านทักษะการปฏิบัติงาน ระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปในมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ด้านทักษะการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปมีการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับงานที่ตนเองดูแลรับผิดชอบ เจ้าหน้าที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับ เช่น ระเบียบสารบรรณ ระเบียบการเงิน ฯลฯ แต่ยังมีเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปบางส่วนที่ยังต้องการให้มีการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยการอบรมหรือสัมมนา และอยากให้มหาวิทยาลัยจัดสรรงบประมาณในการจัดทำระบบ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นมาตรฐานและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

(2) ด้านแรงจูงใจการปฏิบัติงาน ระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปในมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ด้านแรงจูงใจการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาการปฏิบัติงานด้วยการให้มีส่วนร่วมในการทำงานและกิจกรรมต่าง ๆ รองลงมา คือ ผู้บังคับบัญชาไม่ละเลยในการแก้ไขปัญหา มีการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน มีการจัดทำประกาศผู้ที่มีการปฏิบัติงานระดับดีเด่นเพื่อเป็นการยกย่อง ชมเชย

(3) ด้านการติดต่อประสานงาน ระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปในมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ด้านการติดต่อประสานงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป มีการจัดระเบียบ วิธีการทำงานเพื่อการติดต่อประสานงานภายในหน่วยงานคล่องตัว รองลงมา คือ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหน่วยงาน



ต่าง ๆ ที่ประสานงาน ผู้ปฏิบัติงานมีการหารือกันในเรื่องงานเป็นเฉพาะ มีความเป็นกันเองในการประสานงาน ได้รับทราบความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในองค์กรอย่างเป็นปัจจุบัน

(4) ด้านคุณธรรม จริยธรรม ในการปฏิบัติงานระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปในมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปปฏิบัติงานด้วยความภาคภูมิใจ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ปฏิบัติงานด้วยความมีจิตสำนึกที่ดี ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงชื่อเสียงและผลประโยชน์ของมหาวิทยาลัยเป็นหลัก ปฏิบัติงานโดยยึดหลักความถูกต้อง และปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

(5) ด้านรูปแบบ วิธีการ และกิจกรรม ระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปในมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ด้านรูปแบบ/วิธีการและกิจกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปอยากให้มีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงาน รองลงมา คือ มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำไปเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน สนับสนุนให้บุคลากรไปศึกษาต่อ เพื่อพัฒนาตนเองและนำมาใช้พัฒนางาน ทั้งนี้ควรจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปให้เหมาะสมและต่อเนื่อง

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

รายการ	ค่าเฉลี่ย M	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$)	แปลผล
ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน	4.47	.50	มาก
ด้านการติดต่อประสานงาน	4.11	.63	มาก
ด้านทักษะการปฏิบัติงาน	4.10	.52	มาก
ด้านรูปแบบ วิธีการ และกิจกรรม	4.02	.69	มาก
ด้านแรงจูงใจการปฏิบัติงาน	3.85	.80	ปานกลาง
รวม	4.11	.63	มาก

[ข้อเสนอแนะในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ](#) จำนวน 42 คน สามารถนำมาสรุปได้ดังนี้

บุคลากรให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดทำระบบฐานข้อมูล มีระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเป็นมาตรฐานและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ มีกำหนดเกณฑ์ประเมินค่างาน ตำแหน่งประเภทวิชาชีพเฉพาะหรือเชี่ยวชาญเฉพาะให้เป็นมาตรฐานมากขึ้น มีการเพิ่มสวัสดิการให้แก่บุคลากร มีการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคภายในมหาวิทยาลัยให้ดีขึ้น และเพียงพอต่อการใช้งานเพื่อการติดต่อประสานงานอย่างทั่วถึง มีการสนับสนุนให้บุคลากรเข้าร่วมอบรมหรือสัมมนา เพื่อนำไปพัฒนาการปฏิบัติงานตามตำแหน่งให้มากขึ้น มีการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้บุคลากรนำไปปฏิบัติงานได้จริง

อภิปรายผล

1. การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปในมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป มีความเท่าเทียมกันภาระ

งานไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการวิจัยของ วิลาวรรณ แซ่เจ็ง (2561) โดยได้ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของบุคลากรในหน่วยงานคลัง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรที่แตกต่างกันมีความต้องการพัฒนาตนเองแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะช่วงอายุของแต่ละคน คนที่อายุน้อยอาจต้องการพัฒนาความรู้และความสามารถเพิ่มขึ้น ส่วนคนที่อายุมาก มีการสั่งสมประสบการณ์การทำงานจนเกิดความเชี่ยวชาญแล้ว จึงต้องการแค่แรงจูงใจในการทำงานเท่านั้น มหาวิทยาลัยควรสร้างแรงกระตุ้นต่าง ๆ เพื่อให้เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป เกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น นำไปสู่การอยากเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศพร พิษสระ (2554) โดยได้ศึกษาระดับความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ที่มีอายุแตกต่างกันมีความต้องการพัฒนาตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก การวิจัยพบว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านทักษะการปฏิบัติงาน ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านการติดต่อประสานงาน ด้านรูปแบบ วิธีการ และกิจกรรม และด้านคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป มีลักษณะงานที่รับผิดชอบไม่แตกต่างกัน และการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นไปนั้นอาจไม่ได้ใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติงานมาเกี่ยวข้องโดยตรง ทำให้เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปในมหาวิทยาลัยชัยภูมิ มุ่งเน้นพัฒนาประสิทธิภาพตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อวิลักษณ์ ขำดี (2553) โดยได้ศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปในองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี พบว่า เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่าย ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่พบว่าหน่วยงานที่สังกัดมีการเสริมสร้าง และพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ และมีโอกาสได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาให้ก้าวหน้าในหน้าที่มากกว่าตำแหน่งอื่น ๆ

2) ข้อเสนอแนะในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ พบว่า ควรจัดสรรงบประมาณในการจัดทำระบบฐานข้อมูล จัดทำระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเป็นมาตรฐานและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ กำหนดเกณฑ์ประเมินค่างาน ตำแหน่งประเภทวิชาชีพเฉพาะหรือเชี่ยวชาญเฉพาะให้เป็นมาตรฐานอย่างชัดเจน เพิ่มสวัสดิการให้แก่บุคลากร เช่น บ้านพักบุคลากร บุคลากรที่ยังไม่จบปริญญาตรีก็มีทุนจากมหาวิทยาลัยให้เรียนฟรี และบุตรของบุคลากรก็ควรได้ศึกษาต่อแบบไม่เสียค่าใช้จ่าย ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคภายในมหาวิทยาลัย ระบบอินเทอร์เน็ตครอบคลุมการใช้งานทุกพื้นที่ ความเร็วของอินเทอร์เน็ต และความเพียงพอต่อการใช้งาน สนับสนุนให้บุคลากรเข้าร่วมอบรม สัมมนา อบรมเชิงปฏิบัติการหัวข้อสร้างสรรค์สร้างงานวิจัยและการสอนด้วย Generative AI ส่งเสริมสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาท้องถิ่นแก่บุคลากร เพื่อนำความรู้จากการอบรมนำไปปฏิบัติงานได้จริง ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพด้านการสร้างขวัญและกำลังใจและหรือควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

ข้อเสนอแนะ

1) สำหรับการนำไปปฏิบัติ

1. นำข้อมูลสารสนเทศจากการวิจัยครั้งนี้ จัดทำเป็นข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจและการบริหารงานของมหาวิทยาลัยในการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปของผู้บริหาร



2. นำข้อมูลประกอบการตัดสินใจจัดทำเป็นคู่มือปฏิบัติงานสำหรับหน่วยงานที่มีเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปสังกัดอยู่

2) สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเชิงคุณภาพด้านการสร้างขวัญและกำลังใจของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุงปี 2560).
- ทศพร พิษะระ. (2554). ความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนารัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). โรงพิมพ์สุวิริยาสาสน.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). วิธีวิทยาการวิจัย. โรงพิมพ์สุวิริยาสาสน.
- วิลาวรรณ แซ่เจ็ง. (2561). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของบุคลากรในหน่วยงานคลังมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. *วารสารสาระคาม*, 9(1), 73-94.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. (2567). รายงานประจำปี มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ 2567. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579). ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาระบบบริหารจัดการ. (ฉบับปรับปรุง 11 ตุลาคม 2561). กรุงเทพฯ : สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়รัฐมนตรี. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานয়รัฐมนตรี.
- อวิลักษณ์ ขำดี. (2553). การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปในองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์บัณฑิต มหาบัณฑิต สาขาการบัญชี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Beardwell, I., & Holden L.. (2001). *Human Resource Management: A Contemporary Approach* (3rded.). Prentice Hall.



เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสूरियวงศ์ : การศึกษาพระประวัติ
เพื่อถอดบทเรียนชีวิต และสร้างแนวคิดในการดำรงตน

Prince Thammathibet Chaiyachetsuriyawong : Biographical studies
to extract life lessons and develop concepts for living life

ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ

Natawut Klaisuwan

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Mahamakut Buddhist University

Corresponding Author, E-mail: natawut.kla@mbu.ac.th

Received 27/07/2025 | Revised 14/08/2025 | Accepted 14/08/2025

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อถอดบทเรียนชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสूरियวงศ์ และสร้างแนวคิดในการดำรงตน ผลการศึกษาพบว่าเหตุที่ชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสूरियวงศ์ มีความรุ่งโรจน์เนื่องจากทรงเป็นผู้มีความรอบรู้ ทำให้ได้รับความไว้วางใจจากพระเจ้าแผ่นดิน และด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตนจึงทำให้ได้รับการสนับสนุนจากขุนนาง ให้ดำรงตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคล สำหรับสาเหตุที่ทำให้ชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสूरियวงศ์ มุ่งไปสู่ความหายนะ เนื่องจากทรงตกอยู่ในอำนาจของโทสะและตัณหา โดยอำนาจแห่งโทสะทำให้พระองค์มองเห็นผู้อื่นเป็นศัตรู พระองค์จึงไม่มีมิตรแท้ และได้รับความเดือดร้อนจากการมองเห็นผู้อื่นเป็นศัตรู ทั้งนี้อำนาจแห่งตัณหาทำให้พระองค์ทำเรื่องผิดศีลธรรม คือ ลักลอบเป็นชู้กับเจ้าฟ้าสังวาลย์ นอกจากนี้การถอดบทเรียนชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสूरियวงศ์ ทำให้ได้แนวคิดในการดำรงชีวิตว่า ควรตั้งใจศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้มีความรอบรู้ในการปฏิบัติงาน ควรมีความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ ไม่ควรสร้างศัตรู ความสุภาพเรียบร้อยเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดมิตร ไม่ควรทำเรื่องผิดศีลธรรม หลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่ช่วยบำบัดความทุกข์

คำสำคัญ : เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร; การถอดบทเรียนชีวิต; แนวคิดในการดำรงตน

Abstract

This academic article aims to study the following: Learn from the life lessons of Prince Thammathibet Chaiyachetsuriyawong and create a concept for conducting oneself. The results of the study found that reason why the life of Prince Thammathibet Chaiyachetsuriyawong was glorious was because he was a knowledgeable person, which made him trusted by the King. and with his humility, he was supported by the nobles to hold the position of the second-ranked king. As for the reason that made the life of Prince



Thammathibet Chaichet Suriyawong head towards disaster, it was because he fell under the power of anger and lust by the power of anger, he saw others as his enemies. He had no true friends and suffered from seeing others as his enemies. However, the power of lust caused him to commit an immoral act, namely, having an affair with Princess Sangwan. In addition, learning lessons from the life of Prince Thammathibet Chaichet Suriyawong provides a concept for living life as follows: One should study hard to gain knowledge in performing one's duties. One should be humble towards elders. One should not create enemies. Politeness and politeness are what make friends. One should not do immoral things. The Four Noble Truths are principles of Dhamma that help alleviate suffering.

Keywords: Prince Dhammathibet; Life Lessons; Concepts for Conduct Oneself

บทนำ

นักวรรณคดีไทยและผู้สนใจศึกษาพระประวัติของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรไชยเชษฐาสूरียวงศ์ต่างมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า พระชะตาชีวิตของพระองค์นั้น เป็นไปใน 2 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวทางแห่งความรุ่งโรจน์ 2) แนวทางแห่งความหายนะ ดังที่ธนิธ อยุธยา (2505: 6) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า

ชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสूरียวงศ์ เป็นชีวิตที่โลดโผน ประดุจว่า
ทรงมีเส้นชีวิต 2 เส้นทาง โดยเส้นทางที่หนึ่งกำลังมุ่งไปสู่พระราชอิสริยยศอันยิ่งใหญ่
ส่วนอีกเส้นทางหนึ่งก็มุ่งไปสู่ในทางตกต่ำ เพื่อรับพระราชอาญากรรมอันมหันต์

ส่วนศุภร บุนนาค และสุริยา รัตนกุล (2548: 10) ได้ให้ความคิดเห็นที่สอดคล้องกับธนิธ อยุธยาไว้ว่า

พระชะตาชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสूरียวงศ์ ระคนกันอยู่ทั้งเรื่องดี
และเรื่องร้าย พระชะตาของพระองค์นั้นมีทั้งเสน่ห์และอำนาจ จึงทำให้คนที่รักพระองค์
ก็รักอย่างจริงใจ ส่วนคนที่เกลียดพระองค์ก็เกลียดอย่างจริงใจอีกเช่นกัน

ในส่วนของผู้เขียนบทความ มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกับนักวิชาการทั้ง 2 ท่านว่า เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสूरียวงศ์ ทรงมีเส้นทางชีวิตให้เลือกเดิน 2 เส้นทาง โดยเส้นทางที่ 1 คือ เส้นทางแห่งความรุ่งโรจน์ ส่วนเส้นทางที่ 2 คือ เส้นทางแห่งความหายนะ แล้วเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสूरียวงศ์ ทรงทำอะไร จึงได้ก้าวขึ้นไปถึงเส้นทางที่ 1 คือ เส้นทางแห่งความรุ่งโรจน์ แล้วเหตุอันใดชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสूरียวงศ์ จึงพลิกผันมาสู่เส้นทางที่ 2 คือ เส้นทางแห่งความหายนะ ประเด็นคำถามดังกล่าวเป็นประเด็นที่ผู้เขียนบทความสงสัยใคร่รู้ และจะหาคำตอบให้ได้จากการถอดบทเรียนชีวิตของพระองค์ ทั้งนี้ นอกจากการถอดบทเรียนชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสूरียวงศ์แล้ว ผู้เขียนบทความจะได้วิเคราะห์บทเรียนชีวิตของพระองค์ เพื่อนำมากำหนดเป็นแนวคิดในการดำรงตนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำรงชีวิตในสังคม

การถอดบทเรียนชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสूरียวงศ์

การถอดบทเรียนชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสूरียวงศ์ โดยศึกษาจากพระประวัติที่ผู้เขียนบทความ ตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษาเอาไว้ 2 ประเด็น ได้แก่ 1) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่ความ

รุ่งโรจน์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่ความหายนะของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทั้งนี้ผู้เขียนบทความ จะวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารประวัติศาสตร์ คือ คำให้การขุนหลวงหาวัด รายละเอียดดังนี้

ปัจจัยที่นำไปสู่ความรุ่งโรจน์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์

จากหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับพระประวัติของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ตามที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ คือ คำให้การขุนหลวงหาวัด ได้สะท้อนให้เห็นพระชะตาชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ที่ขึ้นสู่เส้นทางแห่งความรุ่งโรจน์ได้ว่า เกิดขึ้นจากการสนับสนุนของขุนนางผู้ใหญ่ และได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยจากพระราชบิดา คือ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ

พระชะตาชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ เริ่มเข้าสู่เส้นทางแห่งความรุ่งโรจน์ เพราะได้รับความสนับสนุนจากขุนนางผู้ใหญ่ คือ พระราชโกษา ที่ได้กราบบังคมทูลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ให้สถาปนาเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ขึ้นดำรงตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคล หรือวังหน้า ซึ่งเป็นตำแหน่งที่พระราชทานให้กับพระราชวงศ์ ผู้ที่จะได้ขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์องค์ต่อไป ดังความจากคำให้การขุนหลวงหาวัดว่า

ครั้ง ณ วันเดือนห้าปีระกาตรีศก พระราชโกษาบ้านอยู่วัดระฆังกราบทูลว่า
จะขอให้สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ กรมขุนเสนาพิทักษ์เป็นกรมพระราชวัง จึงดำรัสให้
ปรึกษา อัครมหาเสนาบดีทั้งปวง เห็นพร้อมกันแล้ว พระเจ้าอยู่หัวโปรดให้กรมขุนเสนา
พิทักษ์ดำรงฐานานุศักดิ์ในที่พระมหาอุปราชโดยราชประเพณี

(คำให้การขุนหลวงหาวัด, 2553: 481)

ความจากคำให้การขุนหลวงหาวัดตามที่ได้ยกมาข้างต้น บ่งบอกให้เห็นความนัยว่า เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ เป็นผู้มีความเหมาะสมกับตำแหน่งนี้ แม้จะไม่มีหลักฐานที่สามารถนำมาสนับสนุนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เหตุใดพระองค์จึงได้รับการสนับสนุน แต่พอพิจารณาได้ว่า อาจเกิดจากพระบุคลิกภาพที่ทรงมีความเป็นผู้นำ มีความซื่อสัตย์จงรักภักดี และมีความรับผิดชอบ รอบรู้กิจการบ้านเมือง ทั้งยังเป็นพระราชโอรสองค์ใหญ่ที่ประสูติแต่พระอัครมเหสี คือ สมเด็จพระพันวัสสาใหญ่ กรมหลวงอภัยนุชิต จึงทำให้พระองค์ได้รับการสนับสนุนจากขุนนางผู้ใหญ่ และได้รับความเห็นชอบจากพระราชบิดา คือ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ¹

เมื่อเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ได้รับการสถาปนาให้ดำรงตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคลแล้ว พระชะตาชีวิตของพระองค์ได้ก้าวขึ้นสู่เส้นทางที่สูงขึ้นไปอีกมาก เพราะได้รับความ

¹ ในประเด็นนี้ ผู้เขียนบทความขอเสนอความเห็นเพิ่มเติมว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ อาจทรงเล็งเห็นถึงความสามารถเฉพาะตัวของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ มาก่อนแล้ว ดังนั้นเมื่อพระราชโกษา กราบทูลให้สถาปนาเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ดำรงตำแหน่งเป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล จึงทรงไม่ลังเลที่จะไม่สถาปนาคนอื่นยังเห็นได้ว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทรงเชื่อใจเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ เป็นอย่างยิ่ง เพราะกว่าจะทรงสถาปนากรมพระราชวังบวรสถานมงคล ก็ล่วงเลยเวลาไปถึง 9 ปี นับตั้งแต่ขึ้นครองราชย์ จึงทำให้สันนิษฐานได้ว่าช่วงเวลาที่ทำเนียบกรมพระราชวังบวรสถานมงคลว่างอยู่ถึง 9 ปีนั้น สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ อาจยังไม่ทรงไว้วางพระทัย ให้พระราชวงศ์องค์ใดขึ้นดำรงตำแหน่งนี้ เพราะตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคล คือ ตำแหน่งที่สามารถต่อต้านอำนาจของพระมหากษัตริย์ได้ (วิไลเลขา ถาวรธนาสาร และคณะ, 2563: 309) แต่เมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทรงเห็นว่าเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ พระราชโอรสองค์ใหญ่ เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ จงรักภักดี ทั้งยังเหมาะสมในประการต่าง ๆ จึงทรงสถาปนาให้ดำรงตำแหน่งตามคำกราบทูลของขุนนาง



ไว้วางพระราชหลัทธิจากพระราชบิดา คือ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ให้ทรงปฏิบัติหน้าที่ต่างพระเนตรพระกรรณ เช่น การดูแลปฏิสังขรณ์สถานที่สำคัญต่างๆ ดังความที่ปรากฏจากคำให้การขุนหลวงหาวัด ดังนี้

ทรงพระกรุณาสั่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ให้ปฏิสังขรณ์วัดพระศรี
สรรเพชญ์ขึ้นใหม่ พระวิหารนั้น อย่าให้ทำมณฑปเลย ให้ทำเป็นหลังคา เหมือนวิหาร
ทั้งปวง ทำปีเศษจึงแล้ว

พระที่นั่งสมเด็จขำรุด ทรงพระกรุณาสั่งกรมพระราชวังให้รื้อลงทำใหม่ สิบ
เดือนจึงสำเร็จ

วัดพระรามขำรุด ให้ปฏิสังขรณ์ปีเศษจึงสำเร็จ

(คำให้การขุนหลวงหาวัด, 2553: 481)

ข้อมูลจากคำให้การขุนหลวงหาวัดตามที่น่าเสนอข้างต้น เป็นการแสดงให้เห็นความรอบรู้ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ว่า ทรงมีความรอบรู้ทางด้านสถาปัตยกรรม จึงทรงได้รับมอบหมายให้ดูแลการซ่อมแซมสถานที่สำคัญต่าง ๆ ซึ่งสถานที่สำคัญเหล่านั้น ล้วนเป็นสถานที่ที่ใหญ่โต ต้องใช้กำลังคนเป็นจำนวนมากในการซ่อมแซม แต่เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ก็ทรงใช้เวลาในการคุมงานให้แล้วเสร็จได้เพียงปีเศษ จึงแสดงให้เห็นว่า พระองค์ทรงมีความสามารถในการบริหารงานให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย รวดเร็ว

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลตามที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ คือ คำให้การขุนหลวงหาวัด ทำให้มองเห็นปัจจัยที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ก้าวขึ้นสู่ความรุ่งโรจน์แห่งชีวิตได้ กล่าวคือ ทรงมีบุคลิกลักษณะของความเป็นผู้นำและผู้บริหาร ทั้งยังมีความซื่อสัตย์ภักดี จึงทำให้ได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคล นอกจากนี้เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ยังเป็นผู้มีความเฉลียวฉลาดรอบรู้ จึงทำให้ได้รับความไว้วางใจให้ปฏิบัติหน้าที่สำคัญ ๆ แทนพระมหากษัตริย์

ปัจจัยที่นำไปสู่ความหายนะของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์

สาเหตุสำคัญที่ทำให้พระชะตาชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ เข้าสู่เส้นทางแห่งความหายนะ ตามที่ปรากฏหลักฐานในเอกสารประวัติศาสตร์ คือ คำให้การขุนหลวงหาวัด มีดังนี้

1. เป็นศัตรูกับพระราชวงศ์ ตามหลักฐานที่ปรากฏในคำให้การขุนหลวงหาวัด แจ้งเอาไว้ว่า เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงเป็นศัตรูกับพระราชวงศ์องค์ต่าง ๆ ดังนี้

1.1 สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ คือ พระภิกษุเจ้าฟ้านเรนทร์ กรมขุนสุเรนทรพิทักษ์ (พระราชโอรสองค์ใหญ่ในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ แต่ทรงเป็นพระราชนัดดาองค์โปรดของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ)

1.2 สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ คือ เจ้าฟ้าหญิงธิดา เจ้าฟ้าหญิงสุริยวงศ์ (ทั้ง 2 พระองค์ทรงเป็นพระกนิษฐาร่วมพระราชบิดา และพระราชมารดา กับเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์)

1.3 พระเจ้าลูกเธอ คือ พระองค์เจ้ามั่งคุด กรมหมื่นจิตรสุนทร พระองค์เจ้ารณกรมหมื่นสุนทรเทพ พระองค์เจ้าปาน กรมหมื่นเสพภักดี (ทั้ง 3 พระองค์ ทรงเป็นพระอนุชาาร่วมพระราชบิดาแต่ต่างพระชนนีกับเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์)

2. เป็นชู้กับพระมเหสีของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ข้อมูลจากคำให้การขุนหลวงหาวัด ได้แจ้งรายละเอียดไว้ว่า พระมเหสีที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงแอบไปเป็นชู้ด้วยนั้น คือ เจ้าฟ้าสังวาลย์

เหตุทั้ง 2 ประการ เป็นหนทางที่ทำให้ชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ มุ่งไปสู่ ความหายนะ ทั้ง ๆ ที่ไม่ควรเกิดเหตุการณ์แบบนี้ขึ้น เพราะพื้นฐานชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ก็ทรงเป็นคนดีคนหนึ่ง รู้บุญรู้บาป ผ่านการบวชในพระบวรพุทธศาสนาแล้ว เหตุที่เป็นดังนี้ เพราะพระองค์ทรงตกอยู่ในอำนาจของโทษ และอำนาจของตัณหา รายละเอียดดังนี้

2.2.1 เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงตกอยู่ในอำนาจของโทษ

โทษ คือ ความโกรธ ความอาฆาตพยาบาท (ลักษณะวัด ปาละรัตน์, 2560: 221) เมื่อเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงตกอยู่ใต้อำนาจแห่งโทษะ จึงทำให้พระองค์มองเห็นพระราชวงศ์รอบข้างเป็นศัตรูไปทั้งหมด เป็นต้นว่า เมื่อทรงเห็นพระญาติวงศ์ผู้พี่ คือ พระภิกษุเจ้าฟ้านเรนทร์ กรมขุนสุเรนทรพิทักษ์ เป็นที่โปรดปรานของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ พระราชบิดา ทำให้พระองค์คิดวางแผนลอบทำร้ายพระญาติวงศ์ผู้พี่องค์นี้ ดังความจากคำให้การขุนหลวงหาวัด ความว่า

ครั้น ณ เดือนเจ็ด ปีเถาะ สัปตศก พระเจ้าอยู่หัวทรงพระประชวร กรมขุนสุเรนทรพิทักษ์ เสด็จเข้ามาอยู่วัดโคกแสง เวียนมาเฝ้าพระเจ้าอยู่หัวเนืองๆ วันหนึ่งเพลาค่ำ พระเจ้าลูกเธอกรมขุนเสนาพิทักษ์ให้พระองค์ขึ้น พระองค์เทศ โอรสออกไป อัญเชิญเสด็จกรมขุนสุเรนทรพิทักษ์ ณ วัดว่า มีพระราชโองการให้เชิญเสด็จไป กรมขุนสุเรนทรพิทักษ์สำคัญว่าจริง ก็เสด็จมาขึ้นหน้าพระชัย เข้าไปถึงในประตูที่กรมขุนเสนาพิทักษ์แอบประตูลูก ฟันด้วยพระแสงดาบถูกจีวรสังฆาฏิขาดหาเข้าไม่ กรมขุนเสนาพิทักษ์วิ่งเข้าไปข้างใน

(คำให้การขุนหลวงหาวัด, 2553 : 479-480)

ความจากคำให้การขุนหลวงหาวัด แสดงให้เห็นผลร้ายของอำนาจแห่งโทษะที่ทำให้คนคนหนึ่ง กลายเป็นผู้ร้ายในสายตาของผู้อื่น อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการขาดสติ ทำให้ขาดวิจาร์ณญาณ ในการไตร่ตรองถึงผลเสียที่อาจเกิดขึ้นมาจากการกระทำ ดังเช่นเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ที่ทรงปล่อยให้อำนาจแห่งโทษะเข้าครอบงำจิตใจ ส่งผลให้พระองค์ขาดสติ ขาดการใช้เหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองว่า ทำไมจึงต้องลอบทำร้ายพระญาติผู้พี่ที่เป็นพระภิกษุ แล้วการลอบทำร้ายพระภิกษุจะเป็นบาปหรือไม่ ซึ่งผลจากการกระทำของพระองค์ในครั้งนี้ ทำให้ได้รับพระราชอาญาถึงตาย แต่ยังมีโชคดีที่สมเด็จพระพันวัสสาใหญ่ กรมหลวงอภัยนุชิต พระมารดา ได้กราบทูลขอร้องพระภิกษุเจ้าฟ้านเรนทร์ กรมขุนสุเรนทรพิทักษ์ ให้ช่วยเหลือได้ทันเวลา เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ จึงทรงรอดพ้นจากความตายมาได้

นอกจากคิดปองร้ายพระภิกษุเจ้าฟ้านเรนทร์ กรมขุนสุเรนทรพิทักษ์ พระญาติวงศ์ผู้พี่แล้ว เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ยังทรงผูกอาฆาตพระอนุชาต่างมารดา คือ พระองค์เจ้ามังคุด กรมหมื่นจิตรสุนทร พระองค์เจ้ารณ กรมหมื่นสุนทรเทพ พระองค์เจ้าปาน กรมหมื่นเสพภักดี ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่าเจ้าสามกรม ดังนั้นพระองค์จึงทรงเล่นงานด้วยการเรียกบริวารของเจ้าสามกรมมาลงโทษ ดังความจากคำให้การขุนหลวงหาวัดว่า



มีพระบัญชาให้มาเอาตัวเจ้ากรม ปลัดกรม นายเวร ปลัดเวร กรมหมื่นจิตร
สุนทรกรมหมื่นสุนทรเทพ กรมหมื่นเสวกศักดิ์ มาถามว่าเจ้ากรมเป็นแต่หมื่น จัดกันใน
กรมตั้งขึ้นเป็นขุน แล้วทำสูงกว่าศักดิ์ ให้ลงพระราชอาญาโดยหลังคนละสิบห้าที่บ้าง
ยี่สิบที่บ้าง

(คำให้การขุนหลวงหาวัด, 2553: 487)

ความจากคำให้การขุนหลวงหาวัดที่ผู้เขียนบทความได้ยกมาประกอบการพิจารณานี้
เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นผลร้ายของการตกอยู่ในอำนาจแห่งโทษ เพราะจะเห็นได้ว่าเป็นการ
คุกคาม และใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า ซึ่งผู้มีอำนาจมากมายอย่างเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร
ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ไม่ควรกระทำเช่นนี้ แต่ที่ทรงกระทำได้นั้น เป็นเพราะอำนาจแห่งโทษโดยแท้

การผูกอาฆาตเจ้าสามกรมของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ยังไม่สิ้นสุดลงเพียง
เท่านั้นเพราะความจากคำให้การขุนหลวงหาวัด ยังให้ข้อมูลอีกว่าพระองค์ทรงส่งคนไปคอยดูความ
เคลื่อนไหวของพระองค์เจ้ารถ กรมหมื่นสุนทรเทพด้วย จนพระองค์เจ้ารถ กรมหมื่นสุนทรเทพต้องเปลี่ยนที่
บรรทมอยู่เรื่อย ๆ เพื่อความปลอดภัย ดังนี้

เพลากลางคืนให้คนมาด้อมมองอยู่ประตูละแวก กรมหมื่นสุนทรเทพ เกรงจะ
ทำร้าย เพลาค่ำเสด็จบรรทมอยู่ทิมข้างโรงเตี๊ยม ต่อเพลากลางวันจึงเสด็จไปอยู่ ณ
ตำหนักสระแก้ว

(คำให้การขุนหลวงหาวัด, 2553: 487)

การกระทำของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ตามที่ปรากฏในคำให้การขุนหลวง
หาวัดที่ยกมาข้างต้น แสดงให้เห็นผลร้ายของอำนาจแห่งโทษอีกประการหนึ่งว่า ทำให้เกิดการพยาบาท
อาฆาต จ้องแค้นกันไม่สิ้นสุด ดังจะเห็นได้ว่า แม้เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ จะทรงส่งลงโทษ
บริวารของเจ้าสามกรมแล้ว แต่พระองค์ก็ยังไม่เลิกรา กลับส่งบริวารของพระองค์ มาคอยสังเกตการณ์
ชีวิตความเป็นอยู่ของพระองค์เจ้ารถ กรมหมื่นสุนทรเทพ และผลจากการปองร้ายผู้อื่นไม่เลิกเช่นนี้
ทำให้พระองค์เจ้ารถ กรมหมื่นสุนทรเทพ ทรงผูกอาฆาตและจ้องแค้นกลับ โดยนำความลับของเจ้าฟ้า
ธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ที่ได้ลักลอบเข้ามาเป็นซุ้กับเจ้าฟ้าสังวาลย์ถึงในพระบรมมหาราชวัง
ไปกราบทูลให้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทราบ จนนำความหายนมาสู่ชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร
ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ในที่สุด

ส่วนการเป็นศัตรูกันระหว่างเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ กับพระกนิษฐาร่วม
พระราชบิดาและพระราชมารดาเดียวกัน ได้แก่ เจ้าฟ้าหญิงธิดา และเจ้าฟ้าหญิงสุริยวงศ์นั้น ในคำให้การ
ขุนหลวงหาวัดให้ข้อมูลไว้เพียงว่า เป็นอริกันอยู่จะไปเชิญเสด็จมิได้ (คำให้การขุนหลวงหาวัด, 2553 : 487)
ทั้งนี้แม้ว่าจะปรากฏหลักฐานเพียงเล็กน้อย แต่ได้แสดงให้เห็นว่าเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์
เป็นศัตรูกับพระกนิษฐาด้วย

ผลจากการพิจารณาประเด็นเรื่องการตกอยู่ในอำนาจแห่งโทษของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร
ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทำให้เกิดข้อคิดว่าการที่พระองค์ทรงตกอยู่ในอำนาจแห่งโทษ ทำให้เกิดผลเสีย
ตามมาในชีวิต กล่าวคือ ทำให้เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ เป็นคนไร้ญาติขาดมิตร ทั้งยังมีศัตรู
คอยหาช่องทาง หรือโอกาสเล่นงานเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ อยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการดำเนิน
ชีวิตของพระองค์ในลักษณะดังกล่าว จึงถือเป็นความผิดพลาดอันยิ่งใหญ่แห่งชีวิต

2.2.2 เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงตกอยู่ในอำนาจของตัณหา

ตัณหา หมายถึง ความอยาก มีอยู่ด้วยกัน 3 ประเภท ได้แก่ 1) กามตัณหา คือ ความอยากได้สิ่งต่าง ๆ มาบำเรอความสุขทั้งกายและใจ 2) ภวตัณหา คือ ความอยากอยู่ในฐานะที่ตนพึงใจ 3) วิภวตัณหา คือ ความอยากพ้นไปจากสภาพไม่พึงใจที่ตนเป็นอยู่หรือประสบอยู่ (ชัยวัฒน์ อัดพัตน์ และทวี ผลสมภพ, 2555: 116) ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์พระประวัติของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ โดยละเอียดแล้วจะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงตกอยู่ในอำนาจของกามตัณหา และวิภวตัณหาอย่างรุนแรง จนเป็นเหตุให้ทรงกระทำความผิด ด้วยการลักลอบเป็นชู้กับเจ้าฟ้าสังวาลย์ ดังหลักฐานที่ปรากฏในคำให้การขุนหลวงหาวัด ความว่า

กรมหมื่นสุนทรเทพ ทำเรื่องราวกราบทูลพระกรุณาเป็นการลับว่า กรมพระราชวังบวรสถานมงคล เสด็จเข้ามาทำชู้ด้วยเจ้าฟ้าสังวาลย์ ถึงในพระราชวังหลวงหลายครั้งพระเจ้าอยู่หัวให้ชำระ...กรมพระราชวังบวรรับเป็นสัจ

(คำให้การขุนหลวงหาวัด, 2553: 487-489)

การลักลอบเข้าพระบรมมหาราชวัง เพื่อไปเป็นชู้กับเจ้าฟ้าสังวาลย์นี้ ถ้าพิจารณาโทษในทางโลกถือว่าเป็นความผิดมหันต์ เหล่าขุนนางจึงมีมติให้สำเร็จโทษเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ด้วยท่อนจันทน์ ดังความจากคำให้การขุนหลวงหาวัด ความว่า

ข้าทูลละอองธุลีพระบาทปรึกษาร่วมกัน ว่าโทษถึงตาย...ขอพระราชทานให้สำเร็จโทษด้วยท่อนจันทน์ตามประเพณี

(คำให้การขุนหลวงหาวัด, 2553: 488)

หากพิจารณาโทษของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ตามหลักศีลธรรมแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นความผิดมหันต์เหมือนกัน เพราะเป็นการกระทำที่ผิดศีลข้อ 3 กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี สิกขาปะทัง समाธิยามิ ที่ห้ามประพฤติดนินทาหรือเป็นชู้กับเมียผู้อื่น แต่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ กลับทรงกระทำ จึงดูประหนึ่งว่าพระองค์ไม่รู้เรื่องบุญ เรื่องบาป

ทว่าเมื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าวจากบทเห่กาก็ ซึ่งเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ได้ทรงนิพนธ์ไว้ในกาพย์เห่เรือ จะเห็นได้ว่าในความเป็นจริงแล้ว เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงรู้ว่าการลักลอบเป็นชู้กับเมียของผู้อื่น เป็นเรื่องผิดศีลธรรมอย่างใหญ่หลวง แต่เหตุที่พระองค์ยังคงฝืนกระทำลงไปนั้น เป็นผลมาจากตัณหาหรือความต้องการที่มีอยู่อย่างเปี่ยมล้น จึงทำให้พระองค์ไม่คำนึงถึงความผิดใดๆ ดังที่ปรากฏในบทเห่กาก็ตามที่ได้นำมานี้ (ข้อความที่พิมพ์ตัวหนาเป็นข้อความที่ผู้เขียนบทความเน้นเพื่อแสดงให้เห็นว่าเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงรู้ดีว่าการกระทำของพระองค์เป็นเรื่องผิดศีลธรรม แต่ที่ยังทรงกระทำลงไป เป็นเพราะแรงแห่งตัณหานั่นเอง)

กาก็กรบ่ปิด

ต้องสัมผัสด้วยปากษา

เสียวซ่านดาลกริษา

มานะใจให้อัปมาน

ตอบรสพจน์ว่าที่

ตัวเจ้านี้โอหังการ

ไม่เกรงพระภูบาล

ทั้งภัยพาลในอบาย

ถึงเป็นชายชาญสกา

ไม่เจตนาอย่าพิกหมาย

ฝ่ายเจ้าก็เลิศจาย

สายสุริยวงศ์พงศ์เทวัญ

เสวยทิพย์พิมานทอง

ฝูงนางน้องล้วนสาวสวรรค์



ไม่ควรมาผูกพัน	จะพากันตกรถรอกันต์
ซึ่งว่าจะพาชม	บรมสุขสนุกสนาน
ขอพรสพจมาน	ไม่ควรการอย่าเจรจา
ครุฑพ้องสายสุดสวาท	ปรามาสกนิษฐา
เจ้าดวงทิพย์มณฑา	วาจาจัดสารพัดจน
พี่ประมาทอาหาญนัก	เพราะจงรักเจ้าสายสมร
เทวฟ้าแผ่นดินดอน	ห่อนกลัวเวรเพราะหวังใจ
ขอฝากไมตรีจิต	กว่าชีวิตจะดักชัย
ว่าพลางทางคว่ำไขว่	สัพยอกเย้าหยอกนาง

(กรมศิลปากร, 2545: 208)

บทเห่กาทียกมานี้ มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ เป็นอย่างมาก เพราะเป็นพระนิพนธ์ที่ทรงนำเรื่องราวในตอนที่เป็นชีวิตส่วนตัวของพระองค์ ช่วงที่แอบรักกับเจ้าฟ้าสังวาลย์มาบันทึกลงไปนั้น ทั้งนี้สืบพงศ์ ธรรมชาติ (2542: 87) ได้วิจารณ์ไว้ว่า เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์แต่งบทเห่กาทียกมา โดยได้รับอิทธิพลจากชาดกเรื่องกากาติชาดก แม้ว่าชาดกเรื่องดังกล่าวจะมีเนื้อเรื่องไม่เป็นสิริมงคล (เพราะกล่าวถึงการลักลอบเป็นชู้ อันเป็นเรื่องผิดศีลธรรม) แต่เนื้อเรื่องในกากาติชาดกกลับมีส่วนที่ตรงกับชีวิตของพระองค์ที่ทรงแอบรักกับเจ้าฟ้าสังวาลย์

ความจากบทเห่กาทียกมาข้างต้นเป็นที่ยืนยันได้ว่า พลังแห่งต้นหาสามารถทำให้มนุษย์ทำทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อให้สมความปรารถนาของตน โดยไม่คำนึงว่าจะผิดศีลธรรมหรือไม่ เหมือนกับเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ ที่กล้าลักลอบเป็นชู้กับเจ้าฟ้าสังวาลย์ ทั้ง ๆ ที่ทรงรู้แน่แกใจว่า การกระทำดังกล่าว เป็นสิ่งไม่ดี

แนวคิดในการดำรงตนจากการถอดบทเรียนชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์

การถอดบทเรียนชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้มองเห็นแนวคิดในการดำรงตนที่สามารถนำมาประยุกต์ เพื่อให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือสภาพสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี โดยในบทความนี้ ผู้เขียนบทความจะนำแนวคิดวรรณคดีไทยกับคุณค่าทางด้านปัญญา มาประยุกต์กับการถอดบทเรียนชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ เพื่อสร้างแนวความคิดให้เหมาะสมกับการดำรงตนในชีวิตปัจจุบัน

รีนฤทัย สัจจพันธุ์ (2566: 3) กล่าวว่า วรรณคดีไม่ได้ให้ความบันเทิงอารมณ์เพียงอย่างเดียว แต่ยังให้คุณค่าทางด้านปัญญา โดยสรุปเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

1. วรรณคดีให้ความรู้ด้านวิชาการสาขาต่าง ๆ
2. วรรณคดีให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ทำให้มองเห็นแก่นแท้ของชีวิต เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์
3. วรรณคดีทำหน้าที่สะท้อนภาพสังคมในแต่ละยุคสมัย

ดังนั้นผู้อ่านหรือผู้ศึกษาวรรณคดี จึงสามารถนำสิ่งที่ได้อ่านจากวรรณคดีมาทำให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิต ในฐานะเป็นประสบการณ์รอง ความรู้ ความคิด และวิจารณ์ญาณที่เกิดขึ้นจากการอ่านวรรณคดี จะทำให้ผู้อ่านรู้เท่าทันชีวิต ไม่ตกใจจนเกินควรเมื่อต้องเผชิญหน้ากับเหตุร้ายแรงต่าง ๆ ทั้งนี้ผู้อ่านอาจนำพฤติกรรมของตัวละคร เหตุการณ์หรือข้อคิดในเรื่องมาเป็นตัวอย่างเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น



ในชีวิตของผู้อ่านได้ นอกจากนี้วรรณคดียังทำให้ผู้อ่าน ผู้ศึกษา เป็นคนใจกว้าง รู้เท่าทันผู้อื่น และที่สำคัญคือ รู้จักตนเองมากขึ้น

จากการทบทวนแนวคิดวรรณคดีกับคุณค่าทางด้านปัญญาตามที่กล่าวมานี้ ผู้เขียนบทความจึงได้นำมาวิเคราะห์ เพื่อสร้างแนวคิดในการดำรงตนอันเกิดจากการถอดบทเรียนชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ และเพื่อประยุกต์เป็นแนวทางในการดำรงตนต่อไป ทั้งนี้ในการวิเคราะห์เพื่อสร้างแนวคิด ผู้เขียนบทความได้นำวรรณคดีไทย 3 เรื่อง คือ สุภาจิตพระร่วง โคลงโลกนิติ และกามนิต-วาสิฏฐี มาใช้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนแนวคิดอันเกิดจากการวิเคราะห์ของผู้เขียนบทความ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการถอดบทเรียนชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ สามารถนำมากำหนดเป็นแนวคิดต่าง ๆ เพื่อประยุกต์ในการดำเนินชีวิตได้ ดังนี้

3.1 การศึกษา

จากการถอดบทเรียนชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทำให้พบข้อมูลว่า เหตุที่พระองค์ได้รับการสนับสนุนจากขุนนาง ให้ดำรงตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคล และเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยจากพระมหากษัตริย์ ให้ปฏิบัติหน้าที่ต่างพระเนตรพระกรรณ เป็นเพราะพระองค์ทรงมีความรอบรู้ เฉลียวฉลาด อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการมีการศึกษาที่ดี การศึกษาจึงมีความสำคัญต่อชีวิตเป็นอย่างยิ่ง เพราะการศึกษาช่วยให้เกิดความรู้ ดังนั้นคนเราจึงควรเห็นความสำคัญของการศึกษาเป็นเบื้องต้น และควรตั้งใจศึกษาเล่าเรียนตั้งแต่ยังเยาว์ เพราะเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการเรียนรู้ และเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะได้นำความรู้ที่ได้ร่ำเรียนมา ประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองหรือบริหารบ้านเมือง ดังที่สุภาจิตพระร่วงกล่าวไว้ว่า

เมื่อน้อยให้เรียนวิชา

ให้หาสินเมื่อใหญ่

(กรมศิลปากร, 2539: 221)

ความจากสุภาจิตพระร่วงข้างต้น เป็นแนวคิดของคนไทยที่นิยมให้บุตรหลานของตน ได้ศึกษาเล่าเรียนตั้งแต่ยังเด็ก เพื่อจะได้มีความรู้ไว้ใช้ประกอบอาชีพเมื่อเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เปรียบได้กับเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ที่ทรงนำความรู้ตั้งแต่วัยเรียน มาใช้ในการควบคุมดูแลงานปฏิสังขรณ์สถานที่สำคัญของทางราชการ

3.2 ความอ่อนน้อมถ่อมตน

นอกจากความรอบรู้ เฉลียวฉลาด จะเป็นเรื่องสำคัญในชีวิตแล้ว ความอ่อนน้อมถ่อมตนก็ถือเป็นเรื่องสำคัญในชีวิตเช่นกัน ดังนั้นคนที่มีความรอบรู้ เฉลียวฉลาด จึงต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตนด้วย เพราะหากถือตนว่ามีความรอบรู้ เฉลียวฉลาด แต่ไม่มีความนอบน้อมถ่อมตน ก็อาจไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ให้ปฏิบัติหน้าที่ในกิจการงานสำคัญต่าง ๆ ดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร ได้กล่าวเอาไว้ในโคลงโลกนิติ ความว่า

แม้มีความรู้ตั้ง

สัพพัญญู

ฝึกเป็นคนชู

ท่อนขึ้น

หัวแหวนค่าเมืองตรู

ตาโลก

ทองปรองรับพื้น

ท่อนแก้วมีศรี

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2544: 52)



ทั้งนี้อาจอนุมานได้ว่าเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ต้องทรงปฏิบัติตนไปในทางที่นอบน้อมต่อผู้ใหญ่ จึงทำให้พระองค์ได้รับการสนับสนุนจากขุนนาง ให้ดำรงตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคล และได้รับหน้าที่ให้ควบคุมงานสำคัญจากพระมหากษัตริย์

3.3 การไม่สร้างศัตรู

จากการศึกษาพระประวัติของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ตามที่ผ่านมาแล้วนั้น เราจะเห็นได้ว่าเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงเป็นศัตรูกับพระญาติวงศ์องค์ต่าง ๆ มากมาย ผลจากการมีศัตรูมาก ทำให้พระองค์ไร้ซึ่งมิตรแท้ ดังนั้นเราจึงควรดำรงตนเพื่อไม่ให้มีศัตรู หรือหากมีอยู่ก็ควรหาทางเปลี่ยนศัตรูให้กลายเป็นมิตร ซึ่งวิธีการที่ควรนำไปปฏิบัติ คือ การปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่มีความสุภาพอ่อนโยน เพราะความเป็นผู้สุภาพอ่อนโยน จะช่วยทำให้เกิดมิตรสหายที่ดี ดังความที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร กล่าวไว้ในโคลงโลกนิติ ดังนี้

อ่อนหวานมานมิตรล้น	เหลือหลาย
หยาบบ่มิเกลอกราย	เกลื่อนกลั
ดุจดวงศศิฉาย	ดาวดาษ ประดับนา
สุริยส่องดาราไร	เมื่อร้อนแรงแสง

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2544: 218)

ทั้งนี้หากไม่สามารถเปลี่ยนศัตรูให้กลายเป็นมิตรได้ และต้องเผชิญหน้ากันในที่สาธารณะจริงๆ การแสดงความสุภาพอ่อนโยน และไม่แสดงกิริยาให้ศัตรูเห็นว่าตนมีท่าทีไม่พอใจ ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้หลีกเลี่ยงการผิดใจกันได้ ดังที่สุภาวดีพระร่วงกล่าวว่า

พบศัตรูปากปราศรัย	ความในอย่าไขเขา
-------------------	-----------------

(กรมศิลปากร, 2539: 222)

3.4 การควบคุมตัณหา

การถอดบทเรียนชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทำให้เกิดแนวทางในการปฏิบัติตนในยามที่ถูกตัณหาเข้าครอบงำจิตใจ ทั้งนี้เราจะเห็นได้ว่าตัณหาที่เกิดขึ้นในพระทัยของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ มีส่วนมาจากความลุ่มหลงอันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์ เมื่อเกิดความทุกข์ก็จำเป็นต้องหาหนทางแห่งการดับทุกข์ วิธีการที่จะไปถึงทางแห่งความดับทุกข์ได้ ต้องอาศัยหลักอริยสัจ 4 เป็นเครื่องน้อมนำจิตใจให้พ้นจากความทุกข์ ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนกามนิตในเรื่องเกี่ยวกับความทุกข์อันเกิดจากความรักว่า

ความพลัดพรากจากสิ่งที่รักเป็นทุกข์ ความประจวบกับสิ่งที่ไม่รักเป็นทุกข์
ความที่ไม่ได้สมประสงค์เป็นทุกข์ รวมความบรรดาลักษณะต่างๆ เพื่อความยึดถือผูกพัน
ย่อมนำทุกข์มาให้ทั้งนั้น ดูก่อนภราดา นี่แหละความจริงอย่างยิ่งคือ ทุกข์

ก็แหละความจริงอย่างยิ่ง คือเหตุของทุกข์นั้นอย่างไร ได้แก่ความกระหาย
ซึ่งทำให้เกิดมีสิ่งต่างๆ อันความเพลิดเพลนใจ และความร่าเริงเกิดตามไปด้วย เพลิดเพลน
นักในอารมณ์นั้นๆ คือกระหายอยากให้มีไว้บ้าง กระหายอยากให้อยู่บ้าง กระหาย
อยากให้พ้นไปบ้าง ดูก่อนภราดา นี่แหละความจริงอย่างยิ่ง คือ เหตุของทุกข์

ก็แหละความจริงอย่างยิ่ง คือการดับทุกข์ทั้งสิ้นนั้นอย่างไร ได้แก่ความดับสนิท
แห่งความกระหายนี้เองไม่ใช่อื่น ความเสียสละได้ ความปลดปล่อยได้ ซึ่งความกระหาย



นั้นแหละ และการที่ความกระหายนั้นไม่ติดพันอยู่ ดูก่อนภราดา นี่แหละความจริง
อย่างยิ่ง คือการดับทุกข์ทั้งสิ้น

ก็แหละความจริงอย่างยิ่ง คือทางไปถึงความดับทุกข์ทั้งสิ้นนั้นอย่างไร ได้แก่
ทางอันประเสริฐมีองค์แปด คือความเห็นชอบ ความดำริชอบ วาจาชอบ การงานชอบ
เลี้ยงชีวิตชอบ ความเพียรชอบ ระลึกชอบ ตั้งใจชอบ ดูก่อนภราดา นี่แหละความจริง
อย่างยิ่งคือ ทางไปถึงความดับทุกข์ทั้งสิ้น

(เสฐียรโกเศศ และนาคประทีป, 2552: 163-164)

ความจากเรื่องกามนิต-วาสิฏฐี ดังที่ได้ยกมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าหลักธรรมเรื่องอริยสัจ 4
คือ แนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตพ้นจากความทุกข์ ทั้งนี้ความทุกข์ที่เกิดขึ้นมาจากความรัก อาจต้อง
ใช้เวลาในการรักษาเยียวยานานพอสมควร แต่หากพิจารณาตามหลักการที่ปรากฏในตัวอยู่แล้ว
จะเห็นได้ว่าเป็นวิธีการที่สามารถปฏิบัติตามได้ไม่ยาก กล่าวคือ ผู้ประสบความทุกข์อันเนื่องมาจาก
ความรัก ต้องค่อยๆ พิจารณาไปตามแนวทางของหลักอริยสัจ 4 เมื่อพิจารณาจนเกิดความรู้อย่างถ่องแท้
ความทุกข์อันเนื่องมาจากความรักก็จะค่อยๆ จางหายไป จนลืมความทุกข์ได้ในที่สุด

สรุป

จากการถอดบทเรียนชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ พบว่า เหตุที่ทำให้พระองค์
ขึ้นสู่จุดสูงสุดของชีวิตหรือก้าวเดินไปสู่หนทางทางแห่งความรุ่งโรจน์นั้น เป็นเพราะเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร
ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงมีความรอบรู้สูง ทั้งยังทรงมีความสามารถในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ทำให้ได้รับ
ความไว้วางพระราชหฤทัยจากพระเจ้าแผ่นดินให้ปฏิบัติหน้าที่ต่างพระเนตรพระกรรณ นอกจากนี้เจ้าฟ้า
ธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ยังทรงมีความอ่อนน้อมถ่อมตน จึงทำให้ได้รับการสนับสนุนจากขุนนาง
ผู้ใหญ่ ให้ดำรงตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคลหรือวังหน้า ซึ่งเป็นตำแหน่งสำคัญของพระราชวงศ์
ผู้ที่มีสิทธิ์ขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์องค์ต่อไป

ส่วนสาเหตุที่ทำให้เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ต้องพบกับพระชะตาชีวิตที่น่าพระองค์
ไปสู่ความหายนะนั้น สืบเนื่องมาจากการตกอยู่ในอำนาจของโทสะ และอำนาจของตัณหา เหตุที่เป็น
ดังนี้เพราะว่า ด้วยอำนาจแห่งโทสะที่เข้าครอบงำจิตใจของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทำให้
ทรงมองพระราชวงศ์บางพระองค์ที่ไม่ทรงชอบพระทัยว่าเป็นศัตรู ได้แก่ พระภิกษุเจ้าฟ้านเรนทร์ กรมขุน
สุเรนทรพิทักษ์ พระญาติวงศ์ผู้พี่ เจ้าฟ้าหญิงธิดากับเจ้าฟ้าหญิงสุริยวงศ์ พระกนิษฐาร่วมพระราชบิดา
และพระราชมารดา นอกจากนี้ยังทรงเห็นพระอนุชาต่างมารดา 3 พระองค์ คือ พระองค์เจ้ามังคุด กรม
หมื่นจิตรสุนทร พระองค์เจ้ารถ กรมหมื่นสุนทรเทพ พระองค์เจ้าปาน กรมหมื่นเสพภักดี เป็นศัตรู ซึ่งผล
จากการตกอยู่ในอำนาจแห่งโทสะ ทำให้เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ขาดมิตรแท้ และถูกศัตรูปอง
ร้ายด้วยอำนาจแห่งตัณหาที่ครอบงำจิตใจ จึงเป็นผลให้พระชะตาชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริ
ยวงศ์ ดำเนินไปสู่หนทางแห่งความหายนะเร็วขึ้น เพราะทำให้พระองค์ทรงลืมเรื่องศีลธรรม แม้จะทรงรู้ว่
การลักลอบเป็นชู้กับเจ้าฟ้าสังวาลย์ เป็นความผิด แต่ยังไม่ทรงกระทำเพื่อตอบสนองความต้องการของ
พระองค์เอง

สำหรับแนวคิดเรื่องการดำรงตนในสังคมที่ได้จากการถอดบทเรียนชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร
ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ได้แก่ การตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้เกิดความรู้สำหรับนำมาใช้ในการทำงาน ทั้งยัง
ก่อให้เกิดความไว้วางใจในการปฏิบัติหน้าที่แทน นอกจากนี้การอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ ส่งผลให้



เป็นที่รัก และได้รับการสนับสนุนให้ดำรงตำแหน่งสำคัญ นอกจากการตั้งใจศึกษาเล่าเรียนแล้ว หากจะให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ก็ไม่ควรมองเห็นผู้อื่นเป็นศัตรูเหมือนกับเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ที่ทรงมองพระราชวงศ์บางพระองค์ว่าเป็นศัตรู ทั้ง ๆ ที่พระราชวงศ์เหล่านั้น ล้วนเป็นพี่น้องของพระองค์ทั้งสิ้น

ทั้งนี้การสร้างศัตรูก็จะทำให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเอง ทั้งยังส่งผลให้ชีวิตดำเนินไปสู่ความหายนะเร็วขึ้น ดังนั้นการใช้ชีวิตที่ดีงาม จึงควรสร้างมิตรด้วยการทำตนให้เป็นคนสุภาพอ่อนโยน ถ้าหากหลีกเลี่ยงการเป็นศัตรูกันไม่ได้จริง ๆ เมื่อพบกันก็ควรสนทนากันด้วยวาจาที่สุภาพ ไพเราะ ไม่ควรแสดงท่าทีไม่พอใจให้ศัตรูทราบ ประเด็นสุดท้ายที่ค้นพบจากการถอดบทเรียนชีวิตของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ คือ ตัณหา เป็นตัวการที่ทำให้เกิดทุกข์ โดยจะเห็นได้ว่าเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงเป็นทุกข์เพราะความรัก แนวคิดที่ได้จากประเด็นนี้ คือ การนำหลักธรรมเรื่องอริยสัจ 4 มาเป็นแนวทางในการดับทุกข์ โดยค่อย ๆ พิจารณาไปตามหลักการ แม้อาจใช้เวลาในการดับทุกข์นานพอสมควร แต่ก็เป็นหนทางที่ดี ที่ทำให้สิ้นความทุกข์อันเกิดจากความรักไปในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2539). *วรรณกรรมสมัยสุโขทัย*. กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด.
- _____. (2545). *วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม 3*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คำให้การขุนหลวงหาวัด. (2553). กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์ และทวี ผลสมภพ. (2555). *หลักพุทธศาสนา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2505). *เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร พระประวัติและพระนิพนธ์ร้อยกรอง*. กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ.
- рінฤทัย สัจจพันธุ์. (2566). *ความรู้ทั่วไปทางภาษาไทย ตอนที่ 3 วรรณคดีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ลักษณะวัต ปาละรัตน์. (2560). *พระพุทธศาสนาเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิไลเลขา ถาวรธนสาร และคณะ. (2563). *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศุภร บุนนาค และสุริยา รัตนกุล. (2548). *สุนทรีภาพจากเจ้าฟ้ากุ้ง*. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร. (2544). *โคลงโลกนิติ*. กรุงเทพฯ: บันทึกลาย.
- สืบพงศ์ ธรรมชาติ. (2542). *วรรณคดีชาดก*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เสฐียรโกเศศ และนาคประทีป. (2552). *กามนิต-วาสิฏฐี*. กรุงเทพฯ: ศยาม.



ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายในประเทศไทย Basic knowledge of laws in Thailand

วิญญู เถาถาวงษ์¹, พระณัฐวุฒิ พันทะลี²

Winyoo Thaothawong, Phra Natthawut Phanthali

¹นักวิจัย และนักวิชาการอิสระ

²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Corresponding Author E-mail: vic32@windowslive.com

Received 5/08/2025 | Revised 17/08/2025 | Accepted 17/08/2025

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายในประเทศไทย ข้อค้นพบจากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า กฎหมายไทยมีที่มาจากหลายแหล่ง ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วงใหญ่ๆ ได้แก่ กฎหมายไทยแท้, กฎหมายที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย, และกฎหมายที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก แต่ที่มาหลักของกฎหมายไทย มาจากกฎหมายลายลักษณ์อักษร หรือเรียกว่า กฎหมายที่บัญญัติขึ้น แต่หากในกฎหมายลายลักษณ์อักษรไม่ได้บัญญัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเอาไว้ ให้ใช้จารีตประเพณีบังคับ หากไม่มีจารีตประเพณีในเรื่องดังกล่าวก็ให้บังคับตามหลักกฎหมายทั่วไป ซึ่งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 ซึ่งถือเป็นจุดกำเนิดของกฎหมายว่ากฎหมายมาจากไหน นอกจากนั้นแล้ว กฎหมายยังมีที่มาจาก ศาสนา และศีลธรรม โดยสรุปแล้ว กฎหมายไทยเป็นระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ที่มีการผสมผสานระหว่างกฎหมายที่มาจากประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิม และกฎหมายที่ได้รับอิทธิพลจากต่างชาติ เพื่อใช้ควบคุมความประพฤติของบุคคลในสังคม และมีผลบังคับใช้ หากมีการฝ่าฝืนจะได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด ที่เป็นมาตรฐานที่ใช้วัดและใช้กำหนดความประพฤติของสมาชิกของสังคมได้ว่าถูกหรือผิด ซึ่งกฎหมายมีความสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยของชนในสังคม

คำสำคัญ: ความรู้เบื้องต้น; กฎหมาย; ประเทศไทย

Abstract

This article aims to study basic knowledge about law in Thailand. The findings from this study reveal that Thai law has diverse origins, which can be divided into three main periods: authentic Thai law, law influenced by India, and law influenced by the West. The primary source of Thai law, however, is written law, also known as statutory law. If a specific matter is not stipulated in written law, customary law governs. If customary law does not exist, general legal principles apply. Section 4 of the Civil and Commercial Code is considered the origin of law. Furthermore, law also originates from religion and morality. In summary, Thai law is a civil law system that combines laws derived from tradition,



traditional culture, and laws influenced by foreign sources. It governs individual behavior and is enforceable. Violations are punished according to the law. This standard serves as a measure of right and wrong for members of society. Law plays an important role in maintaining public order.

Keywords: Basic Knowledge; Law; Thailand

บทนำ

กฎหมายไทยมีที่มาอยู่หลายประการ แต่ที่มาหลักของกฎหมายไทย มาจากกฎหมายลายลักษณ์อักษร หรือเรียกว่า กฎหมายที่บัญญัติขึ้น แต่หากใน กฎหมายลายลักษณ์อักษรไม่ได้บัญญัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเอาไว้ ให้ใช้จารีตประเพณีบังคับ หากไม่มีจารีต ประเพณีในเรื่องดังกล่าวก็ให้บังคับตามหลักกฎหมายทั่วไป ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ บัญญัติไว้ในประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 ซึ่งถือเป็นจุดกำเนิดของกฎหมายว่ากฎหมายมาจากไหน นอกจากนั้นแล้ว กฎหมายยังมีที่มาจาก ศาสนา และศีลธรรม ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการบังคับใช้กฎหมายของไทยต้องบังคับใช้ กฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรก่อน หากไม่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรบังคับจึงให้ใช้กฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นบทสำรอง แต่ทั้งนี้ กฎหมายลายลักษณ์อักษรและไม่มีลายลักษณ์อักษรนั้น มีข้อแตกต่าง กันอยู่หลายประการ (ธรรมเนียบแก้วหอมคำ, 2561: 20)

กฎหมายมีความสำคัญในฐานะเป็นกฎกติกา เพื่อให้สมาชิกทุกคนถือปฏิบัติ ทั้งนี้ไม่คำนึงว่าผู้นั้นจะมี ความเลื่อมใสศรัทธาต่อกฎหมายหรือไม่ ประชาชนทุกคนในประเทศต้องรู้ว่าควรประพฤติปฏิบัติตัวอย่างไรจึงถูกต้องดีงาม และเป็นการกระทำ ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย และประชาชนในประเทศต้องเรียนรู้กฎหมายทุกคน และเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามอย่าง เคร่งครัด โดยกฎหมายจะเป็นสิ่งที่พัฒนามาจากจารีตประเพณีของสังคม ดังนั้นหลักกฎหมายส่วนใหญ่จึงจะไม่มี ความขัดแย้งกับจารีตประเพณี โดยกฎหมายจะต้องสร้างความยุติธรรมให้แก่สังคม เพราะกฎหมายเป็นหลักกติกาที่ทุกคนจะต้อง ปฏิบัติ เท่าเทียมกัน เมื่อการปฏิบัติของบุคคลหนึ่งที่มีการเอาเปรียบเกิดขึ้น กฎหมายจะขาดความยุติธรรมและจะเกิดความขัดแย้งในสังคมเกิดขึ้น แต่หากกฎหมายมีความยุติธรรมไม่เลือกปฏิบัติแล้วประชาชนจะมีความสุขจากการมีอยู่ของกฎหมายนี้ กฎหมายทำให้เกิดความสงบและความเป็นระเบียบขึ้นในสังคม เพราะหลักกฎหมายเป็นลักษณะของ ข้อห้ามมิให้ทำอะไรสำหรับผู้ควรทำผิดที่ชัดเจน ดังนั้นกฎหมายจึงทำให้ประชาชนทุกคนมีความยำเกรงเพราะการฝ่าฝืนกฎหมายจะได้รับการลงโทษ อย่างเฉียบขาด เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้เกิดความสงบสุขของประเทศชาติ กฎหมายทำให้ผู้ปฏิบัติตามสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข ไม่ต้องคอยหลบเลี่ยง ความผิด มีสมาธิกับการทำงาน ไม่ต้องเกรงกลัวการถูกลงโทษส่งผลให้มีสุขภาพที่ดี ชีวิตครอบครัวมีความสุข กฎหมายทำให้คนรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองที่ควรกระทำต่อสังคม ไม่ออกนอกทางในสิ่งที่ไม่ใช่หน้าที่ ทำให้บ้านเมืองเป็นไปอย่างมีระเบียบ อีกทั้งยังมีประโยชน์ในทางการเมืองการปกครอง ถ้าประชาชนรู้กฎหมายก็จะเป็นการเสริมสร้าง ความมั่นคงของการปกครองและการบริหารงานทางการเมือง การปกครอง ประโยชน์สุขก็จะตกอยู่กับประชาชน (โรงเรียนทราญมูลวิทยา, 2567: ออนไลน์)

กฎหมายได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิด จนกระทั่งถึงแก่ความตาย เห็นได้จากการบัญญัติกฎหมายรองรับสิทธิของทารกที่อยู่ในครรภ์มารดา เมื่อเด็กได้คลอดออกมาแล้ว กฎหมายกำหนดให้เจ้าบ้านต้องไปแจ้งเกิด เมื่อเด็กมีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์กฎหมายกำหนดให้เด็กนั้นไปทำ

บัตรประจำตัวประชาชน กรณีที่เด็กเกิดมาเป็นชายกฎหมายได้กำหนดให้ไปคัดเลือกทหารเพื่อทำหน้าที่รับใช้ชาติ หรือเมื่อบุคคลใดมีรายได้ตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดก็ต้องเสียภาษีให้แก่รัฐ นอกจากนั้น กรณีที่ชายหญิงจะ ทำการสมรสกัน กฎหมายกำหนดให้มีการจดทะเบียนสมรสต่อนายทะเบียน อย่างไรก็ตาม แม้ไม่มีบทบัญญัติ ของกฎหมายบังคับว่าต้องรู้กฎหมาย แต่ก็มีหลักกฎหมายว่า “ความไม่รู้กฎหมายไม่เป็นข้อแก้ตัว” ทั้งนี้เพื่อให้การ บังคับใช้กฎหมายบังเกิดผล นอกจากนั้น ในทางเศรษฐกิจกฎหมายได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับอย่างมาก เช่น การรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งเป็นองค์กรธุรกิจ ต้องพิจารณาว่าจะจัดตั้งในรูปแบบใด ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบ ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ล้วนแล้วแต่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ทั้งสิ้น ดังที่กล่าวมาแล้วแต่แสดงให้เห็นว่า กฎหมายได้มีความสำคัญ และเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นอย่างมาก นอกจากนั้นแล้ว กฎหมายยังสร้างความเป็นธรรมแก่สังคม ทั้งนี้เพราะกฎหมายเป็น กฎเกณฑ์ ที่ใช้บังคับกับคนทุกคนในสังคม โดยประชาชนทุกคนจะต้องปฏิบัติตามอย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้งกฎหมายยังทำให้คนในสังคมรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองที่จะปฏิบัติต่อสังคม การรู้จักบทบาทใน ชีวิตประจำวันของบุคคล ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งถึงแก่ตาย เช่น สิทธิในความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน หน้าที่รับใช้ชาติ นอกจากนั้น กฎหมายยังช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมืองทำให้ประชาชนทุกคนต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หากมีผู้ละเมิดสิทธิของผู้อื่น กฎหมายจะลงโทษบุคคลดังกล่าวเพื่อให้เกิดความผาสุกแก่สังคมโดยรวม (ธรรมเนียบ แก้วหอมคำ, 2561: 14) ดังนั้นประชาชนในประเทศมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเรียนรู้กฎหมายทุกคน และต้องรู้ว่าควรประพฤติปฏิบัติตัวอย่างไรจึงถูกต้องดีงาม และเป็นการกระทำที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย เพื่อสังคมแห่งสันติสุขที่ยั่งยืนต่อไป

บิดาแห่งกฎหมายไทย และวิวัฒนาการกฎหมายในประเทศไทย

พระบิดาแห่งกฎหมายไทย



แผนภาพที่ 1 พระบิดาแห่งกฎหมายไทย(พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์)

แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki>

Thai PBS (2566) ได้กล่าวว่า 7 ส.ค. 2463 วันคล้ายวันสิ้นพระชนม์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ซึ่งในปีนี้ครบรอบ 103 ปีแห่งการจากไปของ



"พระบิดาแห่งกฎหมายไทย" ผู้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจ อันเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศไทยเป็นเอนกประการ

7 ส.ค.ของทุกปี เป็นวันคล้ายวันสิ้นพระชนม์ของ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ผู้ทรงได้รับการยกย่องให้เป็น **"พระบิดาแห่งกฎหมายไทย"** เนื่องจากพระองค์ทรงเป็นนักนิติศาสตร์ และทรงวางระบบแบบแผน ศาลยุติธรรม รวมถึงทรงจัดตั้งโรงเรียนกฎหมายขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยอันเป็นประโยชน์ใหญ่ยิ่งแก่ประเทศชาติ

พระประวัติ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ประสูติเมื่อวันพุธที่ 21 ต.ค.2417 มีพระนามเมื่อแรกประสูติว่า **พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์** เป็นพระราชโอรสพระองค์ที่ 14 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นพระองค์ที่ 2 ในเจ้าจอมมารดาตลับ เมื่อเจริญวัยขึ้นทรงเป็น 1 ใน 4 พระราชโอรสกลุ่มแรกที่ทรงไปศึกษาต่อในทวีปยุโรป เมื่อปี 2428 อันได้แก่

1. พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้ากิติยากรวรลักษณ
2. **พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์**
3. พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าประวิตรวัฒโนดม
4. พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าจิรประวัติวรเดช



แผนภาพที่ 2 4 พระราชโอรสกลุ่มแรกในรัชกาลที่ 5 ที่ทรงไปศึกษาต่อในทวีปยุโรป เมื่อปี 2428

แหล่งที่มา : <https://www.thaipbs.or.th/news/content/330288>

โดยพระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ เสด็จไปศึกษาที่กรุงเอเดินบะระ ประเทศสกอตแลนด์ ทรงศึกษาวิชาภาษาละติน วิชาภาษาอังกฤษ และวิชาภาษาฝรั่งเศสอยู่ 2 ปี ต่อมาปี 2431 เสด็จไปศึกษาต่อในชั้นมัธยม ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ปี 2434 ทรงเลือกศึกษาวิชากฎหมายต่อที่วิทยาลัยไครสต์เชิร์ช ในมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด จนกระทั่งปี 2437 ทรงสามารถสอบไล่ได้ตามหลักสูตรชั้นปริญญาเกียรตินิยม แล้วจึงเสด็จนิวัติประเทศไทย ด้วยพระอัจฉริยภาพที่มีมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ จึงได้รับพระสมญาว่า **เจลิยวฉลาตรพี**



พระกรณียกิจ

หลังจากเสด็จนิวัติประเทศไทยแล้ว พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ ทรงเริ่มรับราชการในสำนักพระราชเลขาธิการ และได้รับแต่งตั้งให้เป็นองคมนตรี ประกอบพระกรณียกิจ อันเป็นคุณประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อวงการกฎหมายไทยและศาลสถิตยุติธรรม ได้รับโปรดเกล้าให้ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมตั้งแต่วันที่ 3 มี.ค. ร.ศ. 115 หรือตรงกับ พ.ศ.2439

ในปี 2439-2453 ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม และมีพระอิสริยยศ **พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์** ทรงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิรูปการศาล ซึ่งปัญหาสำคัญสำหรับศาลไทยในเวลานั้น คือ เรื่องของศาลกงสุลต่างชาติ ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในยุคนั้น โดยเป็นที่รู้กันว่าชาวต่างชาติเหล่านั้นมีอำนาจอิทธิพลมาก เมื่อเกิดคดีความหรือข้อโต้แย้ง ชาวไทยมักตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบ เพราะชาวต่างชาติมักจะอ้างว่ากฎหมายไทยยังล้าหลัง ไม่ทันสมัย เพื่อเป็นข้ออ้างเอาเปรียบชาวไทย ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ศาลของไทย ยังไม่พร้อมที่จะรับข้อกฎหมายใหม่ๆ ในเวลานั้น พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ทรงแก้ปัญหาเรื่องนี้โดยการจ้างชาวต่างชาติมาเป็นผู้พิพากษา เป็นเหตุให้ผู้พิพากษาศาลไทยเกิดความกระตือรือร้นเร่งศึกษากฎหมายไทยและต่างประเทศ ทำให้ศาลไทยมีความเชื่อถือมากขึ้นและเป็นที่ยอมรับของชาวต่างชาติ ถึงกับยกเลิกศาลกงสุล ยอมให้คนชาติตัวเองมาขึ้นศาลไทย นอกจากนั้น ยังทรงปฏิรูปการศาลในด้านอื่นอีกมากมาย อาทิ

- ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ศาลในสังกัดกระทรวงยุติธรรมสามารถกำหนดโทษเองได้ เนื่องจากในสมัยนั้นเมื่อศาลกำหนดโทษจำคุกผู้ต้องหาแล้ว ต้องให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกำหนดเวลาให้อีกชั้นหนึ่ง ซึ่งเป็นเหตุของความล่าช้าในวงการศาล

- ทรงปรับปรุงเงินเดือนผู้พิพากษาให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่

- ออกประกาศ ออกประกาศยกเลิก หรือแก้ไขพระราชบัญญัติ กฎเสนาบดีกว่า 60 ฉบับ เพื่อแก้ไขจุดที่บกพร่อง เพิ่มสิทธิของคู่ความให้เท่าเทียมกัน หรือแก้ไขบทลงโทษที่ล้าหลัง

- ให้อำนาจศาลเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร

- ทรงรวบรวมและแต่งตำราคำอธิบายกฎหมายลักษณะต่างๆ มากมาย

- ทรงเป็นกรรมการตรวจตัดสินความฎีกา ซึ่งทำหน้าที่ศาลสูงสุดของประเทศ

- ทรงตั้งกองพิมพ์ลายมือขึ้น เมื่อปี 2443 สำหรับตรวจพิมพ์ลายมือผู้ต้องหาในคดีอาญา อันเป็นจุดเริ่มต้นของการพิสูจน์ลายมือของหน่วยงานตำรวจในปัจจุบัน

ทรงตั้งโรงเรียนกฎหมาย แหล่งผลิตนักกฎหมายไทย

ในปี 2440 พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ทรงจัดตั้งโรงเรียนกฎหมายขึ้น โดยมีเจ้าพระยาอภัยราชาสยามานุกุลกิจ (โรลังยัคมินส์) เป็นที่ปรึกษา และพระองค์ทรงเข้าสอนเป็นประจำ ต่อมาได้จัดให้มีการสอบไล่ ผลปรากฏว่ามีผู้สอบผ่านเพียง 9 คนจากจำนวนกว่าร้อยคน และใน 14 ปีแรกก็มีผู้สอบผ่านเพียง 129 คนเท่านั้น แต่ก็ถือเป็นการผลิตนักกฎหมายที่มีคุณภาพให้สังคมเป็นอย่างมาก ทรงได้รับสถาปนาเลื่อนพระอิสริยยศเป็น **พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์** และ **พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์** ในเวลาถัดมา



เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙ โรงเรียนกฎหมายในสมัยสยามนิเทศศึกษาและเนติบัณฑิตยสภาได้ย้ายมาอยู่ที่วังแบมเมงมาห์ เมืองพระนครผ่านพิภพเสนา

แผนภาพที่ 3 โรงเรียนกฎหมายในสมัยสยามนิเทศศึกษา พ.ศ. 2469 ภาพ : เนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์

แหล่งที่มา : <https://www.thaipbs.or.th/news/content/330288>

ขณะที่พระองค์ทรงเป็นเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม พระองค์ทรงทุ่มเทให้กับงานราชการอย่างเต็มความสามารถ มิได้ทรงเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย พระยามานวราชเสวี ผู้บังคับการโรงเรียนกฎหมายของกระทรวงยุติธรรม จึงทูลว่า "ไม่เคยเห็นใครทำงานมากอย่างใต้ฝ่าพระบาท ใต้ฝ่าพระบาทมีพระประสงค์อย่างไร" ทรงตอบว่า

“รู้ไหมว่า My life is service ซึ่งหมายความว่า ชีวิตของฉันเกิดมาเพื่อรับใช้ประเทศชาติ”

กระทั่งในปี 2462 พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ประชวรด้วยพระโรคที่ต่อมลูกหมากและมีการแทรกซ้อนต่อไปยังพระวักกะ (ไต) จึงทรงขอลาพักราชการในวันที่ 24 ก.ค.2462 เพื่อรักษาพระองค์ แต่อาการยังไม่ทุเลา ต่อมาจึงเสด็จไปรักษาพระองค์ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส แต่พระโรคที่พระวักกะก็ยังทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเกินที่แพทย์จะเยียวยาได้

จนกระทั่งถึงวันที่ 7 ส.ค.2463 เวลาประมาณ 21.00 น. จึงสิ้นพระชนม์ สิริพระชันษา 45 ปี 9 เดือน 17 วัน

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 โปรดให้เอกอัครราชทูตสยามประจำประเทศฝรั่งเศสจัดการถวายพระเพลิง ณ กรุงปารีส ตามที่ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ รับสั่งไว้ จากนั้นหม่อมเจ้าไชยแสงรพี รพีพัฒน์ เสด็จไปรับและอัญเชิญพระอัฐิของ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ มาถึงประเทศไทยในวันที่ 1 ธ.ค.2463 ในคราวนั้นเจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) หวนระลึกถึงรับสั่งของกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ได้ตรัสไว้ก่อนที่เสด็จไปรักษาพระองค์ที่ประเทศฝรั่งเศสว่า “บางทีครูจะไม่ได้เห็นฉันอีก และไม่ได้เห็นอีกจริง ๆ”

ภายหลังสิ้นพระชนม์ ทรงได้รับสถาปนาเลื่อนพระอิสริยยศเป็น **พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์** (10 ก.ค.2478)

วันรพี

นักกฎหมายได้ถือเอาวันสิ้นพระชนม์ของ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ คือ วันที่ 7 ส.ค.ของทุกปี เป็น "วันรพี" เพื่อรำลึกถึงคุณงามความดีของพระองค์ที่มีต่อวงการกฎหมายไทย โดยจะมีการจัดกิจกรรมวันรพีที่อนุสาวรีย์พระรูปพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ หน้าสำนักงานศาลยุติธรรม โดยมีการจัดต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2507 ซึ่งมีการจัดสร้างโดยคณะกรรมการนิติบัญญัติสภาเสร็จสิ้นในปี 2506

ความหมายเกี่ยวกับกฎหมาย

ธีระ ศรีธรรมรักษ์ (2539 : 9) ได้กล่าวว่า กฎหมาย หมายถึง บรรดาข้อบังคับของรัฐหรือประเทศ ที่ใช้บังคับ ความประพฤติทั้งหลายของบุคคลอันเกี่ยวข้องกับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกัน ถ้าใครฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติ ตามก็จะต้องมีความผิดและถูกลงโทษ

ยุทธนา พุนทอง (2538 : 9) ได้กล่าวว่า กฎหมาย คือ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎเกณฑ์ ซึ่งรัฐาธิปัตย์ประกาศให้ใช้บังคับในหมู่ ประชาชนได้ความปกครอง ซึ่งถ้าไม่ปฏิบัติตาม ผลร้ายไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่งจะตกแก่ผู้ฝ่าฝืน

ธรรมเนียบ แก้วหอมคำ (2561 : 10) ได้กล่าวว่า กฎหมาย หมายถึง คำสั่งหรือข้อบังคับที่ออกโดยผู้มีอำนาจสูงสุด เพื่อกำหนดความประพฤติของคน ในสังคม หากไม่ปฏิบัติตามย่อมได้รับโทษ เห็นได้ว่าการให้ความหมายของกฎหมายนั้น มีความหมายได้หลายแง่มุม ดังนั้น การนิยามความหมายจะแปรเปลี่ยนไปตามลักษณะของสังคมและ สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนแนวความคิดและความเชื่อที่แตกต่างกัน รวมทั้งความต้องการของ ประชาชนในสังคมนั้น ๆ

มานิตย์ จุมปา (2565 : 30-39) ได้กล่าวว่า กฎหมายนั้นมีความหมายในหลายแง่มุม ซึ่งการนิยามความหมายจะแปรเปลี่ยนไปตามแนวความคิดและความเชื่อที่แตกต่างกันตามลักษณะของสังคมและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งความต้องการของประชาชนในสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้ จากความหมายของกฎหมายข้างต้น สามารถจำแนกลักษณะของกฎหมายได้ 4 ประการ คือ 1. กฎหมายต้องมีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์ หมายความว่า กฎหมายต้องเป็นข้อบังคับที่เป็นมาตรฐานที่ใช้วัดและใช้กำหนดความประพฤติของสมาชิกของสังคมได้ว่าถูกหรือผิด ทำได้หรือทำไม่ได้ 2. กฎหมายต้องกำหนดความประพฤติของบุคคล ความประพฤติในที่นี้ ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายภายใต้การควบคุมของจิตใจ ซึ่งความประพฤติของมนุษย์ที่จะอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมายนั้น ต้องประกอบด้วยเงื่อนไข 2 ประการ คือ ต้องมีการเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกาย และต้องกระทำภายใต้การควบคุมของจิตใจ 3. กฎหมายต้องมีสภาพบังคับ ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ กฎหมายจะมีสภาพบังคับเพื่อให้มนุษย์จำต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์นั้น โดยสภาพบังคับของกฎหมายมีทั้งสภาพบังคับที่เป็นผลร้ายและสภาพบังคับที่เป็นผลดี 4. กฎหมายต้องมีกระบวนการที่แน่นอน เนื่องจากปัจจุบันการบังคับใช้กฎหมายต้องกระทำโดยรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผ่านองค์กรต่าง ๆ เช่น ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ เป็นต้น การบังคับใช้กฎหมายจึงต้องมีกระบวนการที่แน่นอน

รติกร เจือกโวัน (2567 : ออนไลน์) ได้กล่าวว่า กฎหมาย หมายถึง กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ กติกา ที่กำหนดไว้เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยมีสภาพบังคับ ควบคุม ความประพฤติของบุคคลในสังคมให้ปฏิบัติตาม หากผู้ใดฝ่าฝืนจะมีความผิดและได้รับบทลงโทษตามที่กำหนดไว้ ซึ่งกฎหมายไทยก็มีหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง เทศบัญญัติ ข้อบัญญัติ



กรุงเทพมหานคร กฎหมายเป็นกฎเกณฑ์ กติกา หรือ มาตรฐานที่ใช้เป็นแนวทางพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติตาม โดยไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากบุคคลอื่น ด้วยเหตุที่กฎหมายมีสภาพบังคับ ทำให้สมาชิกในสังคมทุกคนจะต้องรู้กฎหมาย ผู้ใดจะอ้างว่าไม่รู้กฎหมายไม่ได้ และจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

พระณัฐวุฒิ อธิบดินทร์ (พินิจ) (2568 : 4) ได้กล่าวว่า กฎหมาย หมายถึง กฎระเบียบของบ้านเมืองหรือข้อบังคับของรัฐ ของประเทศ นั้นๆ ที่ใช้บังคับ ควบคุมความประพฤติทั้งหลายของบุคคลในสังคม และกฎเกณฑ์ที่เป็นแบบแผนความประพฤติของมนุษย์ในสังคมซึ่งมีกระบวนการบังคับที่เป็นกิจจะลักษณะ อันเกี่ยวข้องกับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกัน ถ้าใครฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม ก็จะต้องมีความผิดและถูกลงโทษ ตามระเบียบของกฎหมาย

สรุปได้ว่า กฎหมายไทย หมายถึง กฎเกณฑ์ หรือ ข้อบังคับในสังคมไทย เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นในประเทศไทย มีผู้ตราขึ้นหลายฝ่าย โดยหลักคือ รัฐสภา ซึ่งเป็นองค์กรใช้อำนาจอธิปไตย และพระมหากษัตริย์ ทรงตรากฎหมายโดยคำแนะนำ และยินยอมของรัฐสภา และรัฐธรรมนูญยังเปิดโอกาสให้คณะรัฐมนตรีสามารถตรากฎหมายในรูปของ พระราชกำหนด ในบางสถานการณ์ได้ เพื่อใช้ควบคุมความประพฤติของบุคคลในสังคม และมีผลบังคับใช้ หากมีการฝ่าฝืนจะได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด ที่เป็นมาตรฐานที่ชัดเจนและใช้กำหนดความประพฤติของสมาชิกของสังคมได้ว่าถูกหรือผิด กฎหมายมีความสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยของชนในสังคม โดยทำหน้าที่เป็นกรอบกว้าง ๆ ที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคล รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับรัฐ

ความสำคัญของกฎหมาย

กฎหมายมีความสำคัญต่อสังคม ดังนี้ (ศรันยา ฉัตรเดชา, 2560: 4-5)

1. สร้างความสงบเรียบร้อย เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แต่เนื่องจากความแตกต่างไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด อุปนิสัย สภาพแวดล้อม สภาพสังคม เพศ ฯลฯ ที่แตกต่างกันไปจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อใช้ควบคุมให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย กฎหมายบางอย่างก็กำหนดขึ้นเป็นขั้นตอนหรือวิธีปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งความสงบเรียบร้อย หรือ เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ นอกจากนี้การบัญญัติกฎหมายเพื่อเป็นบรรทัดฐานให้คน ในสังคมปฏิบัติตามในแนวทางเดียวกันก็จะสร้างความเป็นระเบียบให้เกิดขึ้นอีกด้วย

2. นำกฎหมายมาใช้แก้ไขข้อขัดแย้งในสังคมเมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้น ต้องมีการหาข้อยุติ ซึ่งในเบื้องต้นก็อาจจะใช้กำลังเข้าต่อสู้กันฝ่ายที่มีสมัครพรรคพวก หรือมีพลังกำลังซึ่งได้เปรียบก็จะ เป็นฝ่ายชนะ ซึ่งเป็นการยากอย่างยิ่งที่เราจะสามารถหาวิธีการที่ดีและถูกต้องที่สุดในการใช้แก้ไข ความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ที่จะตัดสินว่าการกระทำใดนั้นถูกต้องหรือไม่ ย่อมต้องมี หลักเกณฑ์ ฉะนั้นกฎหมายจึงเป็นกฎเกณฑ์สำคัญที่เป็นหลักของความยุติธรรม

3. เป็นเครื่องมือของรัฐในการพัฒนาและบริหารประเทศ การกำหนดนโยบายพัฒนา ประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปในทางใด หรือคุณภาพของพลเมืองเป็นอย่างไรจำเป็นต้องมีกฎหมาย ออกมาใช้บังคับเพื่อให้ได้ผลตามเป้าหมายของการพัฒนาที่กำหนดไว้ เช่น การที่กฎหมายได้ กำหนดให้บุคคลมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยรัฐเป็นผู้จัดการศึกษาให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายนั้น ย่อมส่งผลให้คุณภาพด้านการศึกษา ของประชาชนสูงขึ้น ทำให้สังคมและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนมีมาตรฐานดีขึ้น

4. กำหนดความสัมพันธ์ของบุคคล เช่น ฐานะของเพศชายหญิงในสังคมในอดีตนั้นผู้ชายจะเป็นช้างเท้าหน้าทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการออกรบยามศึกสงคราม การออกไปทำงานนอกบ้าน การมีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างเต็มที่และอิสระ มี โอกาสได้เรียนหนังสือสูงๆ ส่วนผู้หญิงสมัยก่อนไม่ค่อยได้เรียนหนังสือและจะไม่มีโอกาสได้ออกไป ทำงานนอกบ้านเหมือนผู้ชาย ต้องอยู่แต่บ้านคอยจัดการเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภายในบ้าน เป็นแม่หญิง แม่เรือน ไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทางการเมืองเพราะเชื่อว่าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ การเมืองต้องเป็นหน้าที่ของผู้ชาย ผู้หญิงไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ และการที่ผู้ชายได้เรียนสูงกว่าผู้หญิง เพราะว่าผู้ชายมีความแข็งแรง แข็งแกร่งสามารถออกไปเผชิญกับโลกภายนอกได้ ส่วนผู้หญิงนั้นมีความอ่อนแอถ้าออกไปเผชิญกับโลกภายนอกอาจเกิดอันตรายได้ จะเห็นว่าผู้หญิงและผู้ชายมีความไม่เท่าเทียมกันไม่จะเป็นเรื่องการเรียนรู้ การทำงาน การได้แสดงความคิดเห็นทางการเมือง แต่ปัจจุบันไม่จะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายต่างก็ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน จะเลือกปฏิบัติไม่ได้ และการให้สิทธิ โอกาส และการปฏิบัติต่าง ๆ จะให้กับผู้หญิงหรือผู้ชาย ฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งอย่างไม่เท่าเทียมกันนั้นจะกระทำไม่ได้โดยเด็ดขาด เพราะกฎหมายได้บัญญัติไว้ว่าไม่จะเป็นผู้หญิงหรือชายจะต้องได้รับสิทธิ โอกาส การปฏิบัติและการบริการต่างๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดความสมดุลในสังคม เช่น ผู้ชายลงสมัครเล่นการเมืองได้ ผู้หญิงก็สามารถลง สมัครเล่นการเมืองได้เหมือนกัน เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน แต่ก่อนตำรวจเป็นได้เฉพาะผู้ชาย ปัจจุบันผู้หญิงก็เป็นตำรวจได้ เพราะความเปลี่ยนแปลงในสังคม ทำให้เราต้องพัฒนาผู้หญิงให้ เทียบเท่ากับผู้ชายให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในสังคม การที่เราให้สิทธิและโอกาสดังกล่าวกับผู้หญิงเพิ่มมากขึ้น

นอกจากจะบัญญัติในเรื่องของการให้สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชายแล้ว กฎหมายยังให้สิทธิความเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชายเพิ่ม มากขึ้น เช่น การเปลี่ยนนามสกุล เมื่อผู้หญิงและผู้ชายแต่งงานและจดทะเบียนสมรสกัน แต่เดิม ผู้หญิงที่แต่งงานและได้จดทะเบียนสมรสแล้ว ผู้หญิงจะต้องใช้นามสกุลผู้ชาย แต่ปัจจุบันผู้หญิงที่ แต่งงานและจดทะเบียนสมรสแล้ว ผู้หญิงสามารถเลือกใช้นามสกุลเดิมของตนเองได้ และสิทธิอีก อย่างหนึ่งที่ผู้หญิงได้รับคือแต่ก่อนผู้หญิงที่แต่งงานแล้วคำนำหน้าจะเป็นนาง แต่ปัจจุบันผู้หญิง สามารถเลือกใช้คำนำหน้าจากนาง เป็นนางสาว ได้ ซึ่งการเพิ่มสิทธิเหล่านี้ทำให้เห็นถึงความเสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเจริญต่อตัวบุคคลและต่อ ประเทศชาติทำให้มนุษย์ในสังคมเราอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขและสันติ

จากเหตุผลดังกล่าว กฎหมายจึงถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวสังคมให้อยู่รอด ดังคำกล่าวที่ว่า “มีสังคมที่ไหนมีกฎหมายที่นั่น”

ลักษณะของกฎหมายในปัจจุบัน

ธรรมเนียม แก้วหอมคำ (2561 : 10-13) ได้กล่าวว่า ดังที่กล่าวมาแล้วในเรื่องความหมายของกฎหมาย จากการให้ความหมายของกฎหมายสามารถจำแนก ลักษณะของกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันได้ดังนี้

3.1 กฎหมายต้องเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับ ลักษณะของคำสั่งหรือข้อบังคับนั้น ผู้ที่ได้รับคำสั่งหรือข้อบังคับต้องปฏิบัติตาม ไม่ว่าจะเป็นสิ่งในลักษณะที่ ให้กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ห้ามลักทรัพย์ ห้ามทำร้ายร่างกาย ห้ามเสพยาเสพติดเป็นต้น หรือ ประชาชนชาวไทยเมื่ออายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ ต้องไปทำบัตรประจำตัวประชาชน หรือผู้มีรายได้ถึง เกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดจะต้องชำระภาษีอากร แต่ทั้งนี้หากเป็นแต่เพียงการเชื่อเชืงเท่านั้นยังไม่ถือว่าเป็น กฎหมาย เช่น เชื้อชวนให้เก็บ



ขยะ หรือ การที่ทางมหาวิทยาลัย ราชภัฏอุดรธานีขอความร่วมมือจาก คณาจารย์ให้แต่งชุดไทยทุกวัน อังคาร ซึ่งหากเป็นแต่เพียงการเชื่อเชิญหรือขอความร่วมมือดังกล่าว กรณีอย่าง นี้ไม่ใช่ลักษณะของ กฎหมายเพราะจะปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติก็ได้ หากไม่ปฏิบัติย่อมไม่มีบทลงโทษแต่ประการใด

3.2 กฎหมายต้องเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับที่ออกโดยผู้มีอำนาจสูงสุดในรัฐ

กฎหมายต้องเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับที่ออกโดยผู้มีอำนาจสูงสุดในรัฐ หรือที่เรียกว่า “รัฐฐาธิปัตย์” ในการที่จะทราบว่าใครมีอำนาจสูงสุดในรัฐหรือในประเทศนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับพิจารณา ระบอบ การปกครองของรัฐหรือประเทศนั้นว่าเป็นลักษณะการปกครองอย่างไร เช่น ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิ ราช พระมหากษัตริย์ถือเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในรัฐ ย่อมเป็นผู้ออกกฎหมายแต่หากประเทศที่มีการปกครอง ใน ระบอบประชาธิปไตย รัฐสภาถือเป็นผู้ออกกฎหมายโดยตรง ซึ่งกฎหมายที่ออก ได้แก่ พระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

นอกจากรัฐสภาแล้วยังมีฝ่ายบริหาร หรือที่เรียกว่า คณะรัฐบาล หรือคณะรัฐมนตรี ทำหน้าที่ใน การออกกฎหมายตั้งเช่นรัฐสภา โดยกฎหมายที่ฝ่ายบริหารออก ได้แก่ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา และกฎกระทรวง เป็นต้น ทั้งนี้ เป็นการให้อำนาจไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540 ฉบับปี พ.ศ.2550 และฉบับปี พ.ศ. 2560

3.3 กฎหมายต้องเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับที่มีผลใช้ได้โดยทั่วไป

กฎหมายต้องเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับที่มีผลใช้ได้โดยทั่วไป หมายความว่า เมื่อบัญญัติกฎหมาย ออก มาแล้วต้องใช้บังคับกับทุกคนอย่างเสมอภาคกัน ไม่ว่าคนนั้นจะถือสัญชาติใดก็ตามแต่ทั้งนี้ก็มี ข้อยกเว้นกับ บุคคลบางประเภท ซึ่งอาจเป็นการยกเว้นตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ก็ได้ กล่าวคือ

3.3.1 ข้อยกเว้นตามกฎหมายภายในประเทศ

รัฐธรรมนูญของไทยมีบทบัญญัติยกเว้นให้องค์พระมหากษัตริย์ โดยปรากฏในรัฐธรรมนูญ แห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 8 และในปัจจุบันปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 6 กล่าวคือ องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็น ที่เคารพสักการะ ผู้ใด จะละเมิดมิได้ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้ ซึ่ง หลักการดังกล่าวถือว่าเป็น สากสกลที่ถือว่าพระมหากษัตริย์ไม่อยู่ในฐานะที่จะกระทำผิดได้ (The king can do no wrong) นอกจากนั้นยัง มีการยกเว้นให้กับสมาชิกรัฐสภาในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุม วุฒิสภา หรือที่ประชุมร่วมกัน ของ รัฐสภา โดยสมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใดในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดง ความคิดเห็น หรือออกเสียง ลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าว สมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้ โดยปรากฏใน มาตรา 124 ของรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 หรือในมาตรา 125 ใน ระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ไปทำการสอบสวนในฐานะ ที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาที่ ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือในกรณีที่จับในขณะกระทำความผิด เป็นต้น

3.3.2 ข้อยกเว้นตามกฎหมายระหว่างประเทศหรือตามสนธิสัญญา

ตามกฎหมายระหว่างประเทศหรือตามสนธิสัญญาได้ยกเว้นให้แก่ ประมุขแห่ง รัฐ ต่างประเทศ รวมทั้งข้าราชการ ทูตและบุคคลในคณะทูต รวมทั้งครอบครัวและบริวารหากเข้ามากระทำ ความผิดในประเทศไทย ไม่ต้องถูกบังคับตามกฎหมายไทย ทั้งนี้ เนื่องจากมีอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต โดยประเทศไทยมีพระราชบัญญัติเอกสิทธิ์ความคุ้มกันทางการทูต พ.ศ. 2527 รองรับ

หลัก ความคุ้มกันดังกล่าวอาศัยหลักถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน การผูกมิตรไมตรีต่อกัน นอกจากนั้น ยังมีกองทัพต่างประเทศที่ เข้ามายึดครองราชอาณาจักรที่ได้รับการยกเว้นด้วย

3.3.3 ข้อยกเว้นที่ใช้เฉพาะบางท้องที่ในราชอาณาจักร

การใช้กฎหมายในบางท้องที่ในราชอาณาจักร จะเห็นได้ว่าในเรื่องของกฎหมายครอบครัว และ มรดกใน 4 จังหวัดทางภาคใต้ ซึ่งได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดสตูล และจังหวัดปัตตานี ได้มี พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2498 ที่บังคับใช้ในเขตจังหวัดดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ศาสนาที่แตกต่างกันหลายอย่าง ดังจะเห็นได้จากที่กฎหมายกำหนดให้ชายที่นับถือศาสนาอิสลามสามารถมีภรรยาได้ถึง 4 คน และถือว่าเป็น ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดให้ชายมีภรรยาที่ชอบด้วย กฎหมายเพียงคนเดียวเท่านั้น หากมีการจดทะเบียนซ้อนเกิดขึ้น กฎหมายกำหนดให้ การสมรสนั้นตกเป็นโมฆะ นอกจากนี้แล้ว ในแต่ละท้องที่ของประเทศไทยจะมีกฎหมายท้องถิ่นใช้บังคับเฉพาะพื้นที่นั้น เช่น ในเขต เทศบาลจะมีเทศบัญญัติของเทศบาลนั้นใช้บังคับเฉพาะภายในเขตพื้นที่ของ เทศบาลนั้นไม่รวมเทศบาลอื่น ตัวอย่างเช่น เทศบัญญัติเทศบาลนครอุดรธานี เรื่อง การควบคุมการเลี้ยง หรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2557 หรือ เทศบัญญัติของเทศบาลตำบลหนองสำโรง เรื่อง กำหนดบริเวณห้าม ก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนการใช้ อาคารบางชนิด หรือบางประเภทในเขตเทศบาลตำบลหนองสำโรง อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2551 เป็นต้น

3.4 กฎหมายจะใช้บังคับจนกว่าจะมีการยกเลิก หรือแก้ไขเพิ่มเติม

กฎหมายต้องมีสภาพบังคับที่เป็นกิจจะลักษณะ หรือแก้ไขเพิ่มเติม หมายความว่า เมื่อมีการ ประกาศใช้กฎหมายแล้วกฎหมายจะมีผลตลอดไป จนกว่าจะมีการยกเลิก เพิกถอน หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลง เช่น ก่อนมีการแก้ไขกฎหมายอาญาในมาตรา 276 การที่สามีข่มขืนภรรยาย่อมไม่มีความผิด ดังนั้น หากกฎหมายมาตรานี้ยังไม่ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานเท่าใดก็ตามการที่สามีข่มขืน ภรรยาก็ ยังไม่มีความผิดอยู่ แต่เมื่อใดก็ตามที่มีการแก้ไขกฎหมายมาตรานี้ย่อมต้องเป็นไปตามที่ กฎหมายที่แก้ไขใหม่ ซึ่งปัจจุบันกฎหมายอาญามาตรา 276 ได้แก้ไขแล้วตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 19) ดังนั้น การที่สามีข่มขืนภรรยาจึงเป็นความผิดตามกฎหมาย นอกจากนั้นแล้วการมีผลใช้บังคับ ของกฎหมายขึ้นอยู่กับประกาศตามวิธีการในกฎหมาย เช่น การ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา อาจกำหนดให้กฎหมายมีผลตั้งแต่วันที่ประกาศ หรือให้มีผลนับถัดจากวันที่ ประกาศ หรือเมื่อพ้น 90 วันนับแต่วันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาก็ได้

3.5 กฎหมายต้องมีสภาพบังคับที่เป็นกิจจะลักษณะ

กฎหมายต้องมีสภาพบังคับที่เป็นกิจจะลักษณะ หมายความว่า กฎหมายจะต้องมีลักษณะที่ ก่อให้เกิดผลร้ายกับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตาม กล่าวคือ หากไม่ปฏิบัติตามย่อมมีความผิดและต้องถูกลงโทษ ซึ่ง สภาพบังคับทาง กฎหมาย อาจมีอยู่หลายวิธี เช่น สภาพบังคับในทางแพ่ง ได้แก่ โมฆะ โมฆียะ การบังคับ ให้ชำระหนี้ การชดเชย ค่าเสียหาย เป็นต้น ส่วนสภาพบังคับทางอาญานั้นเข้าใจโดยทั่วไป คือ โทษทางอาญา ตามประมวลกฎหมาย อาญามาตรา 18 ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน ซึ่งปัจจุบัน โทษประหารชีวิตได้เปลี่ยน จากการยิงด้วย อาวุธปืนเป็นการฉีดยาหรือให้สารพิษเสียชีวิต ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าสภาพบังคับทางแพ่งกับทาง อาญามีความแตกต่างหลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังตารางที่ 1



ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบสภาพบังคับทางแพ่ง และทางอาญา

สภาพบังคับทางอาญา	สภาพบังคับทางแพ่ง
ประหารชีวิต	โมฆะ
จำคุก	โมฆียะ
กักขัง	บังคับชำระหนี้
ปรับ	เรียกเบี้ยปรับ/ริบมัดจำ
ริบทรัพย์สิน	ใช้ค่าเสียหาย

ที่มา : ประยุกต์ข้อมูลจาก ศรีราชา เจริญพานิช (2533: 109 อ้างใน ธรรมนูญ แก้วหอมคำ, 2561: 13)

โดยสรุป ลักษณะของกฎหมายดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นลักษณะของกฎหมายตามเนื้อความหรือ เนื้อแท้ของกฎหมาย ตามความเห็นของศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า โดยเนื้อแท้ของ กฎหมายนั้น ต้องมีลักษณะครบ 5 ประการ จึงจะเรียกว่า กฎหมายตามเนื้อความ หากเป็นกฎหมายตามแบบ พิธีย่อมหมายถึงกฎหมายที่มีการจัดทำขึ้นโดยผ่านกระบวนการนิติบัญญัติที่มีการออกกฎหมายมา โดยไม่สนใจว่าจะมีลักษณะเป็นกฎหมายตามเนื้อความหรือไม่ เช่น พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี หรือ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งไม่มีเนื้อหาที่กำหนดถึงความประพฤติของบุคคล และไม่กำหนดบทลงโทษกรณีที่มีการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายไว้ (ธรรมนูญ แก้วหอมคำ, 2561: 13)

พระณัฐวุฒิ อภิปุณฺโญ (พันธ์ลี) (2568 : 40) ได้สรุปว่า กฎหมาย จำแนกลักษณะของกฎหมายได้ 4 ประการ คือ

1. กฎหมายต้องมีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์ เป็นกฎหมายที่ใช้วัด ใช้กำหนดความประพฤติของสมาชิกของสังคมได้ว่าถูกหรือผิด ทำได้หรือทำไม่ได้
2. กฎหมายต้องกำหนดความประพฤติของบุคคล ซึ่งความประพฤติของมนุษย์ที่จะอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมายนั้น ต้องประกอบด้วยเงื่อนไข 2 ประการ คือ ต้องมีการเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกาย และต้องกระทำภายใต้การควบคุมของจิตใจ
3. กฎหมายต้องมีสภาพบังคับ ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ กฎหมายจะมีสภาพบังคับเพื่อให้มนุษย์จำต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์นั้น มีทั้งสภาพบังคับที่เป็นผลร้ายและสภาพบังคับที่เป็นผลดี
4. กฎหมายต้องมีกระบวนการที่แน่นอน ในปัจจุบันการบังคับใช้กฎหมายต้องกระทำโดยรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผ่านองค์กรต่าง ๆ เช่น ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ การบังคับใช้กฎหมายจึงต้องมีกระบวนการที่แน่นอน

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย ปรากฏในแผนภาพที่ 4



แผนภาพที่ 4 ลักษณะของกฎหมาย

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายในประเทศไทย กฎหมายไทยมีที่มาหลากหลาย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วงใหญ่ ๆ ได้แก่ กฎหมายไทยแท้, กฎหมายที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย, และกฎหมายที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก แต่ที่มาหลักของกฎหมายไทย มาจากกฎหมายลายลักษณ์อักษร หรือเรียกว่า กฎหมายที่บัญญัติขึ้น แต่หากใน กฎหมายลายลักษณ์อักษรไม่ได้บัญญัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเอาไว้ ให้ใช้จารีตประเพณีบังคับ หากไม่มีจารีต ประเพณีในเรื่องดังกล่าวก็ให้บังคับตามหลักกฎหมายทั่วไป ซึ่งในประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 ซึ่งถือเป็นจุดกำเนิดของกฎหมายว่ากฎหมายมาจากไหน นอกจากนั้นแล้ว กฎหมายยังมีที่มาจาก ศาสนา และศีลธรรม โดยสรุปแล้ว กฎหมายไทยเป็นระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ที่มีการผสมผสานระหว่างกฎหมายที่มาจากประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิม และกฎหมายที่ได้รับอิทธิพลจากต่างชาติ เพื่อใช้ควบคุมความประพฤติของบุคคลในสังคม และมีผลบังคับใช้ หากมีการฝ่าฝืนจะได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด ที่เป็นมาตรฐานที่ใช้วัดและใช้กำหนดความประพฤติของสมาชิกของสังคมได้ว่าถูกหรือผิด กฎหมายมีความสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยของ คนในสังคม โดยทำหน้าที่เป็นกรอบกว้าง ๆ ที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคล รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับรัฐ

ดังแสดงในแผนภาพที่ 5





แผนภาพที่ 5 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- ธรรมเนียบ แก้วหอมคำ. (2561). **กฎหมายเพื่อความเข้าใจสังคม**. เอกสารคำสอน. สำนักวิชาศึกษาทั่วไป. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ธีระ ศรีธรรมรักษ์. (2539). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระณัฐภูมิ อภิภูโณ (พันทะลี). (2568). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย (Introduction to Law)**. เอกสารประกอบการสอน (รายวิชา SO2105). คณะสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน.
- มานิตย์ จุมปา. (2565). **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุทธนา พุนทอง. (2538). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติยุทธ์.
- รติกร เจือกโวน. (2567). **กฎหมาย**. ออนไลน์. แหล่งที่มา : <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title>
- โรงเรียนทรายมูลวิทยา. (2567). **ความสำคัญของกฎหมายต่อสังคม**. ออนไลน์. แหล่งที่มา : <https://saimoon.thai.ac/client-upload/saimoon/uploads/files>
- ศรันยา ฉัตรเดชา. (2560). **กฎหมายเพื่อความเข้าใจสังคม**. สำนักวิชาศึกษาทั่วไป. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- Thai PBS. (2566). **7 สิงหาคม “วันรพี” พระบิดาแห่งกฎหมายไทย**. ออนไลน์. แหล่งที่มา : <https://www.thaipbs.or.th/news/content/330288>



วัฒนธรรมการใช้ภาษาของพระสงฆ์

Culture use of language of Buddhist Monks

ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ¹ และ พระครูวินัยธร สุขุม สุขวาทโก²

Natawut Klaisuwan¹ and Phrakhruvinaithon Sukhum Sukhavattako²

¹สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

²สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Mahamakut Buddhist University

²Department of Thai Language Teaching, Faculty of Education,

Mahamakut Buddhist University

Corresponding Author E-mail: natawut.kla@mbu.ac.th

Received 6/05/2025 | Revised 15/06/2025 | Accepted 15/06/2025

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมการใช้ภาษาของพระสงฆ์ในรูปแบบที่เป็นทางการ โดยศึกษาข้อมูลจากหนังสือราชการ พบว่า วัฒนธรรมการใช้ภาษาของพระสงฆ์มีลักษณะคล้ายกับวัฒนธรรมการใช้ภาษาของคนในราชสำนัก คือมีการใช้ราชาศัพท์กับสมเด็จพระสังฆราช นอกจากนี้วัฒนธรรมการใช้ภาษาของพระสงฆ์ ยังมีลักษณะคล้ายกับวัฒนธรรมการใช้ภาษาของข้าราชการที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้ใหญ่-ผู้น้อยดังจะเห็นได้จากการใช้ถ้อยคำในการสนทนากับพระสงฆ์ที่ทรงสมณศักดิ์ในลำดับต่าง ๆ ได้แก่ สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะเจ้าคณะรอง พระราชาคณะชั้นธรรม พระราชาคณะชั้นเทพ พระราชาคณะชั้นราช และพระราชาคณะชั้นสามัญ ทั้งนี้ผลจากการศึกษายังแสดงให้เห็นอีกว่า วัฒนธรรมการใช้ภาษาของพระสงฆ์ มีคำให้เลือกใช้หลายคำ โดยขึ้นอยู่กับโอกาสความเหมาะสม และกาลเทศะในการสนทนา

คำสำคัญ : วัฒนธรรม; การใช้ภาษา; พระสงฆ์วัฒนธรรมการใช้ภาษา; พระสงฆ์ไทย

Abstract

This academic article aims to study the Culture use of language of Buddhist Monks in a formal way. By studying information from official documents, the results of the study found that Culture use of language of Buddhist Monks similar to the culture of using the language of people in the royal court, that is, using royal language with the His Holiness the Supreme Patriarch. In addition, the language culture of monks is similar to the language culture of civil servants, which shows the difference between elder and junior, as can be seen from the use of words in conversations with monks of different ranks namely Supreme Patriarch and senior monks in the class, Pra Raja Kana Chan Choa Kana Rong, Senior monks



in the class of Pra Raja Kana Chan Dham, Senior monks in the class of Pra Raja Kana Chen Thap, Senior monks in the class of Raja, and Senior monks in the class of Saman. The results of the study also show that the language culture of monks allows for the use of many words, depending on the occasion, appropriateness, and time of conversation.

Keywords : Culture; use of language; Buddhist Monks The Language Culture;
Thai Monks

บทนำ

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีความร่ำรวยทางวัฒนธรรมหลายแขนง ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุ วัฒนธรรมทางจิตใจ วัฒนธรรมทางภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมทางภาษานั้นได้แสดงให้เห็นแนวคิดของคนไทยหลายประการ เช่น คนไทยเป็นคนที่นับถือกันตามระบบอาวุโส และยังนับถือกันตามระบบยศศักดิ์ ดังนั้นจึงมีการประดิษฐ์ถ้อยคำสำหรับนำมาใช้เรียกผู้ที่เคารพนับถือให้มีความพิเศษไปกว่าการใช้ถ้อยคำแบบธรรมดา ดังจะเห็นได้ว่าการคิดถ้อยคำที่เรียกว่า ราชาศัพท์ จากภาษาต่าง ๆ ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาเขมร ภาษาเปอร์เซีย และภาษาอังกฤษ (สนิท บุญฤทธิ์, 2544: 18-20) เพื่อนำมาใช้กับพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ เช่น ใช้คำว่า ทรงพระราชสมภพ มีความหมายว่า เกิดสำหรับพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ หรือใช้คำว่า สิ้นพระชนม์ ที่มีความหมายว่า เสียชีวิต กับพระบรมวงศานุวงศ์ในระดับเจ้าฟ้า พระองค์เจ้า หรือใช้คำว่า สิ้นชีพิตักษัย มีความหมายว่า เสียชีวิต กับหม่อมเจ้า (หม่อมหลวง จิตรัตน์ ลดาวัลย์, 2541: 63-67) นอกจากนี้ ด้วยความที่ประเทศไทยมีระบบเจ้าขุนมูลนาย จึงมีการคิดถ้อยคำเพื่อใช้กับเจ้าขุนมูลนายด้วย เช่น ใช้คำเรียกแทนตัวขุนนางชั้นสมเด็จพระเจ้าพระยา หรือ พระยา ว่า ไต่เท้า เป็นต้น (นพคุณ คุณาชีวะ, 2561: 90) ทั้งนี้แม้ว่าระบบเจ้าขุนมูลนายจะไม่มีแล้วในปัจจุบัน แต่ก็มีระบบข้าราชการที่มีหัวหน้าหน่วยงาน เป็นผู้ดูแลหน่วยงานต่าง ๆ เช่น นายกรัฐมนตรี เป็นหัวหน้าคณะรัฐบาล และเป็นผู้นำในการบริหารประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่าง ๆ อธิบดีประจำกรมต่าง ๆ ซึ่งตำแหน่งเหล่านี้ล้วนเป็นตำแหน่งของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ดังนั้นในการพูดกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ จึงต้องใช้คำพูดที่เหมาะสม เช่น ใช้คำขึ้นต้นว่า กราบเรียน กับประธานองคมนตรี นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และรัฐบุรุษ สำหรับข้าราชการที่นอกเหนือจากที่กล่าวมานี้ ให้ใช้คำขึ้นต้นว่า เรียน เท่านั้น (สำนักพระราชวัง, 2544: 136-137 และ 143)

เมื่อมาพิจารณาทางคณะสงฆ์ จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์บางรูปเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสของพุทธศาสนิกชน ทั้งยังเป็นทีศรัทธาเลื่อมใสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ตลอดจนพระมหากษัตริย์ จึงทำให้พระสงฆ์รูปนั้น ได้รับการสถาปนาให้ดำรงสมณศักดิ์ชั้นต่าง ๆ เช่น สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะเจ้าคณะรอง หรือพระราชาคณะชั้นต่าง ๆ ได้แก่ ชั้นธรรม ชั้นเทพ ชั้นราช และชั้นสามัญ ซึ่งพระสงฆ์ที่ทรงสมณศักดิ์ในลำดับต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้ ล้วนเป็นที่ยกย่องเชิดชู และเป็นทีศรัทธาเคารพของพระสงฆ์ทั่วราชอาณาจักร ดังนั้นจึงต้องมีการคิดถ้อยคำสำหรับสนทนากันอย่างพิถีพิถัน โดยถ้อยคำที่คิดค้นขึ้นมาเพื่อการสนทนานั้น ได้แสดงให้เห็นวัฒนธรรมทางภาษาอันน่าภาคภูมิใจของวงการพระสงฆ์ ที่แสดงความเคารพ

นับถือกัน ผ่านทางภาษา ทั้งนี้ประโยชน์จากการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ จะช่วยให้ค้นพบองค์ความรู้เพิ่มเติมว่า พระสงฆ์มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาอย่างไร และเป็นไปในลักษณะใด แต่ก่อนที่ผู้เขียนบทความ จะได้วิเคราะห์ให้เห็นวัฒนธรรมการใช้ภาษาของพระสงฆ์นั้น ผู้เขียนบทความ ขอกล่าวทบทวนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับลำดับสมณศักดิ์ของพระสงฆ์เป็นเบื้องต้นก่อน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ดังนี้

ลำดับสมณศักดิ์ของพระสงฆ์

ลำดับสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ จำแนกออกเป็นลำดับต่าง ๆ ดังนี้ สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะเจ้าคณะรอง พระราชาคณะชั้นธรรม พระราชาคณะชั้นเทพ พระราชาคณะชั้นราช และพระราชาคณะชั้นสามัญ รายละเอียด ดังนี้

1. สมเด็จพระสังฆราช

สมเด็จพระสังฆราชเป็นตำแหน่งที่ใช้เรียกประมุขสงฆ์ อันเป็นที่เคารพสักการะของคณะสงฆ์ และเป็นผู้นำหมู่สงฆ์ที่เรียกว่า สกลมหาสังฆปริณายก เรียกอย่างเต็มว่า สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เรียกอย่างย่อว่า สมเด็จพระสังฆราช สังฆมณฑลไทยกำหนดให้มีเพียงพระองค์เดียวมาตั้งแต่โบราณ (สุเขาว์ พลอยชุม และ ธ.ธรรมรักษ์, 2552: 26)

2. สมเด็จพระราชาคณะ

สมเด็จพระราชาคณะ เป็นสมณศักดิ์ที่รองลงมาจากสมเด็จพระสังฆราช แต่สูงกว่าพระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีราชทินนามต่างๆ เช่น สมเด็จพระวันรัต สมเด็จพระพุฒาจารย์ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ เป็นต้น (พระพรหมเสนาบดี, 2562: 278)

3. พระราชาคณะเจ้าคณะรอง

พระราชาคณะเจ้าคณะรอง เป็นสมณศักดิ์ที่รองลงมาจากสมเด็จพระราชาคณะ แต่สูงกว่าพระราชาคณะชั้นธรรม ส่วนใหญ่มีคำว่า **พรหม** นำหน้าราชทินนาม เช่น พระพรหมโมลี พระพรหมกวี พระพรหมบัณฑิต พระพรหมจรรย์จารย์ เป็นต้น (พระพรหมเสนาบดี, 2562: 279)

4. พระราชาคณะชั้นธรรม

พระราชาคณะชั้นธรรม เป็นสมณศักดิ์ที่รองลงมาจากพระราชาคณะเจ้าคณะรอง แต่สูงกว่าพระราชาคณะชั้นเทพ มีราชทินนามต่างๆ เช่น พระธรรมไตรโลกาจารย์ พระธรรมปิฎก พระธรรมโมลี พระธรรมธีรราชมหามุนี เป็นต้น (พระพรหมเสนาบดี, 2562: 280)

5. พระราชาคณะชั้นเทพ

พระราชาคณะชั้นเทพ เป็นสมณศักดิ์ที่รองลงมาจากพระราชาคณะชั้นธรรม แต่สูงกว่าพระราชาคณะชั้นราช มีราชทินนามต่างๆ เช่น พระเทพปัญญาภววิ พระเทพสุทธาจารย์ พระเทพวรเมธี พระเทพสมุทฺธโมลี เป็นต้น (พระพรหมเสนาบดี, 2562: 282)

6. พระราชาคณะชั้นราช

พระราชาคณะชั้นราช เป็นสมณศักดิ์ที่รองลงมาจากพระราชาคณะชั้นเทพ แต่สูงกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ มีราชทินนามต่างๆ เช่น พระราชสุเมธี พระราชธรรมเวที พระราชวีรากร พระราชปริยัติมุนี เป็นต้น (พระพรหมเสนาบดี, 2562: 292)



7. พระราชาคณะชั้นสามัญ

พระราชาคณะชั้นสามัญ เป็นสมณศักดิ์ที่รองลงมาจากพระราชาคณะชั้นราช แต่สูงกว่าพระครูทั่วไป มีราชทินนามต่างๆ เช่น พระโสภณธรรมาภรณ์ พระสังวรวิสุทธิคุณ พระศรีปริยัติโกศลพระสิริสุทัศน์ธรรมาภรณ์ เป็นต้น (พระพรหมเสนาบดี, 2562: 312)

จากการทบทวนเรื่องสมณศักดิ์ของพระสงฆ์พบว่า เมื่อสมณศักดิ์ของพระสงฆ์มีความแตกต่างกัน ทั้งยังมีความลดหลั่นกันลงมาเป็นลำดับชั้น จึงเป็นสมมุติฐานให้พิจารณาได้ว่า วัฒนธรรมการใช้ภาษาของพระสงฆ์จะต้องมีความแตกต่างกัน ซึ่งผู้เขียนบทความจะได้แสดงข้อมูลและรายละเอียดในส่วนของการวิเคราะห์ในประเด็นต่อไป

วัฒนธรรมการใช้ภาษาของพระสงฆ์

การศึกษาวัฒนธรรมการใช้ภาษาของพระสงฆ์ในครั้งนี้ ผู้เขียนบทความได้กำหนดประเด็นในการศึกษาไว้ 4 ประเด็น ได้แก่ (1) การใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 (2) การใช้สรรพนามบุรุษที่ 2 (3) การใช้คำขึ้นต้น (4) การใช้คำลงท้าย โดยจะศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือราชการฉบับต่าง ๆ ที่ได้รับอนุญาตให้นำมาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว รายละเอียดดังนี้

1. วัฒนธรรมการใช้ภาษากับสมเด็จพระสังฆราช

การใช้ภาษากับสมเด็จพระสังฆราช ต้องใช้ราชาศัพท์ในการกราบทูลเท่านั้น ทั้งนี้ราชาศัพท์ที่ใช้กับสมเด็จพระสังฆราชพระองค์ปัจจุบัน อยู่ในระดับเดียวกับพระราชวงศ์ชั้น พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติ ดังนี้

1.1 การใช้สรรพนามบุรุษที่ 1

พระสงฆ์ที่เป็นผู้กราบทูล ต้องใช้คำแทนตนเองว่า **เกล้ากระหม่อม** (วัดมหาธาตุวรวิหาร, 9 มีนาคม 2564) หรือใช้คำว่า **กระหม่อม** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562)

1.2 การใช้สรรพนามบุรุษที่ 2

พระสงฆ์ที่เป็นผู้กราบทูล ต้องใช้คำแทนพระองค์ว่า **ฝ่าพระบาท** (วัดมหาธาตุวรวิหาร, 9 มีนาคม 2564)

1.3 การใช้คำขึ้นต้น

พระสงฆ์ที่เป็นผู้กราบทูล ต้องใช้คำว่า **กราบทูลทราบฝ่าพระบาท** (วัดมหาธาตุวรวิหาร, 9 มีนาคม 2564) หรือใช้คำว่า **ทูล** ในกรณีที่พระสงฆ์รูปนั้น ๆ มีพรรษาสูงกว่า (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562)

1.4 การใช้คำลงท้าย

พระสงฆ์ที่เป็นผู้กราบทูล ต้องใช้คำว่า **ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด** (วัดมหาธาตุวรวิหาร, 9 มีนาคม 2564)

2. วัฒนธรรมการใช้ภาษากับสมเด็จพระราชาคณะ

การใช้ภาษากับสมเด็จพระราชาคณะ พระสงฆ์ที่เป็นผู้สนทนาจะต้องใช้ภาษาตามระเบียบแบบแผน ดังนี้

2.1 การใช้สรรพนามบุรุษที่ 1



พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำแทนตนเองว่า **เกล้ากระผม** หรือใช้คำว่า **เกล้าฯ** หรือใช้คำว่า **กระผม** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562)

2.2 การใช้สรรพนามบุรุษที่ 2

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำแทนตัวสมเด็จพระราชาคณะว่า **เจ้าประคุณสมเด็จฯ** (วัดมหาธาตุวรวิหาร, 3 สิงหาคม 2563) หรือใช้คำว่า **เจ้าประคุณ** (วัดบวรนิเวศวิหาร, 16 กรกฎาคม 2563) หรือใช้คำว่า **ท่าน** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562)

2.3 การใช้คำขึ้นต้น

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำว่า **ขอประทานกราบเรียน** (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 7 พฤศจิกายน 2563)

2.4 การใช้คำลงท้าย

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนาต้องใช้คำว่า **การจะควรประการใดแล้วแต่จะโปรด**(มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 23 กรกฎาคม 2564) หรือใช้คำว่า **กราบเรียนด้วยความเคารพอย่างยิ่ง** (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 7 พฤศจิกายน 2563) หรือใช้คำว่า **ขอถวายความเคารพอย่างยิ่ง** (วัดมหาธาตุวรวิหาร, 3 สิงหาคม 2563) หรือใช้คำว่า **กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง** หรือใช้คำว่า **เรียนมาด้วยความนับถืออย่างสูง** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562)

3. วัฒนธรรมการใช้ภาษา กับพระราชาคณะเจ้าคณะรอง

การใช้ภาษา กับพระราชาคณะเจ้าคณะรอง พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้ภาษา ตามระเบียบแบบแผน ดังนี้

3.1 การใช้สรรพนามบุรุษที่ 1

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำแทนตนเองว่า **เกล้ากระผม** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562) หรือใช้คำว่า **เกล้าฯ** (สำนักงานเจ้าคณะตำบลในเมือง เขต 1, 10 กรกฎาคม 2564) หรือใช้คำว่า **กระผม** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562)

3.2 การใช้สรรพนามบุรุษที่ 2

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำแทนตัวพระราชาคณะเจ้าคณะรองว่า **พระเดชพระคุณ** (สำนักงานเจ้าคณะตำบลในเมือง เขต 1, 10 กรกฎาคม 2564) หรือใช้คำว่า **ท่าน** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562)

3.3 การใช้คำขึ้นต้น

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำว่า **ขอประทานกราบเรียน** (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 23 กรกฎาคม 2564) หรือใช้คำว่า **กราบเรียน** หรือใช้คำว่า **เรียน** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562)

3.4 การใช้คำลงท้าย

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำว่า **การจะควรประการใดแล้วแต่จะโปรด** (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 23 กรกฎาคม 2564) หรือใช้คำว่า **กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง** (สำนักงานเจ้าคณะตำบลในเมือง เขต 1, 10 กรกฎาคม 2564) หรือใช้คำว่า **กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง** หรือใช้คำว่า **เรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562)

4. วัฒนธรรมการใช้ภาษา กับพระราชาคณะชั้นธรรม



การใช้ภาษากับพระราชกฤษฎีกาชั้นธรรม พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้ภาษาตามระเบียบแบบแผน ดังนี้

4.1 การใช้สรพนามบุรุษที่ 1

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำแทนตนเองว่า **เกล้ากระผม** (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 29 มิถุนายน 2561) หรือใช้คำว่า **เกล้าฯ** หรือใช้คำว่า **กระผม** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562)

4.2 การใช้สรพนามบุรุษที่ 2

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำแทนตัวพระราชกฤษฎีกาชั้นธรรมว่า **พระเดชพระคุณ** (วัดกระโจมทอง, 24 เมษายน 2561)

4.3 การใช้คำขึ้นต้น

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำว่า **กราบเรียน** (สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดสงขลา-สตูล (ธ), 5 มีนาคม 2564) หรือใช้คำว่า **เรียน** (สำนักงานคณะธรรมยุต, 7 มกราคม 2564)

4.4 การใช้คำลงท้าย

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำว่า **กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง** (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 23 กรกฎาคม 2564) หรือใช้คำว่า **กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างยิ่ง** (สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช (ธ), 14 มีนาคม 2564) หรือใช้คำว่า **กราบเรียนมาด้วยความเคารพนับถือ** (วัดกระโจมทอง, 24 เมษายน 2561) หรือใช้คำว่า **กราบเรียนมาด้วยความนับถือ** (สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช (ธ), 9 มีนาคม 2564) หรือใช้คำว่า **ขอถวายความนับถือ** (สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช (ธ), 20 กรกฎาคม 2564) หรือใช้คำว่า **เรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง** (สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดสงขลา-สตูล (ธ), 5 มีนาคม 2564)

5. วัฒนธรรมการใช้ภาษากับพระราชกฤษฎีกาชั้นเทพ

การใช้ภาษากับพระราชกฤษฎีกาชั้นเทพ พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้ภาษาตามระเบียบแบบแผน ดังนี้

5.1 การใช้สรพนามบุรุษที่ 1

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำแทนตนเองว่า **เกล้ากระผม** หรือใช้คำว่า **เกล้าฯ** หรือใช้คำว่า **กระผม** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562)

5.2 การใช้สรพนามบุรุษที่ 2

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำแทนตัวพระราชกฤษฎีกาชั้นเทพว่า **พระเดชพระคุณ** หรือใช้คำว่า **ท่าน** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562)

5.3 การใช้คำขึ้นต้น

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำว่า **กราบเรียน** หรือใช้คำว่า **เรียน** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562)

5.4 การใช้คำลงท้าย

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำว่า **กราบเรียนมาด้วยความเคารพ** หรือใช้คำว่า **เรียนมาด้วยความเคารพ** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562) หรือใช้คำว่า **เรียนมาด้วยความนับถือ** (สำนักงานเจ้าคณะใหญ่หนกลาง, 12 พฤษภาคม 2564)



6. วัฒนธรรมการใช้ภาษากับพระราชอาณาประชาราษฎร์

การใช้ภาษากับพระราชอาณาประชาราษฎร์ พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้ภาษาตามระเบียบแบบแผน ดังนี้

6.1 การใช้สรพนามบุรุษที่ 1

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำแทนตนเองว่า **เกล้ากระผม** หรือใช้คำว่า **เกล้าฯ** หรือใช้คำว่า **กระผม** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562)

6.2 การใช้สรพนามบุรุษที่ 2

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำแทนตัวพระราชอาณาประชาราษฎร์ว่า **พระเดชพระคุณ** (สำนักงานเจ้าคณะแขวงบวรนิเวศ (ธ), 14 ตุลาคม 2562) หรือใช้คำว่า **ท่าน** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562)

6.3 การใช้คำขึ้นต้น

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำว่า **กราบเรียน** (สำนักงานเจ้าคณะแขวงบวรนิเวศ (ธ), 14 ตุลาคม 2562) หรือใช้คำว่า **เรียน** (สำนักงานเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร- สมุทรปราการ (ธ), 1 พฤษภาคม 2562)

6.4 การใช้คำลงท้าย

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำว่า **กราบเรียนมาด้วยความเคารพ** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562) หรือใช้คำว่า **กราบเรียนด้วยความเคารพ** (สำนักงานเจ้าคณะแขวงบวรนิเวศ (ธ), 14 ตุลาคม 2562) หรือใช้คำว่า **เรียนมาด้วยความเคารพ** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562) หรือใช้คำว่า **ขอถวายความเคารพอย่างยิ่ง** หรือใช้คำว่า **ขอถวายความนับถือ** (สำนักงานเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร-สมุทรปราการ (ธ), 1 กุมภาพันธ์ 2562)

7. วัฒนธรรมการใช้ภาษากับพระราชอาณาประชาราษฎร์

การใช้ภาษากับพระราชอาณาประชาราษฎร์ พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้ภาษาตามระเบียบแบบแผน ดังนี้

7.1 การใช้สรพนามบุรุษที่ 1

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำแทนตนเองว่า **เกล้ากระผม** หรือใช้คำว่า **เกล้าฯ** หรือใช้คำว่า **กระผม** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562)

7.2 การใช้สรพนามบุรุษที่ 2

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำแทนตัวพระราชอาณาประชาราษฎร์ว่า **พระเดชพระคุณ** หรือใช้คำว่า **ท่าน** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562)

7.3 การใช้คำขึ้นต้น

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำว่า **กราบเรียน** หรือใช้คำว่า **เรียน** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562)

7.4 การใช้คำลงท้าย

พระสงฆ์ที่ เป็นผู้สนทนา ต้องใช้คำว่า **กราบเรียนมาด้วยความเคารพ** หรือใช้คำว่า **เรียนมาด้วยความเคารพ** (วัดโมลีโลกยาราม, 13 ธันวาคม 2562)

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลตามที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า วัฒนธรรมการใช้ภาษาของพระสงฆ์นั้น มีลักษณะคล้ายกับวัฒนธรรมการใช้ภาษาของคนในราชสำนัก กล่าวคือ มีการใช้ราชาศัพท์ โดยเฉพาะการใช้



ถ้อยคำกับสมเด็จพระสังฆราชพระองค์ปัจจุบัน ที่ต้องใช้ราชาศัพท์ในระดับ **พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า** ในการกราบทูล

นอกจากนี้วัฒนธรรมการใช้ภาษาของพระสงฆ์ ยังมีลักษณะคล้ายกับวัฒนธรรมการใช้ภาษาของข้าราชการ ที่แสดงให้เห็นถึงความเคารพซึ่งกันและตามแนวทางของผู้ใหญ่-ผู้น้อย ดังที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนจากการใช้ถ้อยคำกับสมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะเจ้าคณะรอง พระราชาคณะชั้นธรรม พระราชาคณะชั้นเทพ พระราชาคณะชั้นราช พระราชาคณะชั้นสามัญ ที่มีการคิดค้นถ้อยคำสำหรับสนทนาที่แสดงให้เห็นถึงความสูงส่ง และความลดหลั่นกันตามลำดับสมณศักดิ์

บทสรุป

ผลจากการศึกษาในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมการใช้ภาษาของพระสงฆ์พบว่าวัฒนธรรมการใช้ภาษาของพระสงฆ์ จะมีการปรุงแต่งถ้อยคำในการสนทนาเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเคารพยกย่อง ทั้งนี้ถ้อยคำที่มีการคิดค้นขึ้นมาสำหรับสนทนา จะมีการกำหนดให้ใช้ตามความเหมาะสมกับลำดับสมณศักดิ์ ดังนี้

1. สมเด็จพระสังฆราช กำหนดให้ใช้ราชาศัพท์ในการกราบทูล โดยราชาศัพท์ที่ใช้กับสมเด็จพระสังฆราช เทียบได้กับการใช้ราชาศัพท์กับพระบรมวงศานุวงศ์ชั้น **พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า**

2. สมเด็จพระราชาคณะและพระราชาคณะเจ้าคณะรอง ใช้ภาษาในระดับเดียวกัน โดยเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเคารพนับถืออย่างสูงยิ่ง เช่น ใช้คำขึ้นต้นว่า **ขอประทานกราบเรียน** หรือการใช้คำลงท้ายว่า **การจะควรประการใดแล้วแต่จะโปรด** หรือ **กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง** หรือ **กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง** เป็นต้น

3. พระราชาคณะชั้นธรรม ชั้นเทพ ชั้นราช และชั้นสามัญ ใช้ภาษาในระดับเดียวกัน โดยเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเคารพนับถืออย่างสูง เช่น การใช้คำขึ้นต้นว่า **กราบเรียน** หรือการใช้คำลงท้ายว่า **กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง** หรือ **กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างยิ่ง** เป็นต้น

จากผลการศึกษาตามที่กล่าวมานี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่า วัฒนธรรมการใช้ภาษาของพระสงฆ์ มีคำให้เลือกสรรใช้ในการสนทนาหลายคำ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม โอกาส และกาลเทศะของการสนทนา

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

นพคุณ คุณาชีวะ. (2561). *หลักภาษาไทยในหลักสูตรมัธยมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พระพรหมเสนาบดี. (2562). *ทำเนียบพระราชาคณะฉบับสมบูรณ์ พุทธศักราช 2562*. กรุงเทพฯ : สื่อตะวัน จำกัด.

สนิท บุญฤทธิ์. (2544). *ราชาศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

สุเชาว์ พลอยชุม และ ธ. ธรรมรักษ์. (2552). *พระเกียรติคุณ 19 สมเด็จพระสังฆราชแห่งกรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ : แสบปี๊บ.



หนังสือราชการ

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2563). หนังสือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ พิเศษ /2563 ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2563 เรื่อง ขอสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2564). หนังสือมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ อว 7907/0182 ลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2564 เรื่อง ขอสำเนาหนังสือราชการ (หนังสือเข้า) เพื่อนำมาทำวิจัย. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วัดกระโจมทอง. (2561). หนังสือวัดกระโจมทอง ที่ สท 049/2561 ลงวันที่ 24 เมษายน 2561 เรื่องขอกราบอาราธนาเป็นองค์บรรยายถวายเป็นงานสัมนาพระวิปัสสนาจารย์ทั่วประเทศ ครั้งที่ 43. นนทบุรี : วัดกระโจมทอง.
- วัดบวรนิเวศวิหาร. (2563). หนังสือวัดบวรนิเวศวิหาร ที่ บว 115/2563 ลงวันที่ 16 กรกฎาคม 2563 เรื่อง งานบำเพ็ญกุศลอุทิศถวายสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. กรุงเทพฯ : วัดบวรนิเวศวิหาร.
- วัดมหาธาตุ. (2563). หนังสือวัดมหาธาตุ ที่ 13/2563 ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2563 เรื่อง ขอรับประทานพระอุปถัมภ์. เพชรบุรี : วัดมหาธาตุ.
- วัดมหาธาตุ วรวิหาร. (2564). หนังสือขอประทานกราบทูลลาภมรดกภาพ ลงวันที่ 9 มีนาคม 2564 เรื่อง ขอประทานกราบทูลลาภมรดกภาพ. เพชรบุรี : วัดมหาธาตุ วรวิหาร.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2563). หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ 002/18 ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2563 เรื่อง คณะกรรมการกฤษฎีกาบำเพ็ญกุศลถวายพระสุทธรรมาธิบดี (แบน กิตติสาร). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2564). หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ 001/10 ลงวันที่ 7 มกราคม 2564 เรื่อง การฝึกซ้อม อบรม และสอบความรู้พระสงฆ์สามเณร เพื่อแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักงานเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร-สมุทรปราการ (ธรรมยุต). (2562). หนังสือสำนักงานเจ้าคณะ กรุงเทพมหานคร-สมุทรปราการ (ธรรมยุต). ที่ จก-สป. 034/2562 ลงวันที่ 1 พฤษภาคม 2562 เรื่อง แจ้งมติมหาเถรสมาคม. กรุงเทพฯ : สำนักงานเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร-สมุทรปราการ (ธรรมยุต).
- สำนักงานเจ้าคณะแขวงบวรนิเวศ (ธ). (2562). หนังสือสำนักงานเจ้าคณะแขวงบวรนิเวศ (ธ). ที่ จว. 02/2562 ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2562 เรื่อง การบำเพ็ญกุศลอุทิศถวายเป็นพระราชกุศล แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : สำนักงานเจ้าคณะแขวงบวรนิเวศ (ธ).
- สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดสงขลา-สตูล (ธ). (2564). หนังสือสำนักงานเจ้าคณะจังหวัดสงขลา-สตูล (ธ) ที่ สข. สตล (ธ) 001/019 ลงวันที่ 5 มีนาคม 2564 เรื่อง ขอนำส่งเอกสารการสอบธรรมศึกษาชั้นตรี ประจำปีการศึกษา 2563. สงขลา : สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดสงขลา-สตูล (ธ).
- สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช (ธ). (2564). หนังสือสำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช (ธ). ที่ จจ. (ธ) นค. 012/2564 ลงวันที่ 14 มีนาคม 2564 เรื่อง ขอส่ง กระดาษ



ใบตอบธรรมศึกษาชั้นตรี ประจำปีการศึกษา 2564 และเอกสารที่เกี่ยวข้อง. นครศรีธรรมราช : สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช (ธ).

สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช (ธ). (2564). หนังสือสำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช (ธ). ที่ จจ. (ธ) นศ. 008/2564 ลงวันที่ 9 มีนาคม 2564 เรื่อง ขอเสนอแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดมหาธาตุวรมหาวิหาร. นครศรีธรรมราช : สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช (ธ).

สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช (ธ). (2564). หนังสือสำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช (ธ). ที่ จจ. (ธ) นศ. 016/2564 ลงวันที่ 20 กรกฎาคม 2564 เรื่อง ร่วมบริจาคเป็นเจ้าภาพพิมพ์หนังสือ งานกิจกรรมพระมหาสมณานุสรณ์ครบ 100 ปี. นครศรีธรรมราช : สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช (ธ).

สำนักงานเจ้าคณะตำบลในเมือง เขต 1. (2564). หนังสือสำนักงานเจ้าคณะตำบลในเมือง เขต 1 ที่ จต.ม.(1) 15/2564 ลงวันที่ 10 กรกฎาคม 2564 เรื่อง การทำบัญชีสำรวจรายชื่อผู้ขอสอบธรรมสนามหลวง ประจำปี 2564. พิษณุโลก : สำนักงานเจ้าคณะตำบลในเมือง เขต 1.

สำนักงานเจ้าคณะใหญ่หนกลาง. (2564). หนังสือสำนักงานเจ้าคณะใหญ่หนกลาง ที่ จญ.ก. 65/2564 ลงวันที่ 12 พฤษภาคม 2564 เรื่อง นิมนต์เข้ารับพระบัญชาแต่งตั้งเจ้าคณะภาคในเขตปกครองคณะสงฆ์หนกลาง. กรุงเทพฯ : สำนักงานเจ้าคณะใหญ่หนกลาง.

เว็บไซต์

วัดโมลีโลกยาราม. (2562). ตอนที่ 2 คำขึ้นต้นสรรพนามและคำลงท้าย. สืบค้นจาก https://www.watmoli.com/wittaya-two/1771/?fbclid=IwAR0Z7Ni3gw1kXq5oh-zqbYjnkXCV0eXBcmL_CgGvTFmUFm8FikHnSjEiXS8



“ตาปูบ้าน” วัฒนธรรม ความเชื่อ และการจัดการศรัทธาของชุมชน

"Ta Pu Ban" Culture, Belief, and Faith Management in the Community

ประภากร พาป้อ¹, รุ่งทิวา พลแสน²

Praphakorn Phapor¹, Rungtiva Polsan²

¹อาจารย์, คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

²นักวิชาการศึกษา, งานวิชาการและประมวลผล สำนักส่งเสริมวิชาการและจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

¹Lecturer, Faculty of Education and Human Development, Chaiyaphum Rajabhat University

²Academic Scholar, Academic Works and Processing, Office of Academic Promotion and Lifelong Learning, Chaiyaphum Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: phathanant.ph@cpru.ac.th

Received 21/08/2025 | Revised 26/08/2025 | Accepted 27/08/2025

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์วัฒนธรรม ความเชื่อ และการจัดการศรัทธาเกี่ยวกับ “ตาปูบ้าน” ในชุมชน โดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งบทความวิชาการ รายงานการวิจัย และข้อมูลจากแหล่งออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า “ตาปูบ้าน” เป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นวิญญาณบรรพบุรุษผู้พิทักษ์ชุมชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานทางจริยธรรมและระเบียบวินัยของคนในหมู่บ้าน การจัดการศรัทธาต่อ “ตาปูบ้าน” แสดงออกผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การสร้างศาลปู่ตา พิธีบวงสรวงและเลี้ยงปู่ตาประจำปี การบนบานศาลกล่าว และการแก้บน รวมถึงบทบาทของ “เฒ่าจ๋า” ในฐานะสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้ ความเชื่อเรื่อง “ตาปูบ้าน” ยังมีการผสมผสานและปรับตัวเข้ากับเชื่ออื่น ๆ เช่น ศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนา แสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นของระบบความเชื่อในชุมชนที่สามารถรับเอาแนวคิดจากภายนอกเข้ามาปรับใช้ได้ โดยยังคงรักษาแก่นของความเชื่อดั้งเดิมไว้ การจัดการศรัทธาเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการสร้างความผาสุกและความมั่นคงให้กับชีวิตของคนในชุมชน

คำสำคัญ: ตาปูบ้าน; วัฒนธรรม; ความเชื่อ; การจัดการศรัทธา; ชุมชน

Abstract

This academic article aims to study and analyze the culture, beliefs, and management of faith regarding "Ta Pu Ban" in a community. Data was collected from various sources, including academic articles, research reports, and online resources. The study found that "Ta Pu Ban" serves as a spiritual center and a guardian ancestral spirit of the community, playing a crucial role in establishing the ethical and disciplinary foundation for the villagers. The management of faith in "Ta Pu Ban" is expressed through various



rituals, such as the construction of shrines, annual ceremonies, offerings, making vows, and fulfilling promises. Additionally, the role of *"Thao Jam"* as a medium for communicating with the sacred is highlighted. Furthermore, the belief in *"Ta Pu Ban"* has integrated and adapted to other beliefs, such as Brahmanism and Buddhism. This demonstrates the flexibility of the community's belief system, which can adopt external concepts while preserving the core of its traditional beliefs. The management of this faith significantly contributes to the well-being and stability of the lives of the community members.

Keywords: Ta Pu Ban, culture, beliefs, management of faith, community

บทนำ

ความเชื่อและพิธีกรรมเป็นกลไกสำคัญที่หล่อเลี้ยงการดำรงอยู่ของชุมชนมาตั้งแต่อดีต ทำหน้าที่ทั้งในฐานะกรอบทางวัฒนธรรมและเครื่องมือควบคุมทางสังคม ความเชื่อช่วยสร้างบรรทัดฐานทางพฤติกรรม ขณะที่พิธีกรรมทำหน้าที่เป็นรูปธรรมของความเชื่อ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มและการยอมรับร่วมกันของสมาชิกในชุมชน นักวิชาการไทย เช่น ธวัช ปุณโณทก (2528) และงามพิศ สัตย์สงวน (2543) ชี้ให้เห็นว่าความเชื่อทำหน้าที่หล่อหลอมความสัมพันธ์ทางสังคม สร้างความมั่นคง ความสามัคคี และความรู้สึกปลอดภัยให้แก่ผู้คน แม้โลกจะเปลี่ยนแปลงไปเพียงใด ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติก็ยังคงปรากฏชัดในวิถีชีวิต โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทภาคอีสาน

หนึ่งในความเชื่อที่มีบทบาทอย่างยิ่งคือ “ตาปู่บ้าน” หรือ “ผีปู่ตา” ซึ่งถือเป็นวิญญาณบรรพบุรุษ ผู้พิทักษ์หมู่บ้าน ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือและจัดพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อแสดงความกตัญญู และขอความคุ้มครอง ความเชื่อนี้มิได้สะท้อนเพียงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ แต่ยังทำหน้าที่เป็นพลังทางจิตวิญญาณที่เกื้อหนุนให้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข พิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การบวงสรวง การเลี้ยงผีประจำปี และการบนบานศาลกล่าว ล้วนเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมารวมตัว ร่วมแรงร่วมใจกระทำการสิ่งเดียวกัน อันเป็นการสร้างสายใยทางสังคมและตอกย้ำอัตลักษณ์วัฒนธรรม (จิราภรณ์ จันทโรณ, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562)

พิธีกรรมเหล่านี้ยังเป็นช่องทางในการถ่ายทอดค่านิยมและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษสู่คนรุ่นใหม่ ผ่านการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกวัย จึงทำให้ความเชื่อดั้งเดิมสามารถดำรงอยู่ได้พร้อม ๆ กับการปรับตัวให้สอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ (สุพรต บุญอ่อน และธีรพันธ์ เชื้อรัมย์, 2567) ความเชื่อและพิธีกรรมจึงไม่ใช่เพียงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่เป็นระบบทางสังคมที่ทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรม เสริมสร้างจริยธรรม และสร้างเอกลักษณ์ร่วมของชุมชน (ประเวศ วะสี, 2559; ลัญจกร นิลกาญจน์, 2561)

ในเชิงประวัติศาสตร์ ความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณเป็นมรดกทางความคิดที่ฝังรากลึกในสังคมไทย และอีสาน ผู้คนเชื่อว่าผีมีอำนาจเหนือมนุษย์ สามารถล่วงรู้เหตุการณ์ คุ้มครอง และรักษาโรคภัยได้ จึงมีการเซ่นไหว้หรือเลี้ยงผีเพื่อแสดงความเคารพและขอความคุ้มครอง (จิราภรณ์ จันทโรณ, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562) ซึ่งความเชื่อเหล่านี้สอดคล้องกับหลักคำสอนทางพุทธและพราหมณ์ เช่น ความเชื่อเรื่อง “ผีฟ้า” หรือ “พญาแถน” ผู้สร้างสรรพสิ่ง และ “ผีปู่ตา” ผู้พิทักษ์หมู่บ้าน (อาณาจักรล้านช้าง, 2563) ก่อให้เกิดระบบความเชื่อที่ซับซ้อนและเป็นเอกลักษณ์ของภูมิภาคอีสาน



บทบาทของพิธีกรรมจึงไม่จำกัดอยู่เพียงด้านจิตวิญญาณ หากยังมีผลต่อโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น การหยุดงานเพื่อเข้าร่วมพิธี การร่วมกันจัดหาเครื่องเซ่นไหว้ และการแบ่งปันอาหารหลังเสร็จพิธี ซึ่งสะท้อนค่านิยมด้านความเอื้อเฟื้อและความสามัคคี พิธีกรรมยังเป็น “พิธีกรรมที่มีชีวิต” ที่เก็บรักษามรดกทางวัฒนธรรม ทำให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมโดยตรง และซึมซับคุณค่าที่สืบทอดมาโดยไม่รู้ตัว

อย่างไรก็ตาม ความเชื่อและพิธีกรรมก็มีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวตามสภาพสังคมสมัยใหม่ ตัวอย่างเช่น การนำประเพณีเลี้ยงผีมาเชื่อมโยงกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว การปรับรูปแบบพิธีกรรมให้กระชับขึ้นเพื่อเหมาะกับวิถีชีวิตที่เร่งรีบ หรือการใช้สื่อดิจิทัลในการเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อ สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงพลังชีวิตและความยืดหยุ่นของวัฒนธรรมที่สามารถดำรงคุณค่าเดิมไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

จากข้างต้นแสดงให้เห็นได้ว่า ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับ “ตาปู่บ้าน” เป็นกลไกทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีมิติหลากหลาย ทั้งในด้านจิตวิญญาณ การควบคุมทางสังคม ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และการถ่ายทอดคุณค่าแก่คนรุ่นใหม่ การศึกษาความเชื่อดังกล่าวจึงไม่เพียงช่วยทำความเข้าใจวิถีชีวิตของชุมชนอีสาน แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของชุมชนในการปรับตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมร่วมสมัย

ความหมาย แนวคิดเกี่ยวกับ วัฒนธรรม ความเชื่อ และการจัดการศรัทธาเกี่ยวกับ “ตาปู่บ้าน”

ความหมายของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นแนวคิดที่กว้างขวางและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจสังคมมนุษย์ นักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยามและความสำคัญของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

ไพศาล เต็งหิรัญ (2563) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นจากการเรียนรู้ การรู้จักคิด รู้จักใช้ และรู้จักถ่ายทอด ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้วัฒนธรรมมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

ประเวศ วะสี (2559) มองว่าวัฒนธรรมคือแบบอย่างหรือวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนแต่ละกลุ่ม เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขในสังคม วัฒนธรรมแต่ละสังคมจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรต่าง ๆ

ลัญจกร นิลกาญจน์ (2561) กล่าวว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิต (The Way of Life) ของคนในสังคม ครอบคลุมตั้งแต่วิถีกิน อยู่ แต่งกาย ทำงาน พักผ่อน แสดงอารมณ์ สื่อความ จราจร และขนส่ง การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ การแสดงความสุขทางใจ รวมทั้งหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต โดยถือเป็นแนวทางสะท้อนวิถีชีวิตของปัจเจกบุคคล กล่าวคือ วัฒนธรรมเป็นวิถีแห่งการดำรงชีพที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งรวมทั้งระบบความรู้ ความคิด และความเชื่อ และมีการบูรณาการเข้าด้วยกันจนกลายเป็นวิถีปฏิบัติที่สืบทอดต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น มีการอบรมและถ่ายทอดไปสู่สมาชิกใหม่อย่างต่อเนื่อง พร้อมปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

พัฒน์ วัฒนสินธุ (2568) นิยามวัฒนธรรมในแง่ของกระบวนการทางวัฒนธรรม โดยให้แนวคิดไว้ว่า วัฒนธรรมศึกษาเป็นสหสาขาวิชาที่ศึกษากระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง การรักษา การมีลักษณะร่วมกัน และการผลิตซ้ำของวัฒนธรรม นอกจากนั้นยังทำการศึกษาผลกระทบของระบบอำนาจในสังคมที่ไม่เท่าเทียมกัน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอัตลักษณ์ทางสังคม ในการศึกษาตามแนวทางวัฒนธรรมศึกษานั้น จะมีการวิเคราะห์ตัวบทในทุกบริบทที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง อาจสรุปได้ว่า วัฒนธรรมศึกษาถือได้ว่าเป็นสหวิชาที่พิจารณาวัฒนธรรมในทุกแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนิน



ชีวิตประจำวันของผู้คน และมองว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่หยุดนิ่ง โดยมีจุดสนใจในกระบวนการถูกกดขี่และการต่อต้านที่เกิดขึ้นในสังคม ดังคำที่ว่า เป็นเรื่องการเมืองในเรื่องวัฒนธรรม การสร้างสรรค์วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

โดยสรุป วัฒนธรรมจึงเป็นผลรวมของวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ศิลปะ และประเพณีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นและสืบทอดกันมาในสังคม เป็นเครื่องมือในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชน

ความหมายของความเชื่อ

ความเชื่อเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของจิตใจมนุษย์และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การตัดสินใจ และการดำเนินชีวิตในสังคม

ธวัช ปุณโณทก (2528) ให้ความหมายของความเชื่อว่าเป็นการยอมรับอันเกิดขึ้นในจิตใจสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งสามารถส่งผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์และสังคม ความเชื่อจึงเป็นทั้งแรงขับเคลื่อนทางจิตใจและเครื่องมือที่ช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวและอยู่ร่วมกันในสังคมได้

งามพิศ สัตย์สงวน (2543) กล่าวว่า ความเชื่อ (Belief) หมายถึงการยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นจริงหรือมีอยู่จริง แม้ไม่สามารถพิสูจน์ด้วยเหตุผลได้ แต่ได้รับการยอมรับในกลุ่มชนหรือสังคม และเชื่อว่าสิ่งนั้นมีพลังอำนาจที่จะส่งผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ความเชื่อจึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างระเบียบและบรรทัดฐานทางสังคม อีกทั้งยังสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติหรือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้

วิราวรรณ สมพงษ์เจริญ (2550) คติความเชื่อในยุคแรกเป็นการสังเคราะห์ระหว่างความเชื่อดั้งเดิมเรื่องผี วิญญาณ และพลังลึกลับ (Animism) กับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาและพิธีกรรมพราหมณ์-ฮินดู ทำให้เกิดรูปแบบความเชื่อไฮบริด “ผี-พราหมณ์-พุทธ” ซึ่งช่วยเสริมสร้างอาณาจักรให้มีอำนาจทางศาสนาและอำนาจทางการเมืองไปพร้อมกัน

ศิลป์ชัย เชาวเจริญรัตน์ (2558) ศาสนาและความเชื่อทั้งหลายในยุคก่อนประวัติศาสตร์อยู่ในกลุ่มของศาสนาบรรพกาล (Primitive religion) ซึ่งหมายถึงศาสนาที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาทางความคิด ยังหลงยึดติดในเรื่องของไสยศาสตร์และโชคลาง ปัจจุบันศาสนาดังเดิมนี้อยู่คงหลงเหลืออยู่บ้างในชนเผ่าที่ล้าหลังทางวัฒนธรรม เช่น ศาสนาของชาวอเมริกันอินเดียน ศาสนาของชาวพื้นเมืองในออสเตรเลีย และศาสนาของชาวพื้นเมืองแอฟริกัน เป็นต้น

ลัญจกร นิลกาญจน์ (2561) ชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อและวัฒนธรรมเป็นพัฒนาการทางสังคมที่สะท้อนวิถีชีวิตและกรอบความคิดของปัจเจกบุคคล ความศรัทธาต่อสิ่งเหนือธรรมชาติมีผลต่อการรวมกลุ่มทำกิจกรรม การปฏิบัติพิธีกรรม และการแสดงพฤติกรรมตามความเชื่อ หากความศรัทธาเข้มข้นย่อมสะท้อนให้เห็นในพิธีกรรมที่เอิกเกริกและยิ่งใหญ่ ความเชื่อจึงไม่ใช่สิ่งส่วนตัวเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นแรงเชื่อมโยงและสร้างเอกลักษณ์ของชุมชน

ไพศาล เต่งหิรัญ (2563) เห็นว่าความเชื่อเป็นธรรมชาติของมนุษย์ และถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสมัยโบราณซึ่งมีความเจริญทางด้านวิชาการน้อย ความเชื่อเกิดขึ้นจากการสังเกตและประสบการณ์ต่อปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ฟ้าผ่า แผ่นดินไหว หรือภูเขาไฟ ซึ่งมนุษย์มองว่าเป็นพลังเหนือธรรมชาติที่สามารถก่อให้เกิดคุณหรือโทษ จึงเกิดความเกรงกลัวและบูชา

พรพรหม ทิพยมนตรี (2565) ศึกษาเหตุผลของความเชื่อในสังคมไทย พบว่าความเชื่อเป็นระบบที่ซับซ้อน มีรากฐานมาจากบริบททางสังคม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของชุมชน ความเชื่อไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการทางจิตใจ แต่ยังกำหนดพฤติกรรม สร้างระเบียบทางสังคม และช่วยให้กลุ่มสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นระบบ

สุพัต บุษย์อ่อน และธีรพันธ์ เชื้อรัมย์ (2567) วิเคราะห์ว่า ความเชื่อเกิดควบคู่กับการดำรงอยู่ของมนุษย์ตั้งแต่โบราณกาล และพัฒนาตามยุคสมัยและสภาพสังคม สามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

1. ความเชื่อในธรรมชาติ เป็นระดับแรกของมนุษย์ เกิดจากสิ่งรอบตัว เช่น แสงสว่าง ความมืด ฟ้าผ่า แผ่นดินไหว หรือภูเขาไฟ มนุษย์เชื่อว่ามีพลังเหนือธรรมชาติที่สามารถก่อให้เกิดคุณหรือโทษ จึงเกิดความเกรงกลัวและบูชา

2. ความเชื่อในคติผีสงฆ์และเทวดา เกิดจากความคิดว่ามีวิญญาณหรือเจตภูตสิงสถิตอยู่ในธรรมชาติ และสามารถบันดาลสุขหรือทุกข์ มนุษย์จึงสร้างรูปสัญลักษณ์ของผี เทวดา หรือเทพเจ้าขึ้นเพื่อกราบไหว้ เช่น พระภูมิเจ้าที่ แม่นาง และเทพารักษ์

3. ความเชื่อในวิญญาณบรรพบุรุษ มนุษย์เชื่อว่าวิญญาณของพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ยังคงสถิตเพื่อปกป้องรักษาลูกหลาน ความเชื่อนี้สะท้อนในประเพณีต่าง ๆ เช่น การบังสุกุลในไทย หรือการไหว้บรรพบุรุษของชาวจีน

4. ความเชื่อในเทพเจ้าหลายองค์ เป็นพัฒนาการขั้นสูงของความเชื่อ มนุษย์กำหนดให้ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติมีรูปสัญลักษณ์ของเทพเจ้า และแบ่งลำดับอำนาจ เช่น การนับถือพระอาทิตย์ พระจันทร์ หรือฟ้าเป็นเทพเจ้าสูงสุด

สรุปได้ว่า ความเชื่อหมายถึงการยอมรับและปฏิบัติตามสิ่งที่ถือว่าจริง ไม่ว่าจะมีความเชื่อเชิงประจักษ์หรือไม่ก็ตาม ความเชื่อเป็นพลังสำคัญที่สร้างความมั่นคงทางจิตใจ กำหนดพฤติกรรม และเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างระเบียบทางสังคม ความเชื่อยังสะท้อนพัฒนาการทางวัฒนธรรมของมนุษย์ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคม จึงเป็นกรอบความคิดที่ช่วยให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันและสร้างเอกลักษณ์ชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ความหมายของศรัทธา

ศรัทธาเป็นความเชื่อที่ลึกซึ้งและมักเกี่ยวข้องกับคุณค่าทางจิตวิญญาณหรือศาสนา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2551) ได้ให้ความหมายของศรัทธาว่าเป็นความเชื่อถือและความเชื่อมั่นในสิ่งดีงาม ซึ่งเป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญาและการกลั่นกรองแล้ว ศรัทธาไม่ได้เป็นเพียงความเชื่อแบบตื้น ๆ แต่เป็นภาวะจิตใจที่สะท้อนถึงความมั่นใจและการตัดสินใจที่มีพื้นฐานจากปัญญา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ให้ความหมายคำว่า “ศรัทธา” ไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานว่า หมายถึง ความเชื่อ ความเลื่อมใส หรือการเชื่อ การเลื่อมใส โดยมีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤต “ศฺรฺ” และบาลี “สฺ” ศรัทธาจึงเป็นทั้งภาวะจิตใจและการกระทำที่สะท้อนถึงความมั่นใจและความไว้วางใจในสิ่งที่ตนเห็นว่าดีงาม

มนตรี หลินภู และพระพุทฺระกุล พุทฺธรักขิต (หลินภู) (2566) ได้นำเสนอแนวคิดศรัทธาในพระพุทธศาสนา 4 ประการ ได้แก่ 1) เชื่อมั่นว่าทุกการกระทำ (กัมมสัทธา) โดยเจตนาจะทำให้เกิดผลตามมา 2) เชื่อมั่นในผลของการกระทำ (วิปากสัทธา) ว่าทุกผลลัพธ์เกิดจากสาเหตุ ไม่ใช่ความบังเอิญ 3) เชื่อมั่นว่าแต่ละคนมีการกระทำเป็นของตนเอง (กัมมัสสกาตาสัทธา) ซึ่งหมายถึงผลของการกระทำเป็นของตนเอง ไม่มีใครรับแทนได้ และ 4) เชื่อมั่นว่าหากตั้งใจทำ สักวันหนึ่งต้องบรรลุเป้าหมาย (ตถาโพธิ



สัทธา) แนวคิดเหล่านี้เน้นถึงความสำคัญของศรัทธาที่มีปัญญาเป็นเครื่องกำกับ โดยเฉพาะศรัทธาในพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ และกรรม

ชาธิฟ ต่อเล็บ (2561) พบว่าศรัทธาอันแรงกล้าเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในชีวิตมนุษย์ สามารถสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานและการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างต่อเนื่อง ศรัทธาไม่เพียงหมายถึงการเชื่อหรือเลื่อมใสเท่านั้น แต่ยังเป็นพลังใจที่หล่อเลี้ยงให้มนุษย์ก้าวไปข้างหน้าอย่างมีเป้าหมายและความหมาย

ดังนั้น ศรัทธาจึงเป็นความเชื่อมั่นอย่างแรงกล้าในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลักธรรมคำสอน บุคคล หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งนำไปสู่การกระทำและวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับความเชื่อนั้น ๆ หากปราศจากศรัทธา ชีวิตอาจขาดแรงบันดาลใจ แต่เมื่อมีศรัทธา สิ่งที่ยากก็สามารถกลายเป็นสิ่งที่สำเร็จได้ ศรัทธาจึงเป็นทั้งพลังทางใจและกรอบความคิดที่ช่วยให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอย่างมั่นคงและมีความหมาย

ความหมายของชุมชน

ชุมชนเป็นหน่วยทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะเป็นพื้นที่ที่ผู้คนมาอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกัน

ชยันต์ วรรณะภูติ และฉันทนา บรรพศิริโชติ (2541) อธิบายว่า “ชุมชน” คือ การรวมตัวของกลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันเพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกันในการดำรงชีวิต ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ รูปแบบองค์กร และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ โดยชุมชนมักหมายถึงสังคมขนาดเล็กในลักษณะของหมู่บ้านที่ยังคงรักษาแบบแผนการดำเนินชีวิตดั้งเดิม และมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ จึงสามารถตีความ “ชุมชน” ได้ในระดับเดียวกับ “สังคมหมู่บ้าน”

ราชบัณฑิตยสถาน (2554) นิยามคำว่า “ชุมชน” ว่าเป็นหมู่ชนหรือกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมขนาดเล็กในอาณาบริเวณเดียวกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน และเป็นพื้นที่ที่มีคนอาศัยอยู่จำนวนมาก

ประเวศ วะสี (2559) เน้นว่า “ชุมชน” หมายถึงการที่คนจำนวนหนึ่งรวมตัวกันด้วยวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารและเกื้อกูลกัน ตลอดจนมีการเรียนรู้และจัดการร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

ดังนั้น “ชุมชน” จึงสามารถมองได้ว่าเป็นสังคมขนาดเล็กที่ประกอบด้วยกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันในพื้นที่หนึ่ง มีความสัมพันธ์ พึ่งพา และเอื้ออาทรต่อกัน รวมทั้งมีการจัดการชีวิตและกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

การจัดการชุมชน

ด้านการจัดการชุมชนเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาและอยู่รอดอย่างยั่งยืน

อุทัย ปริญาสุทินันท์ (2558) ดัชนีเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการชุมชนว่า มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชน โดยเน้นบทบาทของสมาชิกในการนำพาชุมชนไปสู่เป้าหมาย การจัดการชุมชนต้องบูรณาการความรู้ท้องถิ่นและความรู้สมัยใหม่เข้าด้วยกัน เพื่อตอบสนองต่อพลวัตของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งรวมถึงการประยุกต์แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ การจัดการความรู้ การพัฒนาองค์กร ภาวะผู้นำ นโยบายสาธารณะ วิสาหกิจชุมชน และสวัสดิการชุมชน เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถปรับปรุงชุดความรู้และเพิ่มขีดความสามารถในการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ลัญจกร นิลกาญจน์ (2561) ชี้ให้เห็นว่า การจัดการศรัทธาในชุมชนอย่างเป็นระบบมีความสำคัญ เพราะสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อและวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมที่พัฒนาต่อยอดอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมในระยะยาว ขณะที่ เสกสรรค์ ท้าวทุมมา (2565) ได้กล่าวว่า การจัดการชุมชนเป็นการสร้างวิทยาการ

กระบวนการ และการปฏิบัติการให้กับชุมชน เพื่อให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการชุมชนของตนเอง โดยใช้แผนชุมชนที่มีประสิทธิภาพเป็นเครื่องมือ

ดังนั้น ชุมชนจึงเป็นกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกัน มีการดำเนินชีวิตร่วมกันในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ขณะที่การจัดการชุมชนคือกระบวนการที่คนในชุมชนร่วมกันวางแผน ดำเนินการ และประเมินผล เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนา แก้ไขปัญหา และสร้างความเข้มแข็งได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

แนวคิดและที่มาของ “ตาปูบ้าน”

“ตาปูบ้าน” หรือที่รู้จักกันในชื่อ “ผีปูดตา” เป็นความเชื่อพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในสังคมอีสาน โดยเฉพาะในบริบทของชุมชน ความเชื่อนี้มีรากฐานมาจากแนวคิดเรื่องจิตวิญญาณและอำนาจเหนือธรรมชาติที่เรียกว่า “ผี” ซึ่งชาวอีสานเชื่อว่าผีมีทั้งผีที่ให้โทษ (เช่น ปอบ กระสือ) และผีที่ให้คุณ (เช่น ผีปูดตา เจ้าพ่อ เจ้าแม่ หรือผีบ้านผีเรือน) โดยผีที่ให้คุณเหล่านี้จะคอยปกป้องคุ้มครองคนในชุมชนให้รอดพ้นจากภัยอันตรายและนำมาซึ่งความผาสุก (จิราภรณ์ จันทน์โหม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562) ในอดีต แทบทุกหมู่บ้านในภาคอีสานจะมี “ดอนปู่ตา” ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อว่าเป็นที่สถิตของวิญญาณบรรพบุรุษของหมู่บ้าน คำว่า “ปู่ตา” หมายถึง วิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดย “ปู่” หมายถึงวิญญาณทางฝ่ายพ่อ และ “ตา” หมายถึงวิญญาณทางฝ่ายแม่ ชาวบ้านจะสร้าง “ตูบ” หรือ “หอ” ให้ผีปูดตาอาศัย ซึ่งอาจมีรูปปั้นเป็นสัญลักษณ์แทนหรือไม่ก็ได้ ดอนปู่ตาก็เป็นเขตพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ห้ามรุกราน หรือแสดงวาทะจากหยาบคาย ทำให้ดอนปู่ตากลายเป็นป่าขนาดเล็กที่เป็นพื้นที่ป่าสงวนของชุมชนไปโดยปริยาย (จิราภรณ์ จันทน์โหม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562)

ความเชื่อเรื่อง “ตาปูบ้าน” ได้หยั่งรากลึกในจิตสำนึกของชาวอีสานมาอย่างยาวนาน โดยถือว่า “ตาปูบ้าน” เป็นวิญญาณของบรรพบุรุษผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน ซึ่งมีหน้าที่รักษาหมู่บ้านให้ชาวบ้านอยู่เย็นเป็นสุข และยังเป็นที่พักพิงในการขนานนามขอพรในเรื่องต่างๆ เช่น การเรียน การค้าขาย หรือการเดินทาง (จิราภรณ์ จันทน์โหม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562) นอกจากนี้ “ตาปูบ้าน” ยังเป็นผีประจำหมู่บ้านที่ชาวบ้านเคารพนับถือ การสร้างหมู่บ้านใหม่จะต้องมีการสร้างศาลปู่ตา หรือ ตูบปู่ตา และทำพิธีอัญเชิญปู่ตา ซึ่งถือเป็นผีบรรพบุรุษ ให้มาอยู่และทำหน้าที่พิทักษ์รักษามนุษย์ สัตว์ และพืชพันธุ์ธัญญาหารในหมู่บ้านให้ปลอดภัย (อาณัติกรล้านช้าง, 2563)

ความเชื่อที่ยังสะท้อนถึงคติความเชื่อดั้งเดิมของชาวอีสานที่เรียกว่า “ไทยน้อย” ซึ่งเชื่อในเรื่องเจ้าภูมิเจ้าไพร เจ้าป่า ผีสงนางไม้ เมื่อมีการอพยพไปตั้งหมู่บ้านใหม่ มักจะเลือกชัยภูมิป่าที่เหมาะสม และทำพิธีตั้งพระภูมิบ้านเรียกว่า “ปู่ตา” หรือ “ดอนปู่ตา” เพื่อให้เป็นพระภูมิเทพอารักษ์ของหมู่บ้าน คอยคุ้มครองดูแลผู้คนและปศุสัตว์ ป้องกันอันตรายและภัยต่างๆ รวมถึงมี “ผีตาแฮก” คอยป้องกันรักษาพืชพันธุ์ในไร่ (อาณัติกรล้านช้าง, 2563)

ในเชิงปรัชญา แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ โดยเฉพาะ “ผีฟ้า” ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับ “ตาปูบ้าน” นั้น มีพื้นฐานมาจากการหล่อหลอมแนวคิดสามประการเข้าด้วยกัน ได้แก่ แนวคิดจากศาสนาพราหมณ์ที่เชื่อในพระพรหมผู้สร้างสรรพสิ่ง แนวคิดเรื่องผีของชาวอีสานที่เชื่อในพญานาคผู้เป็นเทพเจ้าสูงสุด และแนวคิดจากพระพุทธศาสนาที่เชื่อในการเวียนว่ายตายเกิดและพระอินทร์ การผสมผสานความเชื่อเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นและการปรับตัวของระบบความเชื่อในชุมชนที่สามารถรับเอาแนวคิดจากภายนอกเข้ามาผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมได้อย่างกลมกลืน (จิราภรณ์ จันทน์โหม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562)



บทบาทของ “ตาปูบ้าน” ในชุมชน

“ตาปูบ้าน” มีบทบาทสำคัญและหลากหลายมิติในการดำรงชีวิตของชุมชน ไม่เพียงแต่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพบูชา แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างระเบียบทางสังคม ความสามัคคี และความผาสุกของคนในหมู่บ้าน บทบาทเหล่านี้สามารถจำแนกได้ดังนี้:

1. ผู้พิทักษ์และคุ้มครองชุมชน บทบาทหลักของ “ตาปูบ้าน” คือการเป็นผู้พิทักษ์และคุ้มครองชุมชนให้รอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ ทั้งจากสิ่งเหนือธรรมชาติและจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ชาวบ้านเชื่อว่า “ตาปูบ้าน” คอยดูแลรักษาผู้คน สัตว์เลี้ยง และพืชพรรณธัญญาหารในหมู่บ้านให้ปลอดภัยและอุดมสมบูรณ์ การสร้างศาลปูตาหรือตูปูตาในบริเวณ “ดอนปูตา” ซึ่งเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นป่าสงวนของชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในการปกป้องคุ้มครองนี้ การเลือกทำเลที่ตั้งศาลปูตาที่เงียบสงบ ร่มรื่น และมีต้นไม้ใหญ่ ก็เพื่อสื่อถึงความอุดมสมบูรณ์และสิริมงคลที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน (จิราภรณ์ จันทรโณม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562; อาณาจักรล้านช้าง, 2563)

2. ศูนย์รวมจิตใจและอัตลักษณ์ของชุมชน “ตาปูบ้าน” ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน ความเชื่อและการปฏิบัติต่อ “ตาปูบ้าน” เป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หล่อหลอมให้คนในชุมชนมีความผูกพันและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พิธีกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเป็นประจำ เช่น พิธีบวงสรวงและเลี้ยงปูตาประจำปีในเดือนหก (พฤษภาคม) เป็นโอกาสที่ชาวบ้านจะได้มารวมตัวกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน และเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน (จิราภรณ์ จันทรโณม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และ อัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562; อาณาจักรล้านช้าง, 2563) การที่ชาวบ้านทุกเพศทุกวัย ตั้งแต่เด็กนักเรียนจนถึงผู้สูงอายุ มาร่วมบวงสรวงและขอพรจาก “ตาปูบ้าน” แสดงให้เห็นถึงการสืบทอดความเชื่อจากรุ่นสู่รุ่น และการที่ “ตาปูบ้าน” เป็นที่พึ่งทางใจของคนทุกกลุ่มในชุมชน (จิราภรณ์ จันทรโณม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562)

3. กลไกควบคุมทางสังคมและจริยธรรม ความเชื่อใน “ตาปูบ้าน” ยังเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมทางสังคมและสร้างจริยธรรมให้กับคนในชุมชน ชาวบ้านเชื่อว่าหากมีการกระทำที่ไม่เหมาะสมหรือผิดจารีตประเพณี “ตาปูบ้าน” อาจแสดงอาการผ่าน “เฒ่าจ้ำ” เพื่อตักเตือนและให้แก้ไข (จิราภรณ์ จันทรโณม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562) ดังที่กล่าวไว้ว่า “พ่อแม่จะด่าลูกอย่างหยาบคายก็ไม่ได้ผิดปูตา” (อาณาจักรล้านช้าง, 2563) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความเชื่อนี้มีอิทธิพลต่อการวางรากฐานทางจริยธรรมและระเบียบวินัยของชุมชน ทำให้คนในหมู่บ้านอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่มีการข่มเหงรังแกกัน การเคารพต่อ “ตาปูบ้าน” จึงไม่ใช่เพียงการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่เป็นการเคารพต่อกฎเกณฑ์และบรรทัดฐานทางสังคมที่บรรพบุรุษได้วางไว้

4. สื่อกลางในการติดต่อสื่อสารกับโลกวิญญาณ บทบาทของ “เฒ่าจ้ำ” หรือ “พ่อเฒ่าจ้ำ” เป็นสิ่งสำคัญในการเชื่อมโยงชาวบ้านกับ “ตาปูบ้าน” “เฒ่าจ้ำ” ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ และเป็นผู้ที่ “ตาปูบ้าน” สามารถประทับทรงเพื่อสื่อสารกับคนในชุมชนได้ (จิราภรณ์ จันทรโณม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และ อัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562; อาณาจักรล้านช้าง, 2563) การสื่อสารนี้เกิดขึ้นในหลายรูปแบบ เช่น การบอกกล่าวถึงสิ่งผิดปกติ การตักเตือนผู้ที่กระทำความผิด หรือการให้พรและคำแนะนำต่างๆ การมี “เฒ่าจ้ำ” เป็นผู้เชื่อมโยง ทำให้ความเชื่อใน “ตาปูบ้าน” มีความจับต้องได้ และเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของชาวบ้าน

โดยสรุป “ตาปูบ้าน” ในชุมชนจึงเป็นมากกว่าความเชื่อ แต่เป็นระบบที่ซับซ้อนซึ่งมีบทบาทสำคัญในการปกป้องคุ้มครอง สร้างความสามัคคี ควบคุมพฤติกรรมทางสังคม และเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและผาสุก

2. การจัดการศรัทธาและระบบความเชื่อเกี่ยวกับ “ตาปูบ้าน” ในชุมชน

การจัดการศรัทธาและระบบความเชื่อเกี่ยวกับ “ตาปูบ้าน” ในชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการดำรงชีวิตและสร้างความผาสุกให้กับชุมชน การจัดการศรัทธานี้ไม่ได้เป็นเพียงพิธีกรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกทางสังคมที่ช่วยธำรงรักษาคุณค่าและระเบียบของชุมชนไว้ได้อย่างยั่งยืน

1. การสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ “ดอนปู่ตา” และ “ศาลปู่ตา” การแสดงออกถึงศรัทธาแรกเริ่มคือการสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับ “ตาปูบ้าน” ซึ่งก็คือ “ดอนปู่ตา” และ “ศาลปู่ตา” หรือ “ตูบปู่ตา” (จิราภรณ์ จันทรโณม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562; อาณาจักรล้านช้าง, 2563) “ดอนปู่ตา” มักจะเป็นป่าขนาดเล็กที่ได้รับการดูแลรักษาอย่างดี ถือเป็นเขตหวงห้ามที่ผู้ใดจะรุกร้าหรือแสดงวาทะหาญคายไม่ได้ การเลือกทำเลที่ตั้งศาลปู่ตา/ศาลตายายมักจะอยู่ในบริเวณทุ่งนาผืนใหญ่ที่เรียบสงบ ร่มรื่น มีต้นไม้ใหญ่ ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อเรื่องความอุดมสมบูรณ์และสิริมงคลที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน (จิราภรณ์ จันทรโณม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562) การสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์นี้เป็นการกำหนดขอบเขตทางกายภาพและจิตวิญญาณที่ชัดเจน แสดงให้เห็นถึงความเคารพและความสำคัญของ “ตาปูบ้าน” ในฐานะผู้พิทักษ์และผู้ดูแลชุมชน

2. พิธีกรรมบวงสรวงและเลี้ยงปู่ตา การเชื่อมโยงระหว่างโลกมนุษย์และโลกวิญญาณ พิธีกรรมบวงสรวงและเลี้ยงปู่ตาเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศรัทธาในชุมชน โดยจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในช่วงเดือน 6 (ประมาณเดือนพฤษภาคม) ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นฤดูฝนและฤดูเพาะปลูก (จิราภรณ์ จันทรโณม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562; อาณาจักรล้านช้าง, 2563) พิธีนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแสดงความกตัญญูต่อ “ตาปูบ้าน” และขอพรให้คุ้มครองป้องกันภัยอันตรายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน ให้มีความสิริมงคล ความอุดมสมบูรณ์ และความปลอดภัยจากอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นกับการเริ่มต้นทำนา (จิราภรณ์ จันทรโณม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562)

ในพิธีชาวบ้านจะเตรียมข้าวปลาอาหาร เครื่องเซ่นไหว้ต่างๆ เช่น หัวหมู เป็ด ไก่ น้ำแดง หรือเหล้า รวมถึงการนำห่านาคา มัดแทนวัว ควาย เป็ด ไก่ และคน ไปรวมกันบริเวณพิธีที่ดอนปู่ตา (จิราภรณ์ จันทรโณม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562) “เฒ่าจ้ำ” หรือ “พ่อเฒ่าจ้ำ” ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างชาวบ้านกับ “ตาปูบ้าน” จะเป็นผู้นำในการประกอบพิธี (จิราภรณ์ จันทรโณม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562; อาณาจักรล้านช้าง, 2563) นอกจากนี้ ในพิธียังมีการเสี่ยงทายดินฟ้าอากาศและความอุดมสมบูรณ์ของพืชผลทางการเกษตร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการวางแผนการเพาะปลูกของชุมชน (จิราภรณ์ จันทรโณม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562) หลังเสร็จพิธีชาวบ้านจะแบ่งข้าวปลาอาหารไปกินเพื่อเป็นสิริมงคล ซึ่งเป็นการสร้างความผูกพันและความสามัคคีในชุมชนไปพร้อมกัน

3. การขนานศาลกล่าวและการแก้บน กลไกเสริมสร้างศรัทธา ชาวบ้านมีการขนานศาลกล่าวกับ “ตาปูบ้าน” เพื่อขอพรในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น การเรียน การค้าขาย การเดินทาง หรือแม้แต่ว่าการรักษาโรคร้ายไข้เจ็บ การขนานนี้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในอำนาจของ “ตาปูบ้าน” ที่สามารถช่วยเหลือและดลบันดาลให้เกิดสิ่งดีๆ ขึ้นได้ หากสิ่งที่บนบานไว้ประสบความสำเร็จ



ชาวบ้านก็มีการแก้บนตามที่ได้กล่าวไว้ เช่น การถวายเครื่องเซ่นไหว้หรือการแสดงมหรสพอย่างหมอลำหรือภาพยนตร์ กระบวนการบนบานและแก้บนนี้เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความศรัทธาและความผูกพันระหว่างคนในชุมชนกับ “ตาปู่บ้าน” ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เนื่องจากการพิสูจน์ให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่จับต้องได้จากความเชื่อของตน (จิราภรณ์ จันทรโณม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562)

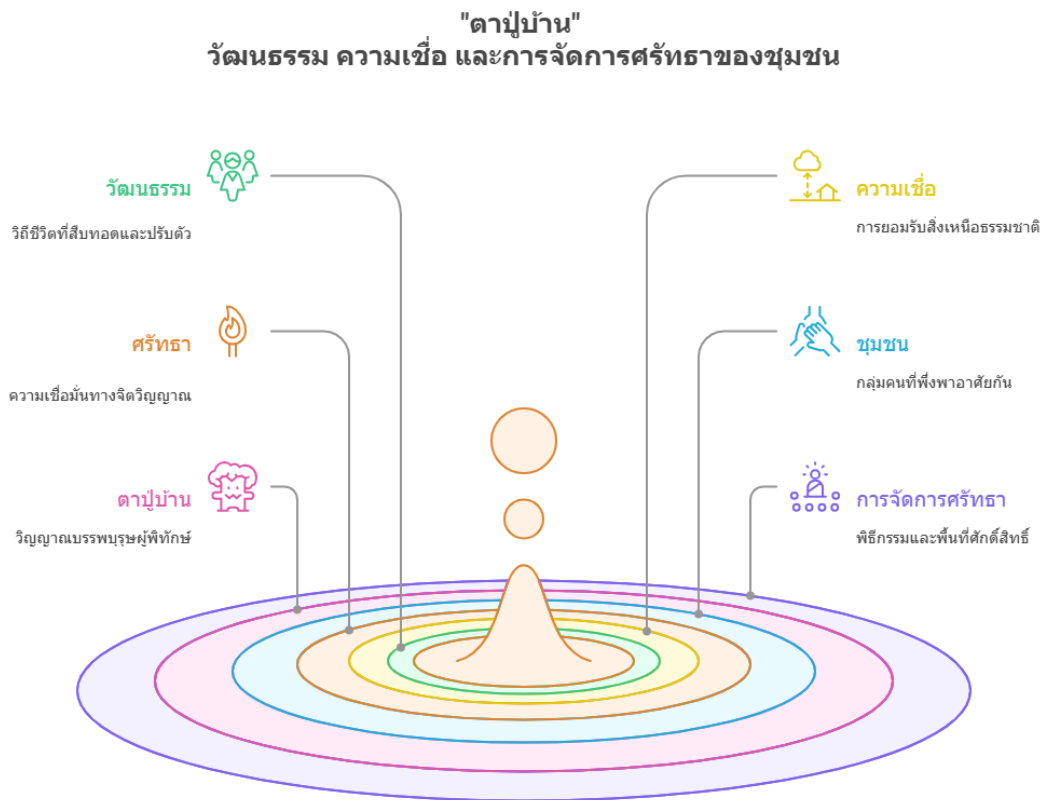
4. บทบาทของ “เฒ่าจ๋า” ในการจัดการศรัทธา “เฒ่าจ๋า” หรือ “พ่อเฒ่าจ๋า” มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศรัทธาและระบบความเชื่อเกี่ยวกับ “ตาปู่บ้าน” ในชุมชน (จิราภรณ์ จันทรโณม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562; อาณาจักรล้านช้าง, 2563) นอกจากจะเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ แล้ว “เฒ่าจ๋า” ยังเป็นผู้ที่ “ตาปู่บ้าน” สามารถประทับทรงเพื่อสื่อสารกับคนในชุมชนได้ การสื่อสารนี้มีความสำคัญอย่างมากในการควบคุมพฤติกรรมทางสังคมและสร้างจริยธรรมให้กับคนในชุมชน หากมีคนในชุมชนกระทำความผิดจารีตประเพณี “ตาปู่บ้าน” อาจแสดงอาการผ่าน “เฒ่าจ๋า” เพื่อตักเตือนและให้แก้ไข โดยผู้กระทำความผิดจะต้องนำดอกไม้ธูปเทียนไปบอกกล่าวเพื่อขอขมา (จิราภรณ์ จันทรโณม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว, 2562) บทบาทของ “เฒ่าจ๋า” จึงเป็นเสมือนผู้รักษากฎและเป็นที่ปรึกษาทางจิตวิญญาณของชุมชน

5. ระบบความเชื่อที่ผสมผสานและปรับตัว ความเชื่อเรื่อง “ตาปู่บ้าน” มิได้ดำรงอยู่โดยแยกขาดจากความเชื่ออื่น แต่มีการผสมผสานและปรับตัวให้สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังที่ จิราภรณ์ จันทรโณม, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และอัจฉริยะ วงษ์คำขาว (2562) อธิบายว่า แนวคิดผีฟ้า ซึ่งเกี่ยวข้องกับผีบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีรากฐานจาก 3 แนวคิด ได้แก่ ศาสนาพราหมณ์ (พระพรหม) ความเชื่อเรื่องผีของชาวอีสาน (พญาแถน) และพระพุทธศาสนา (พระอินทร์) การผสมผสานนี้สะท้อนถึงความยืดหยุ่นของระบบความเชื่อ ที่สามารถรับอิทธิพลจากภายนอกมาปรับใช้โดยยังคงรักษาแก่นดั้งเดิมไว้ นอกจากนี้ ความเชื่อเรื่อง “ตาปู่บ้าน” ยังสัมพันธ์กับคติเรื่องเจ้าภูมิเจ้าไพร ผีป่า และผีสนามนางไม้ ซึ่งเป็นรากฐานความเชื่อของชาวอีสานที่มองว่าทุกสิ่งมีชีวิตอยู่ปกปักษ์รักษา หากผู้ใดละเมิดจะถูกลงโทษ ความเชื่อนี้ทำหน้าที่เป็นกลไกควบคุมสังคม และสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ (อาณาจักรล้านช้าง, 2563) จึงเป็นพลังศรัทธาที่หล่อหลอมให้ชุมชนมีความสามัคคี ปฏิบัติตามจารีต และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

บทสรุป

“ตาปู่บ้าน” เป็นมากกว่าความเชื่อทางไสยศาสตร์ แต่เป็นระบบความเชื่อที่มีความซับซ้อนและมีพลวัต ซึ่งทำหน้าที่เป็นรากฐานสำคัญในการดำรงชีวิตทางสังคม วัฒนธรรม และจิตวิญญาณของคนในชุมชน ความเชื่อนี้มีบทบาทสำคัญในการเป็น **ผู้พิทักษ์และคุ้มครองชุมชน** โดยคนในชุมชนเชื่อว่าตาปู่บ้านคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยปกป้องคุ้มครองผู้คนจากภัยอันตรายต่าง ๆ ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข นอกจากนี้ ยังเป็น **ศูนย์รวมจิตใจและอัตลักษณ์ของชุมชน** ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันของคนในชุมชนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่เป็น **กลไกควบคุมทางสังคมและจริยธรรม** ที่ช่วยสร้างความสามัคคี ความสงบสุข และความมีระเบียบวินัยในชุมชน โดยคนในชุมชนจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และข้อห้ามที่เกี่ยวข้องกับตาปู่บ้านอย่างเคร่งครัด สุดท้าย ความเชื่อนี้ยังทำหน้าที่เป็น **สื่อกลางในการติดต่อสื่อสารกับโลกวิญญาณ** ผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ และบุคคลสำคัญอย่าง “เฒ่าจ๋า” ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลและสื่อสารกับตาปู่บ้าน แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนในอดีตที่รู้จักใช้ความเชื่อเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชนกับธรรมชาติ

การจัดการศรัทธาต่อ “ตาปูบ้าน” แสดงออกผ่านการสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น “ดอนปู่ตา” และ “ศาลปู่ตา” การจัดพิธีกรรมบวงสรวงและเลี้ยงปู่ตาประจำปี การขนานศาลกล่าวและการแก้บน ซึ่งล้วนเป็นกลไกที่ช่วยเสริมสร้างความผูกพันและความศรัทธาของคนในชุมชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ระบบความเชื่อนี้ยังมีความยืดหยุ่นและสามารถผสมผสานกับความเชื่ออื่น ๆ เช่น ศาสนา พราหมณ์และพระพุทธศาสนา ได้อย่างกลมกลืน แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวของวัฒนธรรมท้องถิ่น



แผนภาพที่ 1 สรุปความเชื่อมโยงของ “ตาปูบ้าน” กับ วัฒนธรรม ความเชื่อ และการจัดการศรัทธาของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. การอนุรักษ์และสืบทอด ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์และสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับ “ตาปูบ้าน” ให้คงอยู่ต่อไป โดยอาจจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และเข้าใจถึงความสำคัญของความเชื่อนี้ เพื่อให้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอันทรงคุณค่านี้ไม่เลือนหายไปตามกาลเวลา
2. การศึกษาเพิ่มเติม ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทของ “ตาปูบ้าน” ในการพัฒนาชุมชนในมิติอื่น ๆ เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือการนำหลักคิดจากการจัดการศรัทธามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ



3. การเผยแพร่ความรู้ ควรมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ “ตาปูบ้าน” และวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง เพื่อสร้างความเข้าใจและความตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- งามพิศ สัตย์สงวน. (2543). *หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: รามการพิมพ์.
- จิราภรณ์ จันทรโณม, สุวิน ทองปั้น, จรัส สีกา และ อัจฉริยะ วงษ์คำขาว. (2562). *แนวคิดผีฟ้าในเชิงปรัชญาของชุมชนบ้านนาเลี้ยว ตำบลนาเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 6(4), 329-332.
- ชัยนต์ วรรณระฤติ, & ฉันทนา บรรพศิริโชติ. (บรรณาธิการ). (2541). *ระบบความรู้พื้นบ้านปัจจุบัน: การวิจัยและพัฒนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาธิ์ฟ ต่อเลียบ. (2561). *จากความศรัทธาอันแรงกล้าสู่แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมนามธรรม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- เสกสรร ท้าวทุมมา. (2565). *การจัดการชุมชนเข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวด้วยกระบวนการประชาสังคมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.).
- ธวัช ปุณโณทก. (2528). ความเชื่อ. ใน *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน (เล่ม 1)*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- ประเวศ วะสี. (2559). *ความสำคัญของชุมชนและประชาสังคมในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน*. สืบค้นจาก <https://www.csdi.or.th/>
- พรพรหม ทิพยมนตรี. (2565). *เหตุผลของความเชื่อในสังคมไทย: ร่องรอยจากจารีกสุโขทัย*. Mahachula Academic Journal, 9(2), 141-153.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัฒน์ วัฒนสินธุ. (2568). *ศึกษาวัฒนธรรมตามแนวทางวัฒนธรรมศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และนวัตกรรม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 4(2), 93-102.
- ไพศาล เต็งหิรัญ. (2563). *ความหมายและความสำคัญของซูรอในอิสลาม. วารสารมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*, 17(1), 1-12.
- มนตรี หลินภู และพระพุทระกูล พุทธรักขิโต (หลินภู). (2566). *ศรัทธา 4 กับการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู : นิยามองค์ประกอบ และการประยุกต์ใช้. วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*, 7(14).
- วิราวรรณ สมพงษ์เจริญ. (2550). *คติความเชื่อของคนไทยสมัยสุโขทัย พ.ศ. 1726 - พ.ศ. 2006*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- ลัญจกร นิลกาญจน์. (2561). *วัฒนธรรมความเชื่อ กับการจัดการศรัทธาของชุมชน. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*, 10(2), 11-20.



ศิลป์ชัย เชาวน์เจริญรัตน์. (2558). ศาสนาบรรพกาล (Primitive religion). สืบค้นจาก

https://sinchaichao.blogspot.com/2015/06/blog-post_73.html

สุพรัต บุญอ่อน และธีรพันธ์ เชิญรัมย์. (2567). ความเชื่อในสังคมไทย. บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัย
สงฆ์นครสวรรค์, 12(3) 109-119.

อาณาจักรล้านช้าง. (2563, 15 กันยายน). ตาปู่ เป็นผีประจำหมู่บ้านที่ชาวบ้านเคารพนับถือ. สืบค้นจาก

<https://www.facebook.com/media/set/?vanity=100064273050342&set=a.704033691749060>

อุทัย ปริญาสุทินนท์. (2558). การจัดการชุมชน: มโนทัศน์และทฤษฎีที่จำเป็นต้องทบทวน. วารสารการ
จัดการสมัยใหม่, 13(2), 11-22.



ความท้าทายของการบริหารจัดการเงินนอกงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
Challenges of managing the extra-budgetary funds
in local government organizations

เสกสรรค์ จันทร, นิภาพรณ เจนสันติกุล และรักพงษ์ แสนศรี
Seksan Jantra, Nipapan Jensantikul and Rakpong Sansri

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Faculty of Humanities and Social Science, Khon Kaen University

*Corresponding Author, Email: seksan_j@kkumail.com

Received 28/05/2025 | Revised 29/06/2025 | Accepted 30/06/2025

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์บทบาท การบริหาร และผลกระทบของเงินนอกงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งถือเป็นแหล่งทรัพยากรทางการเงินที่สำคัญ นอกเหนือจากงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลกลาง การใช้เงินนอกงบประมาณในท้องถิ่นมีข้อดีในแง่ของคามยืดหยุ่นและความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนในเชิงเร่งด่วน อย่างไรก็ตาม ความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการยังคงเป็นความท้าทายสำคัญ บทความนี้แสดงการวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ เช่น บทบาทหน้าที่และการกำกับดูแลเงินนอกงบประมาณ ความโปร่งใสความรับผิดชอบทางการเงิน รวมถึงศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของเงินนอกงบประมาณ การศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัย และกรณีศึกษาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีลักษณะการบริหารเงินนอกงบประมาณที่แตกต่างกัน โดยเน้นให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการจัดการ รวมถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถลดความเสี่ยงของการใช้งบประมาณผิดวัตถุประสงค์ และเพิ่มความไว้วางใจในระบบการคลังท้องถิ่น การเสริมสร้างกรอบการกำกับดูแลที่ชัดเจน การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การใช้งบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดการที่ขาดความโปร่งใสและความรับผิดชอบ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; เงินนอกงบประมาณ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This academic article focuses on analyzing the role, management, and impact of extra-budgetary funds in local administrative organizations, which are considered an important source of financial resources in addition to the budget allocated by the central government. The use of extra-budgetary funds in local areas has advantages in terms of



flexibility and the ability to respond to urgent community needs. However, transparency and efficiency in management remain major challenges.

This article presents an analysis of issues such as the role, duty, and supervision of extra-budgetary funds, transparency, and financial accountability, as well as a study and analysis of the economic and social impacts of extra-budgetary funds. This study uses documentary research and case studies from local administrative organizations with different extra-budgetary funds management characteristics, emphasizing factors affecting success and failure in management, as well as policy recommendations that can reduce the risk of budget misuse and increase trust in the local financial system. Strengthening a clear regulatory framework, developing human potential, and disclosing information to the public are important factors that will help the use of extra-budgetary funds to be effective and sustainable, to appropriately respond to community needs, and to reduce risks that may arise from management that lacks transparency and accountability.

Keywords: Management; Extra-budgetary Funds; Local Administrative Organizations

บทนำ

ประเทศไทยได้แบ่งระบบการบริหารแบบกระจายอำนาจออกจากการบริหารจากส่วนกลางเมื่อปี พ.ศ. 2540 เพื่อที่จะให้ท้องถิ่นนั้นสามารถบริหารจัดการและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนา เศรษฐกิจท้องถิ่น ระบบสาธารณสุข โภค และสาธารณสุขการด้วยตนเอง (วุฒิสภา ต้นไชย, ม.ป.ป.) โดยใช้ชื่อว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

สำหรับการบริหารงาน การสร้างบริการสาธารณะ การบริการประชาชน และอื่น ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงได้รับการจัดสรรจากราชการส่วนกลาง โดยเงินที่ได้รับจัดสรรเพื่อเป็นงบประมาณหรือเงินอุดหนุนนั้นสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) เงินอุดหนุนทั่วไป และ 2) เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ ซึ่งจุดประสงค์และการใช้จ่ายของเงินอุดหนุนทั้งสองนั้น มีวัตถุประสงค์และระเบียบการใช้จ่ายที่แตกต่างกันตามกรอบที่กฎหมายกำหนด เนื่องจากเป็นงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรซึ่งได้มีการผ่านความเห็นจากรัฐสภา ก่อนที่จะสามารถที่จะนำมาจัดสรรเป็นงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ดังนั้นแล้วในการใช้จ่ายเงินงบประมาณเพื่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีความไม่คล่องตัว ขาดความอิสระในการใช้จ่าย และใช้ระยะเวลาในการเบิกจ่ายเงินงบประมาณที่ต้องทำตามระเบียบนั้นค่อนข้างนาน รวมถึงการมีอย่างจำกัดของจำนวนเงินที่จะต้องใช้ในการบริหารงาน โดยเฉพาะเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และดารุณี พุ่มแก้ว, 2560) ที่มีข้อจำกัดในการเบิกจ่ายเพื่อนำมาใช้ในการบริหารงาน รวมถึงการจัดสรรงบประมาณที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ท้องถิ่นอีกด้วย

การคลังท้องถิ่นถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรเงินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในท้องถิ่นของตน นอกเหนือจากเงินงบประมาณที่หรือเงินอุดหนุนที่ได้รับการจัดสรรมาจากส่วนกลางแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีรายได้ที่ไม่ได้มาจากการจัดสรรจากงบประมาณประจำปีของ



ส่วนกลาง ซึ่งเรียกว่าเงินนอกงบประมาณ กล่าวคือ บรรดาเงินทั้งปวงที่หน่วยงานของรัฐจัดเก็บหรือได้รับไว้ เป็นกรรมสิทธิ์ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือจากนิติกรรมหรือนิติเหตุ หรือกรณีอื่นใด ที่ต้องนำส่งคลัง แต่มีกฎหมาย อนุญาตให้สามารถเก็บไว้ใช้จ่ายได้โดยไม่ต้องนำส่งคลังนั้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีอยู่ของเงินนอกงบประมาณ เพื่อการบริหารจัดการ การกำกับดูแล ความรับผิดชอบ และการตรวจสอบการเบิกจ่าย เพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืน และประโยชน์สูงสุด จึงถือเป็นความท้าทายที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จักต้องคำนึงเป็นหลักสำคัญในการใช้จ่ายเงินนอกงบประมาณให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากระเบียบ กฎหมาย กำหนดให้เงินนอกงบประมาณนั้น เป็นรายได้ที่หน่วยงานราชการสามารถใช้ได้อย่างอิสระตามความประสงค์ของหน่วยงานหรือองค์กร และไม่มี ความจำเป็นต่อนำส่งคลังเมื่อสิ้นปีงบประมาณหนึ่ง ๆ ซึ่งประเด็นนี้เป็นข้อท้าทายในการบริหารเงินนอกงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ทั้งนี้สุพัฒน์จิตร ลาตบัวขาว (2563) กล่าวว่ามีความจำเป็นที่ต้องปฏิรูประบบการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสร้างความยั่งยืนในระยะยาว โดยต้องมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพในการจัดเก็บรายได้ การปรับปรุงกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และลดการพึ่งพาเงินอุดหนุนจากส่วนกลาง เพื่อที่จะก่อให้เกิดสภาพคล่องในการใช้จ่ายเพื่อการบริหารงานของหน่วยงาน และมีอิสระมากขึ้นในการใช้จ่าย

จากที่กล่าวมาถือเป็นจุดสำคัญที่ผู้เขียนนำมาตั้งประเด็นเป็นข้อสังเกตในการศึกษาครั้งนี้ โดยจะทำการศึกษาในลักษณะการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่และการกำกับดูแลเงินนอกงบประมาณ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบทางการเงิน รวมถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลในบทความ วารสาร เอกสารวิชาการหรือในแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องและน่าเชื่อถือ อีกทั้งผู้เขียนได้เสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถลดความเสี่ยงของการใช้งบประมาณผิดวัตถุประสงค์และแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับผู้กำหนดนโยบายและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของเงินนอกงบประมาณอันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนอย่างยั่งยืน โดยบทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทการบริหาร และผลกระทบของเงินนอกงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เงินนอกงบประมาณ: ความหมาย ประเภท แหล่งที่มา และพัฒนาการ

จากการศึกษานัยของคำว่า “เงินนอกงบประมาณ” ได้มีเอกสารวิชาการ บทความ วารสาร กฎหมาย หรือนักวิชาการต่างก็นิยามความหมายในทิศทางเดียวกัน คือ เงินทั้งปวงที่อยู่ในความรับผิดชอบของส่วนราชการที่นอกเหนือจากเงินประมาณรายจ่าย ได้รับอนุมัติหรือได้รับอนุญาตให้เก็บไว้ใช้จ่ายโดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน ดังนั้นเงินนอกงบประมาณหน่วยงานราชการหรือองค์กรรัฐนั้นสามารถใช้จ่ายได้อย่างอิสระมากกว่าเงินงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมาภายใต้กรอบกฎเกณฑ์และระเบียบการใช้งบประมาณที่มีความยุ่งยากและมีหลายขั้นตอน โดยประเภทและหน้าที่ของเงินนอกงบประมาณ จากเอกสารความรู้ทางราชการของกรมบัญชีกลาง เกี่ยวกับเงินนอกงบประมาณของกลุ่มพัฒนาเงินนอกงบประมาณ กรมบัญชีกลาง ระบุว่า ประเภทของเงินนอกงบประมาณไว้ 2 กลุ่มใหญ่ คือ 1. เงินทุนหมุนเวียน คือ กองทุน กองทุนสาธารณะ เงินทุน หรือเงินทุนหมุนเวียน เพื่อให้ส่วนราชการนำเงินงบประมาณไปใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ อีกทั้งยังสามารถนำเงินที่เป็นรายรับจากการดำเนินการของเงินทุนหมุนเวียนมาสมทบใช้จ่ายได้ในกิจการต่อไปโดยมิต้องนำส่งคลัง 2. เงินฝาก คือ เงินที่กระทรวงการคลังรับฝากไว้ และจ่ายคืนตามคำขอของผู้ฝากตามระเบียบ

2. หน้าที่ของเงินนอกงบประมาณนั้นมีกรอบในการใช้จ่าย ดังนี้

2.1 ช่วยให้เกิดความคล่องตัวด้านการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ ภารกิจ หรือวิสัยทัศน์ของหน่วยงานราชการ 2.2 ส่งเสริมภารกิจด้านงบประมาณ 2.3 ช่วยให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงบประมาณ และ 2.4 ช่วยเรื่องของการกระจายอำนาจการบริหาร

แหล่งที่มาของเงินนอกงบประมาณ ตามมาตรา 4, 12 และ 13 พ.ร.บ. เงินคงคลัง (2549) ได้ให้แนวทางเกี่ยวกับที่มาของเงินนอกงบประมาณไว้ เงินนอกงบประมาณ มีที่มาจากแหล่งรายได้ ดังนี้ 1. เงินทุนหมุนเวียน 2. เงินยืมหรือยืมตราสาร และ 3. เงินฝาก เช่น เงินค่าใช้จ่ายเก็บภาษีท้องถิ่น เงินค่าใช้จ่ายเงินค่าใช้จ่ายดำเนินการกงสุล เงินค่าใช้จ่ายในการบริหารที่ราชพัสดุ เป็นต้น

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าเงินนอกงบประมาณนั้น แม้มีอิสระในการใช้จ่ายที่มากกว่าเงินงบประมาณ แต่ก็ยังเป็นเงินหรือรายได้ที่ได้มาจากการอบกฏหมายหรือระเบียบ ที่มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน และจากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารเงินนอกงบประมาณของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น พบว่า มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้อย่างคลาดเคลื่อนจนทำให้ไม่สามารถนำเงินนอกงบประมาณมาใช้จ่ายได้อย่างถูกต้องโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ แต่ในทางความเป็นจริงต้องยอมรับว่ามีการใช้จ่ายเงินนอกงบประมาณมาโดยตลอด เห็นได้จากการตรากฎหมายที่ให้อำนาจในการบริหารเงินนอกงบประมาณอย่างต่อเนื่องแม้ว่าจะมีเนื้อหาที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญก็ตาม การแบ่งพัฒนาการของกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารเงินนอกงบประมาณนั้น จึงใช้การบริหารงบประมาณในส่วนเงินนอกงบประมาณที่เป็นรายได้มาเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ยุค ดังนี้

1) ยุคที่ห้ามการบริหารเงินนอกงบประมาณ เป็นยุคหลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ทำให้คณะราษฎรจำเป็นต้องรวมอำนาจทุกอย่างไว้ที่สภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจในการพิจารณาอนุมัติงบประมาณ และมีอำนาจบริหารประเทศอย่างแท้จริง ในทางข้อเท็จจริงก็ไม่ปรากฏว่ามีการตรากฎหมายให้อำนาจบริหารเงินนอกงบประมาณขึ้นแต่อย่างใด

2) ยุคที่อนุญาตให้มีการบริหารเงินนอกงบประมาณ โดยเริ่มต้นขึ้นจากการตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พุทธศักราช 2476 ซึ่งนับว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกๆ ที่ให้หน่วยงานของรัฐมีการบริหารเงินนอกงบประมาณเป็นของตนเอง และหลังจากนั้นก็มีการตรากฎหมายที่มีบทบัญญัติเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติดังกล่าวมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะมีการบัญญัติให้เงินรายได้เหล่านั้นมีต้องนำส่งเข้าเป็นเงินคงคลังอีกด้วย ในยุคนี้ไม่ปรากฏว่ารัฐธรรมนูญได้มีบทบัญญัติจำกัดการบริหารเงินนอกงบประมาณในส่วนที่เป็นรายได้ของหน่วยงานของรัฐแต่อย่างใด

3) ยุคที่ควบคุมการบริหารเงินนอกงบประมาณ ยุคนี้เริ่มจากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้มีบทบัญญัติให้หน่วยงานของรัฐที่มีเงินรายได้ที่ไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน หรือก็คือเงินนอกงบประมาณที่มีได้เป็นเงินคงคลังนั่นเอง ต้องทำรายงานการรับและการใช้จ่ายเงินดังกล่าวเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เมื่อสิ้นปีงบประมาณทุกปี เพื่อให้คณะรัฐมนตรีทำรายงานเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาต่อไป อันเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกๆ ที่มีแนวคิดในการควบคุมการบริหารเงินนอกงบประมาณ และส่งผลมาจนถึงปัจจุบันที่มีการควบคุมการบริหารเงินนอกงบประมาณโดยพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติไว้แน่นอน (นันทกร เกรียงศิริ, 2562)

สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณในส่วนเงินนอกงบประมาณที่เป็นรายได้ ปรากฏหลัง พ.ศ. 2475 และมีความชัดเจนมากขึ้นเมื่อมีการควบคุมการบริหารเงินนอกงบประมาณโดยกำหนด



พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

บทบาทการบริหาร และผลกระทบของเงินนอกงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในส่วนนี้จะเป็นการอธิบายและวิเคราะห์ถึงบทบาทการบริหาร และผลกระทบของเงินนอกงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งผู้เขียนได้ศึกษาข้อมูลจาก บทความ เอกสารราชการ วารสาร เว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ และแหล่งอื่น ๆ ที่น่าเชื่อถือและได้รับการตรวจสอบและเผยแพร่อย่างถูกต้องแล้ว นำมาวิเคราะห์และอธิบายในแต่ละมิติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น

สำหรับข้อมูลจาก เอกสารคำอธิบายเงินนอกงบประมาณ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ อธิบายหน้าที่ของเงินนอกงบประมาณไว้ว่าพิจารณาแบ่งตามภารกิจ คือ ภารกิจพื้นฐาน ใช้จ่ายเพื่อการบริหารจัดการภายในทั่วไปของหน่วยงาน รายจ่ายประจำ เพื่อการบริหารบุคคลากรภาครัฐ เช่น ค่าจ้าง ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ เป็นต้น รายจ่ายลงทุน เพื่อจัดหาทรัพย์สินประเภททุน เช่น ครุภัณฑ์ สำนักงาน บ้านพักราชการ เป็นต้น ภารกิจเพื่อการพัฒนา ใช้จ่ายเพื่อประโยชน์โดยตรงของสาธารณะ รายจ่ายประจำ เพื่อการบริหารจัดการโครงการ เช่น ลูกจ้างโครงการ ค่าใช้จ่ายฝึกอบรม เงินอุดหนุนเงินช่วยเหลือบุคลากรภายนอก เป็นต้น รายจ่ายลงทุน เพื่อจัดหาทรัพย์สินประเภททุน เช่น ระบบสารสนเทศ ค่าสาธารณูปโภคพื้นฐาน เป็นต้น

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความสำคัญของเงินนอกงบประมาณนั้นมีอย่างยิ่งกับการ บริหารงานและการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอาจจะบ่งชี้ได้ว่าหาก อปท. ใดที่มี นโยบายหรือแนวทางด้านการคลังเกี่ยวกับเงินนอกงบประมาณที่ดีก็จะยิ่งช่วยให้เกิดสภาพคล่องในการ บริหารงานที่มีประสิทธิภาพและสามารถที่จะบริการสาธารณะได้อย่างทันทั่วถึงที่ จึงเป็นความจำเป็นที่ อปท. จะต้องมีความรู้หรือนวัตกรรมในการจัดเก็บรายได้แก่หน่วยงาน เช่น การใช้มาตรการในการจัดเก็บ ภาษีท้องถิ่นด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการยื่นชำระภาษีท้องถิ่น (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2565) เพื่อเป็นการกระตุ้นและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการชำระภาษี และช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่ ท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

ในด้านการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับการคลัง จากการศึกษาข้อมูลทำให้ ทราบว่า ปัจจุบันนั้นปัญหาเกี่ยวกับการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังเป็นปัญหาที่เรื้อรังและมีอยู่ จนถึงปัจจุบัน แม้จะมีการหาแนวทางในการแก้ปัญหาในหลาย ๆ แนวทาง แต่กระนั้นก็ยังคงมีปัญหที่เกิดขึ้นอยู่ ซึ่ง อัยยวี วีระพันธ์พงศ์ (2566) กล่าวว่า ปัญหาที่เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของการคลังในองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ปัญหาด้านรายได้ ซึ่งเป็นผลสะท้อนมาจากหลาย ๆ อย่าง เช่นการได้รับจัดสรร งบประมาณจากส่วนกลางที่เกิดความเหลื่อมล้ำในบางพื้นที่ หรือการกระจุกตัวของงบประมาณในบางพื้นที่ บางจังหวัด ก่อให้เกิดผลกระทบต่อหลาย ๆ ส่วนในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร ทำให้บุคลากรขาดความรู้ความเชี่ยวชาญใน ภาระหน้าที่ ขาดการพัฒนาต่อยอด หรืออบรมเพิ่มพูนองค์ความรู้ เพราะบุคลากรคือกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กร และการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน

ดังนั้นแนวทางแก้ไข ควรจะต้องมีการทบทวนโครงสร้างการจัดสรรงบประมาณในภาพรวม โดย การเน้นการกระจายงบประมาณจากภารกิจพื้นที่ส่วนกลางไปยังภารกิจพื้นที่จังหวัดให้มากขึ้น (มีชัย ออ สุวรรณ และคณะ, 2564) เพื่อลดปัญหาเรื่องรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในด้านบทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่องบประมาณ เป็นที่แน่ชัดว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น สถานะคือหน่วยงานราชการ จึงมีสิทธิและหน้าที่ในการกำกับดูแล ใช้จ่าย จัดเก็บ และหาหรือใช้ประโยชน์จากเงินนอกงบประมาณอันซึ่งได้รับจัดสรรหรือหามาได้ ตามแต่กรณี จะต้องมีการบริหารการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้ โดยต้องใช้ตามวัตถุประสงค์ มีการเปิดเผยข้อมูลการใช้จ่ายต่อสาธารณะตามกฎหมาย และได้รับการตรวจสอบจากหน่วยตรวจสอบ ภายในเกี่ยวกับการใช้จ่ายด้วย โดยต้องมีการบันทึกรายงานการใช้จ่ายที่ชัดเจนและโปร่งใส โดยการบริหาร ราชการแผ่นดินและการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุผล ความจำเป็น 3 ประการ ประกอบด้วย 1) เสริมรายได้ที่ได้รับจากงบประมาณ ให้สามารถทำตามภารกิจ ของหน่วยงานได้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะภารกิจของหน่วยงานที่ไม่สามารถพึ่งแหล่งรายได้จาก งบประมาณเพียงอย่างเดียวได้ อาทิ สำนักงานประกันสังคม ที่มีการสมทบของผู้ประกันตนและนายจ้าง ร่วมด้วย 2) ดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สามารถรักษาความเป็นอิสระของส่วนราชการได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของหน่วยงานกำกับดูแลและองค์กรอิสระต่าง ๆ อาทิ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน 3) สามารถเบิกจ่ายได้คล่องตัวกว่าเมื่อเทียบกับงบประมาณ ทั้งในแง่การ ให้บริการที่เวลาเงินเข้า-ออกไม่สัมพันธ์กัน และไม่ผูกมัดกับกฎระเบียบราชการแบบปกติ โดยระเบียบที่ เกี่ยวข้องมีความยืดหยุ่นกว่าการเบิกจ่ายงบประมาณ เห็นได้จากอัตราการเบิกจ่ายเงินนอกงบประมาณ ใน ส่วนของทุนหมุนเวียนที่เฉลี่ยอยู่ที่ 99.93% ทั้งนี้บางหน่วยงานสามารถออกระเบียบการใช้จ่ายเงินนอก งบประมาณได้เอง ดังนั้นการใช้จ่ายเงินนอกงบประมาณจะอยู่นอกเหนือกระบวนการพิจารณาตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี (วนัช บัณฑิตาโสภณ, 2566)

ในด้านผลกระทบของเงินนอกงบประมาณในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การนำเงินนอกงบประมาณไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์และตรวจสอบได้ยาก ยิ่งสถานการณ์ปัจจุบันที่ ประเทศไทยนั้นประสบปัญหาในเรื่องของความเหลื่อมล้ำและความยากจนในสังคมไทย ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ ของไทยและของโลก แม้แต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้นองค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามามีบทบาท สำคัญในการแก้ปัญหา แต่ก็ไม่อาจจะทำให้ปัญหานั้นลดความรุนแรงหรือหายขาดไปจากสังคมได้เพราะ ส่วนหนึ่งมาจากปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน โดย นิภาพรณ เจนสันติกุล (2567) ได้กล่าวถึง สถานการณ์ ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยนั้นว่ามีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน การแก้ปัญหาจะต้องใช้ ข้อมูลที่มีจำนวนมากเพื่อนำมาวิเคราะห์และค้นหามาตรการต่าง ๆ เพื่อลดช่องว่างระหว่างคนรวยและคน จน ความเหลื่อมล้ำเฉพาะพื้นที่ และความเหลื่อมล้ำด้านคลังท้องถิ่น (อัครณัฐ วงศ์ปรีดี และธัชเฉลิม สุทธิ พงษ์ประชา, 2558; สุพัฒน์จิตร ลาตบัวขาว, 2563) ที่จะต้องนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทาง มาตรการที่จะ นำมาแก้ไข

ซึ่ง ธร ปิติตล (2564) ได้เสนอแนวทางแก้ไขอย่างหนึ่งที่ส่งผลต่อปัญหาความยากจนและความ เหลื่อมล้ำในไทย คือ การปรับเปลี่ยนสภาพทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ปรับเปลี่ยนโครงสร้าง การเมืองให้ทรัพยากรทางอำนาจถูกผลักดันหรือถูกถ่ายโอนไปสู่ ชนชั้นล่างให้ได้มากที่สุด เช่น นโยบาย สวัสดิการและการคุ้มครองแรงงาน เป็นต้น รวมถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของแต่ละท้องถิ่น สังเกตได้จากเมืองท่องเที่ยวหลักจะมีทรัพยากรที่พร้อม มีความมั่งคั่ง รายได้ต่อหัวของ ประชาชนสูงกว่าจังหวัดท่องเที่ยวที่เป็นเมืองรอง อีกทั้งในเรื่องการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐลงสู่ ท้องถิ่นมีความแตกต่างและเหลื่อมล้ำกัน ทั้งนี้เจตน์ ดิษฐอุตม (2561) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยว่าตัวแปร สำคัญในการที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาของท้องถิ่นนั้น ๆ คือการที่ท้องถิ่นได้รับการจัดสรรงบประมาณที่



เพียงพอ ที่จะสามารถนำไปพัฒนาในแต่ละด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ พบว่าการใช้จ่ายของภาครัฐที่มีต่อคุณภาพชีวิตประชาชนนั้นส่งผลอย่างมากต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและเป็นผลสะท้อนของการทำงานของภาครัฐว่ามีการใช้จ่ายงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ อีกทั้งรัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ ให้มีความเหมาะสมและเท่าเทียมกันทั้งเมืองหลักและเมืองรอง ซึ่ง ณ ปัจจุบันประเทศไทยเรานั้นได้ตระหนักถึงการพัฒนาและชูการท่องเที่ยวทั้งเมืองหลักและเมืองรองให้เท่าเทียมกันมากที่สุดและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยได้มีการสร้างนโยบายและดำเนินการมาแล้วตั้งแต่ปี 2558 แต่กระนั้น ส่วนแบ่งในเรื่องของการรายได้จากการท่องเที่ยวนี้ยังไม่ไปในทิศทางที่ดีมากนัก โดยรัฐบาลจำเป็นต้องทบทวนและคิดค้นหาแนวทางและกลยุทธ์ใหม่ ๆ อีกต่อไป (รักพงษ์ แสนศรี, ธฤชวรรณ อัมพรมหา และธนวรรณ วรสิงห์, 2566) เพราะฉะนั้นการที่รัฐสร้างนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นที่ดีและตอบโจทย์ต่อสถานการณ์ความต้องการของประชาชน และแก้ปัญหาได้ตรงจุดนั้นจะช่วยส่งเสริมการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ลดความเหลื่อมล้ำทางในพื้นที่ในสังคมและลดความยากจน เพิ่มรายได้ต่อหัวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (ศุภชัย ยาวะประภา และปิยากร หวังมหาร, 2564)

จากการศึกษาข้างต้นผู้เขียนสามารถวิเคราะห์ได้ว่าผลกระทบของการบริหารเงินนอกงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย ทั้งในเรื่องการจัดเก็บภาษี การหารายได้ในรูปแบบการท่องเที่ยว หรือการได้รับการจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางซึ่งเป็นผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ กล่าวคือผลกระทบทางบวก ช่วยให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสภาพคล่องในการบริหารงานและการบริการสาธารณะ ส่วนผลกระทบทางลบ เช่น ความเชื่อใจของประชาชนในการใช้จ่ายความโปร่งใส การขาดการตรวจสอบดูแลความถูกต้อง การขาดบุคลากรที่มีความรู้เชี่ยวชาญในการจัดการเงินนอกงบประมาณ เป็นต้น

บทสรุป

ความท้าทายในการบริหารจัดการเงินนอกงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเรื่องของการบริหารจัดการเงินนอกงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพของการดำเนินงานเพื่อลดความเสี่ยงทางการบริหาร โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

1. ความโปร่งใสและการตรวจสอบ ความเสี่ยงในการบริหารเงินนอกงบประมาณ คือ การขาดความโปร่งใส อาจนำไปสู่การทุจริตหรือการใช้จ่ายที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื่องจากระบบบริหารจัดการเงินนอกงบประมาณ (Non-Budgetary Management System: NBMS) กำกับดูแลเพียงในส่วนของทุนหมุนเวียนเท่านั้น ยังไม่สามารถครอบคลุมเงินนอกงบประมาณประเภท เช่น เงินนอกในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบันทึกข้อมูลด้วยระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น e-LAAS ดังนั้น ข้อมูลเงินนอกในปัจจุบันจึงมีเพียงทุนหมุนเวียนที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมบัญชีกลางเท่านั้น นอกจากนี้ ระบบดังกล่าวยังไม่สามารถเชื่อมโยงกับระบบรายงานการเงินรวมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐ (Consolidated Financial Statement Program : CFS) และระบบบริหารจัดการการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ (New GFMS Thai) (สำนักงบประมาณของรัฐบาล, 2566)

2. ปัญหาการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารเงินนอกงบประมาณ อาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการจัดการ ประกอบกับระบบต่าง ๆ เหล่านี้มีฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงกันบางส่วน เช่น งบประมาณรายจ่ายประจำปีของรัฐจัดสรรให้แก่ทุนหมุนเวียน ซึ่งยังไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูล และส่งต่อการ

ดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่องไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และอาจเป็นเหตุการณดำเนินงานของทุนหมุนเวียนมีความซ้ำซ้อน นอกจากนี้ในการรายงานผลการดำเนินงานผ่านระบบติดตามประเมินผลการดำเนินงานทุนหมุนเวียน (Revolving fund Evaluation system: RFES) ยังขาดช่องทางการชี้แจงข้อผิดพลาดหรือเหตุของการดำเนินงานไม่ครบถ้วนหรือเหตุของความล่าช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนด (สำนักงานประมาณของรัฐบาล, 2566)

3. ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้เงินนอกงบประมาณ อาจทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจและปัญหาความขัดแย้ง ดังที่ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2556) ระบุว่า งบประมาณแบบมีส่วนร่วมเป็นนวัตกรรมของกระบวนการงบประมาณที่สอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมและช่วยสร้างเสริมธรรมาภิบาลในการบริหารงานของรัฐ เพราะงบประมาณแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการงบประมาณ โดยมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกา การจัดลำดับความสำคัญ และการติดตามผลการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะ หลักการที่สำคัญของงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ประชาธิปไตยแบบรากหญ้า ความโปร่งใส ความเท่าเทียมกัน การรวมกลุ่มทางสังคม และการสร้างเสริมพลังประชาชน

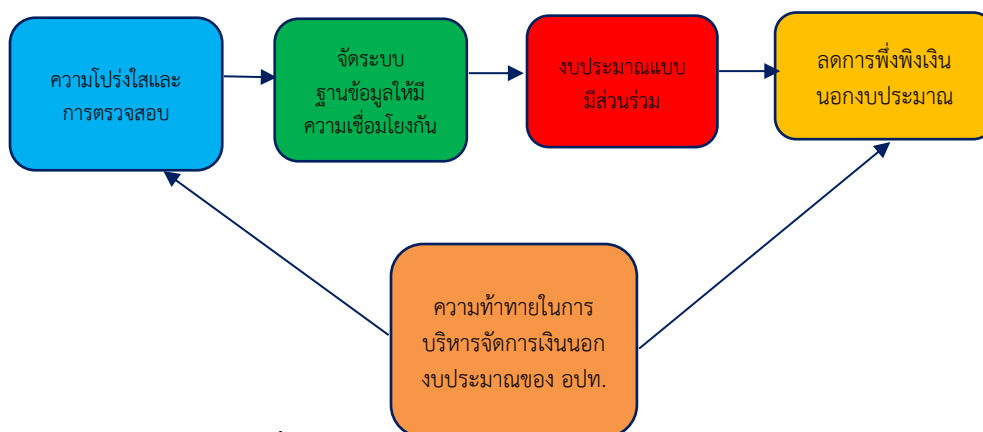
4. ปัญหาการพึ่งพิงเงินนอกงบประมาณ ในกรณีที่องค์กรบางแห่งพึ่งพารายได้จากเงินนอกงบประมาณมากเกินไปส่งผลให้การพัฒนาการบริหารจัดการงบประมาณปกติขาดประสิทธิภาพได้ ดังนั้นการบริหารงบประมาณควรเป็นไปตามกรอบวินัยทางการคลังด้านการจัดการเงินนอกงบประมาณและทุนหมุนเวียน โดยกำหนดกฎเกณฑ์ในการรักษาวินัยทางการคลังในการจัดการเงินนอกงบประมาณและทุนหมุนเวียน ได้แก่ การกำหนดหลักการในการมีเงินนอกงบประมาณ การกำหนดให้ฝากเงินนอกงบประมาณไว้กับกระทรวงการคลัง การกำหนดให้คืนเงินนอกงบประมาณ และการกำหนดหลักการในการตั้งทุนหมุนเวียน (เชมภัทร ทฤษฎิกุล, 2566)

จากการวิเคราะห์ข้างต้น ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะทางนโยบาย คือ การปรับปรุงระเบียบข้อบังคับ โดยการสร้างมาตรฐานใหม่ในการจัดการเงินนอกงบประมาณเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ในส่วนของข้อเสนอแนะทางปฏิบัติ คือ ควรเพิ่มความโปร่งใส โดยการเปิดเผยข้อมูลการรับ-จ่ายเงินให้ประชาชนทราบอย่างสม่ำเสมอ มุ่งเน้นการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากร เช่น การจัดอบรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินนอกงบประมาณ ควรมีการระบุชื่อกฎหมายเพิ่มเติมหรือเพิ่มมาตราที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การบริหารเงินนอกงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนพิจารณาการใช้จ่ายเงินรายได้ของหน่วยงานของรัฐที่ไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน ต้องอยู่ภายใต้กรอบวินัยการเงินการคลังด้วยซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นเงินงบประมาณหรือเงินนอกงบประมาณซึ่งเป็นเงินรายได้ที่ไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดินต่างต้องใช้จ่ายภายใต้กรอบวินัยการเงินการคลังด้วยเช่นกัน เพราะเงินเหล่านี้ถือเป็นเงินแผ่นดิน จึงต้องใช้จ่ายให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์เช่นเดียวกัน จะใช้ตามอำเภอใจไม่ได้



องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทและภารกิจในการบริหารจัดการเงินนอกงบประมาณ ซึ่งต้องมีการบริหารการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้ โดยต้องใช้ตามวัตถุประสงค์ มีการเปิดเผยข้อมูลการใช้จ่ายต่อสาธารณะตามกฎหมาย และได้รับการตรวจสอบจากหน่วยตรวจสอบภายในเกี่ยวกับการใช้จ่าย โดยต้องมีการบันทึกรายงานการใช้จ่ายที่ชัดเจนและโปร่งใส ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้กรอบวินัยการเงินการคลัง มีการจัดระบบฐานข้อมูลให้มีความเชื่อมโยงกัน มุ่งเน้นการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม และลดการพึ่งพิงเงินนอกงบประมาณ สรุปดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 ความท้าทายในการบริหารจัดการเงินนอกงบประมาณของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น



เอกสารอ้างอิง

- เขมภัทร ทฤษฎีคุณ. (2566). สภาพบังคับของกฎหมายวินัยทางการคลังของประเทศไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์*. 16 (2), 121-147.
- เจตน์ ดิษฐอดม. (2561). การใช้จ่ายภาครัฐกับคุณภาพชีวิตของประชาชน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. 11(1), 189-214.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และดารุณี พุ่มแก้ว. (2560). เงินอุดหนุนเฉพาะกิจและความเหลื่อมล้ำการคลังท้องถิ่นในประเทศไทย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*. 15(1), 118-138.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2556). งบประมาณแบบมีส่วนร่วม: บทเรียนจากต่างประเทศและความท้าทายสำหรับประเทศไทย. *วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*. 20(1), 9-39.
- ธร ปีติผล. (2564). *ความเหลื่อมล้ำไทย: บทวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจและอุดมการณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- นันทกร เกรียงศิริ. (2562). วิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารเงินนอกงบประมาณของประเทศไทย. *Graduate Law Journal*. 12(1), 64-76.
- นิภาพรณ เจนสันติกุล. (2567). ภาพลักษณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ: บทวิเคราะห์จากเอกสารทางวิชาการสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำไปปฏิบัติ. *รัฐสภาสาร*. 72(4), 121-137.
- มีชัย ออสุวรรณ และคณะ. (2564). การจัดสรรงบประมาณลงพื้นที่จังหวัดและความเหลื่อมล้ำด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*. 19(3), 5-28.
- รักพงษ์ แสนศรี, ธฤชวรรณ อัมพรมหา และธนวรรณ วรสิงห์. (2566). วิเคราะห์นโยบายท่องเที่ยวของรัฐบาลเพื่อกระจายจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้การท่องเที่ยวสู่จังหวัดที่ไม่ใช่เมืองหลวงผ่านโครงการระเบียบเศรษฐกิจของประเทศไทย. *มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*. 35(1), 87-106.
- วณิช บัณฑิตาโสภณ. (2566). *การคลังไทยในเงามืด – สำนวนภูมิทัศน์ของเงินนอกงบประมาณ*. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2567, จาก <https://www.the101.world/extrabudgetary-funds-in-shadow/>
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2565). นวัตกรรมการพัฒนารายได้ท้องถิ่น: การพัฒนาตัวแบบและบทเรียนสำคัญจากการวิจัยเชิงทดลอง. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 35(1), 87-136.
- วุฒิสาร ตันไชย. (ม.ป.ป.). *การกระจายภารกิจหน้าที่ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยุคใหม่*. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2567, จาก <http://www.local.moi.go.th/webst/botfam1.htm>
- ศุภชัย ยาวะประภาษ และปิยากร หวังมหาพร. (2564) *นโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- สุพัฒน์จิตร ลาตบัวขาว. (2563). การคลังท้องถิ่น: สภาพปัญหา และแนวทางแก้ไข. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*. 11(1), 189-214.
- สำนักงานงบประมาณของรัฐบาล. (2566). *เงินนอกงบประมาณ: สถานะทางการของเงินทุนหมุนเวียน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานงบประมาณของรัฐบาล สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อัชกรณ วังศ์ปรีดี และธัชเฉลิม สุทธิพงษ์ประชา. (2558). การกระจายอำนาจกับความเหลื่อมล้ำของการคลังท้องถิ่น: บทวิเคราะห์เงินอุดหนุนทั่วไป กรณีเปรียบเทียบระหว่างประเทศอินโดนีเซียและประเทศไทย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*. 13(2), 89-112.
- อัยรวี วีระพันธ์พงศ์. (2566). การสำรวจประเด็นการคลังในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. *วารสารมณีเชษฐาราม วัชรอมมณี*. 6(2), 1-17.



“ซูเปอร์ฮีโร่ในโลกแห่งความจริง: บทวิจารณ์วรรณกรรมว่าด้วยเพศสภาพและการต่อสู้ทางสังคม”
“Superheroes in the Real World: A Literary Critique on Gender
and Social Struggle”

พียดา ลาวรรณี¹, ประภากร พาป้อ²

Piyada Lawannee¹, Praphakorn Phapor

¹นักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

¹Undergraduate student, Bachelor of Education Program in Thai Language, Chaiyaphum Rajabhat University

²อาจารย์, คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

²Lecturer, Faculty of Education and Human Development, Chaiyaphum Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: phaphanant.ph@cpru.ac.th

Received 15/08/2025 | Revised 24/08/2025 | Accepted 24/08/2025

บทความวิจารณ์หนังสือ (Book review articles)

บทคัดย่อ

“ซูเปอร์ฮีโร่ในโลกแห่งความจริง: บทวิจารณ์วรรณกรรมว่าด้วยเพศสภาพและการต่อสู้ทางสังคม” เป็นบทวิจารณ์รวมเรื่องสั้น *DRAG QUEEN และซูเปอร์ฮีโร่คนอื่น ๆ* โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจประเด็น เพศสภาพ การต่อสู้ทางสังคม และการนิยามใหม่ของซูเปอร์ฮีโร่ในโลกความเป็นจริง กรอบการอ่านอาศัย แนวคิด *Queer Theory*, *Symbolism*, และ *Social Satire* การวิเคราะห์ครอบคลุมข้อมูลทั่วไปของ ผู้เขียน โครงสร้างเนื้อหา การสร้างตัวละคร และกลวิธีการเล่าเรื่อง เช่น การเล่าแบบสลับฉาก การใช้ สัญลักษณ์ และการเสียดสีสังคม โดยเฉพาะตัวละคร “ณพ” ผู้เป็นตัวแทนกลุ่ม LGBTQ+ ที่เผชิญแรง กดดันจากครอบครัวและสังคม ผลการอ่านชี้ให้เห็นว่าวรรณกรรมสะท้อนความขัดแย้งภายใน กระบวนการ ปลดปล่อยตนเองจากอำนาจปิตาธิปไตย และการเยียวยาบาดแผลในวัยเด็ก

คุณค่าของผลงานอยู่ที่การส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายทางเพศสภาพ การวิพากษ์ค่านิยม อนุรักษ์นิยม และการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อ่านค้นพบ “ซูเปอร์ฮีโร่” ในตัวเอง บทวิจารณ์นี้สรุปว่า วรรณกรรมเล่มนี้ไม่เพียงมอบความบันเทิง แต่ยังทำหน้าที่เป็นสื่อทางสังคมที่ช่วยขยายกรอบการเข้าใจ มนุษย์และสังคมร่วมสมัย

คำสำคัญ: ซูเปอร์ฮีโร่; เพศสภาพ; การต่อสู้ทางสังคม; การค้นหาตัวตน; การวิพากษ์สังคม

Abstract

“Superheroes in the Real World: A Literary Critique on Gender and Social Struggle” is a literary review of the short story collection *DRAG QUEEN and Other Superheroes*. The article aims to explore issues of gender, social struggle, and the redefinition of superheroes in the context of real-world experiences. The analytical framework draws on *Queer Theory*,



Symbolism, and Social Satire. The analysis encompasses the author's background, narrative structure, character development, and storytelling techniques, such as scene alternation, symbolic representation, and social satire. In particular, the character "Nop" represents the LGBTQ+ community, confronting pressures from family and society. The study's findings suggest that the literature reflects internal conflicts, processes of self-liberation from patriarchal power, and the healing of childhood traumas.

The social value of this work lies in its promotion of gender diversity, its critique of conservative norms, and its ability to inspire readers to discover the "superhero" within themselves. Ultimately, this book is not only a literary achievement but also a social text that illuminates the complexities of human identity in contemporary society.

Keywords: Superhero, Gender Identity, Social Struggle, Self-discovery, Social Critique

บทนำ

วรรณกรรมเรื่องสั้น *DRAG QUEEN และซูเปอร์ฮีโร่คนอื่น ๆ* ผลงานของ "ณพรรณ์" เป็นงานเขียนที่โดดเด่นและน่าสนใจอย่างยิ่ง ด้วยการนำเสนอประเด็นทางสังคมที่ลึกซึ้ง ผ่านการเล่าเรื่องที่ผสมผสานระหว่างโลกแห่งความเป็นจริงและจินตนาการ หนังสือเล่มนี้ไม่ได้เป็นเพียงการรวมเรื่องสั้นที่แยกขาดจากกัน แต่เชื่อมโยงกันด้วยแนวคิดหลักเรื่อง "การกลายร่าง" ซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิด "gender is performatively constituted" ของ Judith Butler (1990 อ้างใน Kakoliris, G., 2025) ที่ชี้ให้เห็นว่าเพศเป็นผลลัพธ์จากการกระทำซ้ำ มิใช่คุณสมบัติที่ติดตัวมาโดยกำเนิด แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นชัดผ่านตัวละครในเรื่องที่ "กลายร่าง" และท้าทายกรอบเพศแบบดั้งเดิม อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง parody หรือ drag ของ Butler ที่ทำหน้าที่ท้าทายโครงสร้างทางสังคม และเผยให้เห็นว่าอัตลักษณ์เพศสามารถเปลี่ยนแปลงหรือ subvert ได้

ในยุคสมัยที่สังคมมีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น การนิยามตัวตนและบทบาททางเพศสภาพ ได้ก้าวออกไปจากกรอบเดิม ๆ *DRAG QUEEN และซูเปอร์ฮีโร่คนอื่น ๆ* จึงกลายเป็นผลงานที่กล้าหาญในการ หยิบยกประเด็นเหล่านี้มาสำรวจและถ่ายทอด โดยเฉพาะการนำเสนอภาพของ Drag Queen ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการแสดงออกทางเพศสภาพที่ท้าทายขนบธรรมเนียม และภาพของซูเปอร์ฮีโร่ซึ่งเป็นตัวแทน แห่งความยุติธรรมและความกล้าหาญ โดยในบริบทของโลกาภิวัตน์ เพศวิถีถูกมองว่าเป็นผลผลิตจากกระแสทุนนิยมและการเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดน ซึ่งทำให้อัตลักษณ์ทางเพศมีความลื่นไหลและหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะในสังคมไทยที่ได้รับอิทธิพลจากแรงงานข้ามชาติและอุตสาหกรรมเพศเชิงพาณิชย์ (นัฐวุฒิ สิงห์กุล, 2558)

ในการวิจารณ์ครั้งนี้ ผู้วิจารณ์จะเจาะลึกองค์ประกอบต่าง ๆ ของหนังสือ ตั้งแต่ข้อมูลทั่วไปของผู้เขียนและสำนักพิมพ์ โครงสร้างเนื้อหา การวิเคราะห์ตัวละคร ฉาก กลวิธีการแต่งเรื่อง คุณค่าทางสังคม ตลอดจนข้อคิดที่ได้รับ เพื่อทำความเข้าใจถึงสารที่ผู้เขียนต้องการถ่ายทอด และความสำคัญของผลงานชิ้นนี้ในบริบทวรรณกรรมไทยร่วมสมัย โดยมีวัตถุประสงค์หลักดังนี้

1. วิเคราะห์ประเด็นเพศสภาพและอัตลักษณ์ที่สะท้อนผ่านรวมเรื่องสั้น *DRAG QUEEN และซูเปอร์ฮีโร่คนอื่น ๆ*

2. อธิบายกลวิธีการเล่าเรื่องและการใช้สัญลักษณ์ของผู้เขียน



3. ประเมินคุณค่าทางสังคมและศักยภาพในการนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของหนังสือและประวัติผู้เขียน

หนังสือ *DRAG QUEEN และซูเปอร์ฮีโร่คนอื่น ๆ* เขียนโดย ณพรธน์ ตรีผลวิเศษกุล (นามปากกา: ณพรธน์) จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์อะโวกาโด บุกส์ ในปี พ.ศ. 2566 มีจำนวน 328 หน้า ผลงานชิ้นนี้ถือเป็นการรวมเรื่องสั้นร่วมสมัยที่สร้างสรรค์ขึ้นในช่วงสังคมไทยกำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการเมืองและวัฒนธรรม โดยเฉพาะการรับรู้และการยอมรับในประเด็นเพศสภาพและอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคล

ผู้เขียน “ณพรธน์” เป็นนักเขียนและอาจารย์พิเศษด้านภาพยนตร์ มีพื้นฐานทางด้านวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ ผลงานของเขามักสะท้อนประเด็นสังคมและการเมืองผ่านการผสมผสานกับแนวทางไซไฟและสยองขวัญที่เป็นเอกลักษณ์ การเขียนเรื่องสั้นเล่มนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากทั้งประสบการณ์ในวัยเด็กเกี่ยวกับซูเปอร์ฮีโร่และความฝันส่วนตัว ตลอดจนการสังเกตการณ์สังคมร่วมสมัยที่เต็มไปด้วยความไม่เท่าเทียมและความขัดแย้งทางค่านิยม ทำให้เขามุ่งเน้นนำเสนอซูเปอร์ฮีโร่ในมิติที่แตกต่างออกไป โดยมีไยด์ติดกับพลังเหนือธรรมชาติ แต่เน้น “ความกล้าที่จะเป็นตัวเอง” และ “การยืนหยัดเพื่อความถูกต้อง” อันเป็นแกนหลักที่ปรากฏตลอดทั้งเล่ม

ด้วยบริบทดังกล่าว หนังสือเล่มนี้จึงไม่ได้เป็นเพียงผลงานเพื่อความบันเทิง แต่ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือทางวรรณกรรมที่สะท้อนการต่อสู้ทางสังคมและการแสดงออกทางอัตลักษณ์ โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) การนำเสนอเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของผู้เขียนที่ต้องการใช้วรรณกรรมเป็นเวทีท้าทายค่านิยมดั้งเดิม และเป็นพื้นที่ในการสร้างการยอมรับในความแตกต่าง

เมื่อพิจารณาภูมิหลังของผู้เขียนและข้อมูลทั่วไปของหนังสือแล้ว ประเด็นถัดไปที่ควรกล่าวถึงคือ การทำความเข้าใจ เนื้อหาของรวมเรื่องสั้นทั้งแปดเรื่องซึ่งแม้จะมีความแตกต่างในพล็อต ตัวละคร และบรรยากาศ แต่ก็เชื่อมโยงกันด้วยแนวคิดหลักเรื่อง “การกลายร่าง” และการตั้งคำถามต่อความหมายของซูเปอร์ฮีโร่ในโลกแห่งความจริง อันจะเป็นประเด็นสำคัญในการวิจารณ์ต่อไป

เนื้อเรื่องย่อของเรื่องสั้นทั้ง 8

หนังสือ *DRAG QUEEN และซูเปอร์ฮีโร่คนอื่น ๆ* ของ ณพรธน์ เป็นรวมเรื่องสั้น 8 เรื่องที่นำเสนอประเด็นหลากหลายผ่านแนวคิดหลักของการ “กลายร่าง” และการตั้งคำถามถึงความหมายของซูเปอร์ฮีโร่ในบริบทที่ต่างกันไป เรื่องราวครอบคลุมทั้งแนววิทยาศาสตร์เทคโนโลยีล้ำสมัย แฟนตาซี และสมจริง สะท้อนค่านิยมและมุมมองของตัวละครหลากหลายเพศและวัย ด้วยสำนวนวรรณศิลป์ที่ชวนติดตาม แต่ละเรื่องทั้งปริศนาปลายเปิด กระตุ้นให้ผู้อ่านคิดต่อและจินตนาการด้วยตนเอง

1. แดร์กควีนและซูเปอร์ฮีโร่คนอื่น ๆ บทนำของรวมเรื่องสั้นนี้ แนะนำแนวคิดหลักของหนังสือ โดยเฉพาะการนำเสนอภาพของ Drag Queen ในฐานะซูเปอร์ฮีโร่ ซึ่งแตกต่างจากขนบเดิม ๆ ตัวละครหลักอย่าง ณพ ในวัยเด็กฝึกแต่งตัวเป็น “เอวา” และสวมวิกผม เพื่อทดลองแสดงออกทางตัวตน สะท้อนความต้องการค้นหาตัวตนและเพศสภาพของวัยรุ่นใหม่ที่เผชิญแรงกดดันจากสังคมและครอบครัว สัญลักษณ์ของซูเปอร์ฮีโร่ในบทนี้ไม่ใช่พลังวิเศษ แต่คือความกล้าที่จะเป็นตัวเองและท้าทายขนบเดิม

2. ชั่วโมงที่หายไปของวิธุนาวา เรื่องราวสะท้อน การสูญเสียและการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางกายภาพและจิตใจ ตัวละครอาจพบว่าตัวเองสูญเสียความทรงจำ หรือเวลาที่มีคุณค่าถูกพรากไป การ



เดินทางข้ามเวลาและความทรงจำที่หายไปเป็นสัญลักษณ์ของการค้นหาตัวตนที่แท้จริง และการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

3. วาฬ นก และสัตว์สองตีน บทนี้ใช้ สัตว์เป็นสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์และความหลากหลาย เมื่อ “วาฬ” สื่อถึงความยิ่งใหญ่และความอดทน นกสะท้อนความอิสระ และสัตว์สองตีนสะท้อนความเป็นมนุษย์ การเปรียบเทียบพฤติกรรมของสัตว์กับมนุษย์ แสดงถึงความจำเป็นในการปรับตัวและความสัมพันธ์ในสังคม

4. จนกว่าเราจะอายุเท่ากันอีก เรื่องราวเกี่ยวกับ เวลาและความสัมพันธ์ระหว่างวัย เป็นเรื่องของความรักหรือความผูกพันที่ข้ามผ่านช่วงวัย แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจซึ่งกันและกันที่เกิดขึ้นเมื่อคนสองรุ่นได้เรียนรู้ประสบการณ์ของกันและกัน

5. ดวงจันทร์ไม่มีค่าหากไม่สะท้อนแสงอาทิตย์, แล้วผู้หญิงเล่า? เรื่องสั้นนี้ตั้งคำถามถึง คุณค่าและบทบาทของผู้หญิงในสังคม ตัวละครผู้หญิงอาจค้นหาคุณค่าในตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ชายหรือสังคม ชื่อเรื่องเป็นสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกัน แต่ก็เปิดทางให้เห็นถึงความเป็นอิสระและการยอมรับตัวเอง

6. ดิขลิ: บันทึกรุ่นมนุษย์ผู้แปรสัณฐานข้ามไฟลัม เรื่องสั้นนี้เน้น การเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพและขีดจำกัดของมนุษย์ ตัวละครสามารถกลายร่างเป็นสิ่งมีชีวิตต่างชนิดทางชีววิทยา การแปรสัณฐานเป็นสัญลักษณ์ของการทดลองและความท้าทายต่ออัตลักษณ์เดิมของมนุษย์สะท้อนแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ

7. นิทานก่อนนอน: เจ้าหญิงมะละกอ เรื่องสั้นนี้ใช้ รูปแบบนิทานเด็กเพื่อเสียดสีสังคม เจ้าหญิงมะละกอที่มีความงามที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานความงาม นิทานเสียดสีสังคมและค่านิยมเกี่ยวกับอัตลักษณ์เพศ และบทบาทผู้หญิง แสดงถึงความไม่เท่าเทียมและความจำเป็นในการทำหายชนเดิม

8. การทำลายตัวเองของซูเปอร์ฮีโร่คนสุดท้าย บทสรุปของรวมเรื่องสั้นนี้ แสดงด้านมืดและความล้มเหลวของวีรบุรุษ เมื่อซูเปอร์ฮีโร่ประสบความล้มเหลวหรือสูญเสียพลัง สะท้อนความเปราะบางของมนุษย์และวีรบุรุษ แม้แต่ผู้กล้าก็อาจเผชิญข้อจำกัดและจุดจบ เป็นบทสรุปที่เปิดโอกาสให้ผู้อ่านตั้งคำถามถึงความหมายของความสำเร็จ ความถูกต้อง และความเป็นซูเปอร์ฮีโร่ในโลกจริง

โดยสรุป เรื่องสั้นทั้ง 8 เรื่อง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแต่เชื่อมโยงกัน แก่นหลักคือ การกลายร่าง การค้นหาตัวตน และการตั้งคำถามถึงซูเปอร์ฮีโร่ ผู้อ่านได้เห็นทั้งความขัดแย้ง ความหลากหลาย และการสะท้อนสังคมผ่านมุมมองที่หลากหลาย

บทวิจารณ์เรื่องสั้น “DRAG QUEEN และซูเปอร์ฮีโร่คนอื่น ๆ”

เรื่องสั้น *DRAG QUEEN และซูเปอร์ฮีโร่คนอื่น ๆ* ของ ณพรรณ เป็นวรรณกรรมที่สะท้อนการต่อสู้เพื่อค้นหาตัวตน การเผชิญอคติทางเพศ และความซับซ้อนทางสังคมและจิตวิทยาของตัวละคร ผ่านการเดินทางและประสบการณ์ของตัวเอก “ณพ” ผู้ซึ่งอยู่ในฐานะของกลุ่ม LGBTQ+

เนื้อเรื่อง - การเดินทางของณพและการค้นหาตัวตน

เรื่องเริ่มต้นด้วยเหตุการณ์มหันตภัยแผ่นดินไหวได้สมุทร ส่งผลให้เกิดการอพยพในประเทศไทย แม้ว่าพื้นที่จะห่างจากจุดศูนย์กลางหลายพันกิโลเมตร แต่รัฐบาลไทยยังสั่งเผ่าระวางและแนะนำให้ประชาชนบริเวณชายฝั่งอพยพเพื่อความปลอดภัย ในสถานการณ์นี้ ณพซึ่งอยู่ที่สหรัฐอเมริกา จึงตัดสินใจกลับบ้านเกิดหลังจากห่างหายไปเจ็ดปี การกลับมาครั้งนี้ไม่ใช่เพียงการกลับไปยังสถานที่ทางกายภาพ แต่เป็นการ



เผชิญหน้ากับอดีตและความทรงจำที่ฝังลึก บ้านเต็มไปด้วยเอกสารของแม่และบรรยากาศที่ชวนหดหู่ ซึ่งสะท้อนถึงสภาวะจิตใจของณพที่กำลังเผชิญกับความไม่แน่นอน ทั้งจากภัยธรรมชาติและ ความทรงจำในอดีต ณพใช้เวลาไร้คั่นห้องนอนเก่า พบเอกสาร หนังสือเรียน สมุดวาดภาพ และของสะสมต่าง ๆ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความทรงจำและอดีตที่รอการสำรวจ การค้นพบสมุดวาดภาพสมัยเด็กที่มีภาพซูเปอร์ฮีโร่หญิงชื่อ "เอวา" เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ สะท้อนถึงความปรารถนาภายในของณพที่อยากแสดงตัวตนและเป็นอิสระจากกรอบทางเพศสภาพที่สังคมกำหนด

อย่างไรก็ตาม ความฝันนี้ถูกทำลายลงเมื่อพ่อของณพกลับมาจากทะเลและพบเขาในชุดซูเปอร์ฮีโร่หญิง พ่อกระชากสิ่งของออก โยนสมุดวาดภาพ และใช้ถ้อยคำรุนแรงว่า "อย่าให้คนอื่นเห็นว่าเล่นเป็นกะเทย" เหตุการณ์นี้สร้างบาดแผลทางจิตใจลึกซึ้งและเป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งภายใน ณพต้องเก็บกดความรู้สึกและตัวตนที่แท้จริงไว้ภายในตนเอง ความเจ็บปวดดำเนินต่อเนื่องมาหลายปี จนกระทั่งพ่อล้มป่วยด้วยโรคมะเร็งและเสียชีวิต การเสียชีวิตของพ่อเป็นจุดสิ้นสุดของความขัดแย้งภายนอก แต่ความบอบช้ำภายในยังคงอยู่ การที่ณพไม่มีน้ำตาในพิธีศพสะท้อนถึงความซับซ้อนทางอารมณ์และผลกระทบจากการถูกกดทับทางสังคมและครอบครัว

เนื้อเรื่องปิดท้ายด้วยภาพฝันของณพที่เห็นซูเปอร์ฮีโร่หญิงอีกครั้ง ขณะเดินทางไปสหรัฐอเมริกา ชี้ให้เห็นว่าบาดแผลทางใจยังไม่ถูกเยียวยา และการเดินทางครั้งนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการค้นหาตัวตนและการเยียวยาภายใน

โดยรวมแล้ว เนื้อเรื่องสะท้อนถึงการต่อสู้เพื่อค้นหาตัวตน การเผชิญหน้ากับอคติทางเพศ การต่อสู้กับแรงกดดันจากครอบครัวและสังคม ตลอดจนความสำคัญของการยอมรับความหลากหลายทางเพศสภาพ

โครงเรื่อง - การต่อสู้เพื่อการแสดงออกทางตัวตน (Expanded)

โครงเรื่องของเรื่องราวนี้นสะท้อนความซับซ้อนของการแสดงออกทางตัวตนของ ณพ ที่ต้องการแสดงความเป็นตัวเองผ่านการแต่งกายและการเล่นสมมติเป็นซูเปอร์ฮีโร่หญิง "เอวา" แต่ต้องเผชิญแรงต้านจากพ่อผู้มีค่านิยมอนุรักษ์นิยมและอำนาจบิดาธิปไตย การเล่าเรื่องแบ่งออกเป็นองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1. ความขัดแย้งภายใน "ณพ" ต้องเผชิญกับความขัดแย้งภายในจากการเก็บกดความปรารถนาที่จะแสดงออกถึงตัวตน หลังจากถูกพ่อปฏิเสธและทำลายความฝัน เช่น เมื่อ "ณพ" วาดภาพ "เอวา" และสวมวิกผมเป็นครั้งแรก พ่อของเขาเห็นแล้วตำหนิด้วยถ้อยคำรุนแรงว่า "อย่าให้ใครเห็นว่าลูกเป็นแบบนี้" ส่งผลให้ "ณพ" ต้องซ่อนความรู้สึกและปฏิเสธตัวตนของตนเอง ความอับอายและความสับสนในวัยเด็กผลักดันให้เขาเก็บตัวและหลีกเลี่ยงการแสดงออกต่อสังคม ซึ่งสะท้อนถึงการดิ้นรนระหว่างความต้องการเป็นตัวของตัวเองกับความกลัวการถูกปฏิเสธจากครอบครัวและสังคม สอดคล้องกับผลการศึกษาด้านทัศนคติทางเพศของ อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ และอรทัย เพียยุระ (2565) ซึ่งระบุถึงวาทกรรมความสัมพันธ์และทัศนคติอนุรักษ์นิยมที่กดทับความปรารถนาทางเพศสภาพในวรรณกรรม LGBT การตำหนิของพ่อเป็นตัวอย่างของวาทกรรมทำลายที่ทิ้งบาดแผลทางจิตใจให้ "ณพ" ทำให้เขาต้องซ่อนตัวตนในวัยเยาว์ ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจพฤติกรรมทางเพศที่เผชิญการปิดกั้นจากสังคม นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นถึงด้านลบของอัตลักษณ์ทางเพศ เช่น การถูกตีตราว่า "ผิดปกติ" ซึ่งสอดคล้องกับประสบการณ์ของ "ณพ" ที่ถูกพ่อมองว่าไม่เหมาะสมจากการแสดงออกผ่าน "เอวา" ซึ่งตัวละครข้ามเพศมักเผชิญมุมมองลบจากสังคมดั้งเดิม เช่น การถูกมองว่า

เป็น "ความผิดปกติ" หรือ "บุคคลที่มีพฤติกรรมไม่ปกติ" ยิ่งเน้นย้ำความขัดแย้งภายในของ "ณพ" ที่ต้องต่อสู้กับทั้งอคติจากครอบครัวและสังคม

2. แรงกดดันจากอำนาจบิดาธิปไตย พ่อของ "ณพ" ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของค่านิยมอนุรักษ์นิยมและการใช้อำนาจเหนือครอบครัว การกระทำและถ้อยคำของพ่อสร้างแรงกดดันอย่างหนักต่อการแสดงออกทางเพศสภาพของ "ณพ" ตัวอย่างเช่น พ่อได้ทำลายชุดและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับ "เอวา" พร้อมทั้งเตือนด้วยถ้อยคำรุนแรง เช่น "นี่ไม่ใช่สิ่งที่ลูกควรทำ" การกระทำนี้บังคับให้ "ณพ" ต้องซ่อนความเป็นตัวเอง ส่งผลต่อความมั่นใจและการพัฒนาตัวตนในวัยผู้ใหญ่ สอดคล้องกับผลการศึกษาด้านทัศนคติทางเพศของอนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ และอรทัย เพียยุระ (2565) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงทัศนคติอนุรักษ์นิยมที่กดทับความสัมพันธ์ทางเพศสภาพในวรรณกรรม LGBT การเผชิญหน้ากับวาทกรรมทำลายจากพ่อสะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างความปรารถนาส่วนตัวของ "ณพ" กับกรอบสังคมที่เข้มงวด การถูกตีตราจากการแสดงออกผ่าน "เอวา" ไม่เพียงสร้างบาดแผลทางจิตใจ แต่ยังผลักดันให้ "ณพ" ต้องค้นหาวิถีปลดปล่อยตัวตนในภายหลัง ซึ่งสอดคล้องกับการวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางเพศในวรรณกรรมที่เน้นการต่อสู้กับอคติและการแสวงหารายอมรับจากสังคม โดยเฉพาะการถูกมองว่าแตกต่างจากมาตรฐานปกติในสังคม การต่อสู้กับแรงกดดันนี้ไม่เพียงเป็นการท้าทายอำนาจบิดาธิปไตย แต่ยังเปิดโอกาสให้ "ณพ" พัฒนาความเข้มแข็งภายในและค้นพบตัวตนที่แท้จริงในที่สุด

3. การต่อสู้เพื่อปลดปล่อยตัวตน การต่อสู้เพื่อปลดปล่อยตัวตนของ "ณพ" เริ่มต้นจากเส้นทางการเผชิญหน้ากับอคติที่ถูกกดทับ สูการยอมรับตัวเองอย่างเต็มที่ ซึ่งสะท้อนกระบวนการหลุดพ้นจากกรอบทางเพศสภาพที่สังคมกำหนด เส้นทางนี้เริ่มตั้งแต่ "ณพ" ซ่อนตัวตนในวัยเด็ก ผ่านการเผชิญหน้ากับความทรงจำ ในบ้านเกิด ไปจนถึงการเริ่มต้นใหม่ในสหรัฐอเมริกา การสูญเสียพ่อด้วยโรคมะเร็งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ช่วยปลดปล่อย "ณพ" จากแรงกดดันของอำนาจบิดาธิปไตย เปิดโอกาสให้เขาไตร่ตรองและก้าวสู่การยอมรับตัวตน ส่วนการเดินทางไปต่างประเทศกลายเป็นสัญลักษณ์ของการหลุดพ้นจากพันธนาการครอบครัวและสังคม ส่งเสริมให้ "ณพ" ค้นพบและเชื่อมโยงกับความปรารถนาลึกๆ เช่น การสร้างงานศิลปะเกี่ยวกับ "เอวา" ซึ่งสะท้อนตัวตน ที่แท้จริง การค้นพบสมุทวาทภาพและการทดลองสวมวิกผมกลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญของการคืนเสรีภาพทางจิตใจ ซึ่งอัตลักษณ์ทางเพศในวรรณกรรมไทยมีทั้งด้านบวก เช่น ความกล้าหาญในการแสดงออก และด้านลบ เช่น การถูกกดทับจากครอบครัวและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยความเป็นตัวตนของตัวละครหลักในเรื่องนี้ และจากค่านิยมอนุรักษ์นิยมในครอบครัวและสังคมส่งผลให้ ณพ ต้องต่อสู้เพื่อแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางเพศ ทั้งในด้านการกำหนดทิศทางเพศ ความปรารถนา ทางเพศ พฤติกรรมทางเพศ วาทกรรมความสัมพันธ์ และทัศนคติทางเพศ แม้บุคคลข้ามเพศจะมักเผชิญมุมมองลบว่าเป็น "ความผิดปกติ" (อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ และอรทัย เพียยุระ, 2565) แต่การต่อสู้ของณพก็สะท้อนการท้าทายอคติและโครงสร้างสังคมที่จำกัดความหลากหลายทางเพศสภาพ พาเขาไปสู่การค้นพบความเข้มแข็งภายในและตัวตนที่แท้จริงในที่สุด โดยการเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนของณพยังเชื่อมโยงกับแนวคิด transnationalism ที่สะท้อนการสร้างพื้นที่ที่สังคมข้ามชาติจากระบบทุนนิยม ซึ่งทำให้เพศวิถีกลายเป็นสินค้าและอัตลักษณ์ที่มีความลื่นไหล (นัฐวุฒิ สิงห์กุล, 2558)

4. การนิยามใหม่ของซูเปอร์ฮีโร่ โครงเรื่องของ "ณพ" ทลายกรอบซูเปอร์ฮีโร่แบบดั้งเดิม โดยแสดงให้เห็นว่าทุกคนสามารถเป็นซูเปอร์ฮีโร่ได้โดยไม่ต้องมีพลังวิเศษ แต่เพียงกล้าที่จะเป็นตัวเองและยืนหยัดเพื่อความถูกต้อง เช่น "ณพ" ตัดสินใจเดินทางไปสหรัฐอเมริกาเพื่อตามฝันด้านศิลปะสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง โดยไม่ยอมจำนนต่อค่านิยมของพ่อหรือสังคมไทย การเผชิญหน้ากับอคติและ



การยอมรับตัวตนอย่างกล้าหาญเผยให้เห็นว่า ความกล้า และความซื่อสัตย์ต่อตัวเอง คือพลังที่แท้จริงในชีวิต สอดคล้องกับงานของบงกช ทองสุข และกาญจนา วิษญาปกรณ์ (2560) ที่ชี้ให้เห็นว่าตัวละครในนวนิยาย LGBT มักเผชิญทั้งมุมมองเชิงบวกและเชิงลบจากสังคม การยอมรับตัวตนของ "ณพ" สะท้อนถึงกระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์ทางเพศที่ท้าทายอคติและนำไปสู่ความภาคภูมิใจในตัวเอง นอกจากนี้ งานวิจัยของอนันต์ศักดิ์ พลแก้วเกษ และอรัญญ์ เพี้ยยุระ (2565) ยังระบุว่าการเผชิญแรงกดดันจากสังคมและครอบครัวเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ช่วยให้ตัวละครพัฒนาความสัมพันธ์กับตัวเองและผู้อื่น การตัดสินใจของ "ณพ" ที่เลือกทิ้งกรอบความคิดอนุรักษนิยมของพ่อเพื่อเดินตามความปรารถนาส่วนตัว การต่อสู้เพื่อความเป็นอิสระ ชี้ให้เห็นว่าการเผชิญหน้ากับการตีตราจากสังคม เช่น การถูกมองว่า "ผิดปกติ" (อัมรินทร์ ตูลารักษ์, มารศรี สอทิพย์, และอรัญญ์ เพี้ยยุระ, 2566) กลายเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ผลักดันให้ "ณพ" แสวงหาความหมายใหม่ของความแข็งแกร่ง การเดินทางไปสหรัฐอเมริกาของเขาจึงไม่ใช่เพียงการหลบหนี แต่เป็นการพิสูจน์ว่าความกล้าที่จะเป็นตัวเองสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นได้อย่างแท้จริง

5. การเยียวยาและเติบโต การเสียชีวิตของพ่อและการเดินทางไปสหรัฐอเมริกาเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่นำไปสู่การเยียวยาบาดแผลภายในของ "ณพ" การยอมรับตัวเอง และการค้นหาความหมายของชีวิต การสูญเสียพ่อช่วยปลดปล่อยเขาจากแรงกดดันโดยตรงของอำนาจบิดาธิปไตย ทำให้ได้โอกาสไตร่ตรองและก้าวสู่การยอมรับตัวตนอย่างแท้จริง ส่วนการเริ่มต้นชีวิตใหม่ในต่างประเทศเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของการหลุดพ้นจากกรอบเดิม ๆ เปิดทางให้เขาเชื่อมโยงกับความปรารถนาลึก ๆ เช่น การสร้างสรรค์งานศิลปะเกี่ยวกับ "เอวา" ซึ่งสะท้อนตัวตนที่แท้จริง ซึ่งการที่ "ณพ" เผชิญการตีตราจากพ่อและสังคม เช่น การถูกเรียกว่า "กะเทย" ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการแสดงออกทางเพศ ทว่าสุดท้ายกระบวนการนี้กลับสะท้อนการต่อสู้เพื่อยืนยันอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจในตัวเอง ซึ่งการกำหนดทิศทางเพศ ความปรารถนาทางเพศ พฤติกรรมทางเพศ วาทกรรมความสัมพันธ์ และทัศนคติทางเพศ เป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการยอมรับตัวตน (อัมรินทร์ ตูลารักษ์, มารศรี สอทิพย์, และอรัญญ์ เพี้ยยุระ, 2565) กรณีของณพที่ค้นพบ "เอวา" และทดลองสวมวิกผมจึงไม่ใช่แค่การแสดงออก แต่เป็นเครื่องมือเยียวยาบาดแผลในอดีต และนำไปสู่การเติบโตทางใจอย่างเต็มที่

ดังนั้น โครงเรื่องนี้ไม่เพียงเล่าเรื่องราวชีวิตของตัวละครหลัก แต่ยังสะท้อนประเด็นทางสังคมและการเมือง เช่น ความยุติธรรมและความเหลื่อมล้ำ รวมถึงแรงกดดันจากครอบครัวและสังคมที่มีต่อการแสดงออกทางเพศสภาพ การท้าทายค่านิยมอนุรักษนิยมและโครงสร้างอำนาจ นอกจากนี้ยังสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อ่านสำรวจ "ซูเปอร์ฮีโร่" ในตัวเอง ผ่านการยืนหยัดเพื่อความถูกต้องและการยอมรับตัวตนอย่างแท้จริง

ฉาก – พื้นที่แห่งความทรงจำและการเปลี่ยนแปลง

ฉากในเรื่อง *DRAG QUEEN และซูเปอร์ฮีโร่คนอื่น ๆ* มีบทบาทสำคัญในการสะท้อนสภาพจิตใจของตัวละครและเป็นสัญลักษณ์ของการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของตัวละครหลักอย่างฉะฉาน ผู้เขียนบรรยายฉากต่าง ๆ อย่างละเอียด เพื่อสร้างบรรยากาศและเสริมความหมายของเรื่องราว

1. ฉากเมืองนอก – พื้นที่แห่งการหลบหนีและการเริ่มต้นใหม่ ฉากแรกของเรื่องเกิดขึ้นที่ต่างประเทศ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ณพใช้ชีวิตก่อนกลับมาอยู่บ้านเกิด การตัดสินใจไปใช้ชีวิตที่เมืองนอกสะท้อนถึงความพยายามหลบหนีอดีตและความเจ็บปวดที่ฝังลึก การเลือกเริ่มต้นชีวิตใหม่ในต่างแดนจึงเป็นสัญลักษณ์ของอิสรภาพ การค้นหาตัวตน และการแสวงหาพื้นที่ที่สามารถเป็นตัวเองได้โดยปราศจากแรงกดดันจาก

ครอบครัวและสังคม ซึ่งสะท้อนถึงสังคมข้ามพรมแดนที่เกิดจากโลกาภิวัตน์ โดยอัตลักษณ์ทางเพศกลายเป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนย้ายและการปรับตัวในระบบทุนนิยม (รัฐวุฒิ สิงห์กุล, 2558)

2. จากบ้านเกิดและชายฝั่ง – พื้นที่แห่งความทรงจำและภัยคุกคาม บ้านเกิดของณพตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งและอยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่อแผ่นดินไหว ฉากนี้สะท้อนความไม่มั่นคงและความเปราะบางของชีวิตตลอดจนความขัดแย้งภายในครอบครัว ห้องนอนของณพ แม้จะเปลี่ยนแปลงไปจากความทรงจำเดิม แต่ยังคงสะท้อนความเป็นพื้นที่ส่วนตัว เป็นที่ที่เขาเคยมีความฝันและจินตนาการ และยังเป็นจุดเริ่มต้นของการย้อนรอยความทรงจำเก่าและการเยียวยาจิตใจ

3. จากใต้ต้นแอปเปิล – จากแห่งความขัดแย้งและการเผชิญหน้า ฉากใต้ต้นแอปเปิลเป็นอีกหนึ่งฉากสำคัญที่สะท้อนความขัดแย้งระหว่างณพกับพ่ออย่างชัดเจน การถูกบังคับให้ทำสิ่งที่ไม่ต้องการและการทะเลาะกันกับพ่อเป็นสัญลักษณ์ของการถูกกดทับและความไม่ยอมรับ การเผชิญหน้าครั้งนี้นำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญ คือ การล้มป่วยและเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาลของพ่อ

4. จากโรงพยาบาล – จากแห่งการสูญเสียและการปลดปล่อย ฉากในโรงพยาบาลเป็นช่วงเวลาที่พ่อของณพเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง การสูญเสียครั้งนี้ถือเป็นจุดสิ้นสุดของความขัดแย้งภายนอกและเป็นโอกาสให้ณพเริ่มต้นชีวิตใหม่ การเสียชีวิตของพ่อทำให้ณพได้รับอิสระจากแรงกดดันและการควบคุมที่ผ่านมา และสามารถค้นหาตัวตนที่แท้จริงของตนเอง

โดยรวม ฉากในเรื่องไม่ได้เป็นเพียงฉากหลัง แต่เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเนื้อหา สะท้อนสภาพจิตใจของตัวละคร และเสริมความหมายของประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ

กลวิธีการแต่งเรื่อง – การผสมผสานศิลปะและประเด็นทางสังคม

ณพวรรณใช้กลวิธีการแต่งเรื่องหลายรูปแบบเพื่อสะท้อนประเด็นทางสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำ ความอยุติธรรม และความเท่าเทียมในสังคม นอกจากนี้ยังแทรกเกร็ดประวัติศาสตร์การเมืองไทยอย่างแนบเนียน ทำให้เรื่องสั้นมีความลึกซึ้งและหลากหลายมิติ กลวิธีเหล่านี้ไม่เพียงช่วยสร้างโครงเรื่องที่น่าติดตาม แต่ยังทำให้ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวของตัวละครกับบริบทสังคมและการเมืองได้อย่างเป็นธรรมชาติ การผสมผสานระหว่างศิลปะและประเด็นทางสังคมทำให้ *DRAG QUEEN และซูเปอร์ฮีโร่คนอื่น ๆ* เป็นวรรณกรรมที่สะท้อนทั้งความเป็นมนุษย์และความซับซ้อนของสังคมไทย

1. การเล่าเรื่องแบบสลับฉาก (Non-linear Narrative) การเล่าเรื่องแบบสลับฉากเป็นเทคนิคสำคัญที่ช่วยสร้างความลึกซึ้งให้กับเรื่องสั้น ณพวรรณสลับระหว่างอดีตและปัจจุบัน เช่น การย้อนกลับไปยังวัยเด็กในห้องนอนเดิมของณพ การรื้อค้นข้าวของเก่า ๆ ในห้องช่วยให้อ่านค่อย ๆ ปะติดปะต่อเหตุการณ์ในอดีตกับปัจจุบัน ทำให้เห็นพัฒนาการและบาดแผลทางใจของตัวละครอย่างละเอียด การใช้เทคนิคนี้ยังสร้างความตึงเครียดและความน่าสนใจในการเล่าเรื่อง ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าการค้นหาความหมายร่วมกับตัวละคร การสลับฉากไม่เพียงเพิ่มมิติให้กับโครงเรื่อง แต่ยังสะท้อนความซับซ้อนทางอารมณ์และความทรงจำของมนุษย์อย่างเป็นธรรมชาติ

2. สัญลักษณ์นิยม (Symbolism) การใช้สัญลักษณ์ในเรื่องสั้นเป็นอีกกลวิธีที่ทำให้เนื้อหามีความลึกและหลายชั้น ซูเปอร์ฮีโร่หญิง "เอวา" เป็นตัวแทนการแสดงออกทางเพศและความปรารถนาอิสระ ผัวคลุมและวิกผมสะท้อนถึงการซ่อนเร้นและการเปิดเผยตัวตน ต้นแอปเปิลเป็นสัญลักษณ์ของความขัดแย้งและความถูกบังคับ ขณะที่แผ่นดินไหวและพายุแทนภัยคุกคามทั้งจากธรรมชาติและภายในครอบครัว การเลือกใช้สัญลักษณ์เหล่านี้ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวในระดับนามธรรมและเชื่อมโยงกับอารมณ์ของตัวละครได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น



3. การเสียดสีสังคม (Social Satire) ผู้เขียนสอดแทรกการเสียดสีสังคมและเกร็ดประวัติศาสตร์การเมืองไทยอย่างชาญฉลาด เช่น การเฝาระวังแผ่นดินไหวและบริบทของรัฐประหาร การเสียดสีนี้ช่วยสะท้อนความอยุติธรรม ความเหลื่อมล้ำ และค่านิยมอนุรักษ์นิยมในสังคมไทยอย่างไม่ซับซ้อนเกินไป การใช้ภาษาที่เรียบง่ายแต่ทรงพลังทำให้เรื่องสั้นสื่อสารอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครได้ชัดเจน น้ำเสียงของเรื่องสะท้อนทั้งความเจ็บปวดและความหวัง ทำให้ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตัวละครและสังคมโดยรอบอย่างเป็นธรรมชาติ

4. การใช้ภาษาและน้ำเสียง (Language and Tone) ภาษาที่เรียบง่ายแต่ทรงพลังเป็นอีกกลวิธีสำคัญในการสร้างอารมณ์และบรรยากาศของเรื่องสั้น ณพวรรณเลือกใช้ถ้อยคำที่เข้าใจง่าย แต่สามารถถ่ายทอดอารมณ์ซับซ้อน เช่น ความเจ็บปวด ความเหงา และความหวังของตัวละครได้อย่างชัดเจน น้ำเสียงของเรื่องสอดคล้องกับเนื้อหาและตัวละคร ทำให้ผู้อ่านรู้สึกมีส่วนร่วมกับการเดินทางทางอารมณ์ของตัวละคร การใช้ภาษาและน้ำเสียงที่สอดคล้องกันยังช่วยสร้างความเป็นเอกภาพให้กับเรื่องราวโดยรวม

5. การสร้างตัวละครที่มีมิติ (Multi-dimensional Characters) ตัวละครในเรื่องมีความซับซ้อนและหลายมิติ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจแรงจูงใจและพฤติกรรมของพวกเขาอย่างลึกซึ้ง การพัฒนาตัวละครที่มีมิติเช่นนี้ช่วยให้เรื่องราวไม่เรียบง่ายเกินไป แต่สะท้อนความจริงของมนุษย์และสังคมอย่างเป็นธรรมชาติ ผู้อ่านสามารถเข้าใจทั้งด้านบวกและด้านลบของตัวละคร การสร้างตัวละครที่มีมิติยังช่วยให้เรื่องสั้นสามารถสะท้อนประเด็นทางสังคมและอารมณ์ของมนุษย์ได้ครบถ้วน

6. การเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์การเมืองไทย การแทรกเหตุการณ์รัฐประหารและบริบททางการเมืองช่วยเพิ่มความลึกซึ้งให้กับเนื้อหา ทำให้เรื่องสั้นมีความเกี่ยวข้องกับสังคมไทยและสะท้อนความซับซ้อนของบริบททางสังคม การเชื่อมโยงนี้ทำให้ผู้อ่านไม่เพียงเข้าใจชีวิตตัวละคร แต่ยังสามารถสะท้อนและวิพากษ์สังคมรอบตัวได้ การใส่บริบททางการเมืองและประวัติศาสตร์ช่วยยกระดับเรื่องสั้นจากความเป็นเรื่องส่วนตัวไปสู่การสะท้อนประเด็นทางสังคมและการเมืองอย่างชัดเจน

คุณค่าทางสังคม – ปรัชญาแห่งความหลากหลายและการเปลี่ยนแปลง

รวมเรื่องสั้น “DRAG QUEEN และซูเปอร์ฮีโร่คนอื่น ๆ” ไม่เพียงเป็นเรื่องสั้นเพื่อความบันเทิง แต่ยังสะท้อน คุณค่าทางสังคมและปรัชญาที่ลึกซึ้ง เกี่ยวกับความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง และการยืนหยัดต่ออคติ ผ่านตัวละครหลักและเรื่องราวที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ชีวิตของผู้คน

1. การยอมรับความหลากหลายทางเพศสภาพ (LGBTQ+ Acceptance) ในหนังสือรวมเรื่องสั้น “DRAG QUEEN และซูเปอร์ฮีโร่คนอื่น ๆ” ถ่ายทอดความซับซ้อนของตัวตนและเพศสภาพผ่านประสบการณ์ชีวิตของตัวละครหลักอย่าง “ณพ” ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ที่ต้องเผชิญแรงกดดันจากทั้งครอบครัวและค่านิยมอนุรักษ์นิยม ตั้งแต่ยังเด็ก ณพมีความปรารถนาที่จะแสดงออกทางเพศสภาพและสวมบทบาทเป็น “เควีย” ซูเปอร์ฮีโร่หญิง แต่กลับถูกพ่อปฏิเสธและรังเกียจ การตอบสนองต่อแรงกดดันนี้ทำให้เขาต้องเก็บกดความปรารถนาและซ่อนเร้นตัวตนของตนไว้ การเดินทางของณพตั้งแต่วัยเด็กจนถึงช่วงเวลาที่เขาสามารถเปิดเผยจิตใจและค้นพบตัวตนของตัวเอง จึงเป็นภาพสะท้อนถึงความเจ็บปวด ความหวัง และความกล้าหาญในการยืนหยัดเพื่อความเชื่อและความเป็นตัวเอง เรื่องสั้นเหล่านี้ไม่ได้เพียงแค่บอกเล่าเรื่องราวของตัวละคร แต่ยังทำหน้าที่เป็นกระจกสะท้อนให้ผู้อ่านเห็นความหลากหลายของเพศสภาพในสังคม พร้อมกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจและการยอมรับในความแตกต่าง การติดตามการเติบโต การต่อสู้ และการค้นหาตัวตนของณพ จึงไม่ต่างจากการเรียนรู้ถึงคุณค่าแห่งความหลากหลายและการเคารพในสิทธิที่จะเป็นตัวเองของแต่ละบุคคลในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะในบริบทโลกาภิวัตน์ที่เพศวิถีถูกสร้างจากปัจจัยทางวัฒนธรรม

เศรษฐกิจ และการเมือง ทำให้เกิดการล้นไหลของอัตลักษณ์ทางเพศในสังคมข้ามชาติ เช่น การที่ร่างกายกลายเป็นสินค้าในอุตสาหกรรมเพศ ซึ่งสอดคล้องกับประสบการณ์ข้ามพรมแดนของตัวละคร (นัฐวุฒิ สิงห์กุล, 2558)

2. การท้าทายแนวคิดเรื่องซูเปอร์ฮีโร่แบบเดิม หนึ่งในคุณค่าที่โดดเด่นของวรรณกรรมเรื่อง “DRAG QUEEN และซูเปอร์ฮีโร่คนอื่น ๆ” คือการท้าทายแนวคิดเดิมเกี่ยวกับซูเปอร์ฮีโร่ ในโลกดั้งเดิมซูเปอร์ฮีโร่มักถูกจำกัดอยู่เพียงผู้ที่มีพลังพิเศษหรือความสามารถเหนือมนุษย์ แต่หนังสือเล่มนี้เสนอว่าแท้จริงแล้ว ซูเปอร์ฮีโร่สามารถเกิดขึ้นได้จากความกล้าและพลังภายในของมนุษย์เอง ตัวละครอย่างณพและผู้คนรอบตัวเขาเผชิญกับอคติและความไม่ยอมรับจากสังคม แต่กลับเลือกยืนหยัดและแสดงออกในแบบของตน การกระทำเหล่านี้สะท้อนถึงความกล้าหาญในชีวิตประจำวัน เช่น การเผชิญกับความอยุติธรรม การแสดงออกทางเพศสภาพ และการยืนยันตัวตนอย่างอิสระ ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้ผู้อ่านได้เห็นว่าความกล้าและความจริงใจต่อตัวเองสามารถสร้างพลังที่ยิ่งใหญ่ได้ไม่แพ้พลังเหนือธรรมชาติ

3. การวิพากษ์สังคมและอำนาจ นอกจากนี้ เรื่องสั้นนี้ยังสะท้อนการวิพากษ์สังคมและอำนาจ โดยเน้นถึงโครงสร้างอำนาจและความไม่เท่าเทียม ทั้งในครอบครัวและสังคมโดยรวม พ่อของณพทำหน้าที่เป็นตัวแทนของอำนาจบิดาธิปไตยและค่านิยมอนุรักษ์นิยม สร้างแรงกดดันต่อการแสดงออกของณพอย่างต่อเนื่อง การเล่าเรื่องยังแทรกเหตุการณ์รัฐประหารเพื่อสะท้อนความไม่มั่นคงทางการเมืองและผลกระทบต่อชีวิตผู้คน การวิพากษ์เหล่านี้ทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่าอคติและโครงสร้างอำนาจสามารถกำหนดขอบเขตของชีวิตและการแสดงออกของแต่ละบุคคลได้

4. การสำรวจบาดแผลในวัยเด็กและจิตวิทยา การสำรวจบาดแผลในวัยเด็กและมิติทางจิตวิทยาก็เป็นอีกหนึ่งคุณค่าที่สำคัญ เรื่องสั้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเยียวยาจิตใจและการยอมรับตัวเองผ่านกระบวนการเผชิญหน้ากับความเจ็บปวดจากอดีต ตัวอย่างเช่น ณพต้องเผชิญกับความทรงจำที่ถูกกดทับและความรุนแรงทางคำพูดจากพ่อ การกลับมาพิจารณาอดีตและการเผชิญหน้ากับความทรงจำเหล่านี้กลายเป็นขั้นตอนสำคัญในการเยียวยาจิตใจ ช่วยให้เขาเรียนรู้ที่จะยอมรับตัวเองและค้นพบความหมายที่แท้จริงของชีวิต

5. ความหวังและการค้นหาความหมาย แม้เรื่องราวจะเต็มไปด้วยความขัดแย้งและความเจ็บปวด แต่ก็แฝงด้วยความหวังและการค้นหาความหมาย การเสียชีวิตของพ่อและการเดินทางไปสหรัฐอเมริกาของณพกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการค้นหาความหมายและอิสรภาพทางตัวตน เรื่องสั้นทั้งหมดในเล่มส่งเสริมให้ผู้อ่านเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และเปิดใจยอมรับความหลากหลายทางสังคม ทั้งนี้ทำให้วรรณกรรมเล่มนี้ไม่เพียงสร้างความบันเทิง แต่ยังกระตุ้นให้ผู้อ่านคิดวิเคราะห์และเข้าใจถึงความซับซ้อนของชีวิต ความแตกต่างทางเพศ และการสร้างสังคมที่เปิดกว้าง

ข้อค้นพบและองค์ความรู้จากการวิจารณ์วรรณกรรม

จากการวิจารณ์รวมเรื่องสั้น DRAG QUEEN และซูเปอร์ฮีโร่คนอื่น ๆ ข้อค้นพบสำคัญคือ การนิยามใหม่ของ “ซูเปอร์ฮีโร่” ที่เน้นความกล้าที่จะเป็นตัวเองและต่อสู้เพื่อความถูกต้อง แทนพลังเหนือธรรมชาติ ซึ่งขยายกรอบแนวคิดให้ร่วมสมัยและสะท้อนสภาวะมนุษย์จริงที่เผชิญข้อจำกัด ความกลัว และแรงกดดันทางสังคม นอกจากนี้ งานสะท้อนประเด็นเพศสภาพและอัตลักษณ์อย่างเข้มข้น โดยเฉพาะผ่านตัวละคร “ณพ” ที่แทนกลุ่ม LGBTQ+ ต่อสู้กับแรงกดดันจากครอบครัวและสังคม แสดงว่าวรรณกรรมเป็นเวทีเข้าใจบาดแผลสังคม ซึ่งส่งผลต่อการก่อรูปอัตลักษณ์และการยอมรับตัวตน

อีกประการคือบทบาทวิพากษ์สังคม เรื่องสั้นทั้งแปดเสียดสีอำนาจกดทับ เช่น ปีตาธิปไตย ค่านิยมอนุรักษนิยม และโครงสร้างการเมือง ด้วยกลวิธีอย่างสัญลักษณ์ การเสียดสี และการเล่าไม่เป็นเส้นตรง ทำให้งานไม่ใช่แค่บันเทิง แต่กระตุ้นถกเถียงและตระหนักรู้

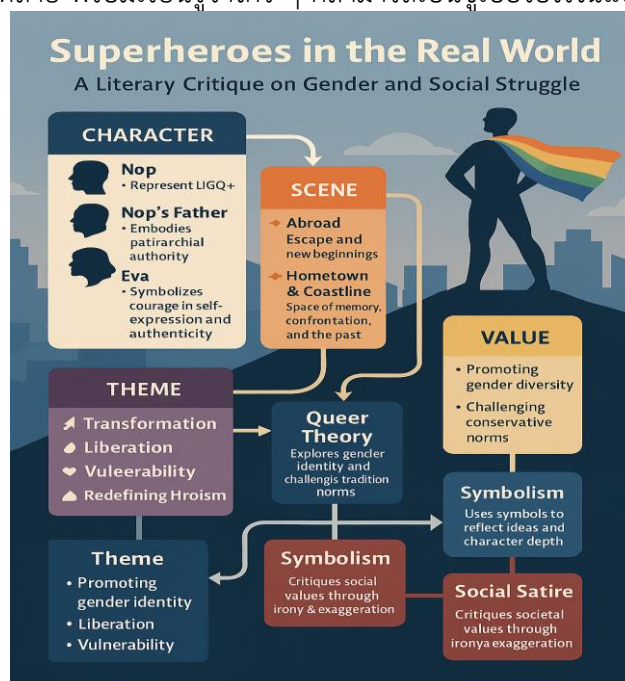
สุดท้าย องค์ความรู้ซึ่งคุณค่าด้านการศึกษา สามารถใช้เป็นกรณีศึกษาสอนวรรณคดีไทยร่วมสมัย การอ่านวิพากษ์ และเพศศึกษา เพื่อเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรม อัตลักษณ์ และสังคม พร้อมเปิดทางศึกษาต่อยอด เช่น การเปรียบเทียบซูเปอร์ฮีโร่บริบทไทยกับต่างประเทศ หรืออิทธิพลของการ์ตูนและภาพยนตร์ต่อนักเขียนไทย

บทสรุป

รวมเรื่องสั้น *DRAG QUEEN* และ *ซูเปอร์ฮีโร่คนอื่น ๆ* สะท้อนภาพสังคมไทยและปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมได้อย่างลึกซึ้ง ตัวละครหลักอย่าง “ณพ” ถ่ายทอดการเผชิญแรงกดทับและการปฏิเสธ การเดินทางของเขาตั้งแต่วัยเด็กจนถึงการเยียวยาจิตใจและค้นหาตัวตน แสดงถึงความเจ็บปวด ความหวัง และความกล้าหาญของมนุษย์

กลวิธีการเล่าเรื่องที่ผู้เขียนใช้ เช่น การสลับฉาก การใช้สัญลักษณ์ การเสียดสีสังคม และการสร้างตัวละครที่มีมิติ ทำให้เรื่องสั้นแต่ละบทมีความลึกซึ้งและสอดคล้องกับบริบททางสังคมและการเมืองไทย เรื่องราวเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวของตัวละครกับสภาพแวดล้อมทางสังคม ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความซับซ้อนของชีวิตและสังคมได้อย่างชัดเจน

โดยรวม วรรณกรรมเล่มนี้เป็นผลงานที่ทรงพลังทั้งด้านการเล่าเรื่องและคุณค่าทางสังคม เรื่องสั้นแต่ละบทมีความน่าสนใจและลึกซึ้ง พร้อมถ่ายทอดประเด็นสำคัญเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศสภาพ การท้าทายแนวคิดซูเปอร์ฮีโร่แบบเดิม และการสะท้อนสังคมอย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจชีวิตและสังคมในมิติที่หลากหลาย พร้อมเรียนรู้ว่าใคร ๆ ก็สามารถเป็นซูเปอร์ฮีโร่ในแบบของตนเองได้



แผนภาพที่ 1 ความเชื่อมโยงระหว่าง “ตัวละคร-ฉาก-ธีม-คุณค่า”

ใน “ซูเปอร์ฮีโร่ในโลกแห่งความจริง” บทวิจารณ์วรรณกรรมว่าด้วยเพศสภาพและการต่อสู้ทางสังคม”



เอกสารอ้างอิง

ณพรรณ ตรีผลวิเศษกุล. (2566). *DRAG QUEEN และซูเปอร์ฮีโร่คนอื่น ๆ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อะโวคาโด บู้กส์.

นัฐวุฒิ สิงห์กุล. (2558). แนวคิดเรื่องเพศวิถีในกระแสโลกาภิวัตน์และการข้ามพรมแดน. สืบค้นจาก <https://nattawutsingh.blogspot.com/2015/02/sexuality-globalization-transnational.html>

บงกช ทองสุข และกาญจนา วิชญาปกรณ์. (2560). อัตลักษณ์ทางเพศในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม พ.ศ.2516-2557. *วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน*, 8(2), 15-39.

อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ และอรัญญ์ เพี้ยยุระ. (2565). ความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมแนววาย. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 22(2), 285-296.

อัมรินทร์ ตูลารักษ์, มารศรี สอทิพย์, และอรัญญ์ เพี้ยยุระ. (2566). อัตลักษณ์ทางเพศของตัวละครรักร่วมเพศ ในวรรณกรรมไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 10(4), 80-96.

Kakoliris, G. (2025). Judith Butler on Gender Performativity. *Dianoesis*, 17(1), 57–74.

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ
วารสารเมธีวิจัย
(Savant Journal of Social Sciences)

วารสารเมธีวิจัยมีนโยบายในการส่งเสริม เผยแพร่ผลงานวิชาการ และงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมด้านสาขาปรัชญา ศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนศึกษา พัฒนาสังคม การศึกษาการบริหารการศึกษา ภาษา วรรณกรรม และสหวิทยาการ กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน (ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน, ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน, ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม, ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม และฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม) โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 5 ประเภท คือ บทความพิเศษ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ และปกิณกะ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องมีการส่งงานบทความความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างพิจารณาผลงานวารสารใด ๆ การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

สถานที่ติดต่อและการสมัครสมาชิก

สำนักงานวารสารเมธีวิจัย

เลขที่ 555/4 หมู่ที่ 11 ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

E-mail: chakkree_2532@hotmail.com

บรรณาธิการ อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ โทรศัพท์ 080 – 7506846

ส่วนที่ 1 ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารเมธีวิจัย ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้
อันเป็นประโยชน์ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา
หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมี
การวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิเคราะห์ เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจาก
วารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำรา หรือหนังสือใหม่
ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติ และระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารเมธีวิจัย ต้องผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์
https://so16.tci-thaijo.org/index.php/SJ_SS และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของ
บทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่
จะส่งบทความนี้ให้กับกองบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะ
ทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่
พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH
Sarabun PSK) ขนาดอักษร 14 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง
(double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A 4) พิมพ์ให้ห่างจาก
ขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง
ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12
หน้ากระดาษพิมพ์ (A 4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร
(Peer Review) 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจาก
กองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่

ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind peer review)

ส่วนที่ 2 บทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการ ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และ **ให้มีเพียง 3 ส่วนเท่านั้น คือ**

- 1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- 3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

ส่วนที่ 3 เนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่า จะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลายโดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษพร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุล และชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อย่อของวารสาร. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง. ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 6 คน ให้ใส่รายชื่อผู้เขียนคนแรก แล้วตามด้วยคำว่า “และคณะ” หรือ “et al.”

2. หนังสือ

ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุล และชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อหนังสือ. สำนักพิมพ์. เมืองที่พิมพ์ : เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง.

3. รายงานการประชุมและสัมมนา

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วัน เดือน ปีที่จัด : สถานที่จัด : สำนักพิมพ์ หรือผู้จัดพิมพ์. เลขหน้า.

4. วิทยานิพนธ์/ ดุษฎีนิพนธ์/ สารนิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ระดับวิทยานิพนธ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา.

5. บทความในหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียน. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อหนังสือพิมพ์. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง.

6. สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์. วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์. ตำแหน่ง (ถ้ามี).

7. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อเว็บไซต์. วัน เดือน ปีที่สืบค้น. ได้มาจาก ชื่อ website.

ส่วนที่ 4 ภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

กำหนดการออกวารสาร

ตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

ตัวอย่างรูปแบบการเขียนบทความวิจัย

ชื่อเรื่องไทย

Title

¹ผู้เขียน และ ²ผู้เขียน

¹Author and ²Author

สังกัด (คณะ....มหาวิทยาลัย)

Affiliation (Faculty...University, Country.)

¹E-mail:....., ²E-mail:.....

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อ..... 2) เพื่อ.....
และ 3) เพื่อ..... รูปแบบการวิจัยเป็น.....(การวิจัยเชิงปริมาณ/การวิจัยเชิง
คุณภาพ/การวิจัยแบบผสมวิธี)ใช้แนวคิด (หรือทฤษฎี).....เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย
คือ..... กลุ่มตัวอย่าง(กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ)คือ จำนวน คน ใช้วิธี
คัดเลือกแบบ.....เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี ชนิด คือ 1) 2) 3)
วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้...(สถิติพื้นฐาน/สถิติอ้างอิง ในกรณีการวิจัยเชิงปริมาณ ...ส่วนการวิจัยเชิง
คุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา)ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยสรุปสาระสำคัญสั้น ๆ
2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยสรุปสาระสำคัญสั้น ๆ
3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โดยสรุปสาระสำคัญสั้น ๆ

องค์ความรู้/ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ (จะเป็นประโยชน์หรือนำไปใช้อย่างไรได้
บ้าง ประมาณ 1-3 บรรทัด)

คำสำคัญ: (3-5 คำ).....;;

Abstract

This article aimed to study (1)(2) the sample was.....They was selected by the instrument for collecting data was Analysis data by Descriptive statistics and Content Analysis. The research results were found as follows;

1.
2.
3.

(เขียนในรูป Past tense)

Keywords:;3;

บทนำ

ย่อหน้าแรก เขียนอธิบายประเด็นวิจัย ปรากฏการณ์ ความน่าสนใจ ความสำคัญ โดยนำข้อมูล งานวิจัยที่ตีพิมพ์เพื่อที่จะบ่งชี้สถานการณ์ปัจจุบันขององค์ความรู้ (knowledge) หรือการทำงานของนักปฏิบัติ (practice) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาพอสังเขปเพื่อชี้ให้เห็นว่าที่ผ่านมา มีการค้นพบอะไรบ้างและค้นพบโดยใครบ้างเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการนำเสนอให้เห็นว่ายังมีช่องว่าง (gap) ของงานวิจัย

(อ้างข้อมูลตัวเลขจากหน่วยงานราชการ/บทความวิจัยที่ตีพิมพ์ 1-2 ปี/เจ้าของทฤษฎี)

ย่อหน้าที่สอง พื้นท่ีวิจัย ปัญหา ความต้องการ หรือลักษณะกลุ่มที่เป็นเป้าหมายของการวิจัยเป็นอย่างไร นักวิจัยได้มีประสบการณ์หรือมีส่วนร่วมในพื้นที่นั้นอย่างไรบ้าง มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายอย่างไร

ย่อหน้าที่สาม เขียนแนะนำวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงานวิจัยซึ่งจะเป็นเหมือนเข็มทิศบอกแนวทางการทำวิจัย [how?, where?, when?] นักวิจัยชี้ให้เห็นระเบียบวิธีวิจัยที่จะใช้เพื่อทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยที่วางไว้พอสังเขป

บทความวิจัยนี้นำเสนอ (โครงสร้าง และเนื้อหาของบทความที่จะนำเสนอ โดยปกติจะเขียนตามวัตถุประสงค์ หรือประเด็นตามหัวข้อบทความ และประโยชน์ที่จะเกิดแก่วงวิชาการหรือสังคม)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษา.....

2. เพื่อศึกษา
3. เพื่อศึกษา

สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)

การทบทวนวรรณกรรม

ควรอธิบายถึงผลการสืบค้นเอกสาร บทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึง “ช่องว่างของความรู้” (knowledge gap) ที่ยังไม่ถูกพิจารณา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถเติมเต็มช่องว่างของรู้นั้นได้ การทบทวนวรรณกรรมต้องมีการอ้างอิงอย่างครบถ้วน รวมทั้งควรมีการวิเคราะห์และจัดระบบความสัมพันธ์ของวรรณกรรมเหล่านั้นด้วย

1.
2.
3.

*สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนนำเอาทฤษฎี /แนวคิดที่
ทบทวนมาใช้ในการวิจัยอย่างไร ในประเด็นไหน*

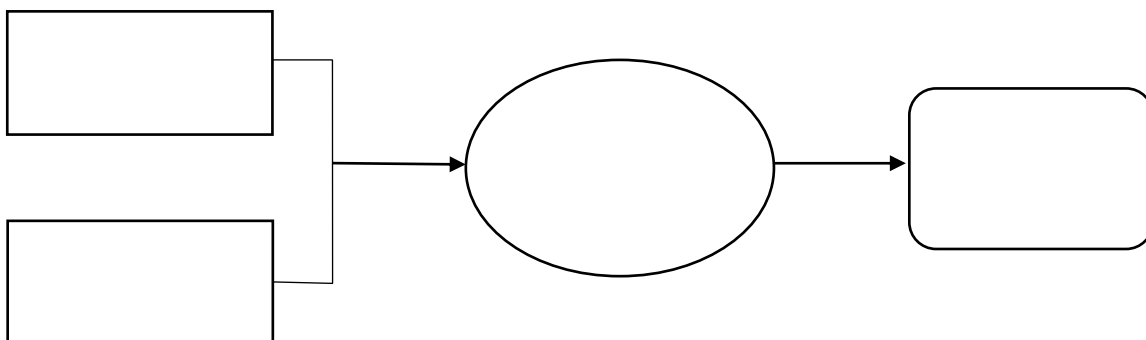
กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิด
การวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของ ประกอบด้วย.....โดยมี
รายละเอียดดังนี้

เขียนตัวแปรอิสระ

กระบวนการ/เครื่องมือ/พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย

ตัวแปรตาม



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

แบบที่ 1

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ
ประชากร คือจำนวน คน (อ้างอิง) กลุ่มตัวอย่าง คือ จำนวน
.... คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบ.....(อธิบายการคัดเลือกอย่างละเอียด) เครื่องมือที่ใช้ในการ
วิจัย มี ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิด
ของใคร ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา..... 2) แบบ
สัมภาษณ์ (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของ
เครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม
(ประเด็นการสนทนา องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร) รวบรวมข้อมูลโดย
..... ระหว่างเดือน ถึงเดือน พ.ศ. นำข้อมูลเชิง
ปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ.....(สถิติพื้นฐาน/สถิติอ้างอิง สำหรับการวิจัยเชิง
ปริมาณ) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียน
บรรยายเชิงพรรณนา

แบบที่ 2

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ
โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการณ์การประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรุ่นใหม่
(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวม
ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของ
ผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่
(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวม
ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)
ขั้นตอนที่ 3
(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวม
ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

แบบที่ 3

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย.....โดยใช้วิธีการ..... ดังนี้

1) การศึกษาในเชิง..... หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม
ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง.....ดังนี้

(1)

(2)

(3)

ฯลฯ

2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา
รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้างทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน
องค์กร/สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกองค์กร ชุมชน องค์กรนโยบายในประเทศ โดย
การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือเกี่ยวกับ
กระบวนการ.....

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับ

(3) ดำเนินการศึกษาวเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการ
พัฒนาความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับ
.....ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่
เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและ
ภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ
ความสัมพันธ์ กระบวนการ.....ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้
.....และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของในระดับประเทศได้รับทราบ

(5) วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการ.....

(6) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

..... มีคุณสมบัติดังนี้

1) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ.....

2) มีประสบการณ์ในการทำงานด้าน.....อย่างน้อย 5 ปี

3) มีการศึกษาและทำงานวิจัยด้าน.....อย่างต่อเนื่อง

- 4) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามีอะไรบ้าง มีกระบวนการอย่างไร
- 5) การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 6) การวิเคราะห์ข้อมูล.....
- 7) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (ถ้ามี)

การวิจัยในครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจาก.....(ชื่อหน่วยงาน
คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย)..... หมายเลขการรับรอง.....

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า.....

ตารางที่ 1.....

.....
.....
.....

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า.....



ภาพที่ 1 แสดง.....

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า.....

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
(เอกสารสนับสนุน 2-3 รายการอ้างอิง).....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
(เอกสารสนับสนุน 2-3 รายการอ้างอิง).....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่าทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
(เอกสารสนับสนุน 2-3 รายการอ้างอิง).....

**สังเคราะห์ใหม่ ไม่คัดลอกมาวาง ผลเป็นอย่างไรอธิบายในมุมมองของ
ตนเอง สอดคล้องหรือขัดแย้งกับผลงานของใคร**

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ระบุงค์ความรู้อันเป็นผลมาจากการวิจัย การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ
แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....
.....
.....

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ.....
.....
.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า
ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า
ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) ที่สำคัญ คือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ
..... โดยควรให้ความสำคัญกับ สำหรับประเด็นในการวิจัย
ครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

เอกสารอ้างอิง (References) (TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. หนา)

.....(เนื้อเรื่อง TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ปกติ).....

ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามคู่มือการพิมพ์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (APA Style)

ตัวอย่าง เช่น

- งามพิศ ศรีบัว. (2542). ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมจากการปลูกยาสูบของ
เกษตรกรอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2562). วัฒนธรรมทางการศึกษาในโลกยุคใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยมหา
มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม). หน้า 401-
407.
- วิเชียร มีบุญ. (2541). พิธีกรรมจับปลาบึกในลุ่มน้ำโขง บ้านหาดไคร้ ตำบลเวียงอำเภอเชียงของ
จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้น
มนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อคิน รพีพัฒน์, หม่อมราชวงศ์. (2526). *Persistence within change: Thai society in the
nineteenth and twentieth centuries*. ใน ณรงค์ พ่วงพิศ และ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ
(บรรณาธิการ), สังคมไทยใน 200 ปี (หน้า 19-58). กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- อังคินันท์ อินทร์กำแหง และคณะ. (2549). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและดัชนีวัดภาวะ
วิกฤตชีวิตสตรีไทยสมรส วัยกลางคนที่ทำงานนอกบ้านในกรุงเทพมหานครและ
ปริมณฑล. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 12(1), 561 - 589.

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการ

ชื่อเรื่องภาษาไทย.....(F 18).....

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ...(F18).....

(เว้น 1 บรรทัด)

ชื่อผู้เขียน.....(F14).....(ไทย, อังกฤษ)

หน่วยงานที่สังกัด.....(F14)..... อีเมล.....(ไทย, อังกฤษ)

(เว้น 1 บรรทัด)

บทคัดย่อ

.....(F16).....

(เว้น 1 บรรทัด)

คำสำคัญ.....(F16) (ประมาณ 3-6 คำ).....

(เว้น 1 บรรทัด)

Abstract

.....(F16).....

(เว้น 1 บรรทัด)

Keyword.....F 16 (ประมาณ 3-6 คำ).....

(ส่วนเนื้อหาบทความ).....(F16).....

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

บทสรุป

เอกสารอ้างอิง ตัวอย่าง เช่น

- งามพิศ ศรีบัว. (2542). ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมจากการปลูกยาสูบของเกษตรกรอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จักรี ศรีจารุเมธีฐาน. (2562). วัฒนธรรมทางการศึกษาในโลกยุคใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม). หน้า 401-407.
- วิเชียร มีบุญ. (2541). พิธีกรรมจับปลาบึกในลุ่มน้ำโขง บ้านหาดไคร้ ตำบลเวียงอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อคิน รพีพัฒน์, หม่อมราชวงศ์. (2526). *Persistence within change: Thai society in the nineteenth and twentieth centuries*. ใน ณรงค์ พ่วงพิศ และ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (บรรณาธิการ), สังคมไทยใน 200 ปี (หน้า 19-58). กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- อังคินันท์ อินทร์กำแหง และคณะ. (2549). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและดัชนีวัดภาวะวิกฤตชีวิตสตรีไทยสมรส วัยกลางคนที่ทำงานนอกบ้านในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 12(1), 561 - 589.